

รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา
วันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

ADMINISTRATIVE MANAGEMENT MODEL APPLYING TRISIKKHA
PRINCIPLE BY SUNDAY BUDDHIST CENTERS
OF THE CENTRAL PROVINCES

พระครูอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร ยอดสังวาลย์)

ดุขฎิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสนาตรดุขฎิณิบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา
วันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

พระครูอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร ยอดสังวาลย์)

ดุชนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริยญาพุทธศาสนาตรุชนิพนธ์
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

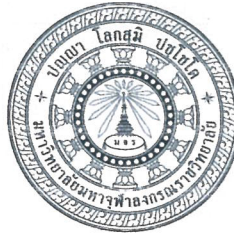
Administrative Management Model Applying Trisikkha Principle
by Sunday Buddhist Centers of the Central Provinces

Prakru Uthaipariyattikosol (sathuen Yodsungvan)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับคุณิพนธ์เรื่อง
“รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาค
กลาง” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรคุณิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหาร
การศึกษา

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบคุณิพนธ์

(รศ. ดร.ธานี เกสทอง)

ประธานกรรมการ

(รศ. ดร.สมศักดิ์ บุญปุ)

กรรมการ

(ผศ. ดร.อานนท์ เมธีวรณัตร์)

กรรมการ

(พระราชวรชिरเมธี, ผศ. ดร.)

กรรมการ

(รศ. ดร.วรกฤต เอื้อนช้าง)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์

พระราชวรชिरเมธี, ผศ. ดร.

ประธานกรรมการ

รศ. ดร.วรกฤต เอื้อนช้าง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูอุทัยปริยัติโกศล)

- ชื่อคุณิพนธ์** : รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง
- ผู้วิจัย** : พระครูอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร ยอดสังวาลย์)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต(พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์**
- : พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร. ป.ธ.๙, พธ.บ. (ศาสนา), น.บ.(นิติศาสตร์), ศษ.บ.ประถมศึกษา, อ.ม. (ศาสนาเปรียบเทียบ), พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์), กศ.ด. (การบริหารการศึกษา)
 - : รศ. ดร.วรกฤต เดือนช้าง ป.ธ.๙, ศษ.บ. (มัธยมศึกษา-สังคมศึกษา), ศศ.ม. (ภาษาสันสกฤต), พร.ด. (การบริหารอุดมศึกษา)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลาง๒) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลาง๓)เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลาง

แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑. ศึกษาสภาพการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลาง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๒ รูป/ คน ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ ๒. การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลาง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๙ รูป/คน โดยการจัดสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ ๓. การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางจากผู้ให้ข้อมูลคือ จำนวน ๑๕ รูป/คนเครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบประเมินที่ถามความเหมาะสมใน ๔ ด้าน คือ โดยประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสมความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและประโยชน์ สถิติที่ใช้ได้แก่ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางพบว่า สภาพการบริหารจัดการศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์๓ ด้าน คือ ๑. ด้านนโยบายและแผนประกอบด้วย ๑) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ ๒) ความคาดหวังต่อผู้เรียน ๒. ด้านวิชาการ ๑) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน ๒) การประเมินผลความก้าวหน้าของ

ผู้เรียน ๓. ด้านบุคลากร ๑) ภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์ ๒) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ๓) ความสามัคคีของบุคลากร ๔) การพัฒนาบุคลากร

๒. รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางพบว่า รูปแบบการบริหารด้านนโยบายและแผนตามหลักศีล ๓ แนวทาง ตามหลักสมาธิ ๔ แนวทาง ตามหลักปัญญา ๕ แนวทาง รูปแบบการบริหารด้านวิชาการตามหลักศีล ๔ แนวทาง ตามหลักสมาธิ ๕ แนวทาง ตามหลักปัญญา ๓ แนวทาง และรูปแบบการบริหารด้านบุคลากร ตามหลักศีล ๔ แนวทาง ตามหลักสมาธิ ๔ แนวทาง ตามหลักปัญญา ๓ แนวทาง

๓.ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางทั้ง ๔ ด้าน มี ๓ รูปแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

Dissertation Title : Administrative Management Model Applying *Tisikkha* Principle by Sunday Buddhist Centers of The central Provinces

Researcher : Phrakru Uthapariyattikosol (Sathean Yodsungvan)

Degree : Doctor of Philosophy(Buddhist Educational Administration)

Dissertation Supervisory Committee

: Assist.Prf.Dr.Prarajvajiramethee, Pali IX, B.A. (Religion), B.A. (primary school), B.A.(Low), M.A. (Comparative religion), Ph.D. (Public dministration), Ph.D. (Educational Administration)

: Assoc.Prof.Dr. Worrakrit Thuenchang, Pali IX, B.A. (Secondary Studies-Social Studies), M.A. (Sanskrit Language), Ph.D. (Administration of Higher Education)

Date of Graduation : March 17, 2019

Abstract

This research study had 3 objectives: 1) to study the Management context of the Sunday Buddhist Centers in the central provinces; 2) to create the management model applying *Tisikkha* Principle by for the Sunday Buddhist Centers in the central provinces; and 3) to make evaluation for the management model applying *Tisikkha* Principle by of the Sunday Buddhist centers of the central Provinces .

The study was operated into 3 steps. Step 1 was the study on the management context of the Sunday Buddhist Centers in of the central provinces. There were 22 monks and lay as the informants. The semi-structured interviews and contextual analysis were applied. Step 2 involved the creation of the management model applying *Tisikkha* Principle by of the Sunday Buddhist Centers in of the central provinces. The informants were 9 monks and lay. The focus group was used with recorded group discussion. The contextual analysis was also used. Step 3 of the research was the evaluation on the management model applying *Tisikkha* Principle

by of the Sunday Buddhism Studies Center in the centers of the central provinces. The informants consisted of the Sunday Buddhism Studies Center 15 monks and lay. The tool used was the evaluation on suitability in 4 dimensions: Correctness, appropriateness, practicality, and utility. The statistics applied was Mean and Standard Deviation (S.D.)

The study results revealed that:

1) On the management context study of the Sunday Buddhist Centers in the centers of the central provinces showed there were 3 issues of management: 1) on policy and planning, they involved the environment management that promoted learning in the centers, the expectation towards learners; 2) on academic concern, it involved curriculum and teaching management, and the evaluation on learners' progress; and 3) on staff members, it involved the center administrators' leadership, parents and community participation, the staff members unity, and the staff development management.

2) On the Buddhist management model applying *Tisikkha* Principle by for the Sunday Buddhist Centers in the centers of The central provinces, it was found that: 2 . 1) the model of policy and planning followed the 3 Precepts, 4 Concentrations, 5 Wisdom Buddhist concepts; 2.2) the model of academic concern followed the 4 Precepts, 5 Concentrations and 3 Wisdom Buddhist concepts; 2.3) the model of staff management followed the 4 Precepts, 4 Concentration and 3 Wisdom Buddhist concepts.

3) On the evaluation of the management model applying *Tisikkha* Principle by of the Sunday Buddhist centers of the central provinces, it showed that all the 3 models with 4 issues had the highest values.

กิตติกรรมประกาศ

ดุชนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วยพระราชวิเมธี, ผศ.ดร. ประธานที่ปรึกษาดุชนิพนธ์และรศ.ดร.วรกฤต เกื้อนช่างกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความกรุณาแก่ผู้วิจัยโดยให้ข้อเสนอแนะให้กำลังใจ รวมทั้งการตรวจทานแก้ไข ในทุกขั้นตอนในการพัฒนาวิทยานิพนธ์ด้วยความเมตตาอย่างยิ่งในการนี้ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณพระเทพปริยัติเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ที่กรุณาประสิทธิประสาทองค์ความรู้ ระบบการคิด และแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตนให้มีคุณลักษณะและคุณค่าที่สมกับเป็นบัณฑิตระดับดุชนิพนธ์ติดได้อย่างภาคภูมิใจ

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลสำคัญในการตอบแบบสัมภาษณ์ที่กรุณาให้ความร่วมมือให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และวิทยาเขตนครสวรรค์ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสืบค้นข้อมูลขอบพระคุณ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ทุกท่านที่มีส่วนในการสนับสนุน และบริการข้อมูลทางวิชาการสนับสนุนที่เกี่ยวกับวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณเพื่อนสหธรรมิกทุกท่าน ที่ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ ช่วยเหลือ สนับสนุนการเรียนการสอนตั้งแต่เริ่มต้น ท่ามกลาง และสิ้นสุดการศึกษา ด้วยอานิสต์ผลบุญนี้ ขอให้งานวิจัยเรื่องนี้จะนำไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขความเจริญ แก่พระสงฆ์และคฤหัสถ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมารดาบิดาครูอุปฌาย์อาจารย์ และบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกท่านทุกประการเทอญ

พระครูอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร ยอดสังวาลย์)

๙ มกราคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ช
สารบัญภาพ	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๙
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๙
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๑๐
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย	๑๓
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๔
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๕
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ	๑๖
๒.๑.๑ ความหมายของรูปแบบ	๒๖
๒.๑.๒ คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี	๒๙
๒.๑.๓ องค์ประกอบของรูปแบบ	๓๒
๒.๑.๔ ประเภทของรูปแบบ	๔๐
๒.๑.๕ การพัฒนารูปแบบ	๔๕
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา	๕๓
๒.๒.๑ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการ	๕๓
๒.๒.๒ ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการ	๕๔
๒.๒.๓ ความหมายของการจัดการศึกษา	๖๐
๒.๒.๔ องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน	๖๘
๒.๒.๕ ความหมายของการบริหาร	๘๘

๒.๒.๖ ทฤษฎีการบริหาร	๑๐๕
๒.๒.๗ ความสำคัญของการบริหาร	๑๓๑
๒.๒.๘ รูปแบบของการบริหาร	๑๓๗
๒.๓ หลักไตรสิกขา	๑๔๔
๒.๔ หลักไตรสิกขา	๑๔๔
๒.๔.๑ ประวัติความเป็นมา	๑๕๑
๒.๔.๒ การจัดตั้งและการดำเนินการ	๑๕๖
๒.๔.๓ หลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	๑๕๘
๒.๔.๔ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดอุทัยธานี	๑๖๒
๒.๔.๕ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดชัยนาท	๑๖๔
๒.๔.๖ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์	๑๖๔
๒.๔.๗ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบจังหวัดกำแพงเพชร	๑๖๔
๒.๔.๘ โครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั้งประเทศ	๑๖๗
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๗๐
๒.๕.๑ งานวิจัยในประเทศ	๑๗๐
๒.๕.๒ งานวิจัยต่างประเทศ	๑๘๐
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)	๑๘๑
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๘๒
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๑๘๒
๓.๒ ขั้นตอนการวิจัย	๑๘๓
๓.๒ สถิติที่ใช้ในการวิจัย	๑๙๐
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๑๙๒
ตอนที่ ๑ สภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	๑๙๓
ตอนที่ ๒ การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	๒๑๘
ตอนที่ ๓ การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	๒๒๑
ตอนที่ ๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๒๒๓
บทที่ ๕ สรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๒๒๖
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๒๒๖

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๒๒๖
๕.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	๒๔๔
บรรณานุกรม	๒๕๕
ภาคผนวก	๒๕๘
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยเชิงคุณภาพ	๒๕๙
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๒๗๒
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์สนทนากลุ่ม	๒๗๗
ภาคผนวก ง ภาพกิจกรรมการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	๒๙๐
ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรมการสนทนากลุ่ม	๒๙๔
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์ประเมินรูปแบบ	๒๙๘
ประวัติผู้วิจัย	๓๑๓

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ ๒.๑ แสดงความหมายของรูปแบบ	๒๑
ตารางที่ ๒.๒ แสดงคุณลักษณะของรูปแบบที่ดี	๒๗
ตารางที่ ๒.๓ แสดงองค์ประกอบของรูปแบบ	๓๓
ตารางที่ ๒.๔ แสดงประเภทของรูปแบบ	๓๘
ตารางที่ ๒.๕ แสดงการพัฒนารูปแบบ	๔๔
ตารางที่ ๒.๖ แสดงการจัดการ	๔๘
ตารางที่ ๒.๗ แสดงทฤษฎีการจัดการ	๕๒
ตารางที่ ๒.๘ แสดงความหมายของการจัดการศึกษา	๕๙
ตารางที่ ๒.๙ แสดงองค์ประกอบของการจัดการศึกษา	๗๕
ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงความหมายของการจัดการศึกษา	๙๓
ตารางที่ ๒.๑๑ แสดงทฤษฎีการบริหาร	๑๑๕
ตารางที่ ๒.๑๒ แสดงความสำคัญของการบริหาร	๑๒๑
ตารางที่ ๒.๑๓ แสดงรูปแบบการบริหารและรูปแบบการจัดการศึกษา	๑๒๘
ตารางที่ ๒.๑๔ แสดงไตรสิกขา	๑๓๓
ตารางที่ ๒.๑๕ แสดงประวัติความเป็นมา	๑๓๙
ตารางที่ ๒.๑๖ แสดงการจัดตั้งและการดำเนินการ	๑๔๑
ตารางที่ ๒.๑๗ แสดงหลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	๑๔๔
ตารางที่ ๒.๑๘ แสดงข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดอุทัยธานี	๑๔๖
ตารางที่ ๒.๑๙ งานวิจัยในประเทศ	๑๕๘
ตารางที่ ๒.๒๐ งานวิจัยต่างประเทศ	๑๖๑
ตารางที่ ๔.๑ รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธ	๑๙๒
ตารางที่ ๔.๒ แสดงคำร้อยละของการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธ	๑๙๕

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
แผนภูมิที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๕๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙ ดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ทุก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทิกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)

การอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ใช้ระบุคัมภีร์และระบุถึง เล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น ที.ม (ไทย) ๑๐/๔๐๒/๓๓๕. หมายถึง การอ้างอิงนั้นระบุถึงคัมภีร์ พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๔๐๒ หน้า ที่ ๓๓๕

ส่วนการอ้างอิงอรรถกถา จะแจ้งชื่อ คัมภีร์/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น ขุ.ธ.อ. (ไทย), ๖/๙๔/๓๕๕. หมายถึง ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา ภาษาไทย ปฐมสมันตปสาทิกา แปล ภาค ๖ ข้อ ๙๔ หน้า ๓๕๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาด้านสังคมไทย อาทิ ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรมที่รุนแรงและซับซ้อน ปัญหาเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และอื่นๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะการขาดศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรมสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาระดับชาติ เนื่องจากบ้านเมืองและบริบทของสังคมไทยเปลี่ยนไปมากการพัฒนาประเทศก็เปลี่ยนตามไปการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนและส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีสันติสุขอย่างยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพของสังคมไทย ได้ดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐– ๒๕๖๔)อยู่ในห้วงเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมานานท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น การแข่งขันด้านเศรษฐกิจจะเข้มข้นมากขึ้นสังคมโลกจะมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้นเป็นสภาพไร้พรมแดน การพัฒนาเทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและจะกระทบชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมาก ขณะที่ประเทศไทยมีข้อจำกัดของปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์เกือบทุกด้านและจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ชัดเจนขึ้น ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ นับเป็นจังหวะเวลาที่ท้าทายอย่างมากที่ประเทศไทยต้องปรับตัวขนานใหญ่ โดยจะต้องเร่งพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมให้เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกด้านเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยท่ามกลางการแข่งขันในโลกที่รุนแรงขึ้นมากแต่ประเทศไทยมีข้อจำกัดหลายด้าน อาทิคุณภาพคนไทยยังด้อยกว่าแรงงานส่วนใหญ่มีปัญหาทั้งในเรื่ององค์ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ สังคมขาดคุณภาพและมีความเหลื่อมล้ำสูงที่เป็นอุปสรรคต่อการยกระดับศักยภาพการพัฒนา โครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัยส่งผลให้ขาดแคลนแรงงานจำนวนประชากรวัยแรงงานลดลงตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ และโครงสร้างประชากรจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ภายในสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ร่อยหรอเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นทั้งต้นทุนในเชิงเศรษฐกิจและผลกระทบร้ายแรงต่อคุณภาพชีวิตประชาชน ในขณะที่การบริหาร

จัดการภาครัฐยังด้อยประสิทธิภาพ ขาดความโปร่งใส และมีปัญหาคอร์รัปชันเป็นวงกว้าง จึงส่งผลให้การผลักดันขับเคลื่อนการพัฒนาไม่เกิดผลสัมฤทธิ์เต็มที่ บางภาคส่วนของสังคมจึงยังถูกทิ้งอยู่ข้างหลัง^๑

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง^๒พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ เปิดกว้างให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙(๖) ว่า “การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น”^๓ คณะสงฆ์จึงมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พระสงฆ์จะต้องมีส่วนในการสอนศีลธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน คือ จัดตั้งโรงเรียนหรือจัดตั้งศูนย์การเรียนการสอนในวัด ต่อจากนี้ไป วัดของพระพุทธศาสนาจะกลับมามีบทบาทในฐานะเป็นแหล่งการศึกษาของชุมชนเหมือนที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีต ดังนั้น พระสงฆ์จึงจำเป็นต้องปฏิรูปบทบาทใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒^๔

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เริ่มจัดตั้งขึ้นครั้งแรกในประเทศศรีลังกาจากนั้นได้ขยายไปยังประเทศอื่นๆ ที่มีพระภิกษุชาวลังกาไปจัดตั้งสำหรับในประเทศไทยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เริ่มกำเนิดขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ.๒๕๔๖-๒๕๐๐ โดยพระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) อธิบดีสงฆ์ (เจ้าอาวาส) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ องค์กรพุทธสถานายกมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีสมณศักดิ์สุดท้ายเป็นที่สมเด็จพะพุฒาจารย์ ได้เดินทางไปดูกิจกรรมพระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่าและศรีลังกา เห็นพระสงฆ์ในประเทศพม่าและศรีลังกาจัดระเบียบการสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนได้ผลดีมาก และจัดการสอนเฉพาะวันอาทิตย์

^๑แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔), สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรปี๒๕๕๙, หน้า

^๒สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตร, **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน,๒๕๔๖),หน้า ๒.

^๓พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต), **การคณะสงฆ์กับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๔๒),หน้า ๒๐.

^๔สมศักดิ์ บุญปู, **พระสงฆ์กับการศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,๒๕๕๔), หน้า ๓๓๗.

เมื่อท่านเดินทางกลับมาประเทศไทยจึงได้ปรารภถึงการสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ในประเทศไทยว่า และศรีลังกาแก่พระเจ้าหน้าที่บริหารและพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมีดำริว่า “โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สมควรจะทำให้มีขึ้นในประเทศไทยบ้าง เพราะเด็กและเยาวชน มีความสนใจในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อไปและยัง เป็นการส่งเสริมในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่ง อีกทั้งเป็นการให้โอกาสแก่เด็กและ เยาวชนได้ศึกษาและรู้จักหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัยของตน ” ประกอบ กับในสมัยนั้น พระที่เป็นเจ้าหน้าที่และพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้นำบุตรหลาน ของข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนทั่วไปที่สนใจมาฟังบรรยายธรรม ฟังสมาธิในวันอาทิตย์ซึ่งพากัน รุ่งเล่นบริเวณลานอโศกวัดมหาธาตุฯ มาเล่านิทานและสอนธรรมะ นอกจากนั้นทางโรงเรียนและ มหาวิทยาลัยต่างๆ ได้อาราธนาพระสงฆ์ดังกล่าวไปสอนธรรมะ อบรมศีลธรรมแก่นักเรียนและ นักศึกษาอีกด้วย ดังนั้นพระที่เป็นเจ้าหน้าที่และพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงดำเนินการ ขอเสนออนุมัติต่อทางสภามหาวิทยาลัยเพื่อเปิดสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นและได้รับ อนุมัติให้เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๐๑ จึงนับได้ว่าเป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์แห่งแรกในประเทศไทย หลังจากนั้นก็ได้รับความนิยมมีการจัดตั้งขยายไปยังวัดต่างๆ ทั่ว ประเทศ^๕

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรเผยแผ่ทางพระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่ง ที่พระสงฆ์จัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นแหล่งอบรมสั่งสอนเยาวชนให้มีความประพฤติดีงามมีจิตสำนึกที่ดี มีความ รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นแหล่งให้ความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปใช้เป็นแนวทางการประพฤติในชีวิตประจำวันได้ และเป็นสื่อกลาง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้าน วัดและโรงเรียน อันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่เป็นเด็ก เยาวชน ที่กำลังอยู่ในวัยแห่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน และประชาชนผู้สนใจที่จะเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา สามารถเข้าเรียนและเป็นการรู้จักใช้เวลาว่างในวันหยุดเรียน เข้ามาศึกษาหา ความรู้ความเข้าใจ ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา แล้วน้อมนำไป ประพฤติปฏิบัติใน ชีวิตประจำวัน สำหรับการจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นมานั้น ได้วางวัตถุประสงค์ หลักไว้ ๕ ประการด้วยกันคือ ๑) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัยของตน ๒) เพื่อปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน ๓) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักดำเนินชีวิตตามหลัก

^๕ระบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมศาสนา, ประวัติความเป็นมา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename=about_us, [๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๘].

พระพุทธศาสนา ๔) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักบำเพ็ญกุศลสาธารณประโยชน์และ ๕) เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นสถานศึกษาในด้านองค์กรสงเคราะห์การศึกษา ตามภารกิจของคณะสงฆ์หนึ่ง ที่เปิดการเรียนการสอนในวันอาทิตย์ การบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น กรมการศาสนาได้กำหนดแนวทางการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน โดยจะปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนคติการดำเนินงานและโครงการในรูปแบบของการบูรณาการ ปฏิบัติการในลักษณะพื้นที่และการมีส่วนร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยมีมติมหาเถรสมาคม ระเบียบและประกาศกรมศาสนาที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้ ๑) มติมหาเถรสมาคม เรื่องการขยายศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของกรมการศาสนา ๒) มติมหาเถรสมาคม เรื่องรายงานผลการสอบธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ของนักเรียนนักศึกษาที่สอบได้ บัณฑิตลงในหลักฐานการศึกษา ๓) ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ.๒๕๕๐ และ ๔) ประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์^๖

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขอจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แบ่งได้ ๒ ส่วน ดังนี้ ๑) ในกรุงเทพมหานครให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อกรมศาสนา โดยได้รับความเห็นชอบจากเจ้าคณะแขวง เจ้าคณะเขต และเจ้าคณะจังหวัด ๒) ในส่วนภูมิภาค ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัด โดยได้รับความเห็นชอบของเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ นายอำเภอและเจ้าคณะจังหวัด โดยให้วัฒนธรรมจังหวัดเป็นนายทะเบียนและเมื่อจดทะเบียนแล้วให้รายงานไปยังกรมศาสนา^๗

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นอกจากจะแบ่งส่วนงานเป็นสำนักงานเลขานุการ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์และฝ่ายพัสดุ ยังกำหนดให้มีสำนักงาน ศูนย์กลางระดับหน ทำหน้าที่

^๖ สุจินตนิท หนูชู, รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุฎิบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการศึกษา,วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๖), หน้า ๒.

^๗ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, **แนวทางการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ปีงบประมาณ ๒๕๕๔**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๔), หน้า ๘๘.

ประสานงานการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตามเขตการปกครองคณะสงฆ์จำนวน ๔ แห่งคือ (๑) ศูนย์หนกลาง ตั้งอยู่ที่วัดประยุรวงศาวาส กรุงเทพมหานคร มีพระครูอุดมธรรมาภิ เป็นประธานศูนย์ (๒) ศูนย์หนเหนือ ตั้งอยู่ที่วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม มีพระธรรมสิทธิธจารย์ เป็นประธานศูนย์ (๓) ศูนย์หนตะวันออก ตั้งอยู่ที่วัดมทาวนาราม จังหวัดอุบลราชธานี มีพระราชกิตติรังษี เป็นประธานศูนย์ และ(๔)ศูนย์หนใต้ ตั้งอยู่ที่วัดแจ้ง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพระเทพปัญญาสุธี เป็นประธานศูนย์ โดยกรมการศาสนามีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบองงานสำนักงานบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แห่งประเทศไทย ตามควรแก่กรณีต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๔๗ โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในความอุปถัมภ์ของกรมการศาสนาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น กรมการศาสนาจึงวางระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ.๒๕๔๗^๘

ประกอบกับนโยบายทางด้านสังคมของรัฐบาล ที่จะเร่งดำเนินการให้ศาสนามีบทบาทนำในการร่วมเทิดทูนสถาบันหลักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขให้การอุปถัมภ์คุ้มครอง และศาสนาอื่นๆ รวมทั้งส่งเสริมความเข้าใจอันดีและสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา เพื่อนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้ส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิต ประกอบกับกระทรวงวัฒนธรรมได้มีนโยบายสืบสาน สร้างสรรค์ งานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมให้เกิดความเข้มแข็งต่อสถาบันครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติโดยมีเป้าประสงค์สร้างความมั่นคงของสถาบันหลัก เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยวัฒนธรรมสร้างสรรค์ และนำทุนทางวัฒนธรรมของประเทศมาสร้างคุณค่าทางสังคมนำเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเฉพาะนโยบายศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมที่รัฐได้ให้การอุปถัมภ์คุ้มครองและทำนุบำรุงศาสนาส่งเสริมการปรับปรุงองค์กรและกลไกที่รับผิดชอบด้านศาสนาเพื่อให้การบริหารจัดการส่งเสริมทำนุบำรุงศาสนามีความเป็นเอกภาพและประสิทธิภาพรวมทั้งส่งเสริมความเข้าใจอันดีและสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนาเพื่อนำหลักธรรมของศาสนาใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตมากขึ้น

^๘ ะบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมศาสนา, ประวัติความเป็นมา, [ออนไลน์],แหล่งที่มา: http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename=about_us, [๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๙].

ทั้งนี้ ตามนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ด้วยการนำทุนทางวัฒนธรรมของประเทศมาสร้างคุณค่าทางสังคม การสร้างสรรค์อารยธรรมที่ดีสู่วิถีชีวิตและสังคมคุณภาพ ในการที่จะสร้างค่านิยม จิตสำนึกและภูมิปัญญาคนไทย โดยการใช้ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมเป็นเครื่องหล่อหลอม ยึดเหนี่ยว และสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมและมีค่านิยมที่ดีงามให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตในสังคม อย่างรู้จักสามัคคีของคนในชาติ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายและตามบทบาทหน้าที่ของกรมการศาสนา ที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้คนไทยนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้ให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม และเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้สังคมมีคุณภาพ โดยได้ดำเนินการที่ส่งผลกระทบในวงกว้างแก่ประชาชนทั่วประเทศ ตามวิสัยทัศน์ คือ เป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนเครือข่ายทางศาสนา ส่งเสริมธรรมะทั้งแผ่นดินสร้างความสมานฉันท์และคนดีสู่สังคม ภายใต้หลักธรรมทางศาสนาและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจุบันมีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่เปิดทำการเรียนการสอนทั่วประเทศจำนวน ๓,๙๔๓ ศูนย์ โดยแบ่งเป็นภาคได้ดังนี้ ภาคเหนือมีจำนวน ๑,๐๑๖ ศูนย์, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน ๒,๐๘๐ ศูนย์, ภาคกลางมีจำนวน ๖๑๑ ศูนย์และภาคใต้มีจำนวน ๒๓๖ ศูนย์ จำนวนนักเรียนทั่วประเทศที่สามารถรวบรวมได้ มีจำนวน ๗๙๗,๓๘๒ คน โดยแบ่งเป็นภาคได้ดังนี้ ภาคเหนือมีจำนวน ๑๗๑,๗๗๐ คน, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน ๔๕๔,๑๕๑ คน, ภาคกลาง มีจำนวน ๑๑๙,๕๘๕ คนและภาคใต้ มีจำนวน ๕๑,๘๗๖ คน^๙

สภาพการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในระยะเวลาที่ผ่านมาจะพบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องคุณภาพของศูนย์ฯที่ไม่เท่าเทียมกัน คนส่วนใหญ่อาจไม่มีสิทธิที่จะเลือก ต้องยอมให้ลูกหลานเรียนในศูนย์ฯที่ไม่แน่ใจในคุณภาพ การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีคุณภาพเพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจที่จะส่งลูกหลานไปเรียนนั้น จะต้องมีการกำหนดมาตรฐานของศูนย์ฯ และทำให้การบริหารจัดการศูนย์ฯ มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด การมีมาตรฐานคือการดำเนินกิจกรรมและภารกิจต่างๆ ทั้งด้านวิชาการและการบริการและการจัดการได้สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการ ทั้งผู้รับบริการโดยตรงคือนักเรียน ผู้ปกครองและผู้รับบริการทางอ้อมคือ ประชาชนและสังคมโดยรวม ที่สามารถบ่งบอกถึงการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐาน

^๙ เรื่องเดียวกัน, อ้างแล้ว.

การศึกษาที่ได้กำหนดไว้ การมีมาตรฐานเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการ “ป้องกัน” ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และเกิดผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน^{๑๐}

ดังนั้น การนำทุนทางสังคมที่เป็นเสมือนรากแก้วของประเทศไทยมาตั้งแต่อดีต ด้วยการส่งเสริมให้คณะสงฆ์ร่วมพัฒนาสังคมโดยเฉพาะในระดับชุมชน ท้องถิ่น จากบทบาทภารกิจของคณะสงฆ์ โดยเฉพาะเรื่องการศึกษาสงเคราะห์ ที่ทุกวัดได้ปฏิบัติภารกิจตามศักยภาพของวัดที่อาจอ่อนด้อยหรือโดดเด่น ควรที่ภาครัฐเข้าไปช่วยส่งเสริมให้มีบทบาทและผลักดันให้มีการนำพระพุทธศาสนากับการพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นคนดี มีคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงปรารถนาในสังคม ซึ่งจะเป็นการวางรากฐานให้กับเด็กเยาวชนไทยอย่างแท้จริง ตามความคาดหวังของทุกภาคส่วนของสังคม และเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของชุมชนไทยเป็นสังคมการเรียนรู้รับบาทขององค์กรในชุมชนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วัดมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยเพราะคนไทยกับพระพุทธศาสนาเป็นของคู่กันคนไทยกับวัดมีความผูกพันกันอย่างแยกไม่ออกวัดคือศูนย์รวมจิตใจของคนไทยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาหนึ่งในชุมชนที่พระสงฆ์จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก เยาวชนและประชาชนมีความใกล้ชิดพระพุทธศาสนาการมีแหล่งหรือสถาบันพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในรูปแบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นับเป็นอุปายวิธีเชิงปฏิบัติการที่ดีอย่างหนึ่งในสังคมปัจจุบัน เพราะสามารถชักนำเด็กและเยาวชนเข้าสู่ร่มเงาพระพุทธศาสนาเพื่อการศึกษาอบรมบ่มนิสัย และสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาแต่แรกเริ่ม เป็นวิธีการในรูปแบบประเพณีไทยอย่างหนึ่งได้รักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงมั่นคงอยู่ได้ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน

ด้วยความสำคัญในบทบาทดังกล่าว กรมการศาสนาจึงได้กำหนดให้โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นโครงการสำคัญที่สนองนโยบายกระทรวงวัฒนธรรมด้วยการบูรณาการงานในพื้นที่ โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อเป็นแหล่งส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วประเทศ เป็นโครงการที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเสริมสร้างแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา การดำเนินงานดังกล่าว จำเป็นที่ทุกภาคส่วนของสังคมไทย ได้แก่ ภาคคณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคเอกชน และทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะได้ร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาโครงการฯ และพร้อมที่จะช่วยกันผลักดันให้เป็นโครงการที่ยั่งยืนและมีคุณภาพ ในส่วนภูมิภาค สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็น

^{๑๐} กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, แนวทางการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๔, หน้า ๔๘.

หน่วยงานระดับปฏิบัติ ได้มีส่วนผลักดันและพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่องานสังคมไทยโดยรวมและยังเป็นโครงการใหญ่ที่มีงบประมาณจำนวนมาก ที่สามารถส่งผลกระทบโดยตรงต่อการบรรลุภารกิจหลักและยุทธศาสตร์ของกรมการศาสนา ในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนในชาติ โดยได้มีการพัฒนารูปแบบโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่สามารถทำให้องค์กรเครือข่ายทั่วประเทศนำรูปแบบไปปฏิบัติแล้วบังเกิดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน การดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีคุณค่าต่อสังคมกล่าวคือเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ศูนย์พิพิธภัณฑสถานของชุมชน และเป็นศูนย์ฝึกอาชีพในวัด ซึ่งมีส่วนทำให้ปัญหาของสังคมลดน้อยลง ประชาชนในสังคมมีความสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตามฐานะของแต่ละบุคคล รวมทั้งทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของสังคม โดยคนในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นโดยเฉพาะในด้านจิตใจอันจะทำให้การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความเจริญรุ่งเรืองและสงบสุข จึงได้ดำเนินการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับคุณค่าทางสังคมต่อไป

ด้วยตระหนักในความสำคัญดังกล่าว ในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เป็นต้นมาสำนักงานพระพุทธศาสนาในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง ซึ่งในที่นี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาจังหวัดอุทัยธานี ชัยนาท นครสวรรค์ และกำแพงเพชร ที่เกี่ยวข้องกับกำหนดนโยบายให้โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นโครงการสำคัญเป็นแหล่งเรียนรู้ศีลธรรม และเป็นแหล่งจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้มิติทางศาสนา บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่าง วัด บ้าน (ชุมชน) โรงเรียน ให้กลับสู่สังคมไทย และกำหนดจะปรับปรุงพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในรูปแบบและภาพลักษณ์ใหม่ ที่ดำเนินการภายใต้กรอบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ นโยบายรัฐบาล นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม และให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ภาคกลาง ให้มีการพัฒนาและสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในทุกภาคส่วนของสังคมไทย จะทำให้วัดจะเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนด้านคุณธรรมจริยธรรม และสามารถขยายผลไปสู่การเป็นเครือข่ายทางพระพุทธศาสนาดำเนินงานส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมแก่ประชาชนทั่วประเทศภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการส่งเสริมโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ภาคกลางทำการบริหารงานที่มีทิศทางและเอกภาพประสิทธิภาพยังไม่ดีพอ บทบาทของศูนย์ศึกษาที่ทำให้การเรียนการสอนและการเผยแพร่หลักธรรมเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม สู่เด็ก เยาวชน และประชาชน โดยมีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นแหล่งเรียนรู้ศีลธรรมของคนในชุมชนท้องถิ่น ใช้หลักสูตรธรรมศึกษา ของคณะสงฆ์ ซึ่งมีทั้งระดับประถมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก เป็นวิชาบังคับเพื่อใช้เป็น

แนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ศีลธรรม มีวิชาสามัญให้เลือกตามศักยภาพและความพร้อมของแต่ละศูนย์ยังขาดบุคลากรดูแล รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในโอกาสสำคัญต่างๆ เปิดสอนวันอาทิตย์โดยมีเวลาไม่น้อยกว่าวันละ ๓ ชั่วโมง และวันอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการบริหารศูนย์เห็นสมควร และตามความเหมาะสมของพื้นที่^{๑๑}

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางขึ้นเพื่อผลการวิจัยนำมาพัฒนาศูนย์ฯ และส่วนงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

๑.๒.๒ เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

๑.๒.๓ เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑. สภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง เป็นอย่างไร

๒.๓.๒. รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลาง มีลักษณะอย่างไร

๓.๓.๓. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางอยู่ในระดับใด

^{๑๑}กรมการศาสนา, กระทรวงวัฒนธรรม, ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล www.dra.go.th/site [๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑].

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๑. ศึกษาสภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

ขั้นตอนที่ ๒. การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

ขั้นตอนที่ ๓. การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลางมีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และมีประโยชน์

ขั้นตอนที่ ๑. ศึกษาสภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง

๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- การบริหารด้านนโยบายและแผน
- การบริหารด้านวิชาการ
- การบริหารด้านบุคลากร

๒ แหล่งข้อมูล

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ คือผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารศูนย์ฯ ตามเขตการปกครองคณะสงฆ์จำนวน ๔ จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดอุทัยธานี, จังหวัดชัยนาท, จังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดกำแพงเพชร รวมทั้งหมดจำนวน ๒๒ รูป/คน

๓ ขอบเขตด้านสถานที่

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เจาะจงสถานที่จัดการเรียนการสอนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในในจังหวัดภาคกลาง ประกอบด้วย ๔ จังหวัดคือ อุทัยธานี, ชัยนาท, นครสวรรค์และกำแพงเพชร

๔ ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาดำเนินการระหว่างเดือน มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๑ ถึง เดือน พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑ รวมเป็นระยะเวลา ๙ เดือน

ขั้นตอนที่ ๒.การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลางผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑)ทฤษฎีการบริหาร

๒) การบริหาร การบริหารงานจัดการใดๆ ที่องค์กรได้ใช้ทรัพยากรซึ่งได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรได้ตั้งเป้าหมายไว้หรือศิลปะการกระทำกิจกรรมอย่างหนึ่งหรือหลายๆ อย่างเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้โดยใช้คน เงิน วัสดุสิ่งของและการจัดการ การกระทำนั้นๆ จะเป็นไปในทางสร้างสรรค์ มีการดำเนินการเพื่อให้คงอยู่มีการวางแผน การจัดการองค์การ การจูงใจการควบคุมและการกระทำที่ทำให้เกิดการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างมีระบบแบบแผน

๓) ไตรสิกขา ประกอบด้วยหลักธรรม ๓ ประการ คือ

(๑) ศีล เป็นหลักการพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม

(๒)สมาธิ เป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใดๆ

(๓) ปัญญา เป็นหลักการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ รู้จักสิ่งทั้งหลายตามที่เป็น เป็น และสามารถแยกแยะวิเคราะห์หาสาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดเจน ไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการ

๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางผู้วิจัยดำเนินการประชุมสนทนากลุ่มโดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญดังนี้

๑. ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๓ รูป/คน พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์

๒. ผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบ จำนวน ๓ คน ผู้บริหารการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา
ผู้บริหารอุดมศึกษา

๓. ผู้เชี่ยวชาญด้านศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน ๓ รูป/คนผู้อำนวยการ
ศูนย์

๓. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้เวลาดำเนินการระหว่างเดือน พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑ ถึง
เดือน ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๑ รวมเป็นระยะเวลา ๒ เดือน

ขั้นตอนที่ ๓. การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ใน
การปฏิบัติ และมีประโยชน์

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ประเมินคือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และ
ประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง

๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในกลุ่ม
จังหวัดภาคกลาง ประกอบด้วย ๔ จังหวัดคือ อุทัยธานี, ชัยนาท, นครสวรรค์และกำแพงเพชร จำนวน
๑๕ คน

๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาดำเนินการระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๖๒ถึง เดือน
มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๒ รวมเป็นระยะเวลา ๓ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้เพื่อการวิจัยดังนี้

๑.๕.๑ รูปแบบ หมายถึงแนวทางและวิธีการปฏิบัติสำหรับการบริหารจัดการ

๑.๕.๒ รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขา หมายถึง แนวทางและวิธีการบริหารจัดการศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย

๑) ศีล หมายถึง กฎ ระเบียบต่างๆ ให้เป็นไปตามหลักปฏิบัติของศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๒) สมาธิ หมายถึงความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารที่จะปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ

๓) ปัญญา หมายถึงแนวทางบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารศูนย์ฯที่ประสบความสำเร็จ

๑.๕.๓ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หมายถึง หน่วยเผยแพร่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษา อบรม ปลุกฝังศีลธรรมอันดีงามแก่เยาวชนในจังหวัดภาคกลาง

๑.๕.๔ การบริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หมายถึง การบริหารงาน ๓ ด้าน ประกอบด้วย :-

๑) ด้านนโยบายและแผน หมายถึง นโยบายและแผนที่กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมกำหนดขึ้นและผ่านมติพิจารณาเห็นว่าการจัดการนำแผนไปปฏิบัติจริงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามประสงค์ที่ได้วางไว้

๒) ด้านวิชาการ หมายถึง การศึกษา มี ๓ ชั้นคือ ๑.ขั้นต้นวิชาบังคับให้มีการเรียนและสอบธรรมศึกษาชั้นตรี ๒.ชั้นกลางวิชาบังคับให้มีการเรียนและสอบธรรมศึกษาชั้นโท ๓.ขั้นสูงวิชาบังคับให้มีการเรียนและสอบธรรมศึกษาชั้นเอก วิชาเลือกจะมีการเรียนการสอนเหมือนกัน ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา, ทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์,สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม,ภาษาไทย,คณิตศาสตร์,วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี,การงานและอาชีพ,ภาษาต่างประเทศ,คอมพิวเตอร์,บาลีศึกษา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทั้ง ๓ ชั้นจะมีกิจกรรมที่ปฏิบัติเหมือนกันคือกิจกรรมวันสำคัญทางสถาบันพระมหากษัตริย์,กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาเนื่องในโอกาสวันสำคัญ ซึ่งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทุกศูนย์มีการจัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างทางวิชาการที่ได้วางไว้เหมือนกัน

๓) ด้านบุคลากร หมายถึงบุคลากรและความพร้อม ด้านความรู้ ด้านทักษะการปฏิบัติ และด้านเจตคติ

๑.๕.๕ กลุ่มจังหวัดภาคกลาง หมายถึง กลุ่มจังหวัดที่มีโรงเรียนบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้แก่จังหวัดอุทัยธานี, จังหวัดชัยนาท, จังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดกำแพงเพชร

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบสภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง

๑.๖.๒ ได้รู้รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง

๑.๖.๓ ได้ทราบผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง

๑.๖.๔ ผลการวิจัยสามารถนำไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ใน
จังหวัดกลุ่มภาคกลางผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งหัวข้อเรื่องดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

๒.๑.๑ ความหมายของรูปแบบ

๒.๑.๒ คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

๒.๑.๓ องค์ประกอบของรูปแบบ

๒.๑.๔ ประเภทของรูปแบบ

๒.๑.๕ การพัฒนารูปแบบ

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารและจัดการศึกษา

๒.๒.๑ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการ

๒.๒.๒ ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการ

๒.๒.๓ ความหมายของการจัดการศึกษา

๒.๒.๔ องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน

๒.๒.๕ ความหมายของการบริหาร

๒.๒.๖ ทฤษฎีการบริหาร

๒.๒.๗ ความสำคัญของการบริหาร

๒.๒.๘ รูปแบบของการบริหาร

๒.๓ หลักไตรสิกขา

๒.๔ การบริหารจัดการศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ภาคกลาง

๒.๔.๑ ประวัติความเป็นมา

๒.๔.๒ การจัดตั้งและการดำเนินการ

๒.๔.๓ หลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๒.๔.๔ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

จากการทบทวน แนวคิดและทฤษฎี วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายของรูปแบบ

รูปแบบเป็นสิ่งที่สร้างและพัฒนาขึ้นไว้เป็นแนวทางในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือสิ่ง ที่ควรทำ ควรส่งเสริม และพัฒนา มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

เยาวดี วิบูลย์ศรีได้ให้ความหมายเกี่ยวกับรูปแบบ คือ วิธีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอด ความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการของคนที่มีต่อปรากฏการณ์ หรือ เรื่องราวใดๆ ให้ปรากฏใน ลักษณะของการสื่อสารในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง รูปแบบจริงเป็นแบบจำลองในลักษณะเลียนแบบ หรือเป็นตัวแบบที่ใช้เป็นแบบอย่าง เป็นแผนผังหรือแบบแผนของการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อเนื่องด้วยความสัมพันธ์เชิงระบบ^๑

บราโด เจ ดับพิว และ ฮาร์ดแมน เจ เจ (Bardo, J.W., & Hartman, J.J.) ได้ให้ ความหมายของรูปแบบในคล้ายคลึงกันและในส่วนที่แตกต่างกัน ซึ่งสรุปความหมายของรูปแบบที่ นักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นไว้ได้ใน ๕ ลักษณะ คือ

๑. รูปแบบ หมายถึง รูปแบบของจริง รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่ เหมือนของจริงทุกอย่างแต่มีขนาดเล็กลงกว่าหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ

๒. รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของปัจจัย หรือตัวแปรต่างๆ หรือ องค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์ หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้ เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

๓. รูปแบบ หมายถึง ลักษณะที่พึงปรารถนาซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้ยาก ในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้น แตกต่างกันไปมาก เช่น เมืองในอุดมคติชุมชนในอุดมคติ

^๑เยาวดี วิบูลย์ศรี. การวัดผลและการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕) หน้า ๒๕.

๔. รูปแบบ หมายถึง ชัดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความแม่นยำ (Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) สามารถระบุและพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรโดยวิธีการทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติได้ด้วย

๕. รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของ ปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ^๒

ทูลิ เฮสแอล และ คราร์อล เอส เจ (Tosi, H.L., and Carroll, S.J) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ ไว้ว่าเป็นของจริง หรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีรูปแบบอย่างง่ายถึงรูปแบบที่มีความซับซ้อน รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) รูปแบบหอสุมุด รูปแบบเครื่องบินขับไล่ เอฟ ๑๖ เป็นต้น รูปแบบเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Model) ที่ใช้อธิบายสภาพการณ์หรือปรากฏการณ์ด้วยภาษาหรือสัญลักษณ์ต่างๆ^๓

วิลเลอ ดี (Willer, D) ได้กล่าวถึงความหมายของรูปแบบไว้ว่า เป็นการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับชุดของปรากฏการณ์ โดยอาศัยหลักการของระบบรูปนัยทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยามแห่งความสัมพันธ์และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรูปแบบที่มีความเที่ยงตรง จะพัฒนาเป็นทฤษฎีต่อไป^๔

คีฟส์ พี เจ (Keeves, P.J) ได้กล่าวถึงรูปแบบว่า หมายถึง เรื่องการแสดงโครงสร้าง เพื่อใช้ศึกษาในความสัมพันธ์ของตัวแปร^๕

กู๊ด คราเตอร์วี (Good, Carter V) ได้ให้ความหมายของคำว่า รูปแบบ ไว้ ๔ ความหมาย คือ

๑. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อจะเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ

^๒Bardo, J.W., & Hartman, J.J., **Urban society: A systematic introduction**, New York F.E. Peacock, 1982 p.70.

^๓Tosi, H.L., and Carroll, S.J. **Management. 2nd ed.** (New York: John Wiley and Sons, 1982, p.163.

^๔Willer, D. **Scientific Sociology: Theory and Method.** Englewood Cliffs, (New Jersey: Prentice-Hall, 1968, p. 15.

^๕Keeves, P.J. **Educational research, Methodology and Measurement: An International Handbook.** (Oxford: Pergamon Press, 1988, p.55.

๒. เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างการออกเสียงภาษาต่างประเทศ เพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ

๓. เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลักการหรือหลักแนวคิด

๔. เป็นชุดของปัจจัย หรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบ และตัวที่เป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจเขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์ หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้^๖

บุญสง หาญพานิช ได้พูดสรุปไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้าง โปรแกรม แบบจำลอง หรือแบบที่จำลองสภาพของความเป็นจริงที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลาและเทศะที่พิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้างที่จำเป็นจะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้แทนแนวคิดหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งโดยอธิบายความสัมพันธ์ ขององค์ประกอบต่างๆ ในรูปแบบนั้นๆ^๗

อำนาจ เกาตระกุล กล่าวสรุปว่ารูปแบบเป็นการออกแบบโครงสร้างเพื่อให้เข้าใจกระบวนการทำงานขององค์กร การจัดการและการที่ใช้สารสนเทศภายในหน่วยงานโดยสนับสนุนการทำงาน ของหลายๆ ระบบร่วมกัน ในการกำหนด การในการจัดเก็บการใช้ข้อมูลร่วมกัน^๘

บุญชม ศรีสะอาด ได้กล่าวถึงคำว่ารูปแบบ หมายถึงโครงสร้างที่ได้แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ที่ผู้วิจัยสามารถใช้รูปแบบอธิบาย ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ที่มีในปรากฏการณ์ ธรรมชาติหรือที่มีในระบบต่างๆ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ^๙

^๖ Good, Carter V. **Dictionary of Education**. 3rd edition. New York: McGraw-Hill BookCompany, 1973, p.63.

^๗ บุญสง หาญพานิช, เรื่องเดียวกัน หน้า, ๙๒.

^๘ อำนาจ เกาตระกุล, การพัฒนารูปแบบการบริการความรู้ในสถาบันการอาชีวศึกษาไทย, **วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสยาม. ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๗.

^๙ บุญชม ศรีสะอาด, **รูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ โครงการสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอน**, (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ม.ป.ป.)), หน้า ๔๕.

เสรี ชัดแจ้ง ได้พูดถึง รูปแบบ หมายถึง รูปแบบของจริง หรือรูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่างแต่อาจมีขนาดเล็กลงหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ ซึ่งเป็น นักวิชาการที่ให้ความหมาย ของรูปแบบในลักษณะนี้^{๑๐}

อุทัย บุญประเสริฐได้ให้ความหมาย. รูปแบบ หมายถึง สิ่งของที่แสดงโครงสร้างของความ เกี่ยวข้องระหว่างชุดของ ปัจจัยหรือชุดตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์ หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เป็นนักวิชาการที่ให้ความหมายของรูปแบบในลักษณะนี้^{๑๑}

ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์ได้พูดถึง.รูปแบบ หมายถึง ลักษณะที่พึงปรารถนาซึ่งมีลักษณะ ที่เป็นอุดมคติ หรือที่เกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้กับ ความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ เป็นนักวิชาการที่ให้ ความหมายของรูปแบบในลักษณะนี้^{๑๒}

คมกิร์ สุตแท้กล่าวว่ารูปแบบ หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้น หรือพัฒนาขึ้น ที่แสดงให้เห็น ถึง องค์ประกอบสำคัญๆ ของเรื่องรวมทั้งให้เข้าใจง่ายขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป^{๑๓}

ปัญญา ทองนิล ได้กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างที่เกิดขึ้นจากทฤษฎี จาก ประสบการณ์ จากการคาดการณ์ ได้นำเสนอในรูปของข้อความหรือแผนผัง^{๑๔}

ณัฐศักดิ์ จันทรผลได้กล่าวว่า รูปแบบหมายถึงโครงสร้างโปรแกรม แบบจำลองหรือ แบบ ที่จำลองสภาพความเป็นจริงที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลา พิจารณามีสิ่งใดบ้าง ที่จะต้องนำมา

^{๑๐}เสรี ชัดแจ้ง. แบบจำลอง. ม.ป.ท. ๒๕๓๘ หน้า. ๓

^{๑๑} อุทัย บุญประเสริฐ, **หลักการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน**, (กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.๒๕๔๔), หน้า. ๓๑.

^{๑๒} ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์, **การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการ ประยุกต์ใช้**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมารธรรม. ๒๕๔๐), หน้า ๒๑-๒๓.

^{๑๓} คมกิร์ สุตแท้, **การพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก, ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ๒๕๕๓).

^{๑๔} ปัญญา ทองนิล, **รูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพที่สอนโดยการบูรณาการแบบสอดแทรกสำหรับ นักศึกษาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขา หลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๕๓).

ศึกษาเพื่อใช้ทดแทนแนวคิดหรือที่เป็นปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบาย ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆของรูปแบบนั้น^{๑๕}

ทิตนา แชมมณี ได้กล่าวอธิบายความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง เครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบค้นและสอบหาคำตอบ ของความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสร้างมาจากความคิด จากประสบการณ์การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎีหลักการต่างๆ และจากการแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง^{๑๖}

พรอคเตอร์ และ พอล (Procter and Paul)ให้ความหมายคำว่ารูปแบบไว้ใน Longman Dictionary of Contemporary English โดยสรุปแล้วจะมี ๓ ลักษณะใหญ่คือ Model ที่หมายถึงสิ่งซึ่งเป็นแบบย่อ ส่วนของจริงความหมายนี้ตรงกับภาษาไทยว่า แบบจำลอง เช่น แบบจำลองของเรือดำน้ำ เป็นต้น Model ที่หมายถึงสิ่งของหรือตัวคนที่นำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางสิ่งบางอย่าง เช่น ครูแบบอย่าง นักเดินแบบหรือแม่แบบในการวาดภาพศิลป์ เป็นต้น Model ที่หมายถึงแบบ หรือรุ่นของผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์รุ่น ๘๖๔ เป็นต้น^{๑๗}

โทชิ เฮส แอล และ ครารอล เอส เจ (Tosi H.L.and Carroll,S.J)กล่าวไว้ว่า รูปแบบเป็นนามธรรมหมายถึงของจริงหรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่รูปแบบอย่างง่าย ๆ ไปจนถึง รูปแบบที่มีความสลับซับซ้อนมากๆ และมีทั้งรูปแบบทั้งกายภาพ (Physicalmodel) ที่เป็นรูปแบบ ที่เป็นของจำลองของวัตถุเช่น แบบจำลองหอสมุดแห่งชาติ แบบจำลองเครื่องบินขับไล่ เอฟ ๑๖ และ รูปแบบเชิงลักษณะ (Qualitative Model) หมายถึงที่ใช้ อธิบายปรากฏการณ์ด้วยภาษาหรือด้วยสัญลักษณ์เช่น รูปแบบเชิงระบบและตามสถานการณ์(A SastemContingency Model)^{๑๘}

^{๑๕} ญัฐศักดิ์ จันทร์ผล, การพัฒนารูปแบบการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่เน้นการกระจายอำนาจ, **ปริญาญาปรัชญาดุขปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒๕.

^{๑๖} ทิตนา แชมมณี, **รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย. ๒๕๕๐).

^{๑๗} Procter and Paul Longman, **Dictionary of Contemporary English**, London: Longman,1978. P.174.

^{๑๘} Tosi H.L.and Carroll,S.JManagent, (2ed ed.) **New York: John Wiley & Sons**,.1982, p.74.

บราวน์ ดับเบิลยู บี และ มอเบิร์ก ดี เจ (Brown, W.B. and Moberg, D. J) ได้กล่าวถึงรูปแบบว่า รูปแบบการควบคุมด้านวิทยานิพนธ์^{๑๙}

บุญชม ศรีสะอาด ให้ความหมายรูปแบบว่ารูปแบบทางการบริหารซึ่งกำลังศึกษาและพัฒนาในการวิจัยครั้งนี้จะอยู่ในกลุ่มของรูปแบบ ของประเภทหลัง คือรูปแบบเชิงคุณลักษณะ^{๒๐}

บราโด เจ ดับเบิลยู และ ฮาร์ดแมน เจ เจ (Bardo, J. W, & Hartman, J. J) ได้กล่าวถึงรูปแบบในทาง สังคมศาสตร์ไว้ว่า “เป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อนำมาใช้ใน การนิยามคุณลักษณะและ หรือ บรรยายคุณสมบัติอื่นๆ”^{๒๑}

สโตนอร์ เจมส์ เอ เอฟ และ แวนเคิล (Stoner,James A.F. and Wankel),ให้ทัศนะความหมายของรูปแบบว่าเป็นการ จำลองตามความจริงของปรากฏการณ์เพื่อให้เราได้เข้าใจความสัมพันธ์ที่มีความสลับซับซ้อนของ ปรากฏการณ์นั้นๆได้ง่ายขึ้น^{๒๒}

راج (Raj) ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ ในหนังสือ Encyclopedia of Psychology and Education ไว้ ๒ ความหมายดังนี้ ๑) รูปแบบ คือรูปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งแสดงด้วย ข้อความ จำนวน หรือ ภาพ ๒) รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของ โปรแกรมที่กำหนดเฉพาะโดยสรุปไว้แล้ว^{๒๓}

กู๊ด คราเตอร์ (Good,Carter) ในพจนานุกรมการศึกษาได้รวบรวมความหมายของรูปแบบ เอาไว้ ๔ ความหมาย คือ ๑) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือการทำซ้ำ ๒) เป็นตัวอย่างเลียนแบบ ๓) เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเป็นหลักการ หรือเป็นแนวคิด ๔) เป็นชุดของปัจจัย เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่ง

^{๑๙}Brown, W.B. and Moberg, D. J, **Organization Theory and Management: A Macro Approach**, New York: John Wiley and Sons.1980, p 56.

^{๒๐} บุญชม ศรีสะอาด, **การวิจัยเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ ๗**, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น. ๒๕๔๕).

^{๒๑}Bardo, J. W., & Hartman, J. J. **Urban society: A systematic introduction**. New York: F. E. Peacock. 1982, p.245.

^{๒๒}Stoner,James A.F. and Wankel,Charles, **Management,(3rd ed)**, New Delhi: Prentice-Hall,1986, p.44.

^{๒๓} Raj, Madhu, **Encyclopaedic Dictionary of Psychology and Education**. Volum 3 (M-Z), New Delhi: AnMol Publications PVT.1996, p.45.

รวมตัวกัน เป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจจะเขียนออกมา เป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือ เขียนบรรยายเป็นภาษาก็ได้^{๒๔}

ทิงเคซิส (Thinkexist) ได้ให้ความหมายของคำว่า รูปแบบ (Model) ไว้ว่า เป็นแบบจำลองของระบบการปฏิบัติงาน หรือแบบแปลนของการก่อสร้างที่วาดไว้ล่วงหน้าหรือสิ่งของ ที่เป็นตัวแทนที่แสดงความคิดของสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต หรือสิ่งที่เตรียมเอาไว้ล่วงหน้า^{๒๕}

อาร์ ดิคชันนารี (Ardictionary) ได้นิยามความหมายของ (Model) ว่า หมายถึงแบบจำลองที่เป็นสัดส่วนหรือที่เป็นประเภทเดียวกันกับของจริงหรือที่เป็นสัญลักษณ์ของการเป็นตัวแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ คาดว่า จะเกิดในอนาคต หรือแบบแผนของสิ่งที่เตรียมไว้ ในการให้ความหมายของรูปแบบ (Model) ในหนังสือ Encyclopedia of Psychology and Education ไว้ ๒ ความหมายดังนี้ ๑. รูปแบบ คือรูปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ซึ่งแสดงด้วยข้อความ จำนวน หรือ ภาพ โดยการลดทอนเวลาและด้านพิเศษ ทำให้เข้าใจความเป็นจริงของปรากฏการณ์ได้ยิ่งขึ้น ๒. รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดไว้เฉพาะ^{๒๖}

สารานุกรมสแตนฟอร์ดด้านปรัชญา Stanford Encyclopedia of Philosophy, ได้ให้ความหมายของรูปแบบในลักษณะที่สอดคล้องกับการให้ความหมายของ Good ว่า รูปแบบเป็นระบบหรือเป็นโครงสร้างที่ถูกสร้างขึ้นมาจากทฤษฎีทั่วไปเพื่อพรรณนาและอธิบาย ปรากฏการณ์นั้นๆ^{๒๗}

ฮูเซน และ โพสต์เลทไวท์ (Husen and Postlethwaite) ได้ให้ความหมาย ว่า รูปแบบคือโครงสร้างที่ถูกนำเสนอเพื่อใช้วินิจฉัยความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สร้างมาจากเหตุการณ์การหยั่งรู้ ด้วยวิธีการอุปมาอุปมัย หรือได้มาจากทฤษฎีรูปแบบจึงไม่ใช่ทฤษฎี^{๒๘}

^{๒๔} Good, Carter. **Dictionary of Education**. Education. Edited by Carter V. Good. New York: McGraw – Hill book Company, Inc. 2005 p.177.

^{๒๕} Thinkexist, **The Leadership Challenge: How to Get Extraordinary Things Done in Organization**. San Francisco: Jossey Bass, 2008, p.1.

^{๒๖} Ardictionary, **Model** Retrieved from <http://ar.dictionary.com/Model/59082008.p.1>.

^{๒๗} Stanford Encyclopedia of Philosophy, Respect. Retrieved March 16 2017 from <http://www.science.uva.nl/~seop/entries/respect>. p 671.

^{๒๘} Husen and Postlethwaite **The international encyclopedia of education**. 2nd ed. New York: Praeger press Inc 1994, p.3895.

รัตนา สิงห์กุล ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง แผนการทำงานที่เกี่ยวกับการสอน เรียกว่ารูปแบบการสอน ที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบเป็นระเบียบ โดยวางแผนการจัดองค์ประกอบและงานเกี่ยวกับการสอนอย่างมีจุดหมายที่เฉพาะเจาะจงที่จะเป็นเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพก็ได้ซึ่งจะแสดงให้เห็นความหมายเกี่ยวพันของลักษณะที่แท้จริงของสิ่งที่เราเกี่ยวข้องกับคำว่า รูปแบบโดยมีโมทัศน์ของคำจะมีคำอธิบายความหมายอย่างน้อย ๓ อย่างในทางสถาปัตยกรรมหรือทางศิลปะจะหมายถึงหุ่นจำลอง ในทางคณิตศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ จะหมายถึงสมการในทางศึกษาศาสตร์จะหมายถึงความสัมพันธ์ของตัวแปร หมายถึงกรอบของความคิด หรือ การแทนความคิดออกแบบเป็นรูปแบบ^{๒๙}

สโตนอร์ เอ เอฟ และ แวนเคิล ซี (Stoner, A.F., & Wankel, C) ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบ หมายถึงการจำลองความเป็นจริงของปรากฏการณ์ที่ทำให้เราเข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้นง่ายยิ่งขึ้น^{๓๐}

บราโด เจ ดับพิว และ ฮราทแมน เจ เจ (Bardo, J.W., & Hartman, J.J) ได้กล่าวให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า เป็นชุดของข้อความที่เป็นเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสามารถสนใจใช้ในการนิยามคุณลักษณะโครงสร้างอย่างเป็นระบบและมีองค์ประกอบต่างๆ หรือเป็นชุดของแนวคิดซึ่งได้เรียบเรียงไว้ในลักษณะโครงสร้างอย่างเป็นระบบและมีองค์ประกอบต่างๆ ที่สัมพันธ์กันเป็นแนวทางในการดำเนินงาน กลยุทธ์ พื้นฐาน เงื่อนไขและข้อจำกัดในการนำรูปแบบไปใช้^{๓๑}

กู๊ด ซี วี (Good, C.V) ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบตามพจนานุกรมได้ให้ความหมายไว้ว่า มี ๒ อย่างคือ ๑) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างซ้ำหรือการทำซ้ำ ๒) เป็นตัวอย่างเพื่อการลอกเลียนเป็นแบบ^{๓๒}

สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างที่แสดงแทนความจริงของ ปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง ที่กำหนดเฉพาะแนวของความคิดที่เป็นรูปของสัญลักษณ์ รูปภาพ ข้อความ จำนวน ที่

^{๒๙}รัตนา สิงห์กุล, **รูปแบบการสอน**, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล http://www.sps.lpru.ac.th/crypt/show_article.pl.mag. [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐]

^{๓๐}Stoner, A.F., & Wankel, C, **Management.3 rd ed**, New Delhi: Prentice – Hill.1986

^{๓๑}Bardo, J.W., & Hartman, J.J. **Urban sociology: A systematic introduction**, New York:F.E.Peacock.1982.

^{๓๒}Good, C.V, **Dictionary of education**, New York: McGraw-Hill Book. 1973.

แสดงไว้ในลักษณะของโครงสร้าง แบบจำลอง โปรแกรม ขั้นตอน ตัวแบบจำลอง สภาพความจริง เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการทำงาน การจัดการ การใช้สารสนเทศภายในหน่วยงาน เพื่อ อธิบายถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบที่ปรากฏอยู่เหล่านั้น สิ่งที่แสดงถึงโครงสร้างและความสัมพันธ์ของปัจจัยหรือตัวแปร หรือองค์ประกอบอื่นของสิ่งที่ศึกษา หรืออธิบายคุณลักษณะสำคัญต่างๆ ของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้เข้าใจง่ายมองเห็นเป็นรูปธรรม ไม่มีองค์ประกอบที่แจ่มชัดหรือให้รายละเอียดทุกแง่มุม โดยผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความแม่นยำเที่ยงตรงและเชื่อถือได้

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับความหมายของรูปแบบตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ นักการศึกษาที่นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอนำการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๑ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑ แสดงความหมายของรูปแบบ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
เยาวดี วิบูลย์ (๒๕๔๕, หน้า ๒๕).	วิธีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจตลอดจนจิตนาการของคนที่มีต่อปรากฏการณ์
Bardo, J.W., & Hartman, J.J., (1982 p.70).	๑. รูปแบบ หมายถึง รูปแบบของจริง ๒. รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ๓. รูปแบบ หมายถึง ลักษณะที่พึงปรารถนาในโลกของความเป็นจริง ๔. รูปแบบ หมายถึง ชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความแม่นยำ ๕. รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของ ปัจจัยหรือตัวแปร
Tosi, H.L., and Carroll, S.J., (1982, p. 70).	เป็นนามธรรมของจริง หรือภาพจำลองของสภาพการณ์ รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model)
Willer, D (1968, p.15).	เป็นการสร้างมโนทัศน์ เกี่ยวกับชุดของปรากฏการณ์ โดยอาศัยหลักการ ของระบบรูปนัย ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้

	เกิดความกระจ่างขัดของนิยามความสัมพันธ์และประพจน์
Keeves,P.J, (1988, p.55).	การแสดงโครงสร้าง เพื่อใช้ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร
Good,Carter V, (1973, p.63).	๑. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ ๒. เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ ๓. เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติ ๔. เป็นชุดของปัจจัย
บุญสง หาญพานิช, (๒๕๔๖, หน้า ๙๒).	โครงสร้าง โปรแกรม แบบจำลอง หรือแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริง ที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลาและเทศะ

ตารางที่ ๒.๑ แสดงความหมายของรูปแบบ(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
อำนาจ เกาตรกะถุ, (๒๕๔๘, หน้า ๑๑๓).	กระบวนการทำงานขององค์กร การจัดการและการ ใช้สารสนเทศภายในหน่วยงานโดยสนับสนุนการทำงาน ของหลายๆ ระบบร่วมกัน ในการกำหนด การ จัดเก็บ
บุญชม ศรีสะอาด, (มปป, หน้า ๔๕).	ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรต่างๆ ผู้วิจัยสามารถใช้รูปแบบอธิบาย ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่มีในปรากฏการณ์
อำนาจ เกาตรกะถุ, (๒๕๔๘, หน้า ๑๑๓).	การออกแบบโครงสร้าง หรือโปรแกรม แบบจำลอง หรือตัวแบบที่ จำลองสภาพความเป็นจริง ที่สร้างขึ้นเพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการทำงาน การจัดการ การใช้ สารสนเทศภายในหน่วยงาน
เสรี ชัดแฉ่ม, (๒๕๓๘, หน้า ๓).	รูปแบบของจริง รูปแบบที่เป็นแบบอย่างและแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่างแต่มีขนาดเล็กหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ
อุทัย บุญประเสริฐ,	สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของ

(๒๕๔๔, หน้า ๓๑).	ปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์, (๒๕๔๐, หน้า ๒๑-๒๓).	ลักษณะที่พึงปรารถนาซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง
คัมภีร์ สุดแท้, (๒๕๕๓).	สิ่งที่สร้าง หรือพัฒนาขึ้น แสดงให้เห็น ถึงองค์ประกอบสำคัญๆ ของเรื่องให้เข้าใจง่ายขึ้น
ปัญญา ทองนิล, (๒๕๕๓).	โครงสร้างที่เกิดจากทฤษฎี ประสบการณ์ การคาดการณ์ นำเสนอในรูปของข้อความหรือแผนผัง
ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล, (๒๕๕๒, หน้า ๑๒๕).	โครงสร้างโปรแกรม แบบจำลองหรือ ตัวแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริงที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลาและเทศะ

ตารางที่ ๒.๑ แสดงความหมายของรูปแบบ(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
มาลี สืบกระแสน, (๒๕๕๒, หน้า ๑๐๘-๑๐๙).	๑. เป็นรูปธรรม เช่นระบบการปฏิบัติงาน ๒. เป็นนามธรรม เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น รูปแบบอาจแสดงความสัมพันธ์ด้วยเส้นโยงแสดงในรูปแผนภาพ
ทิตินา แคมมณี, (๒๕๕๐).	เครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสร้างมาจากความคิด ประสบการณ์การใช้อุปมาอุปไมย
Procter and Paul, (1978, p.174).	๑.เป็นแบบย่อส่วนของจริงความหมายนี้ตรงกับภาษาไทยว่า ๒.แบบจำลอง เช่น แบบจำลองของเรือดำน้ำ เป็นต้น Model ที่หมายถึงสิ่งของหรือคนที่น่าสนใจใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่าง เช่น ครูแบบอย่าง นักเดินแบบหรือ ๓.แม่แบบในการวาดภาพศิลป์ เป็นต้น Model ที่หมายถึงแบบ หรือรุ่นของผลิตภัณฑ์ต่างๆ

Tosi H.L.and Carroll,S.J, (1982, p.74).	รูปแบบเป็นนามธรรมของ จริ่งหรือภาพจำลองของ สภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่รูปแบบอย่างง่าย ๆ
Brown, W.B. and Moberg, D. J, (1980, p.56).	รูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์
บุญชม ศรีสะอาด, (๒๕๔๕).	รูปแบบเชิงคุณลักษณะ
Bardo, J. W., & Hartman, J. J, (1982, p.245).	เป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เรา สนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะและ หรือ บรรยาย คุณสมบัติอื่นๆ
Stoner,James A.F. and Wankel, (1986, p.44).	รูปแบบเป็นการ จำลองความจริงของปรากฏการณ์เพื่อให้ เราได้เข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของ ปรากฏการณ์ อื่นๆ

ตารางที่ ๒.๑ แสดงความหมายของรูปแบบ(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Raj, (1996, p.45).	๑. รูปแบบ คือรูปย่อของความ จริ่งของปรากฏการณ์ ซึ่ง แสดงด้วย ข้อความ จำนวน หรือ ภาพ โดยการลดทอนเวลา และเทศะ ทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น ๒. รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของ
Good,Carter, (2005, p. 177).	๑. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการ สร้างหรือทำซ้ำ ๒. เป็นตัวอย่างเพื่อเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียง ภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้ เลียนแบบ เป็นต้น ๓. เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่ง หนึ่งหรือหลักการ หรือแนวคิด ๔. เป็นชุดของปัจจัย

Thinkexist, (2008, p.1).	เป็นแบบจำลองระบบการปฏิบัติงาน หรือแบบแปลนของการก่อสร้างที่วาดไว้ล่วงหน้าหรือสิ่งของ
Ar dictionary, (2008, p.1).	๑. รูปแบบ คือรูปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ซึ่งแสดงด้วยข้อความ จำนวน หรือ ภาพ โดยการลดทอนเวลาและเทศะ ทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ยิ่งขึ้น ๒. รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะ
Raj, (1996, p.197).	รูปย่อ ที่เลียนแบบความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง
Stanford Encyclopedia of Philosophy,(p.671).	รูปแบบเป็นระบบหรือโครงสร้างที่ถูกสร้างขึ้นมาจากทฤษฎีทั่วไปเพื่อพรรณนาและอธิบาย ปรากฏการณ์
Husen and Postlethwaite, (1994, p.3895).	รูปแบบ หมายถึง ความสัมพันธ์ของ ๒ ชุด ตัวแปรประกอบด้วย กระบวนการปฏิบัติงาน กับงานวิชาการที่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

ตารางที่ ๒.๑ แสดงความหมายของรูปแบบ(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
รัตนา สิงห์กุล, (๒๕๖๐).	แผนการทำงานเกี่ยวกับการสอน เรียกว่ารูปแบบการสอน
Stoner, A.F., & Wankel, C, (1986).	การจำลองความจริงของปรากฏการณ์ทำให้เราเข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้น
Bardo, J.W., & Hartman, J.J, (1982).	เป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสามารถสนใจเพื่อการใช้ในการนิยามคุณลักษณะโครงสร้างอย่างเป็นระบบและมีองค์ประกอบต่างๆ
Good, C.V, (1973).	๑. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างซ้ำหรือทำซ้ำ ๒. เป็นตัวอย่างเพื่อการลอกเป็นแบบ

๒.๑.๒ คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

รูปแบบที่มีนั้น มีลักษณะต่างๆ กัน เป็นสิ่งที่สามารถสร้างและพัฒนาขึ้นได้ ตามสิ่งของแต่ละสาขา มีความแตกต่างกัน และมีคุณลักษณะที่ที่แตกต่างกันไปตามที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ว่าดังนี้

วาร์โ เพ็งสวัสต์ ได้พูดถึงคุณลักษณะรูปแบบที่ดีนั้นควรมีลักษณะ เป็น ๕ ลักษณะดังนี้

๑. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงก็มีประโยชน์ในช่วงของการพัฒนารูปแบบ

๒. รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์โดยทดสอบรูปแบบแล้วปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิกไป

๓. รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างของความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่จะศึกษาได้อย่างชัดเจน

๔. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ขึ้นใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ในเรื่องที่กำลังศึกษาอยู่

๕. รูปแบบในเรื่องใดนั้น จะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ^{๓๓}

คีฟส พี เจ (Keeves,P.J) ได้กล่าวว่า รูปแบบที่ดีที่ใช้เป็นประโยชน์ได้ มี ๔ ประการดังต่อไปนี้คือ

๑. รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวมๆ (associative relationship)

๒. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นสามารถที่จะถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

๓. รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่จะศึกษานั้น ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้แล้ว ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

^{๓๓}วาร์โ เพ็งสวัสต์, **การวิจัยพัฒนารูปแบบ**, วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๓, หน้า ๖.

๔. รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ๆ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่^{๓๔}

เบญจพร แก้วมีศรี กล่าวไว้ว่า รูปแบบที่ดีควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าเน้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแบบรวมๆ

๒. รูปแบบควรนำไปสู่การพยากรณ์ที่ตามมา ซึ่งสามารถรวบรวมได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิกไป

๓. รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน

๔. รูปแบบควรนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ของเรื่องที่ศึกษาได้

๕. รูปแบบในเรื่องใดจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ^{๓๕}

สรุปได้ว่า รูปแบบที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้ ๑. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงก็มีประโยชน์ในช่วงของการพัฒนารูปแบบ ๒. รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์โดยเมื่อ ทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิก ๓. รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน ๔. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ใหม่และการสร้างความสัมพันธ์ ของตัวแปรใหม่ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ในเรื่องที่กำลังศึกษา ๕. รูปแบบในเรื่องใด จะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ

^{๓๔}Keeves,P.J. Educational research methodology, and measurement: An international handbook, Oxford, England: Pergamon Press, 1988 p.560.

^{๓๕}เบญจพร แก้วมีศรี, “การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคูณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๙๒-๙๓.

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของรูปแบบที่ดี ตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ นักการศึกษาที่นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๒ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๒ แสดงคุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วโร เพ็งสวัสดิ์, (๒๕๕๓, หน้า ๖).	๑. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา ๒. รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ ๓. รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน ๔. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ใหม่ ๕. รูปแบบในเรื่องใด จะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎี
Keeves,P.J, (1988, p. 560).	๑. รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวม ๆ (associative relationship) ๒. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น สามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้
Keeves,P.J,(ต่อ) (1988, p. 560).	๓. รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย ๔. รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่

ตารางที่ ๒.๒ แสดงคุณลักษณะของรูปแบบที่ดี(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
เบญจพร แก้วมีศรี (๒๕๔๕, หน้า ๙๒-๙๓).	๑. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ๒. รูปแบบควรนำไปสู่การพยากรณ์ที่ ๓. รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ๔. รูปแบบควรนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่ ๕. รูปแบบในเรื่องใดจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎี

๒.๑.๓ องค์ประกอบของรูปแบบ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเรื่องของรูปแบบและได้ทราบความหมายของรูปแบบไปแล้ว
 ต่างๆ กัน ดังนั้นมารู้ถึงองค์ประกอบของรูปแบบจากนักการศึกษาต่างๆ ได้พูดไว้ ดังนี้

ธีระ รุญเจริญ ได้เสนอองค์ประกอบ ของรูปแบบไว้เป็น ๖ องค์ประกอบ คือ

๑. หลักการของรูปแบบ
๒. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ
๓. ระบบและกลไกของรูปแบบ
๔. วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ
๕. แนวทางการประเมินผลรูปแบบ
๖. เงื่อนไขของรูปแบบ^{๓๖}

สมาน อัครวุฒิ ได้กล่าว ว่า องค์ประกอบของรูปแบบว่าควรประกอบด้วยองค์ ๗ องค์ประกอบ ดังนี้

^{๓๖}ธีระ รุญเจริญ,ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและการบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา,
 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง จำกัด ๒๕๕๐), หน้า ๙๐.

๑. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ในการทำการพัฒนารูปแบบใดๆ ก็ตาม ผู้ออกแบบรูปแบบ ต้องรูวว่าจะออกแบบรูปแบบการดำเนินงานนี้ขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ใด ซึ่งโดยทั่วไปก็มักจะพัฒนารูปแบบ ขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การพัฒนา ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขึ้นมาก็เพื่อให้การดำเนินงานในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

๒. ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานของรูปแบบเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้ออกแบบรูปแบบต้องกำหนดว่าจะออกแบบรูปแบบนั้นๆ บนฐานความคิด ของทฤษฎีและหลักการใดบ้าง หลักการประการหนึ่งของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ “หลักรวมกันรับผิดชอบ” หมายความว่าคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องรวมกันรับผิดชอบด้วย

๓. ระบบงานและกลไกของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามหลักการและบรรลุดตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ผู้พัฒนารูปแบบต้องออกแบบระบบงานของรูปแบบเพื่อเป็นกลไกในการดำเนินงานของรูปแบบ เช่น การจัดโครงสร้างองค์การ การตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานต่างๆ และที่จำเป็นอย่างอื่น ๆ พร้อมกับการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความสัมพันธ์ และการทำงานร่วมกันของระบบ เหล่านั้นเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

๔. วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ โดยการกำหนดภารกิจ กระบวนการ วิธีการ กิจกรรม และอื่นๆ ที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

๕. แนวการประเมินรูปแบบ หมายถึง การกำหนดแนวทางและเครื่องมือในการประเมินผลรูปแบบตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ และการประเมินการดำเนินงานตามรูปแบบว่าเป็นไป ตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่ารูปแบบทำหน้าที่ตามที่ออกแบบไว้ มากน้อยเพียงใด และเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด ตลอดจนการกำหนดแนวทางในการพัฒนา รูปแบบต่อเนื่องต่อไปได้

๖. คำอธิบายประกอบรูปแบบ หมายถึง การอธิบายคำศัพท์เฉพาะที่นำมาใช้ในการออกแบบรูปแบบเพื่อสื่อความให้ตรงกันในการนำรูปแบบไปใช้

๗. ระบุเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ เนื่องจากรูปแบบมีข้อจำกัดของตนเอง ผู้ออกแบบรูปแบบควรใคร่ระบุเงื่อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ และขอระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น เป็นต้นจากองค์ประกอบของรูปแบบข้างต้นนั้นเมื่อนำมารวบรวมเก็บข้อมูลให้ครบถ้วนแล้วมาประยุกต์ใช้ เพื่อการออกแบบรูปแบบเมื่อรูปแบบเสร็จแล้วควรจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบโดยนำสาระ องค์ประกอบของรูปแบบทั้งหมด มาบรรจุไว้ใน คู่มือด้วย จะทำ

ให้การพัฒนา มีความสมบูรณ์ครบถ้วน และเมื่อตรวจสอบคุณภาพ แล้วรายงานการตรวจสอบไว้ในภาคผนวกของคู่มือด้วยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจ ศึกษาและนำไปใช้ในการดำเนินงานต่อไป^{๓๓๗}

บราวน์ บี และมอเบิร์ก ดี เจ (Brown, W.B. and Moberg, D. J) ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นมาจากแนวคิดเชิงระบบ (System Approach) กับหลักการการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) กล่าวว่าองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ดังนี้

๑. สภาพแวดล้อม (Environment)
๒. เทคโนโลยี (Technology)
๓. โครงสร้าง (Structure)
๔. กระบวนการจัดการ (Management Process) และ
๕. การตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)^{๓๓๘}

สมบุรณ์ ศิริสรธริรัญ ได้พัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดี ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบมีองค์ประกอบ ๔ ประการ ได้แก่

๑. คุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดีที่จะต้องพัฒนา
๒. หลักการและแนวคิดกำกับรูปแบบ และวัตถุประสงค์ทั่วไปของรูปแบบ
๓. กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะ ภาวะผู้นำของคณบดี ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนเนื้อหาการพัฒนา วิธีการและกิจกรรมการพัฒนา วัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรม และผลที่ต้องการ
๔. แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ เงื่อนไขความสำเร็จ และตัวบ่งชี้ ความสำเร็จของรูปแบบ^{๓๓๙}

ชนกนารถ ชื่นเชย ได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษา เอกชน จากการศึกษาแล้วพบว่ารูปแบบมีองค์ประกอบ ๙ องค์ประกอบ ได้แก่

^{๓๓๗} สมาน อัสวภูมิ, การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาในระดับจังหวัด, วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ๒(๓), หน้า ๘๓-๘๔.

^{๓๓๘} Brown, W.B. and Moberg, D. J **Organization Theory and Management: A Macro Approach**, New York: John Wiley and Sons.1980,pp.16-17.

^{๓๓๙} สมบุรณ์ ศิริสรธริรัญ, การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดี, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๗, หน้า ๓๕๔-๓๕๕.

๑. ปรัชญาและหลักการของการศึกษาต่อเนื่อง
๒. กลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
๓. จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
๔. โครงสร้างระบบ บริหารของการศึกษาต่อเนื่อง
๕. หลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาต่อเนื่อง
๖. วิธีการจัดการศึกษา ต่อเนื่อง
๗. สื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ของการศึกษาต่อเนื่อง
๘. การติดตามและประเมินผลของการศึกษา ต่อเนื่อง และ
๙. การเทียบระดับและเทียบโอนผลการเรียน^{๔๐}

อัมพร พงษ์กังสนานนท์ ได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต แล้วพบว่ารูปแบบมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๘ องค์ประกอบ ได้แก่

๑. ปรัชญาและ หลักการจัดการศึกษา
๒. หลักสูตร
๓. การจัดการเรียนรู้
๔. การประเมินผลการเรียนรู้
๕. การเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์ และการเทียบระดับการศึกษา
๖. การบริหารและการจัดการศึกษา
๗. กลุ่มเป้าหมาย และ
๘. การ มีส่วนร่วมของพ่อแม่และชุมชน^{๔๑}

^{๔๐} ชวนนารถ ชื่นเชย, รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน, **วิทยานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต**, สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, (อัดสำเนา), ๒๕๕๐.

^{๔๑} อัมพร พงษ์กังสนานนท์, การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต, **วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๕๐, หน้า ๒๗๔-๒๗๕.

ฮูเซน และ โพสต์เลทไวท (Husen and Postlethwaite,) ได้พูดไว้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบได้มี ๔ องค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

๑. รูปแบบสามารถนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา สามารถทดสอบ และสังเกตได้
๒. มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีการอธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้น ปรากฏกลไกเชิงสาเหตุที่ กำลังศึกษาและอธิบายเรื่องที่กำลังศึกษา
๓. รูปแบบช่วยในการจินตนาการสร้างความคิดรวบยอดความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำลังศึกษา ช่วยสืบเสาะความรู้
- ๔.รูปแบบมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงการเชื่อมโยง^{๔๒}

บราว และ โมเบิร์ก (Brown and Moberg) ได้พูดถึงองค์ประกอบตามรูปแบบของ Brown และ Moberg ซึ่งประกอบไปด้วย

๑. สภาพแวดล้อม (Environment)
๒. เทคโนโลยี (Technology)
๓. โครงสร้าง (Structure)
๔. กระบวนการจัดการ (Management Process) และ
๕. การตัดสินใจสั่งการ (Decision making) รูปแบบการศึกษาและการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและการบริหาร^{๔๓}

บราว และ โมเบิร์ก (Brown and Moberg) มีองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการศึกษาเท่าที่พบจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่จะกล่าวถึงเรื่องดังนี้

๑. การจัดการบริหารหรือโครงสร้างระบบบริหาร
๒. แนวทางในการดำเนินงานในภาระหน้าที่ (Function) ที่สำคัญๆ ในการบริหารงานขององค์กรนั้นๆ เช่น การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานการเงิน การบริหารงาน

^{๔๒} Husen and Postlethwaite, *The international encyclopedia of education*, 2nd ed. New York: Pregawon press Inc 1994, p.3865.

^{๔๓} Brown and Moberg, *Organization Theory and Management: A Macro Approach*, New York: John Wiley and Sons. 1980, p. 98.

วิชาการ เป็นต้น กล่าวถึงอีกครั้งว่าด้วยการกำหนดองค์ประกอบในการกำหนดรูปแบบต่อไปโดยสรุป แล้วในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไรบ้าง จำนวนเท่าใดมีโครงสร้าง และความสัมพันธ์กันอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ที่เรา กำลังศึกษาหรือจะออกแบบแนวคิดทฤษฎี และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบแต่ละรูปแบบนั้นๆเป็นหลักโครงสร้าง^{๔๔}

สรุปได้ว่าในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างอย่างไร และความสัมพันธ์กันอย่างไร ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ ปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ ที่ กำลังศึกษา ซึ่งจะออกแบบตาม แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบ นั้นๆ เป็นหลักองค์ประกอบของรูปแบบได้ แก่ รูปแบบสามารถนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา สามารถทดสอบ สังเกตได้ มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุอธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้น ปรากฏกลไกเชิง สาเหตุที่ กำลังศึกษาและอธิบายเรื่องที่กำลังศึกษา รูปแบบช่วยจินตนาการสร้างความคิดรวบยอด ความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำลังศึกษา ช่วยสืบเสาะความรู้ รูปแบบมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่า ความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง จากการศึกษาตัวอย่างของรูปแบบจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของ นักวิชาการ นักการศึกษาที่นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอ นำการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิด ทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๓ ดังนี้

^{๔๔}เรื่องเดียวกัน. p. 17.

ตารางที่ ๒.๓ แสดงองค์ประกอบของรูปแบบ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธีระ รุญเจริญ, (๒๕๕๐, หน้า ๙๐).	๑. หลักการของรูปแบบ ๒. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ๓. ระบบและกลไกของรูปแบบ ๔. วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ ๕. แนวทางการประเมินผลรูปแบบ
สมาน อิศวภูมิ, (๘๓-๘๔).	๑. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ในการพัฒนารูปแบบ ๒. ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ ๓. ระบบงานและกลไกของรูปแบบ ๔. วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ ๕. แนวการประเมินรูปแบบ ๖. คำอธิบายประกอบรูปแบบ ๗. ระบุเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้
Brown, W.B. and Moberg, D. J, (1980. pp.16-17).	๑. สภาพแวดล้อม (Environment) ๒. เทคโนโลยี (Technology) ๓. โครงสร้าง (Structure) ๔. กระบวนการจัดการ (Management Process) และ ๕. การตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)
สมบูรณ์ ศิริสรธรวิทย์, (๒๕๔๗, หน้า ๓๕๔-๓๕๕).	๑. คุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดีที่ต้องพัฒนา ๒. หลักการและแนวคิดกำกับรูปแบบ ๓. กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะ ภาวะผู้นำของคณบดี ๔. แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ เงื่อนไขความสำเร็จ
ชนกนารถ ชื่นเชย, (๒๕๕๐).	๑. ปรัชญาและหลักการของการศึกษาต่อเนื่อง ๒. กลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ๓. จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ๔. โครงสร้างระบบ บริหารของการศึกษาต่อเนื่อง ๕. หลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาต่อเนื่อง ๖. วิธีการจัดการศึกษา ต่อเนื่อง ๗. สื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ของการศึกษาต่อเนื่อง ๘. การติดตามและประเมินผลของการศึกษา ต่อเน

ตารางที่ ๒.๓ แสดงองค์ประกอบของรูปแบบ(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
อัมพร พงษ์กังสนนันท์, (๒๕๕๐, หน้า ๒๗๔-๒๗๕)	๑. ปรัชญาและ หลักการจัดการศึกษา ๒. หลักสูตร ๓. การจัดการเรียนรู้ ๔. การประเมินผลการเรียนรู้ ๕. การเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์ และการเทียบระดับการศึกษา ๖. การบริหารและการจัดการศึกษา ๗. กลุ่มเป้าหมาย และ ๘. การมีส่วนร่วมของพ่อแม่และชุมชน
Husen and Postlethwaite, (1994, p.3865).	๑. รูปแบบสามารถนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา สามารถทดสอบ สังเกตได้ ๒. มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุอธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้น ปรากฏกลไกเชิงสาเหตุที่ กำลังศึกษาและอธิบายเรื่องที่ กำลังศึกษา ๓. รูปแบบช่วยจินตนาการสร้างความคิดรวบยอด ความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำลังศึกษา ช่วยสืบเสาะความรู้ ๔.รูปแบบมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่า ความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง
Brown and Moberg, (1980. p. 98).	๑. สภาพแวดล้อม (Environment) ๒. เทคโนโลยี (Technology) ๓. โครงสร้าง(Structure) ๔. กระบวนการจัดการ(Management Process) และ

	๕. การตัดสินใจสั่งการ(Decision making)
Brown and Moberg, (1980. p. 17).	๑. การจัดองค์การบริหารหรือโครงสร้างระบบบริหาร ๒. แนวทางในการดำเนินงานในภาระหน้าที่ (Function) ที่สำคัญๆ

๒.๑.๔ ประเภทของรูปแบบ

ในเรื่องของประเภทของรูปแบบมีการแยกประเภทออกเป็นหลายประเภทด้วยกันซึ่งนักวิชาการด้านต่างๆ ได้มีผู้ให้ความคิดเกี่ยวกับประเภทรูปแบบต่างๆ ออกไปไว้มากมายที่น่าสนใจหลายท่านดังต่อไปนี้

สแตนเนอ (Steiner) อางถึงใน บุญสง หาญพานิชได้แบ่ง รูปแบบแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model or Model-of) ในรูปแบบประเภทนี้ เป็นแบบจำลอง แบบทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์ เครื่องบิน ภาพจำลอง

๒. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-for) เป็นรูปแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน เป็นตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลองเป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่างๆที่สัมพันธ์กันรูปแบบตามความคิด^{๔๕}

คีฟส พี เจ (Keeves.P.J.) ได้จำแนกประเภทของรูปแบบออกได้เป็น ๕ ประเภทด้วยกันคือ

๑. รูปแบบคล้าย (Analogue Models) คือ เป็นรูปแบบที่มีความสัมพันธ์ในระบบกายภาพ มักเป็นรูปแบบที่ใช้ในวิทยาศาสตร์กายภาพ เป็นรูปแบบที่นำไปใช้อุปมากับสิ่งอื่นได้ เช่น รูปแบบจำลองของระบบสุริยะ กับระบบสุริยะที่เกิดขึ้นจริงธนาคารจำลอง กับระบบของธนาคารที่เป็นจริง แบบจำลองการผลิตกับการผลิตจริง

^{๔๕} บุญสง หาญพานิช,การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย, วิทยา
นิพนธ์ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖, หน้า ๙๒.

๒. รูปแบบที่อธิบายความหมายหรือให้ความหมาย (Semantic Models) คือ เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาในการบรรยายในลักษณะของรูปแบบ รูปแบบชนิดนี้จะช่วยใช้วิธีการอุปมาในการพิจารณาด้วย ภาษา มากกว่าที่จะใช้วิธีอุปมาในการพิจารณาด้วยโครงสร้างทางกายภาพ

๓. รูปแบบที่เป็นลักษณะแผนภูมิ แบบแผน หรือโครงการ (Schematic Models)

๔. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) คือ เป็นรูปแบบที่ได้กำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปสมการหรือฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์

๕. รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Models) คือ เป็นรูปแบบที่มีโครงสร้างเป็นสมการเชิงเส้นที่ประกอบด้วยตัวแปรสัมพันธ์กันเป็นเหตุและเป็นผลที่มีการทดสอบสมมุติฐานผลของรูปแบบ

รูปแบบมีหลายประเภทด้วยกันซึ่งนักวิชาการด้านต่างๆ ก็ได้จัดแบ่งประเภทต่างกันออกไป^{๔๖}

จอยซ์ และ เวล (Joyce and Weil) ได้กล่าวถึงว่า สำหรับรูปแบบทางการศึกษานั้น ได้แบ่งประเภทรูปแบบออกเป็น ๔ ประเภทด้วยกัน คือ

๑. Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้ในการอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำ จำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่เข้าสู่ระบบเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบไป

๒. Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรือในการอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา ด้วยแผนภูมิ หรือด้วยรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้นๆ รูปแบบการสอนเป็นต้น

๓. Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งทางด้านการบริหารการศึกษาด้วย

^{๔๖}Keeves.P.J. Educational research methodology, and measurement: An international handbook. Oxford, England:Pergamon Press. 1998, pp.561-565.

๔. Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดา มารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก เป็นต้น^{๔๗}

สไตเนอร์ (Steiner) ได้แบ่งรูปแบบไว้ว่าแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทด้วยกัน คือ

๑. รูปแบบเชิง ปฏิบัติ (Practical Model or Model-of) รูปแบบประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองของรถยนต์ ของเครื่องบิน ภาพจำลอง

๒. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-of) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือ แบบจำลองเป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่างๆ ที่สัมพันธ์กัน^{๔๘}

คีฟ พี เจ (Keeve, P.J.) ได้จำแนกรูปแบบออกได้เป็น ๕ รูปแบบด้วยกันคือ

๑. รูปแบบคล้าย (Analogue Models) คือเป็นรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับระบบกายภาพ มักเป็นรูปแบบที่ใช้ในวิทยาศาสตร์กายภาพเป็นรูปแบบที่นำไปใช้กับอุปมา กับ สิ่งอื่นได้เช่น รูปแบบ แบบจำลองระบบสุริยะที่เกิดขึ้นจริง ธนาครจำลองกับระบบธนาครที่เป็นจริง แบบจำลอง การผลิตกับการผลิตจริง

๒. รูปแบบที่อธิบายความหมายหรือให้ความหมาย (Semantic Models) คือ เป็นรูปแบบ ที่ใช้ภาษาในการบรรยายลักษณะของรูปแบบชนิดนี้จะใช้วิธีการอุปมาในการพิจารณาด้วยภาษา มากกว่าที่จะใช้วิธีอุปมาในการพิจารณาด้วยโครงสร้างกายภาพ

๓. รูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิแบบแผน หรือแผนโครงการ (Schematic Models)

๔. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) คือเป็นรูปแบบที่กำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปสมการหรือรูปของฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์

^{๔๗} Joyce and Weil, **Model of Teaching**, London: Prentice – Hall International 1985.

^{๔๘} Steiner, Methodology of theory construction, Sydney: Educology Research Associates. 1988, p.148.

๕. รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Models) คือเป็นรูปแบบที่มีโครงสร้างเป็นสมการเชิงเส้น ที่ประกอบด้วยตัวแปรสัมพันธ์กันเป็นเหตุและเป็นผล มีการทดสอบสมมุติฐานผลของรูปแบบจาก ลักษณะการแบ่งประเภทของรูปแบบของนักวิชาการต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าการแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิดที่หนึ่งนั้นบอกให้ทราบถึงลักษณะการเขียนรูปแบบที่มีลักษณะ ส่วนการแบ่งประเภทของรูปแบบในแบบที่สองและสามนั้นเป็นการแบ่งประเภทของรูปแบบตาม แนวคิดพื้นฐานในการเสนอรูปแบบในการบรรยาย อธิบายปรากฏการณ์นั้นๆเป็นหลักจากที่กล่าวมาแสดงว่ารูปแบบมีหลายประเภทด้วยกันเป็นสิ่งที่สร้างและพัฒนาขึ้น ของแต่ละสาขาก็มีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่น รูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ได้ แบ่งออกเป็น รูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมย เทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความ เข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม รูปแบบที่ใช้ภาษาสื่อในการขยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ รูปภาพ รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดง ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆและรูปแบบที่นำเอา ตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กัน เชิงเหตุและเชิงผลที่ เกิดขึ้น เป็นต้น^{๔๙}

สรุปได้ว่าประเภทของรูปแบบมีหลายประเภท เช่น รูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ ได้แบ่งออกเป็น รูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ รูปภาพ รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ และรูปแบบที่นำเอา ตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เป็นต้น สำหรับการวิจัยครั้งนี้ รูปแบบที่ใช้เป็นประเภท Semantic Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาเพื่อให้เห็นมโนทัศน์ โครงสร้างทางความคิด เป็นรูปแบบอธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลทั้ง ๖ หลักกับขอบข่ายการบริหารงานของสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน คือด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้เป็นรูปแบบการบริหารที่เหมาะสม โดยระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยเทคนิคเดลฟาย

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับประเภทของรูปแบบตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ นักการศึกษาที่นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอ นำการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๔ ดังนี้

^{๔๙}Keeve,P.J., Model and Model Building Education Research Methodology and Measurement, An international Handbook, Oxford: Pergamon Press, 1998, p. 178.

ตารางที่ ๒.๔ แสดงประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
บุญสง หาญพานิช, (๒๕๔๖, หน้า ๙๒).	๑. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model or Model-of) รูปแบบประเภทนี้ เป็นแบบจำลอง ทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์ เครื่องบิน ภาพจำลอง ๒. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-for)
Keeves.P.J, (1988, pp.561-565).	๑. รูปแบบคล้าย (Analogue Models) ๒. รูปแบบที่อธิบายความหมายหรือให้ความหมาย (Semantic Models) ๓. รูปแบบที่เป็นลักษณะแผนภูมิ แบบแผน หรือโครงการ (Schematic Models) ๔. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) ๕. รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Models)
Joyce and Well, (1985: p.74)	๑. Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัย ๒. Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อ ๓. Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์ ๔. Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิค
Bardo & Hardman, (1982 : p.141).	สำหรับรูปแบบที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของ ประชากรเมืองนั้น เป็นรูปแบบที่เสนอแนวคิดในการอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของ ประชากรเมือง ต่าง ๆ

ตารางที่ ๒.๔ แสดงประเภทของรูปแบบ(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Steiner, (1988: p.215).	๑. รูปแบบเชิง ปฏิบัติ(Prectcal Model or Model-of) รูปแบบประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพ ๒. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-of เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้น
Keeves, P. J, (1988 pp.561-565).	๑. รูปแบบคล้าย (Analogue Models) ๒. รูปแบบที่อธิบายความหมายหรือให้ความหมาย ๓. รูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิแบบแผน หรือโครงการ (Schematic Models) ๔. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) คือ เป็นรูปแบบที่กำหนด ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบใน รูป สมการหรือฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์ ๕. รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Models)

๒.๑.๕ การพัฒนารูปแบบ

การพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นกว่าเดิม ได้มีนักการศึกษาและนักวิชาการได้กล่าวให้ความหมายถึงการพัฒนาและการพัฒนารูปแบบไว้ในกรณีต่างๆ ดังนี้

รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์ได้ให้ความหมายของการพัฒนารูปแบบว่า การพัฒนารูปแบบหรือการพัฒนาแบบจำลอง (Model Development) หมายถึง กระบวนการสร้างหรือการพัฒนาแบบจำลองตลอดจนการทดสอบรูปแบบที่ดี ให้มีคุณภาพ นำไปสู่สภาวะการณ์ที่ดีในการศึกษาวิจัยจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ การพัฒนารูปแบบนี้ อาจจะมีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปแล้วอาจจะแบ่งออกเป็นสองตอน ใหญ่ๆ คือ การสร้างรูปแบบ

(Construct) และการหาความตรง (Validity) ของรูปแบบ ส่วน รายละเอียดในแต่ละขั้นตอนว่ามีการดำเนินการอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิดซึ่ง เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้นๆ^{๕๐}

วิลเลอร์ ดี (Willer.D) ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนารูปแบบโดยทั่วไปได้แบ่งออกเป็น ๒ ขั้นตอน ได้แก่

๑. การ สร้าง (Construct) รูปแบบ

๒. การหาความเที่ยงตรง (Validity) ของรูปแบบ^{๕๑}

บุญชม ศรีสะอาด ได้กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบโดยได้แบ่งออกเป็น ๒ ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑. การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ

ขั้นตอนที่ ๒. การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ^{๕๒}

บุญสง หาญพานิช ได้พูดถึงเรื่อง “ การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย ” โดยดำเนินการพัฒนา ๓ ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑. การศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวความคิด เกี่ยวกับธรรมชาติ ความรู้ องค์ความรู้ และการบริหารจัดการการศึกษาของไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ โครงสร้างพื้นฐานของการบริหารจัดการความรู้

ขั้นตอนที่ ๒. การจัดทำร่างรูปแบบ การบริหารการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย

ขั้นตอนที่ ๓. การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการความรู้^{๕๓}

วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์ ได้พูดถึงเรื่อง “ การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ” โดยแบ่งการ ออกเป็น ๕ ขั้นตอน ได้แก่

^{๕๐} ฐนภา จิตรโรจนรักษ์, “การพัฒนารูปแบบการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, ภาควิชา นโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ๒๕๔๘.**

^{๕๑} Willer , D., **Scientific Sociology: Theory and Method.** Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, 1968, p. 15.

^{๕๒} บุญชม ศรีสะอาด(ม.ป.ป.).[ออนไลน์], แหล่งข้อมูล <http://www.watpon.com/boonchom/development.pdf> [๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑].

^{๕๓} บุญสง หาญพานิช, **การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๖, หน้า ๑๑๒-๑๑๘.**

ขั้นตอนที่๑. การกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารและแนวคิด ทฤษฎีและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่๒. การศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่๓. การสร้างรูปแบบของการจัดการศึกษาแบบ กระจายอำนาจใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่๔. การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยการ สัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่๕. การปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบของการจัดการศึกษาแบบกระจาย อำนาจใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน^{๕๔}

สมบุรณ์ ศิริสรธริรัญได้พูดถึง “การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของ คณบดี” โดยดำเนินการเป็น ๖ ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่๑. การกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัย โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่๒. การศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่๓. การศึกษาและประมวลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่๔. การพัฒนารูปแบบการพัฒนา คุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดี

ขั้นตอนที่๕. การตรวจสอบและการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ รูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่๖. การปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอรูปแบบของการพัฒนาคุณลักษณะ ภาวะผู้นำของ คณบดี^{๕๕}

^{๕๔} วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรารณ, การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจใน สถานศึกษาขั้น พื้นฐานตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๗, หน้า ๗๓-๘๔.

^{๕๕} สมบุรณ์ ศิริสรธริรัญ, การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดี, **วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๗, หน้า ๑๗๑.

กฤษฎณผล จันทพรหมได้พูดถึงเรื่อง “การศึกษาแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริงที่เหมาะสมสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย” โดยดำเนินการพัฒนารูปแบบเป็น ๔ ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่๑. การศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริง โดยศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา บทความวิจัย ฐานข้อมูล อินเทอร์เน็ตออนไลน์ทั้งในและต่างประเทศ และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มี ประสบการณ์เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยเสมือนจริง

ขั้นตอนที่๒. การสังเคราะห์รูปแบบ องค์ประกอบ โครงสร้างของรูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริง โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ ๑ มาสร้างเป็นรูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริง

ขั้นตอนที่๓. การพัฒนา รูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริง โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบเดลฟายเพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจาก ผู้เชี่ยวชาญ ๑๐ คน จำนวน ๓ รอบ และ

ขั้นตอนที่๔. การทดสอบความเหมาะสมของรูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริง^{๕๖}

สุวิมล ว่องวานิช. การพัฒนารูปแบบอาจารย์ทำได้ใน ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑. การทดสอบรูปแบบได้ด้วยการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด

๒. การประเมินที่พัฒนาโดย The Joint Committee on Standards of Educational Evaluation^{๕๗}

บุญชม ศรีสะอาดได้พูดถึง การพัฒนารูปแบบซึ่งเป็นรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ซึ่งได้แบ่งการดำเนินการออกเป็น ๒ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่๑. การพัฒนารูปแบบและการทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ

ขั้นตอนที่๒. การพัฒนารูปแบบนั้น ดำเนินการโดยวิเคราะห์ลำดับในการทำวิทยานิพนธ์^{๕๘}

^{๕๖} กฤษฎณผล จันทพรหม, การศึกษารูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริงที่เหมาะสมสำหรับสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศไทย, วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๔๘, หน้า ๘๘.

^{๕๗} สุวิมล ว่องวานิช, “บทที่ ๓ แบบตรวจสอบรายการประเมิน: วิธีวิทยาและเครื่องมือ ประเมิน,” ใน สุวิมล ว่องวานิช (บก.),การประเมินอภิมาน: วิธีวิทยาและการประยุกต์ใช้, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย๒๕๔๙), หน้า ๕๔-๕๕.

^{๕๘} บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก๒๕๓๕),, หน้า ๑๓.

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ ได้พูดถึงการพัฒนารูปแบบอีกรวิธีหนึ่งตามแนวทางการศึกษา ได้พัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม การศึกษามีรายละเอียดในการดำเนินการ ๕ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ได้รับเลือกเป็นโครงการนำร่องการวิจัยและการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาสภาพจริงจากรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพ

ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การโดยการสังเคราะห์แบบสัมภาษณ์จากการศึกษาในขั้นตอนที่ ๑ นำมาสร้างเป็นรูปแบบจำลองระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแบบเลือกตอบ เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

ขั้นตอนที่ ๓ เป็นการพัฒนารูปแบบระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การโดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติการใช้รูปแบบจำลองจากขั้นตอนที่ ๒ นำมาศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดรูปแบบระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยเทคนิคเดลฟาย ๓ รอบ

ขั้นตอนที่ ๔ การวิเคราะห์หาความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาคือผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ ๕ การสรุปและนำเสนอรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การและจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยต่อไป^{๕๙}

สมุทร ขำนาญ ได้พูดถึงการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ๔ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ เป็นการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีวิธีการบริหารโรงเรียนที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน และสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย

^{๕๙} รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ, การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา ๒๕๔๘, หน้า ๙๒-๙๓.

ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยมีองค์ประกอบ ๕ องค์ประกอบ ด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เพื่อถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ ๓ เป็นขั้นการพัฒนาแบบบริหารสถานศึกษาที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ ๔ เป็นขั้นการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา^{๖๐}

สรุปได้ว่าการพัฒนารูปแบบ (model) นั้นไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัวแน่นอนว่าต้องทำอะไรบ้าง แต่โดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากการศึกษา องค์ความรู้ (intensive knowledge) เกี่ยวกับเรื่องที่เราจะสร้างรูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงค้นหาสมมุติฐานและหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนา แล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น และนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเหมาะสมและหาคุณภาพของรูปแบบต่อไป ส่วนการพัฒนารูปแบบมีการดำเนินการเป็นสองตอนใหญ่ คือ การสร้างรูปแบบและการประเมินความเหมาะสมและการหาคุณภาพของรูปแบบได้กำหนดการพัฒนารูปแบบกระบวนการสร้างหรือพัฒนาแบบจำลองตลอดจนการทดสอบรูปแบบที่ดี ให้มีคุณภาพ การจะนำไปสู่สภาวะการณ์ที่ดีการพัฒนารูปแบบ อาจจะมีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปแล้วอาจจะแบ่งออกเป็นสองตอน ใหญ่ๆ คือ การสร้างรูปแบบ(Construct) และการหาความตรง (Validity) ของรูปแบบ

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ นักการศึกษาที่นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๕ ดังนี้

^{๖๐}สมุทร ชำนาญ, การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน, **ดัชนีนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖ หน้า. ๓๔.

ตารางที่ ๒.๕ แสดงการพัฒนารูปแบบ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์, (๒๕๔๘).	กระบวนการสร้างหรือพัฒนาแบบจำลองตลอดจนการทดสอบรูปแบบที่ดี ให้มีคุณภาพ การจะนำไปสู่สถานการณ์ที่ดีในการศึกษาวิจัยจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบพบว่า การพัฒนารูปแบบนี้ อาจจะมีขั้นตอน
รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์,(ต่อ) (๒๕๔๘).	ในการดำเนินงานแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปแล้วอาจจะแบ่งออกเป็นสองตอน ใหญ่ๆ
Willer.D, (1968, p.15).	๑. การ สร้าง (Construct) รูปแบบ ๒. การหาความเที่ยงตรง (Validity) ของรูปแบบ
บุญชม ศรีสะอาด, (มปป).	๑. การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ๒. การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ
บุญสง หาญพานิช, (๒๕๔๖, หน้า ๑๑๒-๑๑๘).	๑. การศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติความรู้ องค์ความรู้ ๒. การจัดทำร่างรูปแบบ การบริหารการจัดการความรู้ ๓. การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ
วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์, (๒๕๔๗, หน้า ๗๓-๘๔).	๑. การกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย ๒. การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษา ๓. การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาแบบ ๔. การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ๕. การปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบ
สมบุญณ ศิริสรธริรัญ, (๒๕๔๗, หน้า ๑๗๑).	๑. การกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัย ๒. การศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทฤษฎีงานวิจัย ๓. การศึกษาและประมวลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

	๔. การพัฒนารูปแบบการพัฒนา ๕. การตรวจสอบและการประเมินความเหมาะสม ๖. การปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอรูปแบบ
--	--

ตารางที่ ๒.๕ แสดงการพัฒนารูปแบบ(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กฤษณผล จันทพรหม, (๒๕๔๘, หน้า ๘๘).	๑. การศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบ ๒. การสังเคราะห์รูปแบบ องค์ประกอบ ๓. การพัฒนา รูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริง ๔. การทดสอบความเหมาะสมของรูปแบบ
สุวิมล ว่องวานิช, (๒๕๔๙, หน้า ๕๔-๕๕).	๑. มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) ๒. มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) ๓. มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) ๔. มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม
บุญชม ศรีสะอาด, (๒๕๓๕, หน้า ๑๓).	๑. การพัฒนารูปแบบและการทดสอบประสิทธิภาพ ๒. นำรูปแบบดังกล่าวไปทดสอบและประเมิน
รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ, (๒๕๔๘, หน้า ๙๒-๙๓).	๑. การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ๒. เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหาร ๓. เป็นการพัฒนารูปแบบระบบบริหารคุณภาพ ๔. การวิเคราะห์หาความเหมาะสมของรูปแบบการบริหาร ๕. การสรุปและนำเสนอรูปแบบ
สมุทรา ขำนาญ, (๒๕๔๖, หน้า ๓๔).	๑. เป็นการศึกษาศึกษาเอกสารงานวิจัย ๒. เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหาร ๓. เป็นขั้นตอนการพัฒนารูปแบบบริหาร ๔. เป็นขั้นตอนการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารและจัดการศึกษา

๒.๒.๑ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการ

บริบทการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้กล่าวถึง คำว่า การจัดการ (Management) คือ กระบวนการที่ผู้จัดการทำงานร่วมกันและโดยอาศัยพนักงานและทรัพยากรอื่นโดยใช้การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายองค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงหัวใจสำคัญของการจัดการคือ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งในการดำเนินการจัดการของผู้ทำให้เหมาะสมกับสถานการณ์เพื่อให้องค์การประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จิรดา นาคฤทธิ์ ได้กล่าวถึง ผู้จัดการ (Manager) ผู้หรือใครก็ได้ที่มีผู้ทำตามประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ การใช้ปัจจัยนำเข้าน้อยที่สุดเพื่อให้ได้ผลผลิตในจำนวนที่กำหนดหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการทำสิ่งต่างๆ ให้ถูกต้อง (Doing the thing right) ดังนั้นประสิทธิภาพจึงเกิดจากความสามารถของผู้จัดการในการทำสิ่งต่างๆ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยนำเข้างดนั้นประสิทธิภาพ จึงอ้างถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) และผลผลิต (Output) เพื่อให้ต้นทุนของการใช้ทรัพยากรต่ำสุดส่วนประสิทธิผล (Effectiveness) คือ การวัดความเหมาะสมของเป้าหมายองค์การที่ผู้จัดการกำหนดขึ้นและรวมถึงระดับที่องค์การบรรลุเป้าหมายเหล่านั้น หรือการทำในสิ่งที่ถูกต้อง (Doing the right thing) องค์การจะมีประสิทธิผลได้เมื่อผู้จัดการเลือกเป้าหมายอย่างเหมาะสมและดำเนินงานจนสามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าวองค์การ (Organization) คือกลุ่มบุคคลที่ทำงานร่วมกันในโครงสร้างที่กำหนดขึ้นอย่างเป็นทางการเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายต่างๆ ตามที่กลุ่มได้กำหนดไว้เป้าหมาย (Goal) ถือเป็นผลลัพธ์ที่องค์การมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุผลในสิ่งที่ต้องการในอนาคต^{๖๑}

ดังนั้นการจัดการ (Management) จึงมีความหมายอีกนัยคือ กระบวนการที่ผู้จัดการทำงานร่วมกันและโดยอาศัยพนักงานและทรัพยากรอื่น โดยใช้การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายองค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงหัวใจสำคัญของการจัดการคือ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

^{๖๑}จิรดา นาคฤทธิ์, หลักการจัดการ (Principles of Management), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://jiradabbcc.files.wordpress.com/๒๐๑๕/๐๒/principle-management-๑๑.pdf> [๒๘มกราคม ๒๕๖๑].

ซึ่งถือได้ว่าการจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เนื่องจากการจัดการเป็นความรู้ที่สามารถถ่ายทอด มีหลักเกณฑ์ สามารถพิสูจน์ความจริงได้ ตลอดจนได้รับการศึกษาค้นคว้ากันอย่างต่อเนื่อง ส่วนในแง่ของการเป็นศิลป์ซึ่งหมายถึงการประยุกต์เอาความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพราะการจัดการในองค์กรแต่ละองค์กรมีปัจจัยที่แตกต่างกัน ดังนั้นศาสตร์หรือความรู้ในด้านการจัดการเพียงอย่างเดียวจึงไม่สามารถจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์กรได้ จำเป็นต้องประยุกต์ความรู้ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับองค์กรแต่ละองค์กรโดยเฉพาะความสามารถทางการจัดการ (Managerial Ability)

ความสามารถทางการจัดการ คือสมรรถนะที่แสดงให้เห็นถึงการบรรลุเป้าหมายของกิจการ อันเกิดจากทักษะและความสามารถเฉพาะ ซึ่งความสามารถทางการจัดการอธิบายได้ในรูปของทักษะการจัดการ (Managerial Skill) ประกอบด้วย

๑. ทักษะด้านแนวคิด (conceptual skill) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน หรือความสามารถในการเห็นภาพใหญ่ (Big picture) ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการจัดทำกลยุทธ์และการจัดองค์การ

๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (human skill) ความสามารถในการทำความเข้าใจผู้อื่น และปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้นำต้องใช้เวลาไปในการทำงานร่วมกับบุคคลต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์การ

๓. ทักษะด้านเทคนิค (technical skill) ความสามารถในการใช้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติการงานหนึ่งๆ อย่างชัดเจน เช่น ทักษะด้านบัญชีการขาย การผลิตหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ ทักษะด้านเทคนิคจึงมีความสำคัญโดยเฉพาะผู้นำระดับต้น^{๖๒}

สรุปได้ว่า การจัดการ เป็นกระบวนการกิจกรรมหรือการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในอันที่จะเชื่อมั่นได้ว่า กิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปในแนวทางที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่อันที่จะสร้างและรักษาไว้ซึ่งสถานะที่จะเอื้ออำนวยต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยความพยายามร่วมกันของกลุ่มบุคคล. โดยใช้การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งการจัดการจะมีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายของค่านั้นเกิดจากทักษะและความสามารถเฉพาะของผู้นำ

^{๖๒} จิรดา นาคฤทธิ์, เรื่องเดียวกัน ๒๕๖๑.

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับการจัดการตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ นักการศึกษาที่นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๖ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๖ แสดงการจัดการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
จิดา นาคฤทธิ์ (๒๕๖๑)	กระบวนการที่ผู้จัดการทำงานร่วมกันและโดยอาศัยพนักงาน และ ทรัพยากรอื่น โดยใช้การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการ ควบคุม (Controlling)ในรูปของทักษะการจัดการ ๑. ทักษะด้านแนวคิด ๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ๓. ทักษะด้านเทคนิค

๒.๒.๒ ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการ

ทฤษฎี (Theory) เป็นส่วนหนึ่งของศิลปะหรือศาสตร์ที่พยายามอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างหลักการต่างๆ ที่ซ่อนอยู่อธิบายปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนโดยระบอบองค์ประกอบและความสัมพันธ์ที่สำคัญของความคิดทางการจัดการในยุคแรก ประชาชนได้ใช้การจัดการอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นแนวคิดและเทคนิคการจัดการ ทั้งที่เจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม เช่น ราว ๓,๘๐๐ปีก่อนคริสตกาลได้มีการสร้างพีระมิดในอียิปต์ภายใต้การพัฒนาระบบการจัดการและเทคโนโลยีในขั้นที่สูงขึ้นจนกระทั่งเป็นสิ่งมหัศจรรย์ของโลกจนทุกวันนี้ ได้แก่

๑.ทฤษฎีการจัดการแบบคลาสสิกหรือการจัดการแบบดั้งเดิม (Classical Management) เป็นการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management)เน้นการจัดการไปทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของคนงานผู้นำความคิดการจัดการแบบนี้ได้แก่ **Frederick Winslow Taylor** ในช่วงเริ่มต้นการทำงานเทย์เลอร์เริ่มงานจากการเป็นคนงานในโรงงานที่ฟิลาเดลเฟียจากนั้นอีก๔ปีได้ไปทำงานที่ Midvale Steel Company ซึ่งเป็นผู้นำในอุตสาหกรรมเหล็กใช้เวลาเวลาเป็นคนงาน๖ปีต่อมาเลื่อนตำแหน่งเป็นเสมียนผู้ดูแลเครื่องจักรหัวงานโรงฝึกงานเครื่องจักรจนกระทั่งเป็นหัวหน้าช่างซ่อมบำรุงทั้งโรงงานตลอดระยะเวลาที่ทำงานในโรงงานแห่งนี้ทำให้เทย์เลอร์มีโอกาสแก้ไขปัญหาที่สำคัญๆในการทำงานเขาเป็นผู้เสนอแนวคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ให้แก่บริษัท และได้รับการสนับสนุนใช้กันอย่างกว้างขวางต่อมาเขาได้รับตำแหน่งเป็นผู้จัดการโรงงานจาก

ความสำเร็จในการจัดการทำให้เทย์เลอร์ ได้กลายเป็นที่ปรึกษาของโรงงานต่างๆและเป็นผู้สอนผู้จัดการในการประยุกต์ใช้เทคนิคการจัดการแบบวิทยาศาสตร์จนได้รับการยอมรับว่าเป็น “บิดาแห่งการจัดการแบบวิทยาศาสตร์”^{๖๓}

ในความหมายของการจัดการในแบบวิทยาศาสตร์ได้แก่นิยามของการจัดการที่ดำเนินการ (Conduct) ธุรกิจหรืองานหนึ่งๆโดยการกำหนดมาตรฐาน (Standards) อันเกิดจากความจริงหรือข้อเท็จจริงจากการสังเกตการทดลองหรือความมีเหตุผลอย่างเป็นระบบ (Systematic) ดังนั้นการจัดการแบบวิทยาศาสตร์จึงเป็นการใช้วิธีการแบบวิทยาศาสตร์เพื่อค้นหาวิธีการที่ดีที่สุด (one best way) ในการทำงานหนึ่งๆเทย์เลอร์ทำการทดลองวิธีการที่คนงานปฏิบัติงานกับวัสดุเครื่องจักรและเครื่องมือโดยใช้เทคนิคที่เรียกว่า “Time and motion study” (การศึกษาเวลาและการเคลื่อนไหว) โดยเขาใช้วิธีวัดเวลาที่ใช้ไปในกระบวนการหนึ่งๆให้เสร็จสมบูรณ์ซึ่งด้วยวิธีนี้ทำให้เทย์เลอร์ประสบความสำเร็จในการค้นหาวิธีการที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งในกระบวนการผลิตการจัดการแบบหลักการบริหาร (Administrative Management) แนวคิดดังกล่าวอยู่ในช่วงเวลาเดียวกับการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ หากแต่แนวคิดนี้ได้นำไปใช้ในองค์กรขนาดใหญ่ในการแก้ไขปัญหาการจัดการเนื่องจากองค์การขนาดใหญ่ปัญหาสำคัญคือการกำหนดทิศทางและการควบคุมเพื่อให้การทำงานเป็นไปในแนวเดียวกับเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ดังนั้นแนวคิดของทฤษฎีนี้จึงเน้นการจัดการองค์การโดยส่วนรวมตลอดจนให้แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานของผู้จัดการนักทฤษฎีที่สำคัญได้แก่ **เฮนรีฟาโยล์** (Henri Fayol : ปี๑๘๔๑-๑๙๒๕และ (Administrative Management) เขาเป็นคนแรกในการที่เสนอว่าการจัดการเป็นกระบวนการที่มีหน้าที่อย่างเฉพาะเจาะจงซึ่งผู้จัดการทุกคนต้องปฏิบัติได้เสนอหน้าที่การจัดการ๔หน้าที่อันได้แก่การวางแผนการจตุการการสั่งการและการควบคุมสำหรับหน้าที่การประสานงานนั้นผู้จัดการทุกคนต้องปฏิบัติในขณะที่ดำเนินการในหน้าที่ต่างๆถือเป็นรากฐานของหน้าที่ทางการจัดการที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้นอกจากนี้ฟาโยล์ยังได้เสนอกฎที่จะช่วยให้ผู้จัดการจตุการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้แก่การแบ่งงานกันทำอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเอกภาพในการสั่งการลำดับขั้นของอำนาจหน้าที่การรวมอำนาจการตัดสินใจเอกภาพของทิศทางความเท่าเทียมเป็นต้น^{๖๔}

^{๖๓} Taylor, Frederick W, **The Principles of Scientific Management**, New York: Harper 2002.

^{๖๔} Fayol, Henri. **Industrial and General Administration** . New Jersey: Clifton. 1923.

สรุปได้ว่าทฤษฎีการจัดการแบบดั้งเดิม มีแนวคิดหลักในการจัดการที่เน้นการแยกการบริหารออกจากการเมือง โดยที่มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้แก่ การจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ การจัดการเชิงบริหาร และการจัดการตามแนวคิดของระบบราชการ

๒.ทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) เป็นวิธีการจัดการที่นำมาผสมผสานหน้าที่การจัดการกิจกรรมการจัดการและการวางแผนเชิงกลยุทธ์เข้าด้วยกันโดยพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมภายนอกโดยมีมุมมองที่ว่าองค์กรเป็นระบบเปิด (open system) ซึ่งถือเป็น “ระบบที่องค์การได้นำทรัพยากรจากสภาพแวดล้อมภายนอกมาแปรสภาพเป็นสินค้าและบริการเพื่อส่งกลับไปยังสภาพแวดล้อมภายในที่ซึ่งสินค้าและบริการได้ขายให้กับลูกค้า” นอกจากนี้ผู้นำทางทฤษฎีเชิงระบบคือ Richard Johnson ได้ให้ความหมายของระบบว่าเป็น “กลุ่มของหน้าที่ต่างๆที่มีความสัมพันธ์ต่อกันเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายขององค์การ” ทฤษฎีการจัดการเชิงสถานการณ์ (Contingency theory หรือ Situationaltheory) เป็นทฤษฎีที่ได้ถูกพัฒนาขึ้นในทศวรรษที่๑๙๖๐โดยในช่วงทศวรรษที่๑๙๕๐-๑๙๖๐ผู้จัดการองค์การธุรกิจและนักวิจัยได้พบว่าองค์การที่ประสบความสำเร็จจำนวนมากได้มีวิธีการจัดการที่แตกต่างกันดังนั้นหลักคิดที่สำคัญของทฤษฎีเชิงสถานการณ์คือไม่มีวิธีที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียวทางการจัดการเหตุนี้โครงสร้างและระบบการควบคุมที่ผู้จัดการเลือกใช้จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของลักษณะสภาพแวดล้อมภายนอกที่องค์การดำเนินงานอยู่เป็นสำคัญทฤษฎี Z ของ William G.Ouchi (Ouchi's Theory Z)

อูชิได้ให้ความสนใจในความแตกต่างการจัดการระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาซึ่งบนพื้นฐานวัฒนธรรมของอเมริกาได้ให้ความสำคัญต่อความเป็นปัจเจกบุคคลและอูชิได้เสนอให้เห็นว่าอาจเป็นเพราะผู้จัดการในอเมริกายอมรับทฤษฎี X มากกว่าทฤษฎี Y กล่าวคือผู้จัดการในอเมริกาคาดหวังว่าบุคลากรจะทำเพื่อผลประโยชน์ของตัวเองเป็นหลักและเชื่อว่าบุคลากรจะละทิ้งองค์การถ้ามีที่อื่นที่ให้โอกาสดีกว่าในทางตรงข้ามกับญี่ปุ่นซึ่งพื้นฐานวัฒนธรรมเป็นลัทธิแบบรวมหมู่ผู้จัดการมีความคาดหวังว่าบุคลากรมีความผูกพันกับองค์การดังนั้นการปฏิบัติต่อบุคลากรจึงมีความแตกต่างจากองค์การธุรกิจ在美国อูชิได้นำข้อได้เปรียบทั้งหลายของบริษัทญี่ปุ่นมาใช้โดยเสนอเป็นทฤษฎี Z ขึ้นในปี๑๙๘๑เป็นทฤษฎีที่ผสมผสานวิธีการจัดการแบบญี่ปุ่นและแบบอเมริกาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้在美国ทฤษฎีดังกล่าวมุ่งหวังนำคุณลักษณะการจัดการแบบญี่ปุ่นมาใช้ขณะเดียวกันยังคงรักษาค่านิยมบรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของอเมริกาอันได้แก่^{๖๕}

๑) การจ้างงานในระยะยาว

^{๖๕}Ouchi William G., **Theory z** New York: Avon 1981.

- ๒) การตัดสินใจร่วมกัน
- ๓) ความรับผิดชอบโดยบุคคล
- ๔) การประเมินผลงานและการเลื่อนตำแหน่งเป็นไปอย่างช้าๆ
- ๕) การควบคุมแบบไม่เป็นทางการและไม่เปิดเผยได้คู่กับการวัดแบบเป็นทางการและเปิดเผย
- ๖) สายอาชีพการทำงานเน้นความชำนาญเฉพาะทางปานกลาง
- ๗) การให้ความสนใจกับบุคลากรในทุกด้านรวมถึงครอบครัว

ผลกระทบจากทฤษฎี Z ทำให้องค์กรต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการไม่ว่าจะเป็นการให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือการสร้างคามผูกพันในองค์กรหรือแม้รูปแบบการจัดงานสังสรรค์ในรูปของ “วันแห่งครอบครัว” (Family day) เป็นต้น

สโตนเนอร์ (Stoner) ได้กล่าวถึงว่า แนวคิดทฤษฎีหรือแนวคิดของการจัดการที่เกิดขึ้นและผ่านมามากยุคได้แก่ยุคแนวความคิดทางการจัดการสมัยดั้งเดิมยุคแนวความคิดทางการจัดการแนวพฤติกรรมศาสตร์และยุคแนวความคิดทางการจัดการเชิงปริมาณ วิวัฒนาการของแนวคิดทางการจัดการที่สำคัญที่จะนำเสนอถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่างๆ และแนวความคิดทางการจัดการซึ่งถูกนำมาใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในยุคนั้นๆ และผลกระทบ ซึ่งมีผลต่อการออกแบบโครงสร้างในองค์กรอันเป็นผลทำให้เกิดเป็นสภาวะการณ์ขององค์กรที่มีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ขึ้นตามมา^{๖๖}

กริฟฟิน (Griffin) ได้กล่าวถึงว่า ทฤษฎีการจัดการ หมายถึง กรอบแนวความคิดความรู้และการกำหนดแนวทางในการจัดองค์การรวมทั้งเพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ^{๖๗}

ติน ปรัชญพฤทธิ กล่าวถึงว่าทฤษฎีองค์การ การจัดการ คือการมุ่งที่จะพรรณนาอธิบาย และพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรม โดยได้ชี้ให้เห็นถึงส่วนประกอบหรือตัวแปรของการศึกษาในองค์กรนั้นๆ^{๖๘}

^{๖๖}Stoner, James AF, **Management**, New jersey: Prentice-Hall 1978, p.32.

^{๖๗}Griffin, Ricky W, **Management**, (6th ed). Boston, MA: Houghton Mifflin Company.1999, p. 36.

^{๖๘}ติน ปรัชญพฤทธิ, **ทฤษฎีองค์การ**, กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๓๘, หน้า ๑๐.

สรุปได้ว่า ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการ ถือเป็นการจัดการสมัยใหม่ที่มีความสำคัญกับมนุษย์ โดยมองว่ามนุษย์ไม่ใช่เครื่องจักร คาดหวังว่าบุคลากรจะทำได้ผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลักและเชื่อว่าบุคลากรจะละทิ้งองค์การถ้ามีที่อื่นที่ให้โอกาสดีกว่า แต่เป็นทรัพยากรที่มีความรู้สึกรู้สึก คิด โดยเน้นการสร้างระบบการจัดการทำงานโดยนำความรู้ในทางคณิตศาสตร์ เข้ามาช่วยในการจัดการมีการจัดการสมัยดั้งเดิมการจัดการแนวพฤติกรรมศาสตร์ความคิดทางการจัดการเชิงปริมาณ การมุ่งที่จะพรรณนา อธิบาย และพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์หรือพฤติกรรม

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของ นักวิชาการ นักการศึกษาที่นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอแนะนำการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๗ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๗ แสดงทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Taylor, Frederick W (2002)	การประยุกต์ใช้เทคนิคการจัดการแบบวิทยาศาสตร์
Henri Fayol : (1925)	การจัดการ ๔ หน้าที่อันได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุม
William G. Ouchi (1981)	เสนอเป็นทฤษฎี Z ขึ้นในปี ๑๙๘๑ เป็นทฤษฎีที่ผสมผสานวิธีการจัดการแบบญี่ปุ่นและแบบอเมริกาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในอเมริกา
Stoner, James AF. (1978, p.32)	มีผลต่อการออกแบบโครงสร้างขององค์การอันเป็นผลทำให้เกิดเป็นสภาวะการณ์ ขององค์การที่มีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ขึ้นตามมา
Griffin, Ricky W. (1999, p.36).	กรอบแนวความคิด ความรู้และการกำหนดแนวทางในการจัดองค์การรวมทั้งเพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ
ติน ปรัชญพฤทธิ (๒๕๓๘, หน้า ๑๐).	การมุ่งที่จะพรรณนา อธิบาย และพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์หรือพฤติกรรม โดยชี้ให้เห็นถึง สวนประกอบหรือตัวแปรของการศึกษาในองค์การนั้นๆ

๒.๒.๓ ความหมายของการจัดการศึกษา

การจัดการ (Management) ตามพจนานุกรมฉบับพระราชบัณฑิตสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ให้ความหมาย การจัดการ หมายถึง การสั่งงาน ควบคุมงาน ดำเนินงาน

เดเรค เฟรช และ ฮีเทอร์ สวาร์ด (Derak French and Heather Seward) ได้ให้ความหมายของ การจัดการ หมายถึง “กระบวนการ กิจกรรมหรือการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในอันที่จะเชื่อมั่นได้ว่า กิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปในแนวทางที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้”^{๖๙}

องรี ฟาโยล์ (Fayol,) ได้กล่าวถึงเรื่อง การจัดการว่าเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ๕ ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม^{๗๐}

พยอม วงศ์สารศรี ได้ให้คำจำกัดความเรื่อง “การจัดการเป็นศิลปะของการใช้บุคคลอื่นทำงานให้แก่องค์การ โดยการตอบสนองความต้องการ ความคาดหวัง และจัดโอกาสให้เขาเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน”^{๗๑}

ชัยอนันต์ สมุทวณิช ได้กล่าวไว้ว่า ในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องทำความเข้าใจคำว่า “การศึกษา” ซึ่งการศึกษาตามความหมายกว้างหมายถึงกระบวนการทางสังคมที่นำบุคคลเข้าสู่การดำรงชีวิตในสังคมหรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นกระบวนการอบรมนิสัยให้มนุษย์สามารถประพฤติปฏิบัติตนและประกอบอาชีพการงานร่วมกับมนุษย์อื่นๆได้อย่างเหมาะสม การศึกษาตามความหมายนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญของการอบรมนิสัยการกลมเกลียวทางสังคมการเตรียมตัวเพื่อให้บุคคลมีทักษะความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคตเป้าหมายของการศึกษาดังที่กล่าวนี้มีใช้เพียงเพื่อประโยชน์ของคนแต่ละคนเท่านั้นแต่ต้องมุ่งไปสู่สังคมในภาพรวมคือการนำไปสู่สังคมที่เข้มแข็งมีเอกภาพอันเนื่องมาจากสมาชิกของสังคมมีคุณภาพและร่วมสร้างประโยชน์

^{๖๙}Derek French and Seward Heather, *Dictionary of Management* Second Edition, Aldershot: Gower. 1983.

^{๗๐}Fayol, Henri, *General and Industrial Management*, London: Sir Isaac Pitman & Sons. 1949.

^{๗๑}พยอม วงศ์สารศรี, *องค์การและการจัดการ*, (กรุงเทพมหานคร: พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๗.

ให้กับสังคมที่ตนอยู่อาศัยจึงถือได้ว่าครูเป็น คนสำคัญในการสร้างเยาวชนที่ดีและสร้างอนาคตของ ประเทศและหากผลผลิตทางการศึกษาไม่มีคุณภาพครูก็ต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วย อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญของการสร้างสะสมพลังของชาติ ชาติใดมี “ทุนทาง สังคม” แข็งแกร่งมีคุณภาพดีมาน้อยเพียงใดมีปริมาณมากแค่ไหนย่อมขึ้นกับคุณภาพของระบบ การศึกษา^{๗๒}

ถวิล เกื้อกูลวงศ์ ได้กล่าวถึงเรื่องการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษามีทั้งหมด ๔ด้าน^{๗๓}

๑. ด้านวิชาการ

งานวิชาการถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๕มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปยัง สถานศึกษา ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการต่างๆ ได้อย่างอิสระ สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ มีการ วัดผลประเมินผลเพื่อความก้าวหน้า รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

๒. ด้านงบประมาณ

การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมี ความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณ แบบมุ่งเน้นผลงานให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จาก บริการ อาจเป็นสหกรณ์ ร้านค้า หรือการจัดตั้งกองทุนมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

๓. ด้านบุคลากร

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถ ปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความ รวดเร็ว และคล่องตัว อย่างอิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

^{๗๒}ชัยอนันต์สมุทวนิชรายงานการวิจัยระบบบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษานับพื้นฐาน ๑๒ปี ที่สอดคล้องกับพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒, ม.ป.ป. (เอกสารอัดสำเนา), หน้า ๑.

^{๗๓}ถวิล เกื้อกูลวงศ์ การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติ.(กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช๒๕๓๐).

ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

๔. ด้านการบริหารทั่วไป

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาให้ใช้มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ซึ่งตามปรากฏใน ราชกิจจานุเบกษา ได้ให้ความหมายของ ระบบการศึกษาไทยปัจจุบัน ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) ๒๕๕๓ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้^{๗๔}

มาตรา ๑๕ การจัดการศึกษามี ๓ รูปแบบ คือการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

๑. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

๒. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

๓. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาสโดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ให้มีการเปรียบเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้

^{๗๔}พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) ๒๕๕๓ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๗ ตอนที่ ๔๕ ก.

ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตาม อรรถาธิบาย การฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงาน

มาตรา ๒๒ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา ๒๒ ไม่ได้กล่าวโดยตรงว่า ต้องยึดหลักนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนเพราะอาจจะสร้างปัญหาเชิงกฎหมายในการบังคับใช้ และการตีความนอกจากนั้นในปรัชญาการเรียนการสอนควรหลีกเลี่ยงแนวคิดแบบสุดโต่งที่แยกชั้นระหว่างการเรียนของนักเรียนและการสอนของครูมาตรา ๒๒ จึงกล่าวอย่างเป็นกลางๆ ไว้โดย "ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด"

มาตรา ๒๓ การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

๑. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัวชุมชน ชาติ และสังคมโลกรวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๒. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

๓. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

๔. ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

๕. ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

อีกทั้งในมาตรา ๒๓ กล่าวถึงเนื้อหาสาระหรือทิศทางของเนื้อหาสาระของหลักสูตรโดยทั่วไปแต่อาจจะเน้นมาทางหลักสูตรการศึกษาพื้นฐานมากหน่อย โดยเฉพาะการแบ่งกลุ่มการเรียนรู้เป็น ๕ กลุ่ม ตามวรรคหนึ่งถึงวรรคห้าของมาตรา ๒๓

ในข้อเท็จจริง การกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตรจะต้องพิจารณาระดับการศึกษา ประเภทของการศึกษา และความถนัดส่วนบุคคลมาประกอบด้วย การศึกษาระดับที่สูงขึ้นไปย่อมจัด

หลักสูตรที่เน้นสาขาวิชาและสาขาวิชาเฉพาะมากยิ่งขึ้นแต่ถ้าเป็นหลักสูตรการศึกษาพื้นฐานก็ควรจะต้องมีองค์ประกอบที่เรียกว่า หลักสูตรแกนกลางที่เน้นตัวร่วมหรือค่านิยมร่วม(Core Values) ระดับชาติ และจะต้องมีหลักสูตรที่สะท้อนปัญหา และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นด้วย มาตรา ๒๓ จึงเป็นการวางหลักการทั่วไป ส่วนความแตกต่างในแต่ละระดับจะนำไปกล่าวไว้ในมาตรา ๒๗

มาตรา ๒๔ การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

๑. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

๓. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

๔. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

๕. ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

๖. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

อีกทั้งมาตรา ๒๔ ยังกล่าวถึงว่า กระบวนการเรียนรู้ที่จะต้องดำเนินการแนวทาง ๖ ประการ หรือเท่าที่จะสามารถดำเนินการได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์และลักษณะของวิชา

มาตรา ๒๕ รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่น อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ มาตรานี้จะช่วยส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตซึ่งรวมความถึงการศึกษาต่อเนื่องในความหมายเดิมของระบบการศึกษานอกโรงเรียน ฉะนั้น การจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ (ต่อเนื่อง) จึงกระทำได้ในชุมชนต่างๆ

มาตรา ๒๖ ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปใน กระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ให้สถานศึกษา ใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อและให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรค หนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทยความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึง ประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มาตรา ๒๗ กำหนด ผู้รับผิดชอบจัดทำหลักสูตรไว้เป็น ๒ ระดับระดับชาติให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด หลักสูตรแกนกลางส่วนระดับท้องถิ่นให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระหลักสูตรที่เกี่ยวกับท้องถิ่น การจัดทำหลักสูตรของสองส่วนนี้เป็นการเสริมซึ่งกันและกันการสอนหลักวิชาตามหลักสูตรแกนกลาง นั้นสามารถนำเอาเนื้อหาสาระของท้องถิ่นเข้ามาเป็นส่วนประกอบได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นวิชา ประวัติศาสตร์ ที่มุ่งหมายให้นักเรียนเข้าใจประวัติความเป็นมาของชุมชนของตนเอง และของชาติหรือ การสอนวิชาชีพก็จะสามารถนำข้อมูลอาชีพในท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบของการเรียนการสอนจุดหมาย ของหลักสูตรแกนกลาง "เพื่อความเป็นไทย" นั้น ก็หมายถึงความเป็นไทยในลักษณะที่มีเอกลักษณ์จาก ชาติอื่นฉะนั้น ความเป็นไทยในความหมายนี้รวมถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ แห่งที่ ปรากฏในอาณาจักรไทยปัจจุบัน

มาตรา ๒๘ ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเอกชนองค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคม อื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัด การศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา ๓๐ ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการ ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ สรุปได้ว่า การปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์ รวม บูรณาการการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน ชุมชนและ

สังคม ปฏิรูปการสอนของครูโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี ประเมินผลที่เน้นการประเมินในสภาพที่แท้จริง มีสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ เน้นการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาสอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน และส่งเสริมการเรียนรู้การพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ และเต็มความสามารถ

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาหมายถึงการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม โดยบูรณาการการจัดการศึกษาให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน ชุมชนและสังคม ซึ่งครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี และมีการประเมินผลที่เน้นการประเมินในสภาพที่แท้จริง มีสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ เน้นการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาสอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน และส่งเสริมการเรียนรู้การพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ และเต็มความสามารถซึ่งการจัดการศึกษาจึงไม่ใช่เป็นเพียงแค่กิจกรรมที่ครูกระทำให้นักเรียนได้ความรู้แต่เพียงภายในห้องเรียนเท่านั้น ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบของการจัดการศึกษาอีกด้วยการจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เนื่องจากการจัดการเป็นความรู้ที่สามารถถ่ายทอด มีหลักเกณฑ์ สามารถพิสูจน์ความจริงได้ ตลอดจนได้รับการศึกษาค้นคว้ากันอย่างต่อเนื่อง ส่วนในแง่ของการเป็นศิลป์ ซึ่งหมายถึงการประยุกต์เอาความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพราะการจัดการในองค์กรแต่ละองค์กรมีปัจจัยที่แตกต่างกัน ดังนั้นศาสตร์หรือความรู้ในด้านการจัดการเพียงอย่างเดียวจึงไม่สามารถจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์กรได้ จำเป็นต้องประยุกต์ความรู้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับองค์กรแต่ละองค์กร

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับความหมายของการจัดการศึกษาตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ นักการศึกษาที่นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๘ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๘ แสดงความหมายของการจัดการศึกษา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Derak French and Heather Saward (1983)	กระบวนการ กิจกรรมหรือการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในอันที่จะเชื่อมั่นได้ว่า กิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปในแนวทางที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
Fayol, Henri (1949)	การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม
พะยอม วงศ์สารศรี. (๒๕๔๒, หน้า ๓๗).	การตอบสนองความต้องการ ความคาดหวัง และจัดโอกาสให้เขาเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน
ชัยอนันต์ สมุทวณิช (มปป, หน้า ๑).	กระบวนการทางสังคมที่นำบุคคลเข้าสู่การดำรงชีวิตในสังคม

	หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นกระบวนการอบรมบ่ม นิสัยให้มนุษย์สามารถประพฤติปฏิบัติตนและประกอบอาชีพ การทำงานร่วมกับมนุษย์อื่นๆได้อย่างเหมาะสม
ถวิล เกื้อกุลวงศ์ (๒๕๓๐)	๑. ด้านวิชาการ ๒. ด้านงบประมาณ ๓. ด้านบุคลากร ๔. ด้านการบริหารทั่วไป
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) ๒๕๕๓	มาตรา ๑๕ การจัดการศึกษามี ๓ รูปแบบ คือ การศึกษาใน ระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มาตรา ๒๒ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมี ความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด มาตรา ๒๓ การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้น ความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม มาตรา ๒๔ การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ

ตารางที่ ๒.๘ แสดงความหมายของการจัดการศึกษา(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) ๒๕๕๓(ต่อ)	มาตรา ๒๕ รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่ง การเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ มาตรา ๒๖ ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดย พิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การ สังเกตพฤติกรรมการเรียน มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการ ประกอบอาชีพ มาตรา ๒๙ ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครั้ว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กร

	เอกชน องค์การวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดย จัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน มาตรา ๓๐ ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย
--	--

๒.๒.๔ องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน

การจัดการศึกษานั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายๆ ด้านทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการสอนล้วนมีส่วนส่งเสริมให้การจัดการสอนประสบผลสำเร็จได้ มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

พันทิพาอุทัยสุข และคณะได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนไว้ สอดคล้องกันว่ามี ๓ ขั้นตอน คือ^{๗๕}

๑. ขั้นการเตรียมการสอน เป็นการวางแผนการสอนออกแบบกิจกรรมการสอน กำหนดจุดมุ่งหมาย

๒. ขั้นการดำเนินการเรียนการสอนเป็นการปฏิบัติการตามการสอนที่วางไว้

๓. ขั้นการประเมินผลเป็นขั้นตอนสุดท้ายเพื่อทราบว่านักเรียนมีพฤติกรรมเกิดการ เรียนรู้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ปรียาพรวงศ์อนุตรโรจน์ได้กล่าวว่าองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย เนื้อหาวิชาทักษะกระบวนการและการประเมินผล ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การเตรียมการสอนวัตถุประสงค์ของวิชาเอกสารประกอบการสอน ความสามารถในการสอนการจัด กิจกรรมการสอนและการประเมินผล^{๗๖}

สมคิด สร้อยน้ำได้กล่าวว่า องค์ประกอบของการจัดการศึกษาสำคัญดังต่อไปนี้ ^{๗๗}

๑. ครูหรือผู้สอน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่งในการสอนเพราะจะทำให้การ สอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การเตรียมการสอนของครูจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งคุณภาพของ ผู้เรียนนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพในการสอนของครูโดยตรง

^{๗๕} พันทิพา อุทัยสุขและคณะ, เอกสารชุดวิชาวิทยาการสอน (พิมพ์ครั้งที่ ๒๓), (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ๒๕๔๖).

^{๗๖} ปรียาพรวงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริม ๒๕๓๙).

^{๗๗} สมคิด สร้อยน้ำ, หลักการสอน, (อุดรธานี: สำนักส่งเสริมวิชาการ สถาบันราชภัฏอุดรธานี. ๒๕๔๒).

๒. นักเรียน หรือผู้เรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสอนและจะขาดไม่ได้เพราะ ถ้าหากไม่มีผู้เรียนการเรียนการสอนจะไม่เกิดขึ้น ครูจำเป็นจะต้องรู้จักผู้เรียนก่อนและองค์ประกอบที่เกี่ยวกับผู้เรียน

๓. หลักสูตรเป็นประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายปลายทางที่ต้องการส่วนสำคัญของหลักสูตร ได้แก่ จุดประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล

๔. วิธีสอน วิธีการที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งใช้เทคนิคการสอน เนื้อหาวิชาและสื่อการสอนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการสอนในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นั้น ผู้สอนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนแบบต่างๆ

๕. สื่อการสอนสื่อการสอนจัดว่าเป็นองค์ประกอบของการเรียนการสอน เป็นตัวกลางที่ช่วยให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ของการสอนได้รวดเร็วขึ้น ซึ่งปัจจุบัน สื่อการสอน หมายถึง วัตถุ สิ่งของ บุคคล ตลอดจนเทคนิคและวิธีการ

๖. การประเมินผลการเรียนการสอนจะบรรลุจุดประสงค์ของการสอน หรือไม่นั้น ผู้สอนสามารถทราบได้จากการประเมินผล ซึ่งการประเมินผลจะต้องประเมินผลทั้งผู้เรียนและระบบ การสอนของครูว่าเป็นอย่างไร มีข้อบกพร่องอย่างไรเพื่อที่จะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

พระมหาสุทนต์ ฐณฺญมิ (จรงไกรจักร) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของการจัดการศึกษา เกี่ยวกับนักวิชาการและนักการศึกษาสำคัญที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด ในการวิจัย ซึ่งเป็นสาระสำคัญของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ

๑. ด้านการวางแผนการสอน
๒. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
๓. ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน
๔. ด้านการวัดผลและประเมินผล^{๗๘}

ซึ่งองค์ประกอบทั้ง ๔ ประการดังกล่าว ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบการวิจัยมีรายละเอียดดัง จะได้นำเสนอในหัวข้อต่อไป

สุพิน บุญชูวงศ์ ได้กล่าวถึง การวางแผนการสอนเป็นการดำเนินงานใดๆ ก็ตามต้องมีการ วางแผนไว้ล่วงหน้าโดยเฉพาะแผนการสอนจะทำให้มีประโยชน์ต่อครูผู้สอนดีขึ้นและมีความมั่นใจใน

^{๗๘}พระมหาสุทนต์ ฐณฺญมิ (จรงไกรจักร), “ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ของครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๐), หน้า ๑๖.

การสอนมากขึ้นเพราะครูต้องเตรียมการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าจึงทำให้การสอนมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันรวมทั้งจุดประสงค์ของบทเรียนและเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน เพราะครูสามารถทราบได้จากแผนการสอนว่าผู้เรียนได้เรียนอะไรบ้านและสอนอะไรไปแล้ว ครั้นต่อไปควรนำสิ่งไหนมาสอนผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ในการสอนครั้งต่อไป ซึ่งการวางแผนการสอนการทำกิจกรรมใดๆ ไม่ว่าจะใหญ่หรือเล็ก ถ้าต้องการประสิทธิภาพมีการคิดล่วงหน้าว่าจะทำอะไรก่อนหลัง ถ้าเป็นกิจกรรมใหญ่ๆ ก็บันทึกความคิดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นการเตือนความจำแม้แต่เรื่องเล็กๆ หากมีการวางแผนไว้เป็นอย่างดีก็จะทำให้งานบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้^{๗๙}

เอกศักดิ์ บุตรลับ ได้กล่าวถึง การวางแผนการสอนในการดำเนินกิจกรรมทุกอย่างนั้น สิ่งหนึ่งซึ่งน่าจะต้องมาเป็นอันดับแรกก็คือ การวางแผนและการเขียนแผนนั้นออกมาให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร ในการจัดการศึกษาก็เช่นเดียวกัน ครูจะต้องมีเทคนิคและวิธีการสอนที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้^{๘๐}

กาญจนา บุญส่ง ได้กล่าวว่า โดยการวางแผนการสอนที่ดี ต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ ดังนั้นผู้สอนต้องมีเทคนิควิธีในการจัดการศึกษาให้ได้ผลดีและการสอนจะมีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์อย่างลึกซึ้ง^{๘๑}

วัฒนาพร ระจับทุกซ์ ได้กล่าวว่า ดังนั้นการวางแผนการสอน มีลักษณะเป็นโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นการเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการศึกษาไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๘๒}

นิรมล ศตวุฒิ และคณะ ได้กล่าวว่า ต้องมีการกำหนดแนวทางหรือการกำหนดทิศทางหรือการกำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาที่บรรจุไปด้วยเนื้อหาสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรืออีกนัย

^{๗๙}สุพิน บุญชูวงศ์, **หลักการสอน**, (กรุงเทพมหานคร:แสงสุทธิการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๒๖.

^{๘๐}เอกศักดิ์ บุตรลับ, **ครูและการสอน**, (เพชรบุรี: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๓๗), หน้า ๔๒๑.

^{๘๑}กาญจนา บุญส่ง, **หลักการสอน**, (โครงการตำราวิชาการราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๖ รอบ, สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕๓.

^{๘๒}วัฒนาพร ระจับทุกซ์, **การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ต้นอ้อ), ๒๕๕๖ หน้า ๑.

หนึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นคู่มือการสอนหรือเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้สอนดำเนินการให้เป็นไปตามหลักสูตร จุดประสงค์ เนื้อหาวิชาและการวัดผลและประเมินผลนั่นเอง^{๘๓}

สรุปได้ว่า การวางแผนการสอน หมายถึง การนำกระบวนการและนวัตกรรมด้านการเรียนการสอนมาวางแผนล่วงหน้าเพื่อเตรียมลงมือปฏิบัติจริงโดยให้เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา สภาพปัญหา ความสนใจและความต้องการของผู้เรียนโดยครูผู้สอนต้องเตรียมจุดประสงค์ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน วิธีสอน ลำดับขั้นการสอน วัสดุอุปกรณ์การวัดผล และประเมินผลเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สุพิน บุญชูวงศ์ ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะครูเป็นตัวเครื่องจักรสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมและทำให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดหมายที่ต้องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการออกแบบในการจัดประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและมีความเข้าใจต่อการเรียนในเรื่องนั้นๆ^{๘๔}

อาภรณ์ ใจเที่ยง ได้กล่าวว่าการปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนก็เช่นเดียวกัน เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและการเรียนรู้ของผู้เรียนสู่จุดประสงค์การสอนที่กำหนด^{๘๕}

ศุภวัฒน์ เอ็มโอช ได้กล่าวถึง ซึ่งความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสามารถแบ่งออกประเด็นได้ดังนี้^{๘๖}

๑.ต้องตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด และควรให้ครอบคลุมทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

๒.ไม่ยึดหลักสูตรเป็นบรรทัดฐานตายตัว แต่ต้องสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์

^{๘๓}นิรมล ศตวุฒิ และคณะ, **ประสบการณ์ภาคสนามในการพัฒนาหลักสูตรและการสอน**. (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔), หน้า ๔๕.

^{๘๔}สุพิน บุญชูวงศ์, **หลักการสอน**, (กรุงเทพมหานคร: แสงสุทธิการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๗๔.

^{๘๕}อาภรณ์ ใจเที่ยง, **หลักการสอน**, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๐), หน้า ๗๑.

^{๘๖}ศุภวัฒน์ เอ็มโอช, **หลักการสอน**, (จันทร์บุรี: สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๓๙), หน้า ๕๒-๕๔.

๓.มีการเตรียมการสอนล่วงหน้า จะช่วยทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น บรรลุจุดมุ่งหมายได้

๔.ต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน นั่นคือ จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการกระทำ และให้ได้รับประสบการณ์ตรงมากที่สุดเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จัดทำและรู้จักแก้ปัญหาเพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นนิสัยติดตามผู้เรียนไป สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และทำให้การเรียนมีความหมายมากยิ่งขึ้น

๕.คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ทั้งทางด้านพันธุกรรม วยความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งล้วนแต่เป็นตัวแปรในการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนจะกำหนดกฎเกณฑ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เท่ากันทั้งหมดคงเป็นไปไม่ได้ ต้องค้นหาเทคนิควิธีการในการจัดกิจกรรม ประสบการณ์ สื่อการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

๖.ส่งเสริมความเจริญงอกงามให้แก่ผู้เรียนให้ครบทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และด้านร่างกาย มิฉะนั้นแล้วผู้เรียนจะพัฒนาไปได้ไม่ได้เท่าที่ควร

๗.ควรเริ่มจากการเรียนรู้สิ่งใกล้ตัวไปหาสิ่งไกลตัว จากบทเรียนที่ง่ายไปหายากหรือเริ่มจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปหาสิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ง่ายขึ้นทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้

๘.ควรเริ่มจากตัวอย่างไปหาเกณฑ์ จะทำให้ผู้เรียนสามารถค้นหาข้อสรุปหรือค้นหาความจริงได้ รวมทั้งเกิดความคิดรวบยอดได้ดีด้วย

๙.ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม ให้ผู้เรียนรู้จักอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย ฝึกความรับผิดชอบ ความเป็นผู้นำและผู้ตาม อันประกอบด้วยคารวะธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ซึ่งผู้เรียนจะได้นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

๑๐.ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการแสดงความคิดเห็น ผู้สอนควรใจกว้าง ยอมรับฟังคำถาม และความคิดเห็นของผู้เรียน ไม่ควรแสดงท่าทางเบื่อหน่ายหรือดัดบทส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น งานศิลปะ ภาษา ดนตรี เป็นต้น

๑๑.สร้างบรรยากาศให้เหมาะสมแก่การเรียนรู้ ทั้งในแง่สิ่งแวดล้อมและอารมณ์ของผู้เรียน เช่น การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ห้องเรียนให้สะอาด สวยงามและร่มรื่น ผู้สอนควรมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีอารมณ์ดี เป็นกันเองกับผู้เรียน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน เป็นต้น

๑๒. ต้องมีการเสริมแรงให้แก่ผู้เรียน เนื่องจากมนุษย์ทุกคนต้องการกำลังใจในการดำเนินงานเสมอ ผู้สอนไม่ควรจะละเลยในการให้กำลังใจแก่ผู้เรียน อาจเป็นการให้รางวัล คำชมเชย หรือแสดงออกด้วยท่าทาง ไม่เบื่อหน่าย

๑๓. การสอนเป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ ดังนั้นผู้สอนควรคิดดัดแปลงกระบวนการสอนให้หลากหลาย ทำให้ผู้เกิดความสนใจ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การลงมือปฏิบัติจริงในด้านการจัดการสอน และจัดสภาพการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จริงและเกิดทักษะในกระบวนการต่างๆ ตลอดจนผู้เรียน ได้นำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยเน้นการปฏิบัติจริง

๑. การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนหลักสูตรมีจำเป็นต้องอาศัยสื่อการเรียนการสอนหรือวัสดุและอุปกรณ์การสอนๆ นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน จึงทำให้สื่อการเรียนการสอนมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอนต่อผู้เรียนและผู้สอนในระดับหนึ่งเพื่อกระตุ้นความสนใจต่อสิ่งที่เรียนเป็นเครื่องมือ ซึ่งสามารถอธิบายเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

จริยา เหนียนเฉลย ได้กล่าวถึง ความหมายของสื่อการเรียนการสอนคำว่า “สื่อการเรียนการสอน” หมายถึง การนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนโดยตรง กล่าวคือ การนำวัสดุ เครื่องมือและวิธีการมาเป็นสะพานเชื่อมโยงความรู้เนื้อหาไปยังผู้เรียนได้ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ถ่ายทอดซึ่งกันและกันได้ผลตรงตามจุดมุ่งหมาย^{๘๗}

ธำรง บัวศรี ได้กล่าวว่าซึ่งสื่อการเรียนการสอน จะช่วยทำให้เก็บภาพที่เกิดขึ้นในอดีตได้โดยนำมาแสดงให้เห็นในรูปของภาพยนตร์ เทปบันทึกภาพและเสียง เป็นต้น นอกจากนี้ในแง่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนหรือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน^{๘๘}

^{๘๗}จริยา เหนียนเฉลย, เทคโนโลยีการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อกรุงเทพมหานคร ๒๕๕๔), หน้า ๑๔.

^{๘๘}ธำรง บัวศรี, ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา, ๒๕๕๒), หน้า ๒๘๕.

วัฒนาพร ระจับทุกซ์ กล่าวไว้ว่า หรืออีกนัยหนึ่งกล่าวได้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่เป็นพาหนะหรือสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติให้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนการสอนและตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้น^{๘๙}

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และคณะ ได้กล่าวถึงว่า สื่อการเรียนการสอน ก็คือ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่ช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ได้ หรือเป็นตัวกลางที่ทำหน้าที่ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนเนื้อหาประสบการณ์แนวคิดทักษะ และเจตคติระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยเน้นบทบาทของผู้เรียนที่เป็นผู้กระทำหรือใช้สื่อเพื่อให้เกิดความรู้ทักษะกระบวนการและความรู้สึกนึกคิดต่างๆ บรรลุมาตรฐานของการเรียนรู้^{๙๐}

สื่อการเรียนการสอนเป็นตัวอย่างที่ใช้ถ่ายทอดการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ โดยมีวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่เป็นสื่อตัวกลางการเรียนการสอนได้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนการสอนจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งกับการเรียนการสอน เนื่องจากสื่อเป็นตัวกลางระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบทเรียนตามที่ครูผู้สอนต้องการจุดประสงค์ทั้งตั้ง

กรมวิชาการ ได้กล่าวถึง การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนสำหรับสื่อการเรียนสอน นั้น มีมากมายหลายชนิดและได้พัฒนาให้เกิดความทันสมัยอยู่เสมอตามความเจริญก้าวหน้าทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยได้กำหนดและจัดแบ่งประเภทสื่อการเรียนการสอนไว้หลากหลายดังนี้ การใช้สื่อการเรียนการสอน มี ๒ อย่าง คือ^{๙๑}

๑. สื่อการเรียนการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือเรียนวิชาพระพุทธศาสนา หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่านที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาพระไตรปิฎก ฉบับประชาชน พจนานุกรมพุทธศาสตร์ หนังสือรวบรวมพุทธศาสนาสุภาสิต และหนังสือคู่มือ หลักสูตรพระพุทธศาสนา

๒. สื่อการเรียนการสอนประเภทโสตทัศนวัสดุ ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ ประกอบการเรียนการสอน เช่น ภาพ แผนภูมิ สไลด์ ภาพยนตร์ วิดยูกระจายเสียง วิดยูโทรทัศน์

^{๘๙}วัฒนาพร ระจับทุกซ์, การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ต้นอ้อ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑๗.

^{๙๐}ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และคณะ, แหล่งการเรียนรู้: เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้และหลักสูตรสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: เสริมสินพีรเสส ซิสเท็ม. เมธีทีปส์., ๒๕๔๕), หน้า ๘.

^{๙๑}กรมวิชาการ, แผนการสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา เล่ม ๑-๖, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์คุรุสภา), หน้า ๒๖๑ -๒๖๒.

วิธีทัศน์ หุ่นจำลอง เป็นต้นถ้าหากแบ่งสื่อการเรียนการสอนตามลักษณะของการใช้งาน สามารถแบ่งออกเป็นดังนี้

๑.๑ สื่อการเรียนการสอนที่เป็นตัวกระตุ้นความสนใจของนักเรียนต่อเรื่องที่จะเรียน เมื่อนักเรียนเกิดความสนใจก็จะเกิดความพยายามเรียนรู้เรื่องนั้นขึ้นมาเองโดยครูไม่ต้องเสียเวลาพูดหรืออธิบายมากมายนั้น

๑.๒ สื่อการเรียนการสอนที่เป็นเครื่องที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติโดยที่นักเรียนได้เรียนได้ดีที่สุดด้วยการลงมือทำ หากไม่มีสื่อการเรียนการสอนให้เป็นเครื่องมือ นักเรียนก็ไม่ทราบว่าจะทำอะไร เพราะการบอกให้นักเรียนลงมือช่วยย่อมเป็นไปได้

๑.๓ สื่อการเรียนการสอนที่ช่วยให้ประสบการณ์รูปธรรมแก่นักเรียน เพราะสื่อการเรียนการสอนขยายแนวคิดในเรื่องที่เรียนด้วยการให้นักเรียนได้เห็นภาพได้ยินเสียง หรือทั้งสองอย่าง ทำให้เห็นภาพการเคลื่อนไหวและได้ยินเสียง ทำให้มีโอกาสเห็นของจริง หรืออย่างน้อยก็ของจำลองและบางครั้งก็ได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับสิ่งที่เรียน

๑.๔ สื่อการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีแนวคิดบางอย่าง นักเรียนจะเรียนได้ดีจากเห็นตัวอย่างหรือต้นแบบ สื่อการเรียนการนี้จึงมีบทบาทเป็นต้นแบบที่ดีสำหรับการเรียนของนักเรียนและสามารถทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ มีความเข้าใจได้รวดเร็วขึ้น

๑.๕ สื่อการเรียนการสอนในรูปของกิจกรรมหรือวิธีการต่างๆ จะทำให้เกิดบรรยากาศของความเป็นกันเอง โดยครูมีเวลาสังเกตและใกล้ชิดกับนักเรียนที่ต้องการครูมากขึ้น เพราะครูไม่จำเป็นต้องสอนด้วยการบรรยายตลอดเวลา ครูจึงมีเวลาให้กับเด็กมากขึ้น สร้างบรรยากาศความอบอุ่นใจมากยิ่งขึ้น

๑.๖ สื่อการเรียนการสอนที่ช่วยสร้างสถานการณ์ที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการจัดสื่อในรูปแบบของชุดการสอนที่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า ครูจึงเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้ซักถาม คิดค้นสิ่งใหม่ได้เต็มที่ โดยที่ครูไม่ต้องเกรงว่าจะสอนนักเรียนหรือตอบคำถามนักเรียนไม่ได้ เพราะสื่อการเรียนการสอนบรรจุเนื้อหาหรือคำตอบปัญหาต่างๆ

อำภา บุญช่วย ได้กล่าวถึง หากแบ่งสื่อการเรียนการสอนวัสดุที่ใช้ในการผลิตสื่อชิ้นนั้น
สามารถ

แบ่งออกเป็นดังนี้^{๙๒}

๑. สื่อที่แสวงหาได้จากสิ่งแวดล้อม หาได้จากส่วนของพืช สัตว์ จากธรรมชาติ
๒. สื่อที่ดัดแปลงจากวัสดุเหลือใช้ เช่น หนุ่กระดาษ ภาพจากนิตยสาร ขวดเพาะเมล็ดพืช สิ่งประดิษฐ์จากกล่องกระดาษ สิ่งประดิษฐ์จากขวดพลาสติก สิ่งประดิษฐ์จากกระดาษหนังสือพิมพ์ เป็นต้น
๓. สื่อที่ผลิตหรือสร้างขึ้น เช่น บัตรคำ แถบประโยค สมุดภาพ แผ่นป้าย สำลึป้ายนิเทศ เป็นต้น
๔. สื่อสำเร็จที่ครูจัดหา เช่น แผนที่ ลูกโลก เครื่องชั่งน้ำหนัก โทรศัพท์ โปรอท โปรเจกเตอร์ วิชวลไลเซอร์ หรือเครื่องขยาย เป็นต้น

สมคิด สร้อยน้ำ ได้กล่าวว่าในการใช้สื่อการเรียนการสอนนั้น ก็จะแตกต่างกันไปตามประเภทของสื่อแต่ละชนิดแต่การใช้สื่อการสอนโดยทั่วไปมี ๔ ประเภทที่ควรรู้ดังนี้^{๙๓}

๑. การเลือก ควรรู้จักการเลือกใช้สื่อการเรียนและกิจกรรมให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะสอน ถ้าเป็นประเภทวัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ ควรจะเป็นสิ่งที่หาได้ง่ายและมีต้นทุนหยิบใช้ได้สะดวก ใช้ได้ประโยชน์คุ้มค่าและประหยัด
๒. การเตรียมสื่อการเรียนการสอนที่จะใช้ครูควรจะได้ทดลองใช้ดูเสียก่อน ก่อนถึงเวลาใช้ต้องจัดเตรียมไว้ให้พร้อมเรียงลำดับสิ่งที่จะให้ก่อนหลังไว้เพื่อความรวดเร็วไม่สับสนเมื่อนำสื่อไปใช้สอนจริง
๓. การนำไปใช้ ซึ่งเป็นขั้นที่ครูนำสื่อมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็น ได้ฟัง หรือได้สัมผัส เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เข้าใจได้เร็วแจ่มแจ้งชัดเจนสื่อบางชนิดเมื่อใช้เสร็จแล้วอาจแสดงไว้ให้ผู้เรียนได้ดูที่บอร์ด ห้องสมุด หรือมุมกิจกรรมต่างๆ

^{๙๒}อำภา บุญช่วย, **การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน**, (กรุงเทพมหานคร:โอเดียนสโตร์.), หน้า ๑๐๖-๑๐๗.

^{๙๓}สมคิด สร้อยน้ำ, **เรื่องเดียวกัน**, หน้า ๓๘๓.

๔. การประเมินผล หลังจากที่ได้ใช้สื่อแต่ละอย่างแล้วครูควรจะได้มีการประเมินผล การใช้นั้นๆเพื่อหาข้อบกพร่องทั้งนี้เพื่อจะได้นำมาแก้ไขปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสำหรับการ สอนครั้งต่อไป ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้การใช้สื่อการสอนยังมีหลักเกณฑ์ ที่ควรตระหนักดังรายละเอียดดังนี้

๑. การเตรียมตัวของผู้สอนเป็นการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอนหลังจากการ พิจารณาเลือกบทเรียนแล้ว มีการทดลองใช้ ศึกษาวิธีการใช้ และใช้จนคล่องแคล่วมีการสำรวจว่าสื่อ การสอนทุกชิ้นที่จะนำไปใช้อยู่ในสภาพเรียบร้อยไม่ชำรุดเสียหายจนใช้การไม่ได้ ในการใช้สื่อแต่ละ ครั้งหากมีหลายชิ้นควรจัดลำดับก่อนหลังตามลำดับระยะเวลาใช้ให้พอดี

๒. การเตรียมของตัวผู้เรียนในบางเนื้อหาครูอาจจะต้องมีการเตรียมด้านตัวกับ ผู้เรียนไว้ล่วงหน้าก่อนใช้สื่อ เช่น ต้องการให้ผู้เรียนสังเกตเรื่องใด ตอนใด ครูควรอธิบายหรือชี้แจง เพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนจะได้ทราบล่วงหน้าและเข้าร่วมกิจกรรมได้ถูกต้อง

๓. การเตรียมสถานที่หรือห้องเรียน ครูควรมีการจัดเตรียมสถานที่หรือห้องเรียน เพื่อให้สะดวกในการใช้สื่อ เช่น จัดโต๊ะ เก้าอี้ ป้ายนิเทศ แสงเสียง เป็นต้น จัดที่นั่งของผู้เรียนบางครั้ง อาจต้องการที่ว่างที่กว้างเพียงพอ เพื่อใช้ในการสาธิตการแสดงบทบาทสมมติหรือการเล่นเกมได้ สะดวก ครูผู้สอนก็ต้องจัดสถานที่หรือห้องเรียนล่วงหน้า

การใช้สื่อการสอนยังสามารถจำแนกได้ตามประเภทของสื่อที่แตกต่างกันออกไปได้ ได้แก่

๑. สื่อประเภทวัสดุหมายถึง สื่อที่เก็บความรู้ไว้ในตัวเอง ซึ่งจำแนกย่อยได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ วัสดุประเภทที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตัวเอง และที่ต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วยใน การถ่ายทอดความรู้

๒. สื่อประเภทเทคนิคและวิธีการ หมายถึง สื่อที่มีลักษณะเป็นแนวความคิดหรือ รูปแบบขั้นตอนในการเรียนการสอน โดยสามารถจะนำสื่อ วัสดุและอุปกรณ์มาช่วยในการสอนได้ เช่น เกมและการจำลอง การสอนแบบจุลภาพ การสาธิต เป็นต้น

รวมสรุปได้ว่า การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน คือการสร้างสื่อหรือนวัตกรรมสื่อ การเรียนการสอนหรือวัสดุและอุปกรณ์การสอน ที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อนำไปใช้ในการ จัดการการศึกษาให้ได้ประสิทธิผลจริงของผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้และเกิดความเข้าใจดียิ่งขึ้น เพื่อช่วยให้การจัดการศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมาย จึงนับว่าสื่อการสอนเป็นสิ่งที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากใน การจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นตัวอย่างที่จะช่วยให้สื่อการสอนระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนดำเนินไปอย่าง มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจความหมายของบทเรียนได้ตรงตามที่ครูผู้สอนต้องการ ไม่

ว่าสื่อการสอนนั้นจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม ก็ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่อำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษาได้ทั้งนั้น

วนิดา เดชตานนท์ และคณะได้กล่าวถึงเรื่อง การวัดผลและประเมินผลการเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนได้บรรลุถึงจุดหมายปลายทางตามที่หลักสูตรต้องการ ผลการวัดผลและประเมินผลจะเป็นข้อมูลที่จะช่วยให้ครูผู้สอนได้นำไปพิจารณาหาวิธีแก้ไขของข้อบกพร่องและจุดอ่อนของในด้านต่างๆ รวมทั้งวิธีการวัดผลและประเมินผลดังนี้^{๙๔}

ประเสริฐ ธรรมโวหารได้กล่าวถึง ความหมายของการวัดผลและประเมินผลคำว่า การประเมินผล หมายถึง เป็นกระบวนการในการตัดสินใจการวินิจฉัยการตีราคาหรือการสรุปคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดจากการวัดผล เป็นหลักและวิจารณ์ฐานประกอบการพิจารณา ซึ่งการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้และเพื่อการตัดสินใจผลการเรียนรู้ของนักเรียนจัดเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่ง จะช่วยให้ครูได้ทราบระดับความเจริญงอกงามของผู้เรียนแต่ละคนว่ามีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะเจตคติและการปฏิบัติตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้เพียงใดหรือไม่ ซึ่งการจัดการศึกษานั้นจะบรรลุจุดประสงค์ของการสอนให้มีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น ผู้สอนสามารถทราบได้จากการประเมินผล โดยการประเมินผลนั้นต้องวัดผลทั้งผู้เรียนและระบบการสอนของครูผู้สอน เพื่อที่จะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขซึ่งควรใช้วิธีการต่างๆ หลายวิธีการเพื่อให้การเรียนการสอนได้ผลสมบูรณ์ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้^{๙๕}

ธนวัฒน์ ธิติธนานันท์ซึ่งกล่าวได้ว่าการวัดผลและประเมินผล เป็นกระบวนการที่สำคัญของการจัดการศึกษา ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำเอาการวัดผลและประเมินผลไปใช้ในการวางแผนปรับปรุง พัฒนา ติดตามและตัดสินผลทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ การวัดผลและ

^{๙๔}วนิดา เดชตานนท์ และคณะ, การประเมินผลการเรียน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (นครราชสีมา: ภาควิชาทดสอบและวิจัยทดสอบและวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๐), หน้า ๕.

^{๙๕}ประเสริฐ ธรรมโวหาร, หลักสูตรและการจัดการการมัธยมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๔๐), หน้า ๔๑.

ประเมินผลยังมีบทบาทสำคัญต่อการวางแผน การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน การจัดกลุ่มผู้เรียน การแก้ไขปัญหาการเรียนและการตัดสินผลการเรียน^{๙๖}

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช ได้กล่าวถึง กระบวนการวัดผลประเมินผลยังเป็นความรู้ความสามารถของผู้เรียนแล้วยังเป็นกระบวนการในการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของตนเองอีกด้วยว่าบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่เพียง โดยถือได้ว่าการวัดผลและประเมินผล เป็นเครื่องมือหลักที่จะบอกความสำเร็จในการจัดการศึกษา แต่ใจขณะเดียวกันการวัดผลและประเมินผลจะมีประโยชน์ได้ต่อเมื่อเครื่องมือใช้ดีมีประสิทธิภาพมิฉะนั้นแล้วแทนที่จะได้ประโยชน์กลับเป็นโทษอาจจะสร้างปัญหาหรือชี้แนวทางที่ผิดให้แก่ผู้เกี่ยวข้องได้อีกด้วย^{๙๗}

สรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผล คือ กระบวนการกำหนดค่าและกระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าของกิจกรรมตามความจริงที่ดำเนินอยู่ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการวัดผล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน โดยการวัดผลและประเมินผลเป็นเครื่องมืออันหนึ่งที่ช่วยให้พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และการตัดสินใจของครูผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อนำไปปฏิบัติในการปรับปรุงตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา

วิธีการใช้วัดผลและประเมินผล

วิธีการวัดผลและประเมินผลที่ดี ควรมีความสอดคล้องกับลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีแนวทางการประเมิน ๒ แนวทาง มีสาระสำคัญตามลำดับดังนี้

๑.การประเมินจากสภาพจริง เป็นการประเมินที่เน้นการประเมินทักษะการติดต่ออย่างซับซ้อน ความสามารถในการแก้ปัญหาการแสดงออกรวมถึงวิธีการปฏิบัติและผลการปฏิบัติโดยการประเมินจากแฟ้มสะสมงาน การจัดนิทรรศการ การแสดง การทดลอง การบันทึกของผู้เรียน ผู้สอน หรือผู้ปกครอง การเสนอรายงานวิธีการที่ประเมิน ได้แก่ การสังเกตอย่างเป็นระบบและไม่เป็นระบบ รายบุคคลหรือกลุ่ม การทำงานกลุ่ม การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ข้อมูลจากการประเมินตนเองของผู้เรียน ผลการทดสอบจากแบบสอบถาม รวมทั้งการประเมินผลผลิต การสรุปผลการประเมิน จะใช้ข้อมูลจากหลายส่วนและใช้เกณฑ์คุณภาพประกอบกันด้วย ดังนั้นการตัดสินผลการเรียนการสอนจึงยุติธรรมตรงตามความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนและมีความน่าเชื่อถือ

^{๙๖}ธนวัฒน์ ธิติธนานันท์, **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา**, (นครราชสีมา: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๘), หน้า ๑.

^{๙๗}มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, **เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช), หน้า ๖๙.

การประเมินจากสภาพจริงมีลักษณะที่สำคัญได้แก่ มีผลงานและเกณฑ์ประเมินที่ชัดเจน เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น เน้นงานที่มีความหมายต่อผู้เรียนเองผู้เรียนได้แสดงความรู้สึกรับรู้ของตนต่อผลงาน ผลงานเกิดจากการที่ผู้เรียนบูรณาการความรู้ที่มีอยู่ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่สภาพจริง ผู้เรียนใช้ความสามารถในการคิดระดับสูง เป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและผู้เรียน ครูผู้ประเมินและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือและมีปฏิสัมพันธ์กันในทางที่ดี

๒.การประเมินภาคปฏิบัติ การประเมินความสามารถในการทำงานของผู้เรียนภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไขที่สอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด การประเมินภาคปฏิบัติสามารถประเมินได้ ๓ ลักษณะ คือ ประเมินกระบวนการ ประเมินผลผลิตและประเมินทั้งกระบวนการและผลผลิตผสมผสานกัน

ลักษณะสำคัญของการประเมินภาคปฏิบัติ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวัดอย่างชัดเจน มีการกำหนดวิธีการทำงาน กำหนดความสำเร็จของงานมีการออกคำสั่งควบคุมสถานการณ์ในการปฏิบัติงาน มีเกณฑ์ในการให้คะแนนที่ชัดเจนและมีการประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้ายของการปฏิบัติงาน

สิ่งที่ประเมิน การประเมินภาคปฏิบัติจะประเมินสิ่งต่อไปนี้

การประเมินผลผลิตหมายถึง งานที่เป็นผลจากการแสดงหรือการกระทำของผู้เรียน วิธีประเมินอาจจะทำได้หลายลักษณะ เช่น พิจารณาจากคุณภาพงานรูปลักษณะของงานและการตรวจสอบว่างานเป็นไปตามข้อกำหนดที่ตั้งไว้ หรือไม่

การประเมินกระบวนการ หมายถึง วิธีการที่ผู้เรียนใช้ดำเนินการเพื่อให้ได้ผลผลิต หรืออาจจะเป็นงานส่วนหนึ่งซึ่งไม่ใช่ผลผลิต การประเมินกระบวนการทำได้ค่อนข้างยากเพราะธรรมชาติของการประเมินค่อนข้างยุ่งยากและไม่เป็นปรนัยการประเมินส่วนใหญ่จะให้การสังเกตโดยมุ่งดูที่คุณภาพหรือประสิทธิภาพของกระบวนการ

กระบวนการประเมินภาคปฏิบัติ ครูผู้สอนสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้

การสืบค้นครูอาจใช้วิธีการถามผู้เรียนตรงๆ เกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกที่มีต่อตนเอง ต่อการปฏิบัติงานของตนและความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องราวต่างๆ รวมถึงการประเมินความสำเร็จของตนเองในการทำงาน

การสังเกตการสังเกตผู้เรียนขณะที่เข้าร่วมในการเรียนและในขณะทำกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการตอบคำถามและการทำงานที่ได้รับมอบหมายคนเดียวหรือร่วมกับกลุ่มจะทำให้ครูทราบเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติของผู้เรียน

การวิเคราะห์ ครูจะต้องวิเคราะห์การปฏิบัติงานของผู้เรียนแต่ละคน เช่น เดียวกับการบันทึกการสังเกต เพื่อค้นหาว่างานส่วนใดที่ผู้เรียนทำได้ดี และส่วนใดที่ควรปรับปรุง

การทดสอบการทดสอบเป็นกระบวนการวัดการปฏิบัติของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการจัดการเรียนการสอนการกำหนดเกณฑ์ การให้คะแนนแลกำหนดวิธีการบันทึกคะแนน หรือความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม เพื่อตัดสินระดับความสำเร็จในการเรียนรู้ตามผลงานหรือกระบวนการที่กำหนด

เทคนิคและวิธีการประเมินเทคนิคการประเมินที่ดีจะทำให้ครูทราบว่าผู้เรียนจะบรรลุประสงค์การเรียนการสอนหรือไม่ครูควรเลือกเทคนิคที่เหมาะสมและหลากหลาย เพื่อช่วยให้มีข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติและความสามารถของผู้เรียนที่สมบูรณ์

การประเมินภาคปฏิบัติกระทำได้หลายวิธีการด้วยเครื่องมือต่างๆ กัน หลายวิธีจะทำให้การประเมินมีความยืดหยุ่นมากขึ้นและมีความยุติธรรมต่อผู้เรียนซึ่งวิธีการประเมินที่สำคัญมีดังนี้

เกณฑ์การประเมินเครื่องมือที่ใช้ประเมินการปฏิบัติของผู้เรียนเรียกว่า รุบริก (Rubric) ซึ่งได้แก่ เกณฑ์การให้คะแนนซึ่งจะต้องกำหนดมาตรวัดและรายการคุณลักษณะที่บรรยายถึงความสามารถในการแสดงออกของผู้เรียนในแต่ละระดับข้อมูลการรุบริกจะสะท้อนให้ครูผู้ปกครองและผู้อื่นสนใจอื่นๆ เห็นว่าผู้เรียนเรียนรู้อะไรบ้างและทำอะไรให้มากน้อยเพียงใด

การประเมินกลุ่มเป็นการประเมินการทำงานของผู้เรียนที่ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและตัดสินความก้าวหน้าของพวกเขาคูอาจใช้คะแนนสมาชิกกลุ่มเป็นรายบุคคล หรือใช้คะแนนรายบุคคลกับคะแนนกลุ่ม

วัฒนาพร ระงับทุกข์ ได้กล่าวถึง การประเมินตนเองและเพื่อน เป็นการประเมินที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการประเมินของตนเองและของเพื่อนร่วมห้อง^{๔๘}

ประเสริฐ ธรรมโวหาร ได้กล่าวถึง การประเมินผลสามารถแบ่งตามลักษณะของการวัดผลและประเมินผล มี ๒ ประเภท คือ การประเมินเพื่อสรุปผลหรือเพื่อตัดสินผลและการประเมิน

^{๔๘} วัฒนาพร ระงับทุกข์, *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ต้นอ้อ, ๒๕๔๑), หน้า ๖๓-๗๗.

เพื่อพัฒนารักษาคูณภาพการประเมินแต่ละประเภทต้องการข้อมูลที่แตกต่างกันออกไป แต่จะต้องครอบคลุมองค์ประกอบเชิงระบบ ๓ ด้าน คือ ด้านผลผลิต เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านกระบวนการ เช่น กิจกรรมสนับสนุน และด้านบริบท เช่น สิ่งแวดล้อมขั้นตอนในการวัดผลและประเมินผล โดยทั่วไปจะครอบคลุมเกี่ยวกับเหตุผล ความสำคัญ วัตถุประสงค์ของการประเมิน สิ่งที่จะประเมินงานด้านวิชาการและกระบวนการใช้ประโยชน์จากการประเมิน^{๙๙}

จิรกรณ์ ศิริประเสริฐ ได้กล่าวถึง วิธีการใช้วัดและประเมินผล ยังสามารถแบบแบบ ลักษณะการประเมินผลและวัดผล เป็น ๒ อย่าง ได้แก่

๑. การประเมินแบบอิงเกณฑ์(Criterion – referenced) เป็นการประเมินเพื่อบอกระดับของทักษะ บอกความก้าวหน้าของนักเรียนแต่ละคนข้อมูลที่ใช้ในการประเมินผลนั้น มาจากการวัดที่มีเกณฑ์มาตรฐานหรือเกณฑ์ที่คาดหวังไว้ หรือเกณฑ์ที่ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้กำหนด

๒. การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม (Norm-referenced) เป็นการประเมินเพื่อตัดสินซึ่งบอกให้ทราบว่า นักเรียนคนนั้นอยู่ในตำแหน่งใดของกลุ่ม^{๑๐๐}

จึงสรุปได้ว่า การวัดผลและการประเมินผลมีวิธีการเลือกใช้ให้เหมาะสมตามสถานการณ์ เช่น การสังเกต การสอนถาม การสัมภาษณ์ การตรวจสอบของผู้งานหรือกระบวนการทำงานและการทำข้อสอบ ซึ่งขั้นตอนการวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการวัดเพื่อค้นหาสมรรถภาพของผู้เรียน เพื่อปรับปรุงการจัดการศึกษา เพื่อวินิจฉัยผู้เรียน เพื่อเปรียบเทียบความสามารถของผู้เรียน การพัฒนาของผู้เรียนเป็นการเพิ่มแรงจูงใจหรือเสริมแรงในการเรียนและความสนใจของผู้เรียนในการเรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ ผู้มีหน้าที่ในการวัดและประเมินผล ต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในการวัดเพื่อให้ผลการวัดที่เชื่อถือได้ คือ ความยุติธรรม และความซื่อสัตย์

มลิวลย์ ผิวคราม องค์ประกอบของการจัดการศึกษา การวัดผลและประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการสอน และเป็นส่วนสำคัญที่ผู้สอนจะแสวงหาแนวทางให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ ที่ตั้งไว้ ผู้สอนจะต้องรู้ความสามารถของผู้เรียน และข้อบกพร่องของผู้เรียนโดยอาศัยกระบวนการของการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ดังนั้นในการจัดการศึกษาจึงต้องดำเนินการให้ครบองค์ประกอบสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

^{๙๙} ประเสริฐ ธรรมโวหาร, **หลักสูตรและการจัดการการมัธยมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร:ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม), หน้า ๒๕๑.

^{๑๐๐} จิรกรณ์ศิริประเสริฐ, **ทักษะและเทคนิคการสอนพลศึกษาในระดับประถมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า ๒๘๔.

๑. ปรัชญาการศึกษา (Education Philosophy) เป็นสิ่งที่กำหนดเป้าหมาย หรือทิศทางของการศึกษาว่าต้องการให้เกิดผลหรือคุณภาพเช่นไรแก่ผู้เรียน หรือต้องการให้ผู้เรียนมีลักษณะอย่างไร

๒. หลักสูตร (Curriculum) เป็นสิ่งที่กำหนดคุณลักษณะผู้เรียนที่จะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการจะต้องมีคุณสมบัติ คุณภาพอย่างไร และต้องเรียนรู้สิ่งใด

๓. การสอน (Teaching) เป็นกระบวนการที่ชักนำ ปลุกฝังให้ผู้เรียนเกิดคุณสมบัติ คุณภาพและเรียนรู้ตามหลักสูตรกำหนด เพื่อจะนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ โดยใช้วิธีสอนและจิตวิทยาเป็นเครื่องประกอบ

๔. การประเมินผล (Evaluation) เป็นกระบวนการพิจารณาตีราคาหรือตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียนว่าบังเกิดคุณลักษณะต่างๆ ตามที่ กำหนดมากน้อยเพียงใด

๕. การวิจัย (Research) เป็นกระบวนการหาความจริงหรือสาเหตุของปัญหาต่างๆ โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ อันเป็นแนวทางนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน และการประเมินผลต่อไป

ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง ๕ ประการ ในการจัดการเรียนการสอนสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

องค์ประกอบทั้ง ๕ ประการ ดังกล่าวมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเป็นลูกโซ่ คือ เมื่อมีปรัชญาหรือเป้าประสงค์ ก็จะมีหลักสูตรเพื่อกำหนดลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิควิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ผลที่ได้สอดคล้องกับปรัชญาหรือเป้าประสงค์นั้น จากนั้นก็มีการวัดผลและประเมินผล การวิจัยตามมา ถ้าปรัชญาเปลี่ยน หลักสูตร การสอน การวัดผลประเมินผล การวิจัยก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย เราจึงไม่สามารถแยกหลักสูตร การเรียน การสอน และการวัดผลประเมินผลออกจากกันได้ ดังนั้นการวัดผลและประเมินผลการเรียน การสอนจึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนในระดับใดหรือวิชาใดก็ตามการวัดผลและการประเมินผลจะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในระดับนั้นหรือในวิชานั้น^{๑๐๑}

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของการจัดการครูหรือผู้สอน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่งในการสอน เพราะจะทำให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การเตรียมการสอนของครูจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งคุณภาพของผู้เรียนนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพในการสอนของครูโดยตรง

^{๑๐๑} มลิวลีย์ ผิวคราม, การวัดผลและประเมินผลการศึกษา, สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตชุมพร เอกสารการสอน ๒๕๕๑, หน้า ๒๑.

นักเรียน หรือผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสอนและจะขาดไม่ได้เพราะถ้าหากไม่มีผู้เรียน การเรียนการสอนจะไม่เกิดขึ้น ครูจำเป็นจะต้องรู้จักผู้เรียนก่อนและองค์ประกอบที่เกี่ยวกับผู้เรียน หลักสูตร เป็นประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายปลายทางที่ต้องการส่วนสำคัญของหลักสูตร ได้แก่ จุดประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล วิธีสอน วิธีการ วิธีการชั้นการเตรียมการสอน เป็นการวางแผนการสอน ออกแบบกิจกรรมการสอนกำหนดจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนการเรียนการสอน เป็นการปฏิบัติการตามการสอนที่วางไว้ ขั้นตอนประเมินผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายเพื่อทราบว่ามีพฤติกรรมเกิดการเรียนรู้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เนื้อหาวิชา ทักษะกระบวนการและการประเมินผล ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การเตรียมการสอน วัตถุประสงค์ของวิชา เอกสารประกอบการสอน ความสามารถในการสอน การจัดกิจกรรมการสอนและการประเมินผล

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ นักการศึกษาที่นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอ้นำการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๙ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๙ แสดงองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พันทิพา อุทัยสุข และคณะ (๒๕๔๖)	มี ๓ ขั้นตอน คือ ๑. ขั้นตอนการเตรียมการสอน ๒. ขั้นตอนดำเนินการเรียนการสอน ๓. ขั้นตอนประเมินผล
ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (๒๕๓๙)	ประกอบด้วย เนื้อหาวิชา ทักษะกระบวนการและการประเมินผล
สมคิด สร้อยน้ำ (๒๕๔๒)	๑. ครูหรือผู้สอน ๒. นักเรียน ๓. หลักสูตร ๔. วิธีสอน ๕. สื่อการสอน ๖. การประเมินผล
พระมหาสุนทร ญะจุภูมิ (จิงไกรจักร) (๒๕๕๐, หน้า ๑๖).	๑. ด้านการวางแผนการสอน ๒. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๓. ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน

	๔.ด้านการวัดผลและประเมินผล
สุพิน บุญชูวงศ์ (๒๕๓๕, หน้า ๑๒๖).	วางแผนไว้ล่วงหน้าโดยเฉพาะแผนการสอนจะทำให้มีประโยชน์ต่อครูผู้สอนดีขึ้น และมีความมั่นใจในการสอนมากขึ้นเพราะครูต้องเตรียมการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าจึงทำให้การสอนมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน
เอกศักดิ์ บุตรลับ (๒๕๓๗, หน้า ๔๒๑).	การวางแผนและการเขียนแผนนั้นออกมาให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร ในการจัดการศึกษาก็เช่นเดียวกัน ครูจะต้องมีเทคนิคและวิธีการสอนที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้

ตารางที่ ๒.๙ แสดงองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กาญจนา บุญส่ง (๒๕๔๒, หน้า ๑๕๓).	ต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ ดังนั้นผู้สอนต้องมีเทคนิควิธีในการจัดการศึกษาให้ได้ผลดีและการสอนจะมีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์อย่างลึกซึ้ง
วัฒนาพร ระงับทุกข์ (๒๕๕๖, หน้า ๑).	โครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นการเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการศึกษาไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
นิรมล ศตวุฒิ และคณะ (๒๕๔๕, หน้า ๔๕).	การกำหนดแนวทางหรือการกำหนดทิศทางหรือการกำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาที่บรรจุไปด้วยเนื้อหาสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล
สุพิน บุญชูวงศ์ (๒๕๓๕, หน้า ๗๔).	การวางแผนการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะครูเป็นตัวเครื่องจักรสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเข้าไปส่วนร่วม
อาภรณ์ ใจเที่ยง (๒๕๔๐, หน้า ๗๑).	เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและการเรียนรู้ของผู้เรียนสู่จุดประสงค์การสอนที่กำหนด
ศุภวัฒน์ เอ็มโอช (๒๕๓๙, หน้า ๕๒-๕๔).	๑. ต้องตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด ๒. ไม่ยึดหลักสูตรเป็นบรรทัดฐานตายตัว ๓. มีการเตรียมการสอนล่วงหน้า

	๔. ต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน ๕. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ๖. ส่งเสริมความเจริญงอกงามให้แก่ผู้เรียนให้ครบทั้ง ๓ ด้าน ๗. ควรเริ่มจากการเรียนรู้สิ่งใกล้ตัวไปหาสิ่งไกลตัว ๘. ควรเริ่มจากตัวอย่างไปหาเกณฑ์ ๙. ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม ๑๐. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ๑๑. สร้างบรรยากาศให้เหมาะสมแก่การเรียนรู้ ๑๒. ต้องมีการเสริมแรงให้แก่ผู้เรียน ๑๓. การสอนเป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์
--	--

ตารางที่ ๒.๙ แสดงองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
จรรยา เหนียนเฉย (๒๕๕๔, หน้า ๑๔).	การนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนโดยตรง กล่าวคือ การนำวัสดุ เครื่องมือและวิธีการมาเป็นสะพานเชื่อมโยงความรู้ เนื้อหาไปยังผู้เรียนได้ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ถ่ายทอดซึ่งกัน
ธำรง บัวศรี (๒๕๕๒, หน้า ๒๘๕).	จะช่วยให้เกิดภาพที่เกิดขึ้นในอดีตได้โดยนำมาแสดงให้เห็นในรูปของภาพยนตร์ เทปบันทึกภาพ และเสียง
วัฒนาพร ระงับทุกข์ (๒๕๕๒, หน้า ๑๑๗).	สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่เป็นพาหนะหรือสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติให้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนการสอนและตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และคณะ (๒๕๔๕, หน้า ๘).	เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่ช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ได้ หรือเป็นตัวกลางที่ทำหน้าที่ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนเนื้อหาประสบการณ์แนวคิดทักษะ และเจตคติระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
กรมวิชาการ (หน้า ๒๖๑-๒๖๒).	๑. สื่อการเรียนการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ ๒. สื่อการเรียนการสอนประเภทโสตทัศนวัสดุ
อำภา บุญช่วย	๑. สื่อที่แสวงหาได้จากสิ่งแวดล้อม

(หน้า ๑๐๖-๑๐๗).	๒. สื่อที่ดัดแปลงจากวัสดุเหลือใช้ ๓. สื่อที่ผลิตหรือสร้างขึ้น ๔. สื่อสำเร็จที่ครูจัดหา
สมคิด สร้อยน้ำ (หน้า ๓๘๓).	๑. การเลือก ๒. การเตรียมสื่อการเรียนการสอน ๓. การนำไปใช้ ๔. การประเมินผล
วนิดา เดชตานนท์ และคณะ (๒๕๕๐, หน้า ๕)	องค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนได้บรรลุถึงจุดหมายปลายทาง
ประเสริฐ ธรรมโวหาร (๒๕๕๐, หน้า ๔๑).	เป็นกระบวนการในการตัดสินใจการวินิจฉัยการตีราคาหรือการสรุปคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์ โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดจากการวัดผล เป็นหลักและวิจารณ์ญาณประกอบการพิจารณา

ตารางที่ ๒.๙ แสดงองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธนวัฒน์ ธิติชนานันท์ (๒๕๕๘, หน้า ๑).	ประเมินผล เป็นกระบวนการที่สำคัญของการจัดการศึกษา ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำเอาก้าวหน้าและประเมินผลไปใช้ในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนา ติดตามและตัดสินผลทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช (หน้า ๖๙).	เป็นกระบวนการในการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของตนเองอีกด้วยว่าบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่เพียง โดยถือได้ว่าการวัดผลและประเมินผล เป็นเครื่องมือหลักที่จะบอกความสำเร็จในการจัดการศึกษา
วัฒนาพร ระงับทุกข์ (๒๕๕๑, หน้า ๖๓-๗๗).	เป็นการประเมินที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการประเมินของตนเองและของเพื่อนร่วมห้อง
ประเสริฐ ธรรมโวหาร (หน้า ๒๕๑).	การประเมินเพื่อสรุปผลหรือเพื่อตัดสินผล และการประเมินเพื่อพัฒนารักษาคุณภาพการประเมินแต่ละประเภทต้องการ

	ข้อมูลที่แตกต่างกันออกไป
จิรกรณ์ ศิริประเสริฐ (๒๘๔).	๑. การประเมินแบบอิงเกณฑ์ ๒. การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม
มลิวลย์ ผิวคราม (๒๕๕๑, หน้า ๒๑).	๑. ปรัชญาการศึกษา ๒. หลักสูตร ๓. การสอน ๔. การประเมินผล ๕ การวิจัย

๒.๒.๕. ความหมายของการบริหาร

คำว่า “การบริหาร” (Administration) และ “การจัดการ” (Management) มีความหมายแตกต่างกันเล็กน้อย โดยการบริหารจะสนใจและสัมพันธ์กับการกำหนดนโยบาย ส่วนการจัดการมุ่งไปที่การนำนโยบายไปลงมือปฏิบัติ นักวิชาการบางท่านให้ความเห็นว่าการบริหารใช้ในภาครัฐ ส่วนการจัดการใช้ในภาคเอกชน อย่างไรก็ตาม ในตำราหรือหนังสือส่วนใหญ่ทั้ง ๒ คำนี้มีความหมายไม่แตกต่างกัน สามารถใช้แทนกันได้และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ในที่นี้สามารถรวมความกล่าวได้ว่า การบริหารจัดการเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร มีนักวิชาการให้ความหมายของคำว่า การบริหารจัดการไว้หลากหลายทัศนะ พอที่ผู้วิจัยจะประมวลมาแสดงไว้ดังนี้

ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีหลักและกระบวนการบริหาร การบริหารการศึกษา หลักการแนวคิดในการบริหาร ภาพรวมของการบริหารทั้งนี้เพื่อให้การจัดการบริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมผู้เขียนจะได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเข้าใจและมุมมองในการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องต่อไปการบริหาร คือการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยคน เงิน วัสดุ สิ่งของเป็นปัจจัยในการปฏิบัติงานการบริหาร คือ กระบวนการทางสังคมของบุคคลที่ทำหน้าที่การวางแผน การจัดองค์การ จัดคนเข้าทำงาน สั่งการ และควบคุมการทำงานให้กิจกรรมขององค์กรดำเนินงานไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานปัจจัยในการผลิตมีนักวิชาการได้ให้ความหมายต่างๆ ไว้ดังนี้

วาร์เรน บี.บราวน์ (Warren B.Brown)อ้างถึงใน **หนึ่งฤทัย ศรีวิชัย**ให้ความหมาย การบริหาร คือ งานของผู้นำที่ใช้ทรัพยากรบริหารทั้งปวงที่มีอยู่ในหน่วยงาน เพื่อให้เป้าหมายที่กำหนดไว้บรรลุผล^{๑๐๒}

พิมลจรรย์ นามวัฒน์ ให้ความหมาย การบริหารคือ การประสมประสานทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้^{๑๐๓}

ชูป กาญจนประการ ให้ความหมาย การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะบุคคล ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมกันปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน^{๑๐๔}

ธงชัย สันติวงษ์ ให้ความหมาย ของการบริหารไว้ว่าหมายถึงกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกองค์การและการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ ^{๑๐๕}

พิทยา บวรวัฒนา ให้ความหมาย ของการบริหารไว้ว่าหมายถึง การนำเอากฎหมายและนโยบายต่าง ๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผลซึ่งเป็นหน้าที่ของราชการที่จะทำงานด้วยความเต็มใจด้วยความเที่ยงธรรมและมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ^{๑๐๖}

ทองหล่อ เดชไชย ให้ความหมายการบริหารไว้ว่าหมายถึง การบริหาร(Administration) เป็นการจัดการ (Management)อย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล

^{๑๐๒}หนึ่งฤทัย ศรีวิชัย, เรื่องเดียวกัน.

^{๑๐๓}พิมลจรรย์ นามวัฒน์, **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ, (พิมพ์ครั้งที่ ๕).**กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล.๒๕๔๔.

^{๑๐๔}ชูป กาญจนประการ, **การบริหารงานบุคคล, คณะรัฐประศาสนศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๘).**

^{๑๐๕}ธงชัย สันติวงษ์, **การบริหารสู่ศตวรรษที่ ๒๑,** (กรุงเทพมหานคร: บริษัทประชุมช่างจำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๗๘.

^{๑๐๖}พิทยา บวรวัฒนา, **รัฐประศาสนศาสตร์:ทฤษฎีและแนวการศึกษา,** (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑.

การบริหารและจัดการนั้นบางครั้งใช้แทนกันได้ เพราะทั้งสองคำนี้ เป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดทำอย่างเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน ^{๑๐๗}

ซิมมอน(Simon) ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่าหมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน ^{๑๐๘}

ดาฟท์(Daft)ให้ความหมาย ของการบริหารไว้ว่าหมายถึงการทำงานให้เป้าหมายขององค์กรบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยผ่านการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมทรัพยากรขององค์การ ^{๑๐๙}

ลูเทอร์ กุลลิค(Luther Gulick)ให้ความหมาย ของการบริหารไว้ว่าหมายถึงสาขาวิชาความรู้ว่าหนึ่งที่แสวงหาความเข้าใจอย่างมีระบบว่าทำไมและอย่างไรคนจึงทำงานร่วมกันอย่างมีระเบียบเพื่อความสำเร็จของเป้าหมาย ^{๑๑๐}

การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์การ เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะชี้ให้เห็นความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพ หรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ นักวิชาการและนักบริหารได้ให้ความหมายของการบริหารไว้แตกต่างกันไป แต่ในหลักการใหญ่ๆ แล้วก็มีความหมายที่ครอบคลุมตรงกันดังนี้

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)ได้กล่าวว่า “การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือในวันอาสาฬหบูชาเมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ซึ่งทำให้

^{๑๐๗} ทองหล่อ เดชไชย, **การบริหารคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ**, (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๔), หน้า ๑๓ – ๑๔.

^{๑๐๘} Simon, **Herberds A. Administrative Behavior**, (3^{nt}). (New York: The Free, 1976), p 58.

^{๑๐๙} Daft Edwards, **Management**, (3^{nt}) (America: The Dryden. 1976), p 8.

^{๑๑๐} Luther Gulick, “**Management is a Science**” (Academy of Management Journal, Vol 8, No.1 march.1965), P 7–13.

เกิดพระสังฆรัตนะขึ้น เมื่อมีพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์”^{๑๑๑}

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่ในการวางแผน จัดองค์กร อำนาจการและควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการ คือ การวางแผน (Planning)การจัดองค์กร(Organizing)การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing)การอำนาจการ (Directing)และการควบคุม(Controlling) แม้ว่าหน้าที่ของนักบริหารทั้ง ๕ ประการ จะถูกกำหนดโดยวิชาการสมัยใหม่ก็ตามแต่เมื่อก่อนทางปฏิบัติแล้ว คนไทยเราก็บริหารบ้านเมืองแบบนี้มานานแล้ว หน้าที่ของนักบริหารปรากฏชัดเจนในการปฏิบัติขององค์การตั้งแต่สมัยโบราณ^{๑๑๒}

ประยูท เจริญสวัสดิ์ ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดๆ ที่ปฏิบัติตนเป็นผู้บริหารที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดระเบียบและดำรงไว้ซึ่งสภาพภายใน (ทั้งที่เป็นคน วัสดุ เงินทุน ฯลฯ) ของกลุ่มหรือหน่วยงาน เพื่อให้กลุ่มดังกล่าวสามารถทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๑๓}

อุทัย หิรัญโต ได้กล่าวว่า การบริหารมีหลายลักษณะ คือ อาจมอง ในลักษณะที่เป็นวิชาการและลักษณะที่เป็นกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ประเด็นการมองในลักษณะ วิชาการมีผู้เข้าใจว่าเป็นศาสตร์หรือเป็นศิลป์ ซึ่งยังไม่มีมีการพิสูจน์ให้เห็นแน่ชัด เพราะสามารถเป็นได้ทั้งสองอย่างตามความเห็นของแต่ละฝ่าย ส่วนการบริหารในลักษณะที่เป็นกิจกรรม หมายถึง การปฏิบัติการของบุคคลตั้งแต่ ๒ บุคคลขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหมายถึง การกระทำต่างๆ ของบุคคลหลายคน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่พึงประสงค์ โดยมีบุคคลที่มาร่วมกันทำงานนั้นมีความสัมพันธ์กันทางสังคมต่อกันด้วย^{๑๑๔}

^{๑๑๑}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีในการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑.

^{๑๑๒}พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๒-๓.

^{๑๑๓}ประยูท เจริญสวัสดิ์.**การบริหารงานบุคคล**. (กรุงเทพมหานคร: กรมพลศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐). หน้า ๓.

^{๑๑๔}อุทัย หิรัญโต, **เทคนิคการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: ทิพย์อักษรการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๑-๓.

จันทรานี สงวนนาม ได้สรุปว่า การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ คือมีหลักการ กฎเกณฑ์ และทฤษฎี ที่พึงเชื่อถือได้ อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานโดยลักษณะเช่นนี้การบริหารจึงเป็นศาสตร์ (Science) ซึ่งเป็นศาสตร์ทางสังคม ที่อยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมแล้ว การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts)^{๑๑๕}

มัลลิกา ต้นสอน ได้ให้ความหมายของการบริหาร (Administration) ว่าเป็นการกำหนดแนวทาง หรือนโยบาย การสั่งการ การอำนวยการ การสนับสนุน และการตรวจสอบ ให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ป้องกันการ^{๑๑๖}

สุธี สุทธิสมบุญ และสมาน รังสียกฤษฎ์ ได้ให้ความหมายของการบริหาร หมายถึงการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน(Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๑๑๗}

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศาสตร์ที่ต้องใช้ศิลป์และเทคนิคอย่างสูงเพื่อการวินิจฉัยตัดสินใจในกระบวนการวางแผนและการควบคุมการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพต่องานนั้น^{๑๑๘}

พะยอม วงศ์สารศรีได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การตระหนักถึง ความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความ

^{๑๑๕}จันทรานี สงวนนาม, เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง, (ม.ป.ท.: ม.ท.ป, ๒๕๓๖), หน้า ๔.

^{๑๑๖}มัลลิกา ต้นสอน, **การจัดการยุคใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: เอกซเปอร์เน็ท, ๒๕๔๔). หน้า ๑๐.

^{๑๑๗}สุธี สุทธิสมบุญ, **หลักการบริหารเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการสำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖), หน้า ๑๒.

^{๑๑๘}ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, **การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๗), หน้า ๙.

เจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วยองค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๑๑๙}

วัชร บวรณสิงห์ ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทางสังคม ซึ่งพิจารณาออกได้เป็น ๓ ทาง คือ

๑. ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา

๒. ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบและเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

๓. ทางปฏิบัติการ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์กันหรือร่วมทำปฏิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน^{๑๒๐}

ธงชัย สันติวงษ์ ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหาร หมายถึงภาระหน้าที่ของผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคน และวัสดุสามารถประสานเข้าด้วยกันเพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้ และขณะเดียวกันจะต้องจัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด^{๑๒๑}

ธีระรัตน์ กิจจาร์ักษ์ ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลปะนำเอาทรัพยากรการศึกษา (Administration Resource) มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๒๒}

วิโรจน์ สารัตนะ ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่หลักทางการบริหารอย่างน้อย ๔ ประการ คือการวางแผน การ

^{๑๑๙}พะยอม วงศ์สารศรี, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

^{๑๒๐}วัชร บวรณสิงห์, **การบริหารหลักสูตร**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๙.

^{๑๒๑}ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๙. (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๒๖.

^{๑๒๒}ธีระรัตน์ กิจจาร์ักษ์, **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา**, (เพชรบูรณ์: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

จัดองค์การ การนำและการควบคุม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้มีการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๑๒๓}

สมยศ นาวิก ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร เป็นกระบวนการของการวางแผนการจัดองค์การและสั่งการควบคุมกำกับ ความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้^{๑๒๔}

ฟรีแมน (Freeman) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการวางแผนการจัดองค์การ ภาวะผู้นำและการควบคุมการทำงานของสมาชิกขององค์การและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ^{๑๒๕}

ดริคเกอร์ (Drucker) กล่าวถึงว่าการบริหาร^{๑๒๖} คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่างๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์การที่กล่าวนั้น ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่เข้ามาร่วมกันทำงานในองค์การซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่นๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสนเทศต่างๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม

บาร์โธล และมาร์ติน (Bartol & Martin) ได้ให้ความหมาย ของการบริหารว่าเป็น กระบวนการที่ทำให้เป้าหมายขององค์กรประสบผลสำเร็จโดยการวางแผน การจัดองค์การ การใช้ภาวะผู้นำและการควบคุม^{๑๒๗}

นิวแมน และชาล (Newman & Charles) ได้อธิบายว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคมที่ประกอบด้วยชุดของกิจกรรม อันจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายและกิจกรรมต่างๆ นั้น มักจะเกี่ยวข้องกับการติดต่อสัมพันธ์^{๑๒๘}

^{๑๒๓} วิโรจน์ สารรัตนะ, การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์องค์การศึกษไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์พิสุทธิ์, ๒๕๕๕), หน้า ๓-๕.

^{๑๒๔} สมยศ นาวิก, การบริหารเชิงกลยุทธ์, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๕๔), หน้า ๗๘.

^{๑๒๕} Freeman. R. E., **Management**, 5th ed.. (New Jersey: Practice - Hall..1992), p.3.

^{๑๒๖} Drucker. อังใน สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๗. (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๖.

^{๑๒๗} Bartol. K. M.& Martin. D.C., **Management**, 2nd ed.. (New York: McGraw –Hill.1997). p. 6.

สุรัฐ ศิลปะอนันต์ ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหาร ไว้ว่าหมายถึงผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพเป็นทั้งผู้บริหารและผู้นำ เป็น “ผู้นำ-ผู้บริหาร” ผู้นำสามารถสร้างคนได้ พัฒนาได้ ความสามารถในการนำที่ดีเกิดจากหลายฐาน เช่น ความเชี่ยวชาญทางเทคนิค ความสามารถในการทำให้งานสำเร็จการ มีคุณสมบัติที่คนเคารพนับถือได้ ความสามารถในการฝึกและพัฒนาผู้อื่นซึ่ง ไอเซนฮาว ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำว่า หมายถึงความสามารถในการทำให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่ต้องการโดยที่เขาเองก็อยากจะทำ ซึ่งพฤติกรรมของนักบริหารมี ๙ ประการ คือ ^{๑๒๙}

๑. นักบริหารจะต้องมั่นคง ยุติธรรม โดยไม่ลืมเรื่องสถานการณ์และรู้จักยืดหยุ่น
๒. นักบริหารจะต้องใช้ประสบการณ์และความสามารถของผู้อื่นให้เป็นประโยชน์
๓. นักบริหารต้องไม่वादอำนาจ เพราะคนทำงานกับท่านไม่ใช่เขามาทำงานให้ท่าน
๔. นักบริหารต้องยอมรับข้อผิดพลาดของตนเอง ไม่โยนความผิดให้คนอื่น
๕. นักบริหารต้องตรงไปตรงมาแม้บางครั้งจะต้องทนต่อความเจ็บปวดก็ตามต้องบอกถูกผิดยกย่องสรรเสริญเป็น
๖. นักบริหารต้องมีหลักมนุษยสัมพันธ์การให้ความสำคัญกับสังคมมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา
๗. นักบริหารต้องริเริ่มทำเอง หัดแปลงความคิดออกมาเป็นการกระทำให้ผู้อื่นชื่นชอบยอมรับให้ได้
๘. นักบริหารต้องไม่กลัวที่จะฝึกผู้ช่วยไว้แทนตำแหน่งเมื่อท่านเลื่อนสูงขึ้นไป
๙. บอกให้เขารู้ ไม่เก็บเรื่องเงียบ ให้เพื่อนร่วมงานรู้ว่าอะไรเป็นอะไรและให้ความสนใจแก่เพื่อนร่วมงาน
๑๐. นักบริหารต้องอ่านเรียนเสมอๆ ต้องใช้ความรู้เทคนิคแนวคิดใหม่ๆ เพื่อความก้าวหน้ายิ่งๆ ขึ้นไป

^{๑๒๘}Newman. W. H.& Charles. B. S, **The Process of Management**, (New Jersey: Prentice Hall.1964), p. 9.

^{๑๒๙} สุรัฐ ศิลปะอนันต์, **นักบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๒๐๗-๒๒๔.

แฮร์โรลด์ คูนต์ซ (Harold Koontz) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของเป็นอุปกรณ์ในการบริหารเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๓๐}

แมรีพาคเกอร์ โฟลเล็ท(Mary Parker Follett) ได้กล่าวและให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะของการทำงานให้เสร็จโดยใช้ผู้อื่น^{๑๓๑}

ยอรัช (George) ได้แสดงถึงความหมายของการบริหารไว้ว่ากระบวนการที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การดำเนินงานและการควบคุม เพื่อใช้ให้กิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยคนและทรัพยากร^{๑๓๒}

เฮอร์เบิร์ต เอ. ซายมอน (Herbert A. Simon) กล่าวแสดงว่าการบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่างๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ โดยที่ผู้บริหารมักไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ แต่ผู้บริหารเป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติได้ทำงานจนสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือก^{๑๓๓}

สมศักดิ์ คงเที่ยง ได้กล่าวถึงความหมายการบริหารไว้ว่า หมายถึงกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบและให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม^{๑๓๔}

เชอร์เมอร์ฮอร์น จอน อาร์ เจอรา (Shermerhorn, John R, Jr) ได้ให้ความหมายของการบริหาร (Administration) ไว้ว่าเป็นศิลปะของการทำงานให้สำเร็จได้ โดยใช้บุคคลอื่นให้เป็นผู้กระทำ ส่วนอีกความหมายหนึ่งก็ว่าเป็น กระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ และการ

^{๑๓๐} Koontz, อางใน รุจิร ภูสาระและจันทราณี สงวนนาม, **การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: บุคพลอยท, ๒๕๔๕), หน้า ๓.

^{๑๓๑} Follet, อางใน ปธาน สุวรรณมงคล, **การบริหารและการพัฒนาองค์กร**, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๗.

^{๑๓๒} George, อ้างใน ประดิษฐ์ บอดิฉิน, “กระบวนการบริหารงานของคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดกลุ่มภาคเหนือ”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๓๘), หน้า ๑๓.

^{๑๓๓} Herbert A. Simon, **Administrative Behavior**, New York: The McMillan 1960.

^{๑๓๔} สมศักดิ์ คงเที่ยง, **หลักการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๔๓, หน้า ๑.

ควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกในองค์กร และใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จของเป้าหมายขององค์กรที่ได้ทำการกำหนดไว้^{๑๓๕}

เออเนสธ เดล (Ernest Dale) ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารไว้ว่า คือกระบวนการจัดองค์การและการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า^{๑๓๖}

แคมป์เบล เอฟ โรลด์ (Campbell F Roald) ได้กล่าวถึงว่า ความหมายของการบริหารว่าเป็นศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับบุคคลอื่น^{๑๓๗}

แชปแมน (Chapman) กล่าวไว้ว่า เพราะเป็นการขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้า โดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำการ แนะนำ และการกระตุ้นความเพียรของผู้อื่น เพื่อสู่เป้าหมายขององค์กร และยังรวมไปถึง การให้ กำลังใจ การสื่อสารการวางแผนและการจัดการ ^{๑๓๘}

ดราคเกอร์ พี เอฟ (Drucker, P. F) ได้กล่าวไว้ถึง ความหมายว่า คือ เป็นการทำงานต่างๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์การที่กล่าวนั้นทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลัก ขององค์ การที่เข้ามา ร่วมกันทำงานในองค์การซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่นๆ อุปกรณ์ เครื่องจักร วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ทั้งสภาพภายในสภาพองค์การนั้นๆ^{๑๓๙}

สมพงษ์ เกษมสิน ได้กล่าวไว้ว่า ความหมายของการบริหารว่า เป็นทรัพยากร ด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่เข้ามาร่วมกัน ทำในองค์การซึ่งคนเหล่านี้ จะเป็นผู้ใช้ ทรัพยากรด้านวัตถุอื่นๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุนรวมทั้งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือ

^{๑๓๕} Shermerhorn, John R, Jr. **Management. 5th ed.** New York, U.S.A.: John Wiley & Sons, Inc., 1996, p. 4.

^{๑๓๖} Ernest Dale, **Management: Theory and Practictice**, New York: McGraw Hill, 1993, p.4.

^{๑๓๗} Campbell F Roald, **Introduction to Educational Administration**, Boston: Allyn and Bacon, 1997, p.6.

^{๑๓๘} Chapman, **Supervisor Survival Kit, 2nded**, Califonai: Science ResearchAssociates, 1988, p.3.

^{๑๓๙} Drucker, P. F, **The effective executive**, Oxford: Butterworth-Heinemann, 1999, p. 6.

บริการออกจำหน่าย และตอบสนองความพอใจให้กับสังคมรวมทั้งการ ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับนโยบายต่างๆ^{๑๔๐}

รตนา อัตภูมิสุวรรณ ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารว่า เป็นการเสริมพลังอำนาจในการตัดสินใจ การรื้อปรับระบบในการบริหารงานเชิงคุณภาพเบ็ดเสร็จและการปรับลดขนาดองค์กรโดยผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่^{๑๔๑}

สมพงศ์ เกษมสินได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ในการนำเอาทรัพยากรบริหาร (administrative resource) เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (process of administration) เช่น POSDCoRB Model ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๔๒}

สมพงศ์ เกษมสินได้กล่าวไว้ถึงการบริหารไว้ว่า ในคำว่า การบริหารนิยมใช้กับการบริหารราชการ หรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ซึ่งมีศัพท์บัญญัติ ว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (public administration) และคำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน หรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ สมพงศ์ เกษมสิน ยังให้ความหมายการบริหารไว้ว่า การบริหารมีลักษณะเด่นเป็นสากลอยู่หลายประการ ดังนี้

๑. การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
๒. การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบ
๓. การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
๔. การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
๕. การบริหารเป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล
๖. การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคลนั้น กล่าวคือ ความร่วมมือ (collective mind) จะก่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (group cooperation) อันจะนำไปสู่พลังของกลุ่ม (group effort) ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์

^{๑๔๐} สมพงศ์ เกษมสิน **การบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๙), หน้า ๓๔.

^{๑๔๑}รตนา อัตภูมิสุวรรณ,**องค์กรและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: วีเจพริ้นติ้ง, ๒๕๔๗),หน้า ๑๖.

^{๑๔๒} สมพงศ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เกษมสุวรรณ, ๒๕๑๔), หน้า ๑๓-๑๔.

๗. การบริหารมีลักษณะการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล

๘. การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์

๙. การบริหารไม่มีตัวตน (intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์^{๑๔๓}

อนันต์ เกตุวงศ์ ได้กล่าวว่า ความหมายของการบริหาร ว่า เป็นการประสานความพยายามของมนุษย์ (อย่างน้อย ๒ คน) และทรัพยากรต่างๆ เพื่อทำให้เกิดผลตามความต้องการ^{๑๔๔}

ไพบูลย์ ช่างเรียน ได้กล่าวให้ความหมายการบริหารว่า หมายถึง ระบบที่ประกอบไปด้วยกระบวนการในการนำทรัพยากรทางการบริหารทั้งทางวัตถุและทางคนนำมาดำเนินการเพื่อบรรลุ

วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๑๔๕}

ติน ประยูรฤทธิ์ ได้กล่าวว่าการบริหาร ถ้ามองการบริหารในลักษณะที่เป็นกระบวนการ โดยได้หมายถึงกระบวนการนำเอาการตัดสินใจ และนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนการบริหารรัฐกิจหมายถึง เกี่ยวข้องกับการนำเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ^{๑๔๖}

บุญทัน ดอกไธสง ได้กล่าวถึงความหมาย การบริหาร คือ การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล องค์กร หรือประเทศ หรือการจัดการเพื่อผลกำไรของทุกคนในองค์กร^{๑๔๗}

เฮอเบิร์ต ซิมอน (Herbert A. Simon) กล่าวถึงการบริหารว่าหมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์^{๑๔๘}

^{๑๔๓} สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๕-๖.

^{๑๔๔} อนันต์ เกตุวงศ์, **การบริหารการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓). หน้า ๒๗.

^{๑๔๕} ไพบูลย์ ช่างเรียน, **วัฒนธรรมการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒, หน้า ๑๗.

^{๑๔๖} ติน ประยูรฤทธิ์, **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๘.

^{๑๔๗} บุญทัน ดอกไธสง, **การจัดองค์การ**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๑.

^{๑๔๘} Herbert A. Simon, **Administrative Behavior**, New york: Macmillian, 1947, p. 3.

เฟรดเดอริก เทเลอ (Frederick W. Taylor) ให้ความหมายการบริหารไว้ว่า งานบริหารทุกอย่างจำเป็นต้องกระทำโดยมีหลักเกณฑ์ ซึ่งกำหนดจากการวิเคราะห์ศึกษาโดยรอบคอบ ทั้งนี้เพื่อให้วิธีที่ดีที่สุดในอนาคตอันที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง^{๑๔๙}

ปีเตอร์ ดรักเกอร์ (Peter F. Drucker) กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่างๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์กรที่กล่าวนั้น ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์กรที่เข้ามา ร่วมกันทำงานในองค์กร ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่นๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสนเทศต่างๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม^{๑๕๐}

แฮร์โวลด์ คูนต์ซ์ (Harold Koontz) ให้ความหมายของการจัดการบริหาร หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นอุปกรณ์การดำเนินการนั้น^{๑๕๑}

ธงชัย สันติวงษ์ ได้กล่าวถึงงานบริหารจัดการไว้ความหมายเป็นด้าน ๓ ด้าน คือ

๑. ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์กร

๒. ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำ งานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์กร และการประสานกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน

๓. ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่างๆ เข้าด้วยกัน^{๑๕๒}

^{๑๔๙}Frederick W. Taylor, *The Principles of Scientific Management*, New York: McMillan.1911.

^{๑๕๐}Peter F. Drucker, *Classic drucker*. Harvard Business School Press, 2006.

^{๑๕๑}Harold D, Koontz, *Analysis of Managerial Functions*, New York: McGraw - Hill Book. 1972.

^{๑๕๒} ธงชัย สันติวงษ์, *องค์การและการบริหาร*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๒๑-๒๒.

ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ ได้กล่าวถึงการบริหารไว้ว่า การบริหารคือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น หรือ กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน^{๑๕๓}

สมศักดิ์ คงเที่ยง ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่างๆ ได้รับการกระทำจนเป็น ผลสำเร็จ กล่าวคือ ผู้บริหารไม่ใช่เป็นผู้ปฏิบัติแต่เป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว หรือ การบริหารคือ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ หรือ การบริหารคือ การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไป ที่ร่วมปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน และ หรือ การบริหารหมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายๆ อย่าง ที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม^{๑๕๔}

วิรัช วิรัชชนิภาวรรณ ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารไว้ว่า คือ แนวทางหรือวิธีการบริหารงานที่หน่วยงานภาครัฐนำมาใช้ว่า “การบริหาร” มีวิวัฒนาการ ซึ่งที่จะพอสรุปได้ว่าก่อนที่จะใช้คำว่า การบริหารการพัฒนา (development administration) มีค่าหลายค่าที่รัฐบาลได้นำมาใช้ เช่น การบริหารราชการแผ่นดิน การบริหารราชการ หรือการบริหารภาครัฐ (Public administration) การบริหาร (Administration) การพัฒนา (Development) การพัฒนาชุมชน (Community development) การพัฒนาชนบท (Rural development)^{๑๕๕}

วิจิตร ศรีสะอ้านและคณะได้สรุปสาระสำคัญของการบริหารไว้ดังนี้

๑. การบริหารเป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ ๒คนขึ้นไป
๒. ร่วมมือกันทำกิจกรรม
๓. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

^{๑๕๓} ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไตวณะบุตร, **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๔๒), หน้า. ๒.

^{๑๕๔} สมศักดิ์ คงเที่ยง. **หลักการบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ๒๕๔๒) หน้า. ๑.

^{๑๕๕} วิรัช วิรัชชนิภาวรรณ, **การบริหารการพัฒนา: แนวคิดความหมายความสำคัญและตัวแบบการประยุกต์**, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล <https://www.wiruch.com> [๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๐]

๔. โดยการใช้กระบวนการ และทรัพยากรที่เหมาะสม

สำหรับการบริหารในฐานะที่เป็นวิชาการสาขาหนึ่ง มีลักษณะเป็นศาสตร์โดย สมบูรณ์ เช่นเดียวกับศาสตร์สาขาอื่นๆ กล่าวคือ เป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบให้เป็นระบบของการศึกษา มีองค์แห่งความรู้ หลักการ และทฤษฎี ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้า เชิงวิทยาศาสตร์ การบริหารจึงเป็นสิ่งที่นำมาศึกษาเล่าเรียนกันได้โดยนำไปประยุกต์ใช้ สู่การปฏิบัติ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสบการณ์ และบุคลิกภาพส่วนตัวของผู้บริหารแต่ละคน^{๑๕๖}

สรุปได้ว่าการบริหารและการบริหารจัดการมีแนวคิดมาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคมซึ่งจะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยจะต้องมีผู้นำกลุ่มและมีแนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย ซึ่งอาจเรียกว่าผู้บริหารและการบริหารตามลำดับ ดังนั้น ที่ใดมีกลุ่มที่นั้นย่อมมีการบริหาร คำว่า การบริหารและการบริหารจัดการ รวมทั้งคำอื่นๆ อีก เป็นต้นว่า การปกครอง (government) การบริหารการพัฒนา การจัดการ และการพัฒนา (development) หรือแม้กระทั่งคำว่า การบริหารการบริการ (service administration) การบริหารจิตสำนึกหรือการบริหารความรู้จิตรู้ชอบ (consciousness administration) การบริหารคุณธรรม (morality administration) และการบริหารการเมือง (politics administration) ที่เป็นคำในอนาคตที่อาจถูกนำมาใช้ได้ คำเหล่านี้ล้วนมีความหมายใกล้เคียงกัน ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจในแต่ละยุคสมัยจะนำคำใดมาใช้

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับความหมายของการบริหาร ตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ นักการศึกษาที่น่าเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๑๐ ดังนี้

^{๑๕๖} วิจิตร ศรีสอ้าน และคณะ. **หลักและระบบบริหารการศึกษา**. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๓).

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงความหมายของการบริหาร

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สมศักดิ์ คงเที่ยง (๒๕๔๓, หน้า ๑)	กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกัน ดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง
Ernest Dale, (1993, p.4).	กระบวนการจัดองค์การและการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้ บรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า
Campbell F Roald, (1997, p.6).	การบริหารว่าเป็นศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ร่วมกับบุคคลอื่น
Chapman, (1988, p.3).	เป็นการขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้า โดย อาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำการ แะแนว และการกระตุ้น ความเพียรของผู้อื่น เพื่อสู่เป้าหมายขององค์กร
Drucker, P. F, (1999, p.6).	การทำงาน ต่างๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายใน สภาพองค์การที่กล่าวนั้นทรัพยากรด้านบุคคล
สมพงศ์ เกษมสิน, (๒๕๓๙, หน้า ๒๓).	ทรัพยากร ด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่ เข้ามาร่วมกัน ทำในองค์การซึ่งคนเหล่านี้ จะเป็นผู้ใช้
สมพงศ์ เกษมสิน, (๒๕๓๙, หน้า ๒๓).(ต่อ)	ทรัพยากรด้านวัตถุอื่นๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุนรวมทั้งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ
รัตนา อัทธภูมิสุวรรณ, (๒๕๔๗, หน้า ๑๖).	เป็นการเสริมพลังอำนาจในการตัดสินใจ การปรับเปลี่ยน ระบบ การบริหารงานเชิงคุณภาพเบ็ดเสร็จและการปรับลดขนาด องค์การโดยผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่
สมพงศ์ เกษมสิน, (๒๕๑๔, หน้า ๑๓-๑๔).	การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร (administrative resource) เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และ การจัดการ มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร
สมพงศ์ เกษมสิน, (๒๕๒๓, หน้า ๓-๔).	การบริหารนิยมใช้กับการบริหารราชการ หรือการจัดการ เกี่ยวกับนโยบาย ซึ่งมีศัพท์บัญญัติ ว่า รัฐประศาสนศาสตร์
อนันต์ เกตุวงศ์,	เป็นการประสานความพยายามของมนุษย์ (อย่างน้อย ๒

(๒๕๒๓, หน้า ๒๗).	คน) และทรัพยากรต่างๆ เพื่อทำให้เกิดผลตามต้องการ
ไพบูลย์ ช่างเรียน, (๒๕๓๒, หน้า ๑๗).	ระบบที่ประกอบไปด้วยกระบวนการในการนำทรัพยากร ทางการบริหารทั้งทางวัตถุและคนมาดำเนินการเพื่อบรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงความหมายของการบริหาร(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ติน ปรัชญพฤทธิ์, (๒๕๓๕, หน้า ๘.).	กระบวนการนำเอาการตัดสินใจ และนโยบายไปปฏิบัติ
บุญทัน ดอกไธสง, (๒๕๓๗, หน้า ๑).	การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อ ตอบสนองความต้องการของบุคคล องค์กร หรือประเทศ
วิรัช วิรัชนิการวรรณ, (๒๕๔๕, หน้า ๓๖-๓๘).	การให้บริการสาธารณะ (public services) ซึ่งครอบคลุมถึง การอำนวยความสะดวก การรักษาความสงบเรียบร้อย ตลอดจนการพัฒนาประชาชนและประเทศชาติ
วิรัช วิรัชนิการวรรณ, (๒๕๔๕, หน้า ๓๙).	การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การ บังคับการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือ รวมเรียกว่า พอccc (POCCCC)
Herbert A. Simon, (2547, p.3).	กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการเพื่อให้ บรรลุวัตถุประสงค์
Frederick w.toylor (1911)	กำหนดจากการวิเคราะห์ศึกษาโดยรอบคอบ ทั้งนี้ เพื่อให้มี วิธีที่ดีที่สุดในอนาคตที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมาก ยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
Peter F. Drucker (2006)	ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น
Harold koontz (1972)	การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยปัจจัย ทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นอุปกรณ์การจัดการ นั้น
ธงชัย สันติวงษ์,	๑. ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ

(๒๕๔๓, หน้า ๒๑-๒๒).	๒. ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำ งานบริหารจัดการ ๓. ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ
ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, (๒๕๔๒, หน้า ๒).	ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น หรือ กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป
สมศักดิ์ คงเที่ยง, (๒๕๔๒, หน้า ๑).	ศิลปะในการทำให้สิ่งต่างๆ ได้รับการกระทำจนเป็น ผลสำเร็จ

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงความหมายของการบริหาร(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิรัช วิรัชชนิภาวรรณ, (มปป.)	การบริหารราชการแผ่นดิน การบริหารราชการ หรือการ บริหารภาครัฐ (Public administration) การบริหาร (Administration) การพัฒนา (Development) การพัฒนา ชุมชน (Community development) การพัฒนาชนบท (Rural development)
วิจิตร ศรีสะอ้านและคณะ, (๒๕๒๓).	๑. การบริหารเป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ๒. ร่วมมือกันทำกิจกรรม ๓. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ๔. โดยการใช้กระบวนการ และทรัพยากรที่เหมาะสม

๒.๒.๖ ทฤษฎีการบริหาร

ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรนั้นจำเป็นต้องมีการบริหารเพื่อบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในปี ค.ศ. ๑๙๑๖ นั้นฟาโย(Henri Fayol)ได้ทำการเขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องการจัดการและจัดพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ Administration Industrielleet Generaleb เป็นภาษาฝรั่งเศส โดย ฟาโย เห็นว่า หลักในการจัดการนั้นควรยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนไปตามตัวแปรต่างๆ เขาได้กำหนดหลักการสำหรับผู้บริหารไว้ ๑๔ ประการ คือ ได้เขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องการจัดการและจัดพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ Administration Industrielleet Generaleb เป็นภาษาฝรั่งเศส โดย ฟาโย เห็นว่า หลักในการจัดการนั้นควรยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนไปตามตัวแปรต่างๆ เขาได้กำหนดหลักการสำหรับผู้บริหารไว้ ๑๕ ประการ^{๑๕๗} คือ

๑. การแบ่งงานกันทำ (Division of Work) เป็นการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะด้านเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

๒. อำนาจสั่งการ (Authority) อำนาจสั่งการซึ่งเป็นอำนาจอันชอบธรรมของบรรดาผู้ที่มิตำแหน่งเพื่อสามารถที่จะออกคำสั่งในการทำงานได้ โดยผู้ออกคำสั่งต้องมีความรับผิดชอบต่อคำสั่งในการทำงานได้

๓. ระเบียบวินัย (Discipline) เป็นระเบียบวินัยที่คนในองค์กรต้องเคารพและยอมรับเพื่อสร้างสภาพภาพงานที่เป็นระเบียบและเรียบร้อย

๔. หลักการ “สั่งการโดยคนๆ เดียว” (Unity of Command) เป็นหลักการ ซึ่งคุ้นเคยในชื่อของหลัก “เอกภาพในการบังคับบัญชา” ลูกน้องจะต้องฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาโดยตรง รวมถึงการรายงานผลการปฏิบัติงานก็ต้องรายงานกับผู้บังคับบัญชาโดยตรง

๕. การมีทิศทาง (Unity of Direction) คือ การมีทิศทาง หรือเป้าหมายเดียวกันโดยแต่ละกลุ่มงานย่อย (กอง, แผนก, ฝ่าย) ในองค์กรที่มีกิจกรรมแตกย่อยออกมา

๖. ประโยชน์ส่วนรวม (Subordination of Interests to the General Interests) เป็นประโยชน์ส่วนรวมเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน

^{๑๕๗}Henri Fayol, **General and Industrial Management**, (London: Sir Isaac Pitman andSons.1916).

๗. หลักการตอบแทน (Remuneration) เป็นหลักการตอบแทนการทำงาน ซึ่งถือเป็นแนวทางที่คนงานจะต้องได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม

๘. หลักการรวมอำนาจ (Centralizaon) เป็นหลักการรวมอำนาจ หมายถึง ระดับมากน้อยที่ผู้บังคับบัญชาสามารถตัดสินใจในแต่ละสถานการณ์ ซึ่ง ฟาโย (Fayol) เห็นว่า การใช้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจควรกระทำที่สายการบังคับบัญชาระดับสูงที่สุดที่เป็นไปได้ในสถานการณ์นั้นๆ

๙. การมีสายการบังคับบัญชา (Scalar Chain) เป็นการมีสายการบังคับบัญชา ซึ่งเป็นเสมือนห่วงโซ่หรือเส้นทางของคำสั่งและติดต่อสื่อสารใดๆ ระหว่างหัวหน้ากับลูกน้องในแต่ละสายงาน ภายใต้โครงสร้างของแต่ละองค์การ

๑๐. การจัดระเบียบ (Order) เป็นการจัดระเบียบหรือการจัดให้คนตลอดจนวัตถุสิ่งของได้อยู่ในที่ที่ควรอยู่ นั่นคือ ใช้คนให้เหมาะกับงาน จัดสถานที่ทำงานให้เป็นระเบียบ และมีระเบียบเกี่ยวกับงานพัสดุ

๑๑. ความเที่ยงธรรม (Equity) เป็นความเที่ยงธรรมที่ ฟาโย (Fayol) กล่าวถึงหลักข้อนี้ว่านักบริหารควรมีทั้งความยุติธรรม (Justice) และความโอบอ้อมอารี (kindliness)

๑๒. หลักความมั่นคงในตำแหน่งงานของบุคคลกร (Stability of Tenure of PersonalFayo) เป็นหลักความมั่นคงในตำแหน่งงานของบุคคลกร เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนบุคลากรพัฒนานักบริหาร

๑๓. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความคิดริเริ่ม หมายถึง พลังที่จะคิดให้เกิดแผนงานแล้วทำต่อไปจนสำเร็จ จะเกิดได้ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติงานได้รับการจูงใจ และมีความพึงพอใจในงาน

๑๔. สามัคคีคือพลัง (Esprit De corps) เป็นภาษิตที่ว่า สามัคคีคือพลัง หมายถึงการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมอันจะทำให้เกิดความกลมเกลียวและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การ

ลิเคิร์ต (Likert) กล่าวเกี่ยวกับทฤษฎีการบริหารไว้ว่า

๑. การทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้นและทำให้มีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้นอีกด้วย

๒. การทำงานเป็นกลุ่มใช้ในทุกระดับขององค์กร ซึ่งจะขึ้นอยู่กับหมดเชื่อมโยงก็คือผู้บังคับบัญชาหรือผู้แทน

๓. การวางแผนและการแก้ปัญหาเป็นกลุ่มให้กลุ่มตัดสินใจโดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกเกิดความพึงพอใจ ผูกพัน ยอมรับนับถือกัน^{๑๕๘}

กูลิค และเรดอน (Gulick & Lydall) เป็นนักทฤษฎีที่อยู่ในกลุ่มการศึกษาการจัดการตามหลักการบริหารได้เสนอหลักที่เกี่ยวกับการบริหาร ซึ่งคนที่เป็นผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่สำคัญอยู่ ๗ ประการ คือ การวางแผนการจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงานการรายงานและการงบประมาณหรือเรียกสั้นๆ ว่า “POSDCORB” ซึ่งประกอบด้วย รายละเอียดดังต่อไปนี้

P = Planning หมายถึง การวางแผนงาน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงนโยบาย (Policy) ทั้งนี้เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องกันในการดำเนินงาน แผนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้ความรู้ในทางวิทยาการและวิจารณ์ญาณวินิจฉัยเหตุการณ์ในอนาคตแล้วกำหนดวิธีการ โดยถูกต้องอย่างมีเหตุผล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยถูกต้องและสมบูรณ์

O = Organizing หมายถึง การจัดส่วนราชการหรือองค์การ ซึ่งในการศึกษาบางแห่งก็พิจารณารวมไปกับการปฏิบัติงานหรือวิธีการจัดการ (Management) ด้วยเรื่องการจัดแบ่งส่วนงานนี้จะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน เช่น การจัดแบ่งงาน (Division of Work) เป็นกรม กอง แผนก โดยอาศัยปริมาณงานคุณภาพของงานหรือจัดตามลักษณะของงานเฉพาะอย่าง (Specialization) ก็ได้ นอกจากนี้อาจพิจารณาในแง่ของการควบคุม (Control) และหรือพิจารณาในแง่หน่วยงาน (Organization) เช่น หน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) หรือบ้างก็เรียกเป็นหน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานแนะนำหรือที่ปรึกษา (Staff) และหน่วยงานช่วยเหลือหน่วยงานอื่นๆ (Auxiliary) เป็นต้น

^{๑๕๘} Likert, Rensis, and Likert, Jane, **New Way Management Conflict**, (New York: McGrawHill, 1976). pp. 134 - 137.

S = Staffing หมายถึง การจัดหาบุคคลและเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการจัดแบ่งหน่วยงานที่แบ่งไว้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งหมายถึงการจัดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล (Personnel Administration) เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความสามารถมาปฏิบัติงานให้เหมาะสม (Competent Man for Competent Job) หรือ Put the Right Man on the Right Job กับรวมถึงการที่จะเสริมสร้างและธำรงไว้ ซึ่งสัมพันธภาพในการทำงานของคนงานและพนักงานด้วย

D = Directing หมายถึง การศึกษาวิธีการอำนวยความสะดวกรวมทั้งการควบคุมงานและนิเทศ งานตลอดจนศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) มนุษยสัมพันธ์ (Human relations) และการจูงใจ (Motivation) เป็นต้น การอำนวยความสะดวกในที่นี้รวมถึง การวินิจฉัย สั่งการ (Decision Making) ซึ่งเป็นหลักอันสำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารงานและขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานมากเหตุเพราะการที่จะอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติงานไปด้วยดีได้ จำเป็นต้องมีการตัดสินใจที่ดีและการสั่งการที่ถูกต้องเหมาะสมกับแต่ละลักษณะของการตัดสินใจ

Co = Coordinating หมายถึง ความร่วมมือประสานงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่นศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะช่วยให้การประสานงานดีขึ้นเพื่อช่วยแก้ปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานความร่วมมือประสานงานเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากในการบริหารเพราะเป็นกิจวัตรประจำวันที่จะต้องพึงกระทำในการปฏิบัติงานและเป็นสิ่งที่มีอยู่ทุกระดับของงานความร่วมมือประสานงานเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะต้องจัดให้มีขึ้นในหน่วยงานของตน เพราะเป็นปัจจัยสำคัญในอันที่จะช่วยให้เกิดความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

R = Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงาน ตลอดรวมถึงการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) ที่จะต้องแจ้งให้ประชาชนทราบด้วย อันที่จริงการรายงานนี้มีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร (Communication) อยู่มาก การรายงานโดยทั่วไปหมายถึงวิธีการของสถาบันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถาม ผู้บังคับบัญชาและหรือผู้ร่วมงาน ฯลฯ ความสำคัญของรายงานนั้นอยู่ที่จะต้องอยู่บนรากฐานของความจริง

B = Budgeting หมายถึง การงบประมาณโดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณและการเงิน ตลอดจนการใช้วิธีการงบประมาณและแผนงานเป็น

เครื่องมือในการควบคุมงาน วิธีการบริหารงบประมาณโดยทั่วไป มักมีวงจรที่คล้ายคลึงกัน อย่างที่เรียกว่า “วงจรงบประมาณ” (Budget Cycle) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้^{๑๕๙}

๑. การเตรียมงบประมาณและการเสนอขออนุมัติ (Executive Preparation and Submission)
๒. การพิจารณาให้ความเห็นชอบของฝ่ายนิติบัญญัติ (Legislation Authority)
๓. การดำเนินการ (Execution)
๔. การตรวจสอบ (Audit)

จากที่กล่าวมาการนำหลักทฤษฎีใดมาใช้ในการแก้ปัญหามาใช้ ให้เหมาะสมกับสภาพซึ่งการกำหนดกลยุทธ์หรือแนวทางการสร้างความสำเร็จในการบริหารดำเนินงานใดๆ ได้ตามประสงค์ การศึกษาวิเคราะห์องค์กร หน่วยงานหรือของตัวบุคคล เป็นหนึ่งในเครื่องมือของการศึกษาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาขององค์กร หน่วยงาน หรือระดับบุคคล สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารองค์กรได้หลากหลาย สำหรับการปรับปรุงองค์กร ใช้การบริหารทรัพยากรบุคคล หรือกระทั่งการศึกษาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพฤติกรรมของแต่ละบุคคล เพื่อการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น เป็นการศึกษาเพื่อทำให้เรารู้ว่าอะไรเป็นปัญหาหรือโอกาสที่เราต้องแก้ไขปรับปรุง ทั้งนี้ ในการทำงานร่วมกัน ในหลาย ๆ มุมมองที่จะช่วยในการกำหนดปัญหากำหนดวิสัยทัศน์ ประเด็นกลยุทธ์ และวางแผนแนวทางแก้ไขปัญหได้อย่างถูกต้อง

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) ได้กล่าวถึงทฤษฎีของนักบริหารไว้ว่า มีอยู่ ๕ ประการ ตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC ^{๑๖๐}

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร

^{๑๕๙} Gulick. L. & Lydall. U., *Paper on the Sciences of Administration*, (New York: Institute of Public Administration. 1973), pp. 47 -88. อ้างใน พิมลจรรย์ นามวัฒน์, *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ*, พิมพ์ครั้งที่ ๕. (กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล, ๒๕๔๔), หน้า ๒๒.

^{๑๖๐} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), *พุทธวิธีบริหาร*, หน้า ๔-๕.

S คือ staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผนผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C คือ controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

ภิญโญ สาร ได้กล่าวสรุปถึงผู้บริหาร ไว้ว่า บุคคลทุกกลุ่มที่ผู้บริหารต้องทำงานสัมพันธ์ด้วย ต่างก็มีความต้องการที่จะเห็นผู้บริหารนั้นๆ ประพฤติหรือปฏิบัติอย่างนั้นอย่างนี้ด้วยกันนั้น ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นผลรวมของความเกี่ยวพันของตัวการ ๓ ประการคือ^{๑๖๑}

๑. วัฒนธรรมประเพณีและความปรารถนาของสังคมที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งอยู่

๒. ลักษณะเฉพาะของสถาบันที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งอยู่ บทบาทหน้าที่ของสถาบันและผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกำหนดให้ผู้บริหารปฏิบัติ และความคิดของผู้บริหารเองที่คาดคะเนว่าผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับตนเองให้ตนเองปฏิบัติอะไรและอย่างไร

๓. ตัวบุคคล บุคลิกภาพและความต้องการหรือความจำเป็นเฉพาะตนของบุคคล

สุรัฐ ศิลปะอนันต์ ได้กล่าวทฤษฎีการบริหาร ไว้ว่าหมายถึงผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพเป็นทั้งผู้บริหารและผู้นำ เป็น “ผู้นำ-ผู้บริหาร” ผู้นำสามารถสร้างคนได้ พัฒนาได้ ความสามารถในการนำที่ดีเกิดจากหลายฐาน เช่น ความเชี่ยวชาญทางเทคนิค ความสามารถในการทำงานสำเร็จการมีคุณสมบัติที่คนเคารพนับถือได้ ความสามารถในการฝึกและพัฒนาผู้อื่นซึ่ง ไอเซนฮาว ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำว่า หมายถึงความสามารถในการทำให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่ต้องการโดยที่เขาเองก็อยากจะทำ ซึ่งทฤษฎีพฤติกรรมของนักบริหารมี ๔ ประการ คือ ^{๑๖๒}

๑. นักบริหารจะต้องมั่นคง ยุติธรรม โดยไม่ลืมเรื่องสถานการณ์และรู้จักยืดหยุ่น

๒. นักบริหารจะต้องใช้ประสบการณ์และความสามารถของผู้อื่นให้เป็นประโยชน์

๓. นักบริหารต้องไม่อวดอำนาจ เพราะคนทำงานกับท่านไม่ใช่เขามาทำงานให้ท่าน

^{๑๖๑} ภิญโญ สาร, **การบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕.

^{๑๖๒} สุรัฐ ศิลปะอนันต์, **นักบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า

๔. นักบริหารต้องยอมรับข้อผิดพลาดของตนเอง ไม่โยนความผิดให้คนอื่น
๕. นักบริหารต้องตรงไปตรงมาแม้บางครั้งจะต้องทนต่อความเจ็บปวดก็ต้องบอกถูกผิดยกย่องสรรเสริญเป็น
๖. นักบริหารต้องมีหลักมนุษยสัมพันธ์การให้ความสำคัญกับสังคมมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา
๗. นักบริหารต้องริเริ่มทำเอง หัดแปลงความคิดออกมาเป็นการกระทำให้ผู้อื่นชื่นชอบยอมรับให้ได้
๘. นักบริหารต้องไม่กลัวที่จะฝึกผู้ช่วยไว้แทนตำแหน่งเมื่อท่านเลื่อนสูงขึ้นไป
๙. บอกให้เขารู้ ไม่เก็บเรื่องเงียบ ให้เพื่อนร่วมงานรู้ว่าอะไรเป็นอะไรและให้ความมั่นใจแก่เพื่อนร่วมงาน
๑๐. นักบริหารต้องอ่านเรียนเสมอๆ ต้องใช้ความรู้เทคนิคแนวคิดใหม่ๆ เพื่อความก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ได้กล่าวถึงทฤษฎีการบริหาร ตามแนววงจรควบคุมการบริหารแบบมีคุณภาพ PDCAมีภารกิจหลักของการควบคุมอยู่ ๔ ขั้น ดังนี้ ^{๑๖๓}

๑. การวางแผน (Plan) คือ การวางแผนช่วยพัฒนาความคิดต่างๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบ ที่เป็นจริงขึ้นมาเริ่มลงมือปฏิบัติ (DO) ในแผนงานที่ดีมี ได้แก่
 - ๑.๑ กำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน
 - ๑.๒ กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
 - ๑.๓ กำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ และเป้าหมายให้ชัดเจนและถูกต้องแม่นยำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้
๒. การปฏิบัติตามแผน (DO) ประกอบด้วยการทำงาน ๓ ลักษณะ ดังนี้
 - ๒.๑ การวางแผนกำหนดการ ได้แก่ การแยกกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องกระทำการ กำหนดเวลาที่คาดว่าจะต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง

^{๑๖๓} สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์, **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช สำนักราษฎร์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๘๘.

๒.๒ การจัดทำแบบเมทริกซ์ การจัดแบบนี้สามารถช่วยดึงเอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงแหล่งต่างๆ มาได้เพื่อช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ

๒.๓ การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน

๓. การตรวจสอบ (CHECK)การตรวจสอบ ทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

๓.๑ กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ

๓.๒ การรวบรวมข้อมูลและการพิจารณากระบวนการทำงาน

๓.๓ การรายงาน เสนอผลการประเมินทั้งมาตรการการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลวเช่น รายงานเป็นทางการแบบสมบูรณ์และแบบไม่เป็นทางการ

๔. การแก้ปัญหา (ACT) ผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อผิดพลาดขึ้นจะทำงานได้ไม่ตรงเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาลักษณะปัญหาที่ค้นพบ เช่น ผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมาย ต้องแก้ที่ต้นเหตุ ดังแสดงภาพวงจรการควบคุม

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเปลี่ยนแนวความคิดเกี่ยวกับมนุษย์และจุดมุ่งหมายของมนุษย์จากแนวเดิม ซึ่งเป็นความคิดตามหลักศาสนาพราหมณ์และลัทธิอื่นๆ พระพุทธองค์ทรงสอนว่า การยึดมั่นในตัวตน (อัตตา) ทำให้เกิดความทุกข์ขึ้นในสังคัม ทำให้คนเราคิดถึงตัวเองมากกว่าสังคัม สอนการละตัวตน จะทำให้คนเรามีความสำนึกต่อสังคัมได้มากขึ้น การละตัวตนจะต้องอาศัยการจัดระบบสังคัมเสียใหม่แต่การเสนอให้เปลี่ยนแปลงสังคัมย่อมติดขัดที่ผู้ปกครองซึ่งรักษาอำนาจของตนเนื่องจากตนมีฐานะที่ดีอยู่แล้ว ดังนั้นจึงได้เสนอหลักการบริหารทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นต้นแบบของการบริหารที่มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ดังนี้

๑.ในการบัญญัติพระวินัย มีการบัญญัติพระวินัยเพื่อใช้ปกครองสงฆ์ หรือใช้เป็นหลักปฏิบัติของพระภิกษุ แต่พระวินัยนั้นเป็นพุทธบัญญัติทั้งหมด หาใช่สงฆ์หรือผู้แทนสงฆ์เป็นผู้บัญญัติอย่างที่มีรัฐสภาเป็นผู้บัญญัติกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยไม่จุดประสงค์ในการบัญญัติพระวินัยก็เพื่อให้สงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยดี พ้นจากมลทินและกิเลสต่างๆ ทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสและเป็นเครื่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ดังข้อความว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความดีแห่งสงฆ์๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์๑ เพื่อชมผู้เกอยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจักบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่

ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑”^{๑๖๔}

๒. ในด้านการบริหารพระวินัยในสมัย เมื่อยังมีพระสาวกไม่มากนัก พระพุทธองค์ทรงบริหารพระศาสนาด้วยพระองค์เอง โดยมีพระสาวกที่สำคัญ เช่น พระสารีบุตร และพระมหาโมคคัลลานะ ช่วยแบ่งเบาภาระบ้างตามความจำเป็น ต่อมาเมื่อมีพระสาวกเพิ่มขึ้น และมีผู้ขอเข้าอุปสมบทในพุทธศาสนามากขึ้น ก็ได้ทรงอนุญาตให้พระสาวกให้อุปสมบทแก่ผู้เข้ามาขอบวชได้ โดยให้ผู้ขอบวชเปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ครั้นต่อมาเมื่อภิกษุเพิ่มขึ้นอีก ทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ในการทำกิจกรรมทั้งปวงของพุทธศาสนา เช่น การให้บรรพชาอุปสมบท การกรานกฐิน การกำหนดเขตสีมา การระงับอธิกรณ์ เป็นต้น ซึ่งเท่ากับมอบให้สงฆ์เป็นผู้บริหารงานพระศาสนาตามระเบียบที่ได้ทรงกำหนดไว้นั่นเอง สอนการบริหาร คณะสงฆ์ในรูปองค์กร เช่น มหาเถรสมาคมนั้นไม่บัญญัติในพระวินัยแต่ก็ไม่ได้ขัดพระวินัยเป็นต้น

๓. ด้านอธิกรณ์ของสงฆ์ สถาบันตุลาการทางพระพุทธศาสนามีลักษณะบางอย่างคล้ายกับสถาบันตุลาการทางอาณาจักร มีกฎหมายหรือระเบียบที่สังคมวางไว้เป็น บรรทัดฐานแห่งการกระทำของบุคคลในสังคม ปกกันไม่ให้มีการกระทำหรือความประพฤติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบสุขของสังคม ฝ่ายอาณาจักรมีกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง ส่วนฝ่ายพุทธจักรมีวินัยเป็นหลัก ทั้งฝ่ายอาณาจักร และพุทธจักรมีกระบวนการพิจารณาคดีหรืออธิกรณ์ และมีวิธีลงโทษตามโทษานุโทษ แต่ลักษณะการลงโทษตามพระวินัยกับโทษของกฎหมายบ้านเมืองมีข้อแตกต่างกันมาก ความผิดที่ร้ายแรงบางอย่างของบรรพชิต เช่น ความผิดทางเพศ สำหรับฝ่ายอาณาจักรอาจไม่ถือว่าเป็นผิด เป็นต้น^{๑๖๕}

นิตย สัมมาพันธุได้กล่าวถึงคุณธรรมสำหรับผู้บริหารไวว่านักบริหารทุกประเภทตั้งแต่ระดับนานาชาติ ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับองค์กร หน่วยงาน ครอบครัว ตลอดจนถึงตนเองควร มีวินัยและควรก่อให้เกิดวินัยในหมู่นคนที่ตนรับผิดชอบในฐานะผู้นำด้วย ในทางพระพุทธศาสนาวินัยสำหรับฆราวาสก็คือ ศีล ๕ ซึ่งการที่จะรักษาศีลให้ได้ผลดี ควรจะต้องมีเบญจธรรมประกอบด้วย ผู้บริหารที่ดีควรจะต้องมีวินัยดังกล่าว เพื่อที่จะนำหมู่นะไปสู่การพัฒนาในระยะยาว ในการปฏิบัติ นักบริหารนอกจากจะต้องรักษาศีล ๕ ให้บริสุทธิ์แล้วจะต้องมีธรรมอื่นๆ ประกอบอีก เช่น ความยุติธรรม ซึ่งหมายถึงความเที่ยงตรง ไม่ผิดหรือบิดเบือนไปจากความจริง นักบริหารจะต้องประพฤติ

^{๑๖๔} อ.ท.ก. (ไทย) ๒๐/๔๓๖/๑๑๐.

^{๑๖๕} ปรีชา ขางขวัญยืน, *ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก*, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๔๒-๔๓.

ปฏิบัติให้ตรงตามนิยมของสังคมอยู่เสมอ โดยไม่มีอคติเข้ามาประกอบการตัดสินใจเป็นอันขาด ซึ่งอคตินั้นได้แก่ความลำเอียงมี ๔ ประการ^{๑๖๖} คือ

๑. ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก
๒. โมหาคติ ลำเอียงเพราะชัง
๓. โทสาคติ ลำเอียงเพราะเกลียด
๔. ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว^{๑๖๗}

คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีการบริหาร ของ ฟาโย (Henry Fayol) นักวิชาการเหมืองแร่ชาวฝรั่งเศส ผู้เป็นต้นกำเนิดในการเสนอองค์ประกอบมูลฐานของการบริหารแบบกระบวนการ ๕ ประการ ที่เรียกว่าPOCCC ไวดังนี้

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การสร้างทางเลือกหรือแนวทางดำเนินการไวล่วงหน้า เพื่อใช้ในการตัดสินใจในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างหน่วยงานและระบุหน้าที่โดยการผสมผสานระหว่างวัตถุ คน และเงิน

๓. การบังคับบัญชา (Commanding) หมายถึง การทำให้เกิดการดำเนินงานตามที่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งการบังคับบัญชาที่ดีนั้นจะต้องมีการติดต่อสื่อสาร ๒ ทาง กล่าวคือ การยอมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นได้

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การรวมความพยายามของผู้ปฏิบัติงานและช่วยสนับสนุนให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เพื่อให้การทำงานสำเร็จ

๕.การควบคุม (Controlling) การติดตามการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์^{๑๖๘}

นิตย สัมมาพันธ์นักบริหารจะต้องมีธรรมประจำใจอีกประการหนึ่ง คือ ขันติความอดทนนักบริหารจะต้องมีความอดทนต่อสภาวะการณ์ต่างๆ ๓ ประการ คือ

๑. อดทนต่อความลำบาก

^{๑๖๖} นิตย สัมมาพันธ์, **การบริหารเชิงพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙), หน้า ๔๔-๕๓.

^{๑๖๗} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๑๗๖/๑๖๙.

^{๑๖๘} คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ, **สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๙), หน้า ๙.

๒. อดทนต่อความตรากตรำ

๓. อดทนต่อความเจ็บใจ^{๑๖๙}

ธรรมข้อนี้ทำให้เกิดความงามทางจรรยา ทำให้ไม่มีพฤติกรรมอันทุจริตทั้งหลาย ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ เพราะสามารถอดทนต่อ โลกะ โทสะ โมหะ ได้เป็นอย่างดี

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวถึง ทฤษฎีการบริหาร ว่าการบริหารเป็นวิธีการทำงานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี ๕ ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ

๑. P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

๒. O คือ Organizing หมายถึง คือ การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

๓. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

๔. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

๕. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร^{๑๗๐}

ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการบริหารเพื่อบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปี ค.ศ. 1916 ฟาโยได้เขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องการจัดการและจัดพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ Administration Industrielle Generale เป็นภาษาฝรั่งเศส โดย ฟาโย เห็นว่า หลักในการจัดการนั้นควรยืดหยุ่นและสามารถปรับไปตามตัว

^{๑๖๙} นิตย สัมมาพันธ์, **การบริหารเชิงพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙), หน้า ๔๔-๕๓.

^{๑๗๐} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีในการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๔. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙, หน้า ๓-๕.

แปรต่างๆ เขาได้กำหนดหลักการสำหรับผู้บริหารไว้ ๑๔ ประการ คือ ได้เขียนบทความเกี่ยวกับเรื่อง การจัดการและจัดพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ Administration Industrielle Generale เป็นภาษา ฝรั่งเศส โดย ฟาโย เห็นว่า หลักในการจัดการนั้นควรยืดหยุ่นและสามารถปรับไปตามตัวแปรต่างๆ เขาได้กำหนดหลักการสำหรับผู้บริหารไว้ ๑๕ ประการ^{๑๗๑} คือ

๑. การแบ่งงานกันทำ (Division of Work) เป็นการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญ เฉพาะด้านเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

๒. อำนาจสั่งการ (Authority) เป็นอำนาจสั่งการซึ่งเป็นอำนาจอันชอบธรรมของ บรรดาผู้ที่มิตำแหน่งเพื่อสามารถที่จะออกคำสั่งในการทำงานได้ โดยผู้ออกคำสั่งต้องมีความรับผิดชอบ ต่อคำสั่งในการทำงานได้

๓. ระเบียบวินัย (Discipline) เป็นระเบียบวินัยที่คนในองค์กรต้องเคารพและ ยอมรับเพื่อสร้างสภาพภาพงานที่เป็นระเบียบและเรียบร้อย

๔. หลักการ “สั่งการโดยคนๆ เดียว” (Unity of Command) เป็นหลักการ ซึ่งคุ้นเคย ในชื่อของหลัก “เอกภาพในการบังคับบัญชา” ลูกน้องจะต้องฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาโดยตรง รวมถึงการรายงานผลการปฏิบัติงานก็ต้องรายงานกับผู้บังคับบัญชาโดยตรง

๕. การมีทิศทาง (Unity of Direction) คือ การมีทิศทาง หรือเป้าหมายเดียวกัน โดยแต่ละกลุ่มงานย่อย (กอง, แผนก, ฝ่าย) ในองค์กรที่มีกิจกรรมแยกย่อยออกมา

๖. ประโยชน์ส่วนรวม (Subordination of Interests to the General Interests) เป็นประโยชน์ส่วนรวมเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน

๗. หลักการตอบแทน (Remuneration) เป็นหลักการตอบแทนการทำงาน ซึ่งถือเป็นแนวทางที่คนงานจะต้องได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม

๘. หลักการรวมอำนาจ (Centralization) เป็นหลักการรวมอำนาจ หมายถึง ระดับ มากน้อยที่ผู้บังคับบัญชาสามารถตัดสินใจในแต่ละสถานการณ์ ซึ่ง ฟาโย (Fayol) เห็นว่า การใช้อำนาจ หน้าที่ในการตัดสินใจควรกระทำที่สายการบังคับบัญชาระดับสูงที่สุดที่เป็นไปได้ในสถานการณ์นั้นๆ

^{๑๗๑} Henri Fayol, **General and Industrial Management**, (London: Sir Isaac Pitman and Sons, 1916). อ้างใน ดำรง วัฒนา, **การจัดการเชิงกลยุทธ์โดยอาศัยลัทธิจิตสมมูล**, (ม.ป.ท.: กรุงเทพมหานครพัฒนาบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๘.

๙. การมีสายการบังคับบัญชา (Scalar Chain) เป็นการมีสายการบังคับบัญชา ซึ่งเป็นเสมือนห่วงโซ่หรือเส้นทางของคำสั่งและติดต่อสื่อสารใดๆ ระหว่างหัวหน้ากับลูกน้องในแต่ละสายงาน ภายใต้โครงสร้างของแต่ละองค์การ

๑๐. การจัดระเบียบ (Order) เป็นการจัดระเบียบหรือการจัดให้คนตลอดจนวัตถุสิ่งของได้อยู่ในที่ที่ควรอยู่ นั่นคือ ใช้คนให้เหมาะกับงาน จัดสถานที่ทำงานให้เป็นระเบียบ และมีระเบียบเกี่ยวกับงานพัสดุ

๑๑. ความเที่ยงธรรม (Equity) เป็นความเที่ยงธรรมที่ ฟาโย (Fayol) กล่าวถึงหลักข้อนี้ว่านักบริหารควรมีทั้งความยุติธรรม (Justice) และความโอบอ้อมอารี (kindliness)

๑๒. หลักความมั่นคงในตำแหน่งงานของบุคคลกร (Stability of Tenure of PersonalFayo) เป็นหลักความมั่นคงในตำแหน่งงานของบุคคลกร เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนบุคลากรพัฒนานักบริหาร

๑๓. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความคิดริเริ่ม หมายถึง พลังที่จะคิดให้เกิดแผนงานแล้วทำต่อไปจนสำเร็จ จะเกิดได้ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติงานได้รับการจูงใจ และมีความพึงพอใจในงาน

๑๔. สามัคคีคือพลัง (Esprit De corps) เป็นภาษิตที่ว่า สามัคคีคือพลัง หมายถึงการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมอันจะทำให้เกิดความกลมเกลียวและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การ

ลิเคิร์ต (Likert) กล่าวว่า

๑. การทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้นและทำให้มีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้นอีกด้วย

๒. การทำงานเป็นกลุ่มใช้ในทุกระดับขององค์กร ซึ่งจะขึ้นอยู่กับหมวดหมู่เชื่อมโยงก็คือผู้บังคับบัญชาหรือผู้แทน

๓. การวางแผนและการแก้ปัญหาเป็นกลุ่มให้กลุ่มตัดสินใจโดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกเกิดความพึงพอใจ ผูกพัน ยอมรับนับถือกัน^{๑๗๒}

^{๑๗๒} Likert. Rensis. and Likert. Jane, **New Way Management Conflict**, (New York: McGrawHill. 1976), pp. 134 - 137. อ้างใน สมคิด บางโม, **การบริหารองค์การสมัยใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๗). หน้า ๓๓.

กูลิค และเรดอน (Gulick & Lydall) เป็นนักทฤษฎีที่อยู่ในกลุ่มการศึกษาการจัดการตามหลักการบริหารได้เสนอหลักที่เกี่ยวกับการบริหาร ซึ่งคนที่เป็นผู้บริหารจะต้องทำมีหน้าที่สำคัญอยู่ ๗ ประการ คือ การวางแผนการจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงาน การรายงานและการงบประมาณหรือเรียกสั้นๆ ว่า “POSDCORB” ซึ่งประกอบด้วย รายละเอียดดังต่อไปนี้

P = Planning หมายถึง การวางแผนงาน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงนโยบาย (Policy) ทั้งนี้เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องกันในการดำเนินงาน แผนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้ความรู้ในทางวิทยาการและวิจารณ์เหตุการณในอนาคตแล้วกำหนดวิธีการ โดยถูกต้องอย่างมีเหตุผล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยถูกต้องและสมบูรณ์

O = Organizing หมายถึง การจัดส่วนราชการหรือองค์การ ซึ่งในการศึกษาบางแห่งก็พิจารณารวมไปกับการปฏิบัติงานหรือวิธีการจัดการ (Management) ด้วยเรื่องการจัดแบ่งส่วนงานนี้จะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน เช่น การจัดแบ่งงาน (Division of Work) เป็นกรม กอง แผนก โดยอาศัยปริมาณงานคุณภาพของงานหรือจัดตามลักษณะของงานเฉพาะอย่าง (Specialization) ก็ได้ นอกจากนี้อาจพิจารณาในแง่ของการควบคุม (Control) และหรือพิจารณาในแง่หน่วยงาน (Organization) เช่น หน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) หรือบ้างก็เรียกเป็นหน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานแนะนำหรือที่ปรึกษา (Staff) และหน่วยงานช่วยเหลือหน่วยงานอื่นๆ (Auxiliary) เป็นต้น

S = Staffing หมายถึง การจัดหาบุคคลและเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการจัดแบ่งหน่วยงานที่แบ่งไว้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งหมายถึงการจัดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล (Personnel Administration) เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความสามารถมาปฏิบัติงานให้เหมาะสม (Competent Man for Competent Job) หรือ Put the Right Man on the Right Job กับรวมถึงการที่จะเสริมสร้างและธำรงไว้ ซึ่งสัมพันธภาพในการทำงานของคนงานและพนักงานด้วย

D = Directing หมายถึง การศึกษาวิธีการอำนวยการรวมทั้งการควบคุมงานและนิเทศ งานตลอดจนศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) มนุษยสัมพันธ์ (Human relations) และการจูงใจ (Motivation) เป็นต้น การอำนวยการในที่นี้รวมถึง การวินิจฉัย สั่งการ (Decision Making) ซึ่งเป็นหลักอันสำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารงานและขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานมากเหตุเพราะการที่จะอำนวยการให้ภารกิจดำเนินไปด้วยดีได้ จำเป็นต้องมีการตัดสินใจที่ดีและการสั่งการที่ถูกต้องเหมาะสมกับแต่ละลักษณะของการตัดสินใจ

Co = Coordinating หมายถึง ความร่วมมือประสานงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่นศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะช่วยให้การประสานงานดีขึ้นเพื่อช่วยแก้ปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานความร่วมมือประสานงานเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากในการบริหารเพราะเป็นกิจกรรมประจำวันที่ต้องพึงกระทำในการปฏิบัติงานและเป็นสิ่งที่มีอยู่ทุกระดับของงานความร่วมมือประสานงานเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะต้องจัดให้มีขึ้นในหน่วยงานของตนเพราะเป็นปัจจัยสำคัญในอันที่จะช่วยให้เกิดความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

R = Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนรวมถึงการประชาสัมพันธ์(Public Relations) ที่จะต้องแจ้งให้ประชาชนทราบด้วย อันที่จริงการรายงานนี้มีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร (Communication) อยู่มาก การรายงานโดยทั่วไปหมายถึงวิธีการของสถาบันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถามผู้บังคับบัญชาและหรือผู้ร่วมงาน ฯลฯ ความสำคัญของรายงานนั้นอยู่ที่จะต้องอยู่บนรากฐานของความจริง

B = Budgeting หมายถึง การงบประมาณโดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณและการเงิน ตลอดจนการใช้วิธีการงบประมาณและแผนงานเป็นเครื่องมือในการควบคุมงาน วิธีการบริหารงบประมาณโดยทั่วไป มักมีวงจรที่คล้ายคลึงกัน อย่างที่เรียกว่า “วงจรงบประมาณ” (Budget Cycle) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้^{๑๗๓}

๑. การเตรียมงบประมาณและการเสนอขออนุมัติ (Executive Preparation and Submission)
๒. การพิจารณาให้ความเห็นชอบของฝ่ายนิติบัญญัติ (Legislation Authority)
๓. การดำเนินการ (Execution)
๔. การตรวจสอบ (Audit)

จากที่กล่าวมาการนำหลักทฤษฎีใดมาใช้ในการแก้ปัญหามาใช้ ให้เหมาะสมกับสภาพซึ่งการกำหนดกลยุทธ์หรือแนวทางการสร้างความสำเร็จในการบริหารดำเนินงานใดๆ ได้ตามประสงค์ การศึกษาวิเคราะห์องค์กร หน่วยงานหรือของตัวบุคคล เป็นหนึ่งในเครื่องมือของการศึกษาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาขององค์กร หน่วยงาน หรือระดับบุคคล สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการ

^{๑๗๓}Gulick. L.& Lydall. U, **Paper on the Sciences of Adminstratio**, (New York: Institute of Public Administration.1973), pp. 47 -88.

บริหารองค์กรได้หลากหลาย สำหรับการปรับปรุงองค์กร ใช้การบริหารทรัพยากรบุคคล หรือกระทั่ง การศึกษาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพฤติกรรมของแต่ละบุคคล เพื่อการพัฒนาปรับปรุง ประสิทธิภาพในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น เป็นการศึกษาเพื่อทำให้เรารู้ว่าอะไรเป็นปัญหาหรือโอกาสที่เรา ต้องแก้ไขปรับปรุง ทั้งนี้ ในการทำงานร่วมกัน ในหลาย ๆ มุมมองที่จะช่วยในการกำหนดปัญหา กำหนดวิสัยทัศน์ ประเด็นกลยุทธ์ และวางแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธมมจิตโต) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการบริหาร ว่าหน้าที่ของนัก บริหารไว้ว่า มีอยู่ ๕ ประการ ตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC ^{๑๗๔}

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานใน ปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร

S คือ staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินการ ตามแผนผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C คือ controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการ ปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

ภิญโญ สาร ได้กล่าวสรุปถึงทฤษฎีของผู้บริหาร ไว้ว่า บุคคลทุกกลุ่มที่ผู้บริหารต้อง ทำงานสัมพันธ์ด้วย ต่างก็มีความต้องการที่จะเห็นผู้บริหารนั้นๆ ประพฤติหรือปฏิบัติอย่างนั้นๆ ด้วกันนั้น ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นผลรวมของความเกี่ยวพันของตัวการ ๓ ประการคือ ^{๑๗๕}

๑. วัฒนธรรมประเพณีและความปรารถนาของสังคมที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งอยู่

๒. ลักษณะเฉพาะของสถาบันที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งอยู่ บทบาทหน้าที่ของสถาบัน และผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกำหนดให้ผู้บริหารปฏิบัติ และความคิดของผู้บริหารเองที่คาดคะเนว่าผู้อื่นที่ เกี่ยวข้องกับตนเองให้ตนเองปฏิบัติอะไรและอย่างไร

^{๑๗๔}พระธรรมโกศาจารย์, (ประยูร ธมมจิตโต), **พุทธวิธีบริหาร**, หน้า ๔-๕.

^{๑๗๕} ภิญโญ สาร, **การบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕.

๓. ตัวบุคคล บุคลิกภาพและความต้องการหรือความจำเป็นเฉพาะตนของบุคคล

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการบริหาร ตามวงจรควบคุมการบริหารแบบมีคุณภาพ PDCA มีภารกิจหลักของการควบคุมอยู่ ๔ ขั้นตอน ดังนี้ ^{๑๗๖}

๑. การวางแผน (Plan) คือ การวางแผนช่วยพัฒนาความคิดต่างๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบ ที่เป็นจริงขึ้นมาเริ่มลงมือปฏิบัติ (DO) ในแผนงานที่ดีมี ได้แก่

๑.๑ กำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน

๑.๒ กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๑.๓ กำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ และเป้าหมายให้ชัดเจนและถูกต้องแม่นยำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

๒. การปฏิบัติตามแผน (DO) ประกอบด้วยการทำงาน ๓ ลักษณะ ดังนี้

๒.๑ การวางแผนกำหนดการ ได้แก่ การแยกกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องกระทำการ กำหนดเวลาที่คาดว่าจะต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง

๒.๒ การจัดทำแบบเมทริกซ์ การจัดแบบนี้สามารถช่วยดึงเอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงแหล่งต่าง ๆ มาได้เพื่อช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ

๒.๓ การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน

๓. การตรวจสอบ (CHECK)การตรวจสอบ ทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

๓.๑ กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ

๓.๒ การรวบรวมข้อมูลและการพิจารณากระบวนการทำงาน

๓.๓ การรายงาน เสนอผลการประเมินทั้งมาตรการการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลวเช่น รายงานเป็นทางการแบบสมบูรณ์และแบบไม่เป็นทางการ

^{๑๗๖} สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช สำนักราษฎร์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๘๘.

๔. การแก้ปัญหา (ACT) ผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อผิดพลาดขึ้นจะทำงานได้ไม่ตรงเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหตามลักษณะปัญหาที่ค้นพบ เช่น ผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมาย ต้องแก้ที่ต้นเหตุ ดังแสดงภาพวงจรการควบคุม

สรุปได้ว่า การบริหาร คือ การใช้บุคลากรหรือทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารและให้การบริหารดำเนินไปอย่างมีความราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการศึกษาต่างประเทศอีกมากมายหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ ดังนี้

ภาวิตา ธาราศิริสุทธิ, ได้กล่าวถึง ทฤษฎีทางการบริหาร

ระยะที่ ๑ ระหว่าง ค.ศ. 1887 – 1945 ยุคนักทฤษฎีการบริหารสมัยดั้งเดิม (The Classical organization theory) แบ่งย่อยเป็น ๓ กลุ่มดังนี้

๑.กลุ่มการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ของเทย์เลอร์ (Scientific Management) ของเฟรดเดอริก เทย์เลอร์ (Frederick Taylor) ความมุ่งหมายสูงสุดของแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์คือ จัดการบริหารธุรกิจหรือโรงงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด Taylor มองคนงานแต่ละคนเปรียบเสมือนเครื่องจักรที่สามารถปรับปรุงเพื่อเพิ่มผลผลิตขององค์กรได้ เจ้าของตำรับ “The one best way” คือประสิทธิภาพของการทำงานสูงสุดจะเกิดขึ้นได้ต้องขึ้นอยู่กับสิ่งสำคัญ ๓ อย่างคือ

๑.๑ เลือกคนที่มีความสามารถสูงสุด (Selection)

๑.๒ ฝึกอบรมคนงานให้ถูกวิธี (Training)

๑.๓ หาสิ่งจูงใจให้เกิดกำลังใจในการทำงาน (Motivation)

เทย์เลอร์ ก็คือผลผลิตของยุคอุตสาหกรรมในงานวิจัยเรื่อง “Time and Motion Studies” เวลาและการเคลื่อนไหว เชื่อว่ามีวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์เพียงวิธีเดียวที่ดีที่สุด เขาเชื่อในวิธีแบ่งงานกันทำ ผู้ปฏิบัติระดับล่างต้องรับผิดชอบต่อระดับบน เทย์เลอร์เสนอ ระบบการจ้างงาน(จ่ายเงิน)บนพื้นฐานการสร้างแรงจูงใจ สรุปหลักวิทยาศาสตร์ของเทย์เลอร์สรุปง่ายๆประกอบด้วย ๓ หลักการดังนี้

๑. การแบ่งงาน (Division of Labors)

๒. การควบคุมดูแลบังคับบัญชาตามสายงาน (Hierarchy)

๓. การจ่ายค่าจ้างเพื่อสร้างแรงจูงใจ (Incentive payment)

๒. กลุ่มการบริหารจัดการ(Administration Management) หรือ ทฤษฎีบริหารองค์การ
 อย่างเป็นทางการ(Formal Organization Theory) ของ อังรีฟาโยล (Henri Fayol) บิดาของทฤษฎี
 การปฏิบัติการและการจัดการตามหลักบริหาร ทั้ง Fayol และ Taylorจะเน้นตัวบุคคลปฏิบัติงาน +
 วิธีการทำงาน ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลแต่ก็ไม่มองด้าน “จิตวิทยา” Fayol ได้เสนอแนวคิดใน
 เรื่องหลักเกี่ยวกับการบริหารทั่วไป ๑๔ ประการ แต่ลักษณะที่สำคัญ มีดังนี้^{๑๗๗}

๒.๑ หลักการทำงานเฉพาะทาง (Specialization) คือการแบ่งงานให้เกิดความ
 ชำนาญเฉพาะทาง

๒.๒ หลักสายบังคับบัญชา เริ่มจากบังคับบัญชาสูงสุดสู่ระดับต่ำสุด

๒.๓ หลักเอกภาพของบังคับบัญชา (Unity of Command)

๒.๔ หลักขอบข่ายของการควบคุมดูแล (Span of control) ผู้ดูแลหนึ่งคนต่อ ๖ คน
 ที่จะอยู่ใต้การดูแลจึงจะเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด

๒.๕ การสื่อสารแนวดิ่ง (Vertical Communication) การสื่อสารโดยตรงจากเบื้อง
 บนสู่เบื้องล่าง

๒.๖ หลักการแบ่งระดับการบังคับบัญชาให้น้อยที่สุด คือ ไม่ควรมีสายบังคับบัญชา
 ยืดยาว หลายระดับมากเกินไป

๒.๗ หลักการแบ่งความรับผิดชอบระหว่างสายบังคับบัญชาและสายเสนาธิการ
 (Line and Staff Division)

๓. ทฤษฎีบริหารองค์การในระบบราชการ(Bureaucracy) มาจากแนวคิดของ แมกซ์ เว
 เบร์ (Max Weber) ที่กล่าวถึงหลักการบริหารราชการประกอบด้วย

๓.๑ หลักของฐานอำนาจจากกฎหมาย

๓.๒ การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ ที่ต้องยึดระเบียบกฎเกณฑ์

๓.๓ การแบ่งงานตามความชำนาญการเฉพาะทาง

๓.๔ การแบ่งงานไม่เกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนตัว

^{๑๗๗} ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, และวิบูลย์ ไทวนะบุตร, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**,
 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง๒๕๔๒ หน้า ๑๗.

๓.๕ มีระบบความมั่นคงในอาชีพ

จะอย่างไรก็ตามระบบราชการก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งในด้าน ข้อเสีย คือ สายบังคับบัญชาที่ยาวการทำงานต้องอ้างอิงกฎระเบียบ จึงชักช้าไม่ทันการแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน เรียกว่าระบบ “Red tape” ในด้านข้อดี คือ ยึดประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก การบังคับบัญชา การเลื่อนขั้นตำแหน่งที่มีระบบระเบียบ แต่ในปัจจุบันระบบราชการกำลังถูกแทรกแซงทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ ทำให้เริ่มมีปัญหา

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, ได้กล่าวถึง ระยะที่ ๒ ระหว่าง ค.ศ. 1945 – 1958 ยุคทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation) Follette ได้นำเอาจิตวิทยามาใช้และได้เสนอการแก้ปัญหาความขัดแย้ง(Conflict) ไว้ ๓ แนวทางดังนี้^{๑๗๘}

๑. Domination คือ ใช้อำนาจอีกฝ่ายสยบลง คือให้อีกฝ่ายแพ้ให้ได้ ไม่คืนัก
๒. Compromise คือ คนละครึ่งทาง เพื่อให้เหตุการณ์สงบโดยประนีประนอม
๓. Integration คือ การหาแนวทางที่ไม่มีใครเสียหน้า ได้ประโยชน์ทั้ง ๒ ทาง (ชนะชนะ)

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, ได้กล่าวถึง นอกจากนี้ Follette ให้ทัศนะน่าฟังว่า “การเกิดความขัดแย้งในหน่วยงานเป็นความบกพร่องของการบริหาร”^{๑๗๙}

การวิจัยหรือการทดลองฮอว์ธอร์น(Hawthon Experiment) ที่ เมโย(Mayo) กับคณะทำการวิจัยเริ่มที่ข้อสมมติฐานว่าสิ่งแวดล้อมมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของคนงาน มีการค้นพบจากการทดลองคือมีการสร้างกลุ่มแบบไม่เป็นทางการในองค์กร ทำให้เกิดแนวความคิดใหม่ที่ว่าความสัมพันธ์ของมนุษย์ มีความสำคัญมาก ซึ่งผลการศึกษาทดลองของเมโยและคณะ พอสรุปได้ดังนี้

๑. คนเป็นสิ่งมีชีวิต จิตใจ ขวัญ กำลังใจ และความพึงพอใจเป็นเรื่องสำคัญในการทำงาน
๒. เงินไม่ใช่ สิ่งล่อใจที่สำคัญแต่เพียงอย่างเดียว รางวัลทางจิตใจมีผลต่อการจูงใจในการทำงานไม่น้อยกว่าเงิน

^{๑๗๘} ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, และวิบูลย์ ไตรณะบุตร, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๔๒, หน้า๑๐

^{๑๗๙} ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, และวิบูลย์ ไตรณะบุตร, **เรื่องเดียวกัน**, หน้า ๒๕.

๓. การทำงานขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมมากกว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพคับทื่ออยู่ได้คับใจอยู่ยาก

ข้อคิดที่สำคัญ การตอบสนองคน ด้านความต้องการศักดิ์ศรี การยกย่อง จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานจากแนวคิด “มนุษย์สัมพันธ์”

ภาวิตา ธราศรีสุทธิ, ได้กล่าวถึง ระยะที่ ๓ ตั้งแต่ ค.ศ. 1958 – ปัจจุบันยุคการใช้ทฤษฎีการบริหาร(Administrative Theory)หรือการศึกษาเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science Approach) ยึดหลักระบบงาน + ความสัมพันธ์ของคน + พฤติกรรมขององค์การ ซึ่งมีแนวคิดหลักการ ทฤษฎีที่หลายๆคนได้แสดงไว้ดังต่อไปนี้

๑.เชสเตอร์ ไอ บาร์นาร์ด (Chester I Barnard) เขียนหนังสือชื่อ The Function of The Executive ที่กล่าวถึงงานในหน้าที่ของผู้บริหารโดยให้ความสำคัญต่อบุคคลระบบของความร่วมมือองค์การ และเป้าหมายขององค์การ กับความต้องการของบุคคลในองค์การต้องสมดุลกัน

๒.ทฤษฎีของมาสโลว์ ว่าด้วยการจัดอันดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ (Maslow – Hierarchy of needs) เป็นเรื่องแรงจูงใจแบ่งความต้องการของมนุษย์ตั้งแต่ความต้องการด้านกายภาพ ความต้องการด้านความปลอดภัยความต้องการด้านสังคม ความต้องการด้านการเคารพ – นับถือ และประการสุดท้าย คือ การบรรลุศักยภาพของตนเอง (Self actualization) คือมีโอกาสได้พัฒนาตนเองถึงขั้นสูงสุดจากการทำงาน แต่ความต้องการเหล่านั้นต้องได้รับการสนองตอบตามลำดับขั้น

๓.ทฤษฎี X ทฤษฎี Y ของแมคกรีเกอร์(Douglas MC Gregor Theory X,Theory Y) เขาได้เสนอแนวคิดการบริหารอยู่บนพื้นฐานของข้อสมมติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ต่างกัน ทฤษฎี X(The Traditional View of Direction and Control) ทฤษฎีนี้เกิดข้อสมมติฐานดังนี้

๑. คนไม่ชอบทำงาน และหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ
๒. คนไม่ทะเยอทะยาน และไม่คิดริเริ่ม ชอบให้การสั่ง
๓. คนเห็นแก่ตนเองมากกว่าองค์การ
๔. คนมักต่อต้านการเปลี่ยนแปลง
๕. คนมักโง่ และหลอกง่าย

ผลการมองธรรมชาติของมนุษย์เช่นนี้ การบริหารจัดการจึงเน้นการใช้เงิน วัตถุ เป็นเครื่องล่อใจ เน้นการควบคุม การสั่งการ เป็นต้น

ทฤษฎี Y(The integration of Individual and Organization Goal) ทฤษฎีข้อนี้เกิดจากข้อสมมติฐานดังนี้

๑. คนจะให้ความร่วมมือ สนับสนุน รับผิดชอบ ชยัน
๒. คนไม่เกียจคร้านและไว้วางใจได้
๓. คนมีความคิดริเริ่มทำงานถ้าได้รับการจูงใจอย่างถูกต้อง
๔. คนมักจะพัฒนาวิธีการทำงาน และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

ผู้บังคับบัญชาจะไม่ควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเข้มงวด แต่จะส่งเสริมให้รู้จักควบคุมตนเองหรือของกลุ่มมากขึ้น ต้องให้เกียรติซึ่งกันและกันจากความเชื่อที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดระบบการบริหารที่แตกต่างกันระหว่างระบบที่เน้นการควบคุมกับระบบที่ค่อนข้างให้อิสระภาพ

๔. อุชิ (Ouchi) ชาวญี่ปุ่นได้เสนอ ทฤษฎี Z (Z Theory) (William G. Ouchi) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัย UCLA (U of California Los Angeles) ทฤษฎีนี้รวมเอาหลักการของทฤษฎี X , Y เข้าด้วยกัน แนวความคิดก็คือ องค์กรต้องมีหลักเกณฑ์ที่ควบคุมมนุษย์ แต่มนุษย์ก็รักความเป็นอิสระ และมีความต้องการหน้าที่ของผู้บริหารจึงต้องปรับเป้าหมายขององค์กรให้สอดคล้องกับเป้าหมายของบุคคลในองค์กร

สรุปเพื่อออมขอมสองทฤษฎี มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการคือ

๑. การทำให้ปรัชญาที่กำหนดไว้บรรลุ
๒. การพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
๓. การให้ความไว้วางใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา
๔. การให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ^{๑๘๐}

พริยะ อนุกุล, ได้พูดถึง ทฤษฎีบริหารของ McGregor

ทฤษฎี X(The Traditional View of Direction and Control)ทฤษฎีนี้เกิดข้อสมมติฐานที่ว่าคนไม่ชอบทำงาน และหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบคนไม่ทะเยอทะยานและไม่คิดริเริ่ม ชอบให้การสั่งคนเห็นแก่ตนเองมากกว่าองค์กรคนมักต่อต้านการเปลี่ยนแปลงคนมักโกง และหลอกง่ายทฤษฎีThe integration of Individual and Organization Goal)ทฤษฎีข้อนี้เกิดจากข้อสมมติฐานที่ว่าคนจะ

^{๑๘๐} ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, และวิบูลย์ ไทวนะบุตร, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑.

ไม่ให้ความร่วมมือ สนับสนุน รับผิดชอบ ชยันคนไม่เกียจคร้านและไว้วางใจได้คนมีความคิดริเริ่มทำงานถ้าได้รับการจูงใจอย่างถูกต้องคนมักจะพัฒนาวิธีการทำงาน และพัฒนาตนเองอยู่เสมอผู้บังคับบัญชาจะไม่ควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเข้มงวด แต่จะส่งเสริมให้รู้จักควบคุมตนเองมากขึ้นวิธีการบริหารตามแนวนี้ จะเป็นการรวบรวมบุคคลและเป้าหมายโครงการเข้าไว้ด้วยกัน การจูงใจต้องใช้วิธีการจูงใจในระดับสูง

ทฤษฎี Z (Z Theory) (William G. Ouchi) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัย UXLA (of California t Los Angeles)

ทฤษฎีนี้รวมเอาหลักการของทฤษฎี X , Y เข้าด้วยกัน แนวความคิดก็คือ องค์กรต้องมีหลักเกณฑ์ที่ควบคุมมนุษย์ แต่มนุษย์ก็รักความเป็นอิสระ และมีความต้องการหน้าที่ของผู้บริหารจึงต้องปรับเป้าหมายขององค์กรให้สอดคล้องกับเป้าหมายของบุคคลในองค์กร ทฤษฎี มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการคือ

- ๑.การทำให้ปรัชญาที่กำหนดไว้บรรลุ
- ๒.การพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- ๓.การให้ความไว้วางใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา
- ๔.การให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ทฤษฎีนี้ใช้หลักการ ๓ ประการ คือ๑)คนในองค์กรต้องซื่อสัตย์ต่อกัน๒)คนในองค์กรต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน๓)คนในองค์กรต้องมีความใกล้ชิดเป็นกันเอง^{๑๘๑}

สรุปได้ว่าวิธีการต่างๆ ล้วนแต่เป็นวิธีการที่มีหลักเกณฑ์ตามหลักวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดทฤษฎีการบริหารขึ้นมาและได้เสนอแนะว่า ผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็นจุดกลางของปัญหาและความสำเร็จของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกให้ได้เป็นผลดีที่สุดสำหรับกลุ่ม ให้ดีขึ้นและมากขึ้นเรื่อยๆทฤษฎีการบริหาร POSDCORBP = Planning หมายถึง การวางแผนงาน O = Organizing หมายถึง การจัดส่วนราชการหรือองค์กร S = Staffing หมายถึง การจัดหาบุคคลและเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานD = Directing หมายถึง การศึกษาวิธีการอำนวยการรวมทั้งการควบคุมงานCo = Coordinating หมายถึง

^{๑๘๑}พิริยะ อนุกุล พิริยะ อนุกุล, การบริหารจัดการในโรงพยาบาลรติภูมิ จังหวัดสงขลา, [ออนไลน์] แหล่งที่มา [http:// gotoknow.org/blog/jed](http://gotoknow.org/blog/jed). [๑๘ตุลาคม ๒๕๖๑]

ความร่วมมือประสานงาน R = Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงาน B = Budgeting หมายถึง การงบประมาณ

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีการบริหารตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ นักการศึกษาที่นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๑๑ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑๑ แสดงทฤษฎีการบริหาร

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Henri Fayol. (1916)..	๑. การแบ่งงานกันทำ ๒. อำนาจสั่งการ ๓. ระเบียบวินัย ๔. หลักการ ๕. การมีทิศทาง ๖. ประโยชน์ส่วนรวม ๗. หลักการตอบแทน ๘. หลักการรวมอำนาจ ๙. การมีสายการบังคับบัญชา ๑๐. การจัดระเบียบ ๑๑. ความเที่ยงธรรม ๑๒. หลักความมั่นคงในตำแหน่งงานของบุคคลกร ๑๓. ความคิดริเริ่ม ๑๔. สามัคคีคือพลัง
Likert. Rensis. and Likert. (1976. pp. 134 – 137).	๑. การทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ๒. การทำงานเป็นกลุ่มใช้ในทุกระดับขององค์กร ๓. การวางแผนและการแก้ปัญหาเป็นกลุ่มให้กลุ่มตัดสินใจโดยสมาชิกทุกคน
Gulick. L.& Lydall. (1973,. pp. 47 – 88).	๑. การเตรียมงบประมาณและการเสนอขออนุมัติ ๒. การพิจารณาให้ความเห็นชอบของฝ่ายนิติบัญญัติ ๓. การดำเนินการ ๔. การตรวจสอบ

พระธรรมโกศาจารย์, (ประยูร ธมมจิตโต), (หน้า ๔-๕).	P คือ Planning O คือ Organizing S คือ staffing D คือ Directing C คือ controlling
--	--

ตารางที่ ๒.๑๑ แสดงทฤษฎีการบริหาร(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ภิญโญ สาร, (๒๕๕๓, หน้า ๑๕).	๑ วัฒนธรรมประเพณีและความปรารถนาของสังคม ๒ ลักษณะเฉพาะของสถาบันที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งอยู่ ๓ ตัวบุคคล บุคลิกภาพและความต้องการ
สมศักดิ์ สันธูระเวช, (๒๕๔๗, หน้า ๑๘๘).	๑ การวางแผน (Plan) ๒ การปฏิบัติตามแผน (DO) ๓ การตรวจสอบ (CHECK) ๔ การแก้ปัญหา (ACT)
ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, และวิบูลย์ โตวัฒนบุตร (๒๕๔๒, หน้า ๑๗)	๑. กลุ่มการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ของเทย์เลอร์ ๒. กลุ่มการบริหารจัดการ ๓. ทฤษฎีบริหารองค์การในระบบราชการ
ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, และวิบูลย์ โตวัฒนบุตร. (๒๕๔๒, หน้า ๑๐).	๑. Domination คือ ใช้อำนาจอีกฝ่ายสยบลง ๒. Compromise คือ คนละครึ่งทาง ๓. Integration คือ การหาแนวทางที่ไม่มีใครเสียหน้า
ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, และวิบูลย์ โตวัฒนบุตร. (๒๕๔๒, หน้า ๒๕).	๑. คนเป็นสิ่งมีชีวิต จิตใจ ขวัญ กำลังใจ ๒. เงินไม่ใช่ สิ่งล่อใจที่สำคัญแต่เพียงอย่างเดียว ๓. การทำงานขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคม
ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, และวิบูลย์ โต	๑. เซสเตอร์ ไอ บาร์นาร์ด

วณะบุตร. (๒๕๔๒, หน้า ๑๑).	๒. ทฤษฎีของมาสโลว์ ว่าด้วยการจัดอันดับขั้นของความ ต้องการของมนุษย์ ๓. ทฤษฎี X ทฤษฎี Y ของแมคกรีกอร์
พริยะ อนุกุล พริยะ อนุกุล (๒๕๖๑)	ทฤษฎี X ทฤษฎี Z ทฤษฎีนี้รวมเอาหลักการของทฤษฎี X , Y เข้าด้วยกัน

๒.๒.๗ ความสำคัญของการบริหาร

นักบริหารการศึกษาหรือบริหารสถานศึกษา เป็นบุคคลสำคัญในหน่วยงานสูงสุดของการศึกษาความหมายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นผู้ที่มีส่วนในความสำคัญสูงสุดมีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ถึงความสำคัญของการบริหารไว้ดังนี้

วิลารรณ รพีพิศาล. กล่าวว่า การบริหารมีความสำคัญ และสามารถที่จะเอื้อประโยชน์ให้องค์กรดำเนินธุรกิจต่างๆ ไปสู่เป้าหมายได้อย่างมั่นใจ จะเห็นได้ว่าทุกองค์การประสงค์ที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จในฐานะผู้นำธุรกิจ โดยเฉพาะคุณภาพของบุคลากรนับเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้ในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติที่มีคุณภาพทั้งนี้เพราะงานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นงานที่มุ่งเลือกสรรคนดี มีความรู้ ความสามารถ เข้ามาปฏิบัติงาน และเมื่อเราได้คัดสรรให้บุคลากรเหล่านี้เข้ามาอยู่ในองค์กรแล้ว งานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ก็ไม่ได้หยุดอยู่เพียงเท่านั้น หน่วยงานทรัพยากรมนุษย์จะต้องดูแลฝึกอบรมและพัฒนาให้บุคลากรได้รับความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่ทันสมัยสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีที่จะเป็นพลังเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพ และพร้อมจะปฏิบัติงานที่ท้าทายความรู้ ความสามารถ สร้างความสำเร็จให้แก่องค์กรมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันการให้ความสำคัญการบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่างๆ ต่อไปนี้

๑. การแข่งขันของโลกธุรกิจยุคใหม่ จากการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทของบุคลากร ผู้บริหาร และที่สำคัญบุคลากรไม่ได้อยู่ในฐานะที่จะต้องปฏิบัติงานในองค์กรใดองค์กรหนึ่งเท่านั้น หากแต่จะมีการโยกย้ายไปปฏิบัติงานในที่อื่นๆ ที่พอใจมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องค่าตอบแทน สวัสดิการ ความเป็นอยู่ และที่สำคัญผู้บริหาร

ไม่ได้บริหารงานโดยอาศัยอำนาจเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป ซึ่งแนวคิดใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้ไม่อาจใช้เงินอย่างเดียวเป็นสิ่งจูงใจได้ แต่จำเป็นต้องอาศัยเรื่องเกียรติยศความมั่นคงในการปฏิบัติงานประกอบด้วย โดยเฉพาะภาวะการแข่งขันระหว่างธุรกิจทำให้บทบาทหรือความสำคัญของบุคลากรแต่ละคนมีอิสระที่จะตัดสินใจเลือกปฏิบัติงานที่ตรงกับความรู้ ความสามารถของตนมากยิ่งขึ้น

๒. กฎเกณฑ์และข้อกำหนดของรัฐ จากความเอารัดเอาเปรียบระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง รัฐบาลจึงได้เข้ามาควบคุมการดำเนินงาน ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งธุรกิจจนการเลิกธุรกิจกฎเกณฑ์และข้อกำหนดต่างๆ ที่บัญญัติขึ้นมาทำให้ระบบเศรษฐกิจปัจจุบันถือเป็นผลประโยชน์ของส่วนรวมและความเป็นธรรมในสังคมเป็นหลัก โดยเฉพาะรัฐเข้ามามีบทบาทในเรื่องสวัสดิการ รายได้ สภาพการปฏิบัติงาน การจ้างแรงงานในวันหยุด และเงินทดแทนต่างๆ ตามกฎหมาย แรงงาน เพื่อไม่ให้ผู้บริหารเอาเปรียบบุคลากรในองค์กร และเน้นกระบวนการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ให้ได้รับความเป็นธรรมยิ่งขึ้น

๓. ความเติบโตด้านเทคโนโลยี ปัจจุบันบุคลากรปฏิบัติงานโดยอาศัยเครื่องมือเครื่องจักรที่มีเทคโนโลยีเป็นเครื่องทุนแรง การปฏิบัติงานย่อมมีความซับซ้อนมากขึ้น องค์กรจำเป็นต้องจัดฝึกอบรมพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ให้แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่งาน มีรายได้เพียงพอ ดำรงชีพ มีสวัสดิการเกื้อหนุน มีเกียรติยศชื่อเสียง และมีความมั่นคงพึงพอใจกับงานที่ปฏิบัติมากที่สุด

๔. ความซับซ้อนขององค์กร การดำเนินงานปัจจุบันต้องเผชิญกับความซับซ้อนของปัจจัยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยภายในหรือภายนอกองค์กร จำเป็นจะต้องปรับและพัฒนาตนเองให้แข็งแกร่งและรองรับสภาพต่างๆ ได้ เมื่อองค์กรมีขนาดใหญ่ ความต้องการเงินทุนและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถย่อมมีมากขึ้น โครงสร้างที่ซับซ้อนนี้เองจำเป็นต้องกำหนดให้การดำเนินงานทุกอย่างมีระบบและแนวทางปฏิบัติที่แน่นอน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในฝ่ายต่างๆ ให้มากขึ้น โดยอาศัยบุคลากรที่มีศักยภาพ และพร้อมที่จะปฏิบัติงาน จึงจะทำให้ไม่เกิดปัญหาตามมา

๕. การเปลี่ยนบทบาทของฝ่ายบริหาร โดยเฉพาะปรัชญาทางการบริหารได้เปลี่ยนแปลงไป คือจากการบริหารงานที่มุ่งหวังผลกำไรเพียงอย่างเดียว ยังจะต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะกิจกรรมขององค์กรจะเป็นรูปแบบใดย่อมมีผลมาจากปัจจัยทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมที่องค์กรกำหนดไว้ เว้นแต่สภาพแวดล้อมปัจจุบันไม่ได้ทำให้ผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตมีอิทธิพลเหนือผู้บริโภคแต่ฝ่ายเดียวเหมือนแต่ก่อน ดังนั้น

วัตถุประสงค์ใหม่ของธุรกิจจึงมุ่งสนองความต้องการของบุคลากรในองค์กร ลูกค้า และสังคม ขณะเดียวกันก็จะต้องได้รับผลตอบแทนในรูปของกำไร^{๑๘๒}

ทง ทศไกร ได้พูดถึง ความสำคัญของการบริหารว่าช่วยสร้างความเจริญเติบโตมั่นคง ให้แก่องค์กร จะทำให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความพร้อมเข้ามาเชื่อมโยงภารกิจ ต่างๆ ของหน่วยงานในองค์กรช่วยสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เมื่อบุคลากรได้ปฏิบัติงาน ที่มีความรู้ ความสามารถ จะส่งผลทำให้เกิดการทุ่มเท เสียสละ จงรักภักดีต่อองค์กรมากขึ้นช่วย กระตุ้นให้บุคลากรตื่นตัวที่จะเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงานของตนเอง โดยอาศัยความรู้ ความสามารถ แบบหลากหลาย ช่วยสร้างความมั่นคงให้แก่สังคมและประเทศชาติ^{๑๘๓}

วิจิตร ศรีสะอ้าน และคณะ ได้สรุปสาระสำคัญของการบริหารไว้ดังนี้

๑. การบริหารเป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป
๒. ร่วมมือกันทำกิจกรรม
๓. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน
๔. โดยการใช้กระบวนการและทรัพยากรที่เหมาะสม^{๑๘๔}

จักรกริช หมอบประกอบ สรุปไว้ว่า มีความสำคัญต่อทำงานที่มีประสิทธิภาพมากหากขาด เสียซึ่งการบริหาร ๔M ที่ดีในข้อหนึ่งข้อใด ก็จะทำให้งานนั้นเกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงานส่งผล กระทบต่อการปฏิบัติงานในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อกันและจะทำให้การทำงานนั้นไม่ตรงตาม วัตถุประสงค์ของหน่วยงานนั้นๆ และการทำงานของผู้นับปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานที่มีกระบวนการบริหารหรือ การจัดการที่ดีจากความหมายดังกล่าวข้างต้น การบริหารจัดการจึงเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ ต่อเนื่องและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การประเด็น

^{๑๘๒} วิจารณ์ รพีพิศาล, **ความรู้พื้นฐานในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในการบริหารทรัพยากร มนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ วิจิตรหัตถกร ๒๕๕๔), หน้า ๑-๙.

^{๑๘๓} ทง ทศไกร, กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามหลักพุทธยปานิสูตร ใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๑, **ปริญาคุณาภิวัฒน์ สาขาพุทธบริหารการศึกษา** ๒๕๖๐, หน้า ๑๑๖.

^{๑๘๔} วิจิตร ศรีสะอ้าน และคณะ, **หลักการบริหารงานบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๔.

สำคัญของการบริหารจัดการจะเกี่ยวข้องกับการเพิ่มผลผลิตโดยมุ่งสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการนำกระบวนการบริหารมาใช้ในโลกยุคโลกาภิวัตน์นี้เป็นการเปิดกว้างอย่างยิ่ง สำหรับผู้บริหารในการบริหารไม่จำเป็นจะต้องกำหนดตายตัวว่าจะใช้เทคนิคใดใช้กระบวนการใดเพราะมันขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเป้าหมายของงานเป็นสำคัญสถานการณ์ของผู้บริหารเองก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์และโอกาสเช่นกันผู้บริหารเองจะต้องมีความรู้จริงในทุกกระบวนการแต่การที่จะนำมาใช้นั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมดังกล่าว^{๑๘๕}

พยอม วงศ์สารศรีได้พูดถึง การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นองค์กรหรือรัฐบาลหรืองานธุรกิจเอกชนต่างมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่ต้องการให้งานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างประหยัคมีประสิทธิภาพ และพัฒนาอยู่เสมอองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารงานคือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์และการจัดการในบรรดาเหล่านี้เป็นที่ยอมรับกันว่า “คน” เป็นปัจจัยที่สำคัญและมีค่าในแต่ละองค์การจะมีงานที่รับผิดชอบอยู่จำนวนหนึ่งซึ่งจะต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลตามเป้าหมาย ดังนั้นในแต่ละองค์การจึงต้องมี “บุคคล” ซึ่งเรียกว่า ข้าราชการบ้างเจ้าหน้าที่บ้างหรือพนักงานบ้างเป็นผู้ปฏิบัติงานงานจึงสำเร็จและได้ผลตามเป้าหมายโดยทั่วไป การเลือกสรรบุคคลเข้ามาทำงานในหน่วยราชการหรือองค์การธุรกิจขนาดใหญ่ๆ จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์เป็นอย่างดี เช่น มีการกำหนดพื้นฐานความรู้มีการสอบแข่งขันสอบคัดเลือก เมื่อผ่านการทดสอบแข่งขันหรือการสอบคัดเลือกได้แล้วยังกำหนดให้มีการทดลองปฏิบัติงานระยะหนึ่งก่อน เมื่อปรากฏว่าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่แล้วจะบรรจุแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำอีกต่อไป แต่การบรรจุแต่งตั้งบุคคลเข้าปฏิบัติงานดังกล่าวแม้จะมีการกำหนดคุณสมบัติและกฎเกณฑ์ไว้อย่างดีแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่ได้เป็นเครื่องประกันที่ดีในการคัดเลือกบุคลากรได้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่เสมอไป ทั้งนี้เพราะปัจจุบันนี้วิทยาการต่างๆ ได้เจริญรุดหน้าไปมากได้มีการค้นพบหลักการและกฎเกณฑ์ใหม่ๆ ซึ่งนำมาใช้แทนของเก่าได้อย่างดี ดังนั้น คนที่เคยเหมาะสมอยู่ในระยะแรกเข้าทำงานอาจกลายเป็นคนที่ไม่เหมาะสมไปได้โดยง่ายในระยะเวลาต่อมา ประกอบกับบุคลากร เมื่อปฏิบัติงานไปนานๆ อาจเกิดความเบื่อหน่าย ความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานน้อยลง ดังนั้น หากได้มีการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความชำนาญและให้

^{๑๘๕} จักรกริช หมอประกอบ, “ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการทหารในศูนย์อุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร”, **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารทั่วไป**, (บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗), หน้า ๑๗-๑๘.

ประสบการณ์ใหม่ๆ ย่อมทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกหรือรสนั้นอันเป็นผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น^{๑๘๖}

สรุปได้ว่า จะเห็นว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีความสำคัญในแง่ของการบริหารจัดการในรูปของทุนมนุษย์ดังต่อไปนี้ช่วยสร้างความเจริญเติบโตมั่นคงให้แก่องค์กร ในฐานะที่งานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์จะทำให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความพร้อมเข้ามาเชื่อมโยงภารกิจต่างๆ ของแต่ละหน่วยงานในองค์การช่วยสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเมื่อบุคลากรได้ปฏิบัติงานที่ตนเอง มีความรู้ ความสามารถ และยิ่งจะส่งผลทำให้เกิดการทุ่มเท เสียสละ จงรักภักดีต่อองค์การมากขึ้นช่วยกระตุ้นให้บุคลากรตื่นตัวที่จะเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงานของตนเอง โดยอาศัยความรู้ ความสามารถแบบหลากหลาย ช่วยสร้างความมั่นคงให้แก่สังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดีย่อมจะช่วยเสริมให้บุคลากรมีคุณภาพ มีงานทำ สร้างผลผลิตให้แก่องค์กร และเพิ่มรายได้ให้แก่ประเทศชาติได้อีกทางหนึ่ง

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับความสำคัญของการบริหารตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ นักการศึกษาที่นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอแนะนำการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๑๒ ดังนี้

^{๑๘๖}พยอม วงศ์สารศรี.การบริหารทรัพยากรมนุษย์. (กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการสถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๒). หน้า ๓.

ตารางที่ ๒.๑๒ แสดงความสำคัญของการบริหาร

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิลาวรรณ รพีพิศล, (๒๕๕๑, หน้า ๑-๙).	๑. การแข่งขันของโลกธุรกิจยุคใหม่ จากการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทของบุคลากร ผู้บริหาร และที่สำคัญบุคลากรไม่ได้อยู่ในฐานะที่จะต้องปฏิบัติงาน ๒. กฎเกณฑ์และข้อกำหนดของรัฐ จากความเอารัดเอาเปรียบระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง รัฐบาลจึงได้เข้ามาควบคุมการดำเนินงาน ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งธุรกิจจนการเลิกธุรกิจกฎเกณฑ์และข้อกำหนดต่างๆ ๓. ความเติบโตด้านเทคโนโลยี ปัจจุบันบุคลากรปฏิบัติงานโดยอาศัยเครื่องมือ เครื่องจักรที่มีเทคโนโลยีเป็นเครื่องทุ่นแรง การปฏิบัติงานย่อมมีความซับซ้อนมากขึ้น ๔. ความซับซ้อนขององค์การ การดำเนินงานปัจจุบันต้องเผชิญกับความซับซ้อนของปัจจัยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยภายในหรือภายนอกองค์การ จำเป็นจะต้องปรับและพัฒนาตนเองให้แข็งแกร่งและรองรับสภาพต่าง ๆ ได้ ๕. การเปลี่ยนแปลงบทบาทของฝ่ายบริหาร โดยเฉพาะปรัชญาทางการบริหารได้เปลี่ยนแปลงไป คือจากการบริหารงานที่มุ่งหวังผลกำไรเพียงอย่างเดียว ยังจะต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศเป็นสำคัญ
ทงท ศไกร, (๒๕๖๐, หน้า ๑๑๖).	๑. ช่วยสร้างความเจริญเติบโตมั่นคงให้แก่องค์การ ๒. จะทำให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ๓. มีความพร้อมเข้ามาเชื่อมโยงภารกิจต่างๆ ของหน่วยงาน ๔. ช่วยสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ๕. ส่งผลทำให้เกิดการทุ่มเท เสียสละ จงรักภักดีต่อองค์การ ๖. ช่วยสร้างความมั่นคงให้แก่สังคมและประเทศชาติ

วิจิตร ศรีสะอ้าน และคณะ (๒๕๕๔, หน้า ๑-๙).	๑. การบริหารเป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ๒. ร่วมมือกันทำกิจกรรม ๓. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ๔. โดยการใช้กระบวนการและทรัพยากรที่เหมาะสม
--	---

ตารางที่ ๒.๑๒ แสดงความสำคัญของการบริหาร(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
จักรกริช หอมประกอบ (๒๕๔๗, หน้า ๑๗ - ๑๘).	มีความสำคัญต่อทำงานที่มีประสิทธิภาพมากหากขาดเสียซึ่งการบริหาร ๔M ที่ดีในข้อหนึ่งข้อใด ก็จะทำให้งานนั้นเกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงานส่งผลกระทบต่อการทำงานในด้านอื่นๆ
พยอม วงศ์สารศรี (๒๕๔๒, หน้า ๓).	การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นองค์การหรือรัฐบาลหรืองานธุรกิจเอกชนต่างมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่ต้องการให้งานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างประหยัคมีประสิทธิภาพ และพัฒนาอยู่เสมอองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารงานคือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์และการจัดการในบรรดาเหล่านี้เป็นที่ยอมรับ

๒.๒.๘ รูปแบบของการบริหาร

การบริหารงานของผู้บริหารแต่ละแห่งมีรูปแบบวิธีการบริหารที่แตกต่างกัน จึงได้มีนักการศึกษาได้พูดถึงรูปแบบการบริหารไว้ต่างๆ กันดังต่อไปนี้

วิช วิษณุภาวรรณ ได้ พูดไว้ในเรื่อง รูปแบบการบริหารการ ไว้ดังต่อไปนี้^{๑๘๗}

๑. รูปแบบการบริหารการกระจายอำนาจ หมายถึง รูปแบบโครงสร้างเครือข่ายของการบริหาร เป็นการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการบริหารรูปแบบโครงสร้างของการบริหาร เป็นการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานให้เป็นระบบ มีลักษณะเป็นขั้นตอนเพื่อให้เกิดดุลยภาพและทักษะขบวนการในหลายด้านอาทิเช่น ด้านวิชาการ ด้านความรู้ ความสามารถลงมือปฏิบัติงาน และการ

^{๑๘๗} วิช วิษณุภาวรรณ, การบริหารจัดการและการพัฒนาของหน่วยงานของรัฐ, (กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เน็ท, ๒๕๕๐).

ติดตามประเมินผลงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย หลักการบริหารแบบกระจายอำนาจ มีจุดเน้นที่สำคัญในการพัฒนา ดังนี้

๑.๑ ความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่อาจเกิดขึ้นได้

๑.๒ วิเคราะห์เหตุและปัจจัย เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง

๑.๓ เน้นการสร้างสมดุล เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ในระยะสั้นและระยะยาว

๑.๔ การสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยการสร้างเครือข่ายและขยายกิจกรรมให้หลากหลาย

๑.๕ เน้นการมีความรู้และคุณธรรม แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องโดยยึดหลักธรรมาธิบาล

๒. การสร้างค่านิยมให้รู้จักความรับผิดชอบ การพึ่งพาตนเองและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

๓. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคลากรในองค์กรหรือต่างองค์กรได้ทำงานร่วมกันเพื่อจัดการงานให้บรรลุเป้าหมายให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพที่ดี มีความสามัคคี และมีระเบียบวินัยในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นซึ่งทำให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดความสำคัญของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันของบุคลากรในหน่วยงานหรือหน่วยงานอื่นกระบวนการตัดสินใจมีความรอบครอบและมีความหลากหลายในการเลือกที่จะทำสิ่งนั้นๆเป็นหลักการที่ส่งผลให้กับการดำเนินงานด้านการวิเคราะห์ มีความเปิดกว้าง ระดมปัญญา ซึ่งส่งผลให้เกิดการตัดสินใจที่แน่นอนเพิ่มความสามัคคีระหว่างองค์กรและนอกองค์กรและจัดการขัดแย้งระหว่างในและนอกองค์กร

๔. รูปแบบการบริหารสถานศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษา นั้นเป็นรูปแบบการบริหารขนาดใหญ่มีการร่วมงานหลายองค์กร ซึ่งเป็นการบริหารแบบกระจายอำนาจ ซึ่งมีหน่วยงานหลักส่งคำสั่งไปยังหน่วยงานย่อย และหน่วยงานหลักต้องส่งทรัพยากรไปยังหน่วยงานย่อยเพื่อนำไปพัฒนาสถานที่ และพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อหน่วยงานนั้นมีคุณภาพที่สูงขึ้น ซึ่งหน่วยงานย่อยนั้นต้องส่งรายงาน แบบสำรวจ ผลงาน แบบแผน และระบบของหน่วยงานให้กับหน่วยงานหลัก

๕. รูปแบบการบริหารการจัดการรูปแบบการบริหารการจัดการ คือ รูปแบบการจัดแจงการทำงาน การปกครอง ทรัพยากรวัสดุ และทรัพยากรบุคคล เพื่อให้มีแบบแผนมีรูปแบบที่แน่นอนและง่ายต่อการปฏิบัติงาน ทำให้หน่วยงานนั้นมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูง รูปแบบการบริหารการจัดการจึงเป็นรูปแบบที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อหน่วยงานหรือองค์กร

สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการได้กล่าวถึง รูปแบบการบริหารแบบกระจายอำนาจ Clusters ได้พูดไว้ว่ารูปแบบโครงสร้างเครือข่าย องค์ประกอบและกลยุทธ์ในการบริหารจัดการงานแบบกระจายอำนาจเชิงระบบที่เกิดคุณภาพทั้งความรู้ ความสามารถ ทักษะ กระบวนการและการปฏิบัติงาน การกำกับติดตามตรวจสอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกรอบการมอบหมายงานและภารกิจให้คณะกรรมการการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำเขตตรวจราชการในการขับเคลื่อนนโยบายและการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพในมิติเชิงนโยบาย มิติความสามารถ มิติบุคลากร มิติการบริหารจัดการ มิติการพัฒนาและนิติการปฏิบัติการ

หลักการบริหารแบบกระจายอำนาจ “CLUSTERs” มีจุดเน้นที่สำคัญ ดังนี้

๑. เน้นให้เข้าใจว่าทุกสิ่งต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและกาลเวลา ดังนั้น ต้องยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

๒. เน้นการสร้างความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง โดยจะต้องรู้จักคิดและมองเห็นถึงพลวัตของการเปลี่ยนแปลง วิเคราะห์เหตุและปัจจัย เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

๓. เน้นการสร้างความสมดุล มั่นคงและความยั่งยืน โดยจะต้องมีการวิเคราะห์ถึงผลลัพธ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว มุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวมที่จะทำให้ มีความสมดุล มั่นคงและยั่งยืน

๔. เน้นความพอดีและเหมาะสม รู้จักตนเอง สร้างเครือข่ายกลุ่มและขยายขอบข่ายกิจกรรมให้หลากหลาย จากการสร้างความร่วมมือในทุกภาคส่วนเพื่อเพิ่มผลประโยชน์ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาและบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ

๕. เน้นการมีความรู้และคุณธรรมโดยยึดธรรมาภิบาล มีสติและการเรียนรู้เพื่อแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง

๖. เน้นการพึ่งตนเอง การพึ่งพากันและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม รู้จักการสร้าง ความสัมพันธ์ ความร่วมมือ มีการช่วยเหลือและแบ่งปัน ถ้อยทีถ้อยอาศัย การสร้างค่านิยมให้รู้จัก ความรับผิดชอบและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ^{๑๘๘}

^{๑๘๘} สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, รูปแบบการบริหารแบบกระจายอำนาจ “CLUSTERs”, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๖๐).

วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. ได้พูดไว้ว่ารูปแบบการบริหารการกระจายอำนาจ หมายถึง รูปแบบโครงสร้างเครือข่ายของการบริหาร เป็นการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการบริหารรูปแบบโครงสร้างของการบริหาร เป็นการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานให้เป็นระบบ มีลักษณะเป็นขั้นตอนเพื่อให้เกิดดุลยภาพและทักษะขบวนการในหลายด้านอาทิเช่น ด้านวิชาการ ด้านความรู้ ความสามารถการลงมือปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผลงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย หลักการบริหารแบบกระจายอำนาจ มีจุดเน้นที่สำคัญในการพัฒนา ดังนี้

๑. ความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่อาจเกิดขึ้นได้
๒. วิเคราะห์เหตุและปัจจัย เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง
- ๓ .เน้นการสร้างสมดุล เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ในระยะสั้นและระยะยาว
๔. การสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยการสร้างเครือข่ายและขยายกิจกรรมให้หลากหลาย
๕. เน้นการมีความรู้และคุณธรรม แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องโดยยึดหลักธรรมาธิ

บาลการสร้างค่านิยมให้รู้จักความรับผิดชอบ การพึ่งพาตนเองและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม^{๑๘๙}

วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. ได้กล่าวไว้ว่ารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคลากรในองค์กรหรือต่างองค์กรได้ทำงานร่วมกันเพื่อจัดการงานให้บรรลุเป้าหมายให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพที่ดี มีความสามัคคี และมีระเบียบวินัยในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นซึ่งทำให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด

ความสำคัญของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันของบุคลากรในหน่วยงานหรือหน่วยงานอื่นกระบวนการตัดสินใจมีความรอบครอบและมีความหลากหลายในการเลือกที่จะทำสิ่งนั้นๆเป็นหลักการที่ส่งผลให้กับการดำเนินงานด้านการวิเคราะห์ มีความเปิดกว้าง

^{๑๘๙}วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี, รูปแบบการบริหารการกระจายอำนาจ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <https://th.wikipedia.org/wiki/ บ๑๒ มกราคม ๒๕๖๑ล่>

ระดมปัญญา ซึ่งส่งผลให้เกิดการตัดสินใจที่แน่นอนเพิ่มความสามัคคีระหว่างองค์กรและนอกองค์กร และขจัดการขัดแย้งระหว่างในและนอกองค์กร^{๑๙๐}

วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. ได้ให้ความเห็นถึงรูปแบบการบริหารสถานศึกษา นั้นเป็นรูปแบบการบริหารขนาดใหญ่มีการร่วมงานหลายองค์กร ซึ่งเป็นการบริหารแบบกระจายอำนาจ ซึ่งมีหน่วยงานหลักส่งคำสั่งไปยังหน่วยงานย่อย และหน่วยงานหลักต้องส่งทรัพยากรไปยังหน่วยงานย่อย เพื่อนำไปพัฒนาสถานที่ และพัฒนาทางการศึกษาเพื่อหน่วยงานนั้นมีคุณภาพที่สูงขึ้น ซึ่งหน่วยงานย่อยนั้นต้องส่งรายงาน แบบสำรวจ ผลงาน แบบแผน และระบบของหน่วยงานให้กับหน่วยงานหลัก^{๑๙๑}

วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. ได้กล่าวถึง รูปแบบการบริหารการจัดการ คือ รูปแบบการจัดแจงการทำงาน การปกครอง ทรัพยากรวัสดุ และทรัพยากรบุคคล เพื่อให้มีแบบแผนมีรูปแบบที่แน่นอนและง่ายต่อการปฏิบัติงาน ทำให้หน่วยงานนั้นมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูง รูปแบบการบริหารการจัดการจึงเป็นรูปแบบที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อหน่วยงานหรือองค์กร^{๑๙๒}

วิรัช วิรัชนิการวรรณ. ได้ให้ความหมายของ รูปแบบการบริหารจัดการ หมายถึง แนวทางหรือวิธีการดำเนินงานใดๆของหน่วยงานและบุคลากรของหน่วยงานให้มีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น โดยครอบคลุมทั้งการดำเนินการหรือการปฏิบัติงานเพื่อให้มีแนวโน้มการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น รวดเร็ว ประหยัด และเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด^{๑๙๓}

วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. ได้กล่าวถึง รูปแบบการบริหารธุรกิจ คือ การบริหารแบบเป็นองค์กรทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ซึ่งปัจจัยสำคัญของธุรกิจนั้นคือทรัพยากรในด้านต่างๆซึ่งแบ่งออกเป็น ๕ รูปแบบดังนี้

ธุรกิจเจ้าของคนเดียว เป็นการประกอบธุรกิจที่บุคคลคนเดียวเป็นเจ้าของกิจการ การตัดสินใจต่างๆขึ้นอยู่กับเจ้าของบุคคลเพียงคนเดียว และบริหารธุรกิจด้วยตนเอง การประกอบธุรกิจแบบนี้จะใช้ต้นทุนต่ำ มีความคล่องตัว ไม่ยุ่งยาก มีวิธีการบริหารที่ง่าย

^{๑๙๐} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๙๑} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๙๒} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๙๓} วิรัช วิรัชนิการวรรณ, การบริหารจัดการและการบริหารพัฒนาของหน่วยงานของรัฐ, (กรุงเทพมหานคร: เอ็กเปอร์เน็ท. ๒๕๕๐).

ห้างหุ้นส่วน เป็นรูปแบบของการประกอบธุรกิจที่มีบุคคล ๒ คนขึ้นไปและสามารถทำนิติกรรมตามกฎหมายได้ การประกอบธุรกิจแบบนี้ต้องอาศัยประสบการณ์และความชำนาญ การจัดหาเงินทุนได้ง่าย

บริษัทจำกัด เป็นการประกอบการเป็นนิติบุคคล แสวงหากำไรจากกิจการ เช่นการถือหุ้นเป็นส่วนใหญ่

สหกรณ์ มีคณะบุคคล ๑๐ คนขึ้นไป มีความสนใจคล้ายคลึงกัน จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย

รัฐวิสาหกิจ เป็นองค์กรของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐเป็นเจ้าของ ดำเนินการโดยทำร่วมกับเอกชนเป็นหุ้นส่วน^{๑๔๔}

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. ได้กล่าวถึง รูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรมีดังนี้

คนหรือบุคลากร เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จเพราะคนนั้นเป็นตัวขับเคลื่อนการทำงานให้ตรงตามเป้าหมายที่กำหนด

ทรัพยากร เป็นส่วนสำคัญในการผลิตสินค้าหรือบริการลูกค้า เช่น เครื่องจักร วัตถุดิบ เป็นต้น

เงินทุน เป็นตัวสนับสนุนที่ได้ซึ่งทรัพยากรในด้านต่างๆ ซึ่งส่งผลต่อธุรกิจเป็นอย่างมาก

การบริหารจัดการ เพื่อให้การทำงานนั้นมีแบบแผนในการผลิต การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการแบ่งหน้าที่ของบุคลากรในการดำเนินงาน^{๑๔๕}

สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารและรูปแบบการบริหารจัดการ ว่าเป็นแนวทางหรือวิธีการดำเนินงานใดๆของหน่วยงานและบุคลากรของหน่วยงานให้มีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น โดยครอบคลุมทั้งการดำเนินการหรือการปฏิบัติงานเพื่อให้มีแนวโน้มการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น รวดเร็ว ประหยัด และเกิดประสิทธิภาพมากที่สุดรูปแบบโครงสร้างเครือข่ายของการบริหาร เป็นการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการบริหารรูปแบบโครงสร้างของการบริหาร เป็นการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานให้เป็นระบบ มีลักษณะเป็นขั้นตอนเพื่อให้เกิดดุลยภาพและทักษะขบวนการในหลายด้าน

^{๑๔๔}เรื่องเดียวกัน.

^{๑๔๕}เรื่องเดียวกัน.

อาทิเช่น ด้านวิชาการ ด้านความรู้ ความสามารถในการลงมือปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผลงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย หลักการบริหารแบบกระจายอำนาจ มีจุดเน้นที่สำคัญในการพัฒนา

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารและรูปแบบการบริหารจัดการ ตลอดจนผลการศึกษามากมาย ของนักวิชาการ นักการศึกษาที่นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๑๓ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑๓ แสดงรูปแบบการบริหารและรูปแบบการบริหารจัดการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, (๒๕๕๐).	๑. รูปแบบการบริหารการกระจายอำนาจ ๒. การสร้างค่านิยมให้รู้จักความรับผิดชอบ การพึ่งพาตนเอง และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ๓. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ๔. รูปแบบการบริหารขนาดใหญ่มีการร่วมงานหลายองค์กร ซึ่งเป็นการบริหารแบบกระจายอำนาจ ๕. รูปแบบการบริหารการจัดการ
วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี, (๒๕๖๐)	๑. ความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่อาจเกิดขึ้นได้ ๒. วิเคราะห์เหตุและปัจจัย เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง ๓ .เน้นการสร้างสมดุล เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ในระยะสั้นและระยะยาว ๔. การสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยการสร้างเครือข่ายและขยายกิจกรรมให้หลากหลาย ๕. เน้นการมีความรู้และคุณธรรม
วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี, (๒๕๖๐)	การที่บุคลากรในองค์กรหรือต่างองค์กรได้ทำงานร่วมกันเพื่อจัดการงานให้บรรลุเป้าหมายให้ประสบผลสำเร็จและมี
วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี,	เป็นการบริหารแบบกระจายอำนาจ ซึ่งมีหน่วยงานหลักส่ง

(๒๕๖๐)	คำสั่งไปยังหน่วยงานย่อย และหน่วยงานหลักต้องส่งทรัพยากรไปยังหน่วยงานย่อยเพื่อนำไปพัฒนาสถานที่ และพัฒนาด้านการศึกษา
--------	---

ตารางที่ ๒.๑๓ แสดงรูปแบบการบริหารและรูปแบบการบริหารจัดการ(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี, (๒๕๖๐)	รูปแบบการจัดแจงการทำงาน การปกครอง ทรัพยากรวัสดุ และทรัพยากรบุคคล
วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, (๒๕๕๐).	แนวทางหรือวิธีการดำเนินงานใดๆของหน่วยงานและบุคลากรของหน่วยงานให้มีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น
วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี, (๒๕๖๐)	การบริหารแบบเป็นองค์กรทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่
วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี, (๒๕๖๐)	๑. คนหรือบุคลากร เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ธุรกิจ ๒. เงินทุน เป็นตัวสนับสนุนที่ได้ซึ่งทรัพยากรในด้านต่างๆ ซึ่งส่งผลต่อธุรกิจเป็นอย่างมาก ๓. การบริหารจัดการ

๒.๓ หลักไตรสิกขา

คำว่า “ ไตรสิกขา ” แยกศัพท์ออกเป็น “ ไตร ” กับ “ สิกขา ” คำว่าไตรหรือตรี (ภาษาอังกฤษ= Three) เป็นภาษาสันสกฤตแปลว่า๓ตรงกับภาษากรีกว่า Tri ตรงกับภาษาละตินว่า Tres ตรงกับภาษามครหรือบาลีว่าติหรือเตซึ่งก็แปลว่า๓เช่นกันส่วนคำว่าสิกขาเป็นภาษามครหรือภาษาบาลีแปลว่า “ ข้อที่พึงหรือข้อที่ต้องศึกษาและปฏิบัติ ” ตรงกับภาษาสันสกฤตว่า “ สิกขา ” ภาษาไทยนำมาใช้เป็นศึกษาหลักไตรสิกขามาในพระสุตตันตปิฎกที่ขนิภายปาฎิภวรรคและอังคุตรนิภายติกนิบาตร

คัมภีร์พระไตรปิฎกกล่าวถึง ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมใหญ่เพื่อกำจัดกิเลสของภิกษุและบุคคลทั้งหลายดังปรากฏ ในอนุพุทธสูตรว่าด้วยการตรัสรู้ธรรมเป็นเหตุสิ้นภพว่าภิกษุทั้งหลายเพราะไม่รู้แจ้งแทงตลอดธรรม๔ประการเราและเธอทั้งหลายจึงเที่ยวเร่รอนไปตลอดกาลยาวนานอย่างนี้ ธรรม๔ประการอะไรบ้างคืออริยศีลอริยสมาธิอริยปัญญาและอริยวิมุตติเราถอนภพได้แล้วภว

เนตติสิ้นไปแล้วธรรมเหล่านี้คือศีลสมาธิปัญญาและวิมุตติอันยอดเยี่ยมพระโคตมผู้มีมัยศตรัสรู้แล้วดั่งนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสบอกธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายเพื่อความรู้ยิ่ง^{๑๔๖}

คัมภีร์พระไตรปิฎกกล่าวไว้ว่า ไตรสิกขารากฐานที่สำคัญของพระวินัยดังปรากฏในวัชชี ปุตตสูตรว่าพระพุทธองค์ทรงให้คำแนะนำภิกษุรูปหนึ่งว่าหากเธอไม่อาจประพฤติปฏิบัติตามสิกขาบท ที่บัญญัติไว้ได้ครบถ้วนบริบูรณ์ก็ให้พึงศึกษาปฏิบัติในสิกขาตเพื่อการละระคายโทษโมหะทำให้เป็นผู้ไม่ ประกอบอกุศลกรรม^{๑๔๗}

คัมภีร์พระไตรปิฎกเพราะสิกขาตประการนี้เป็นที่รวมของสิกขาบทนั่นเอง^{๑๔๘}

คัมภีร์พระไตรปิฎกไตรสิกขาเป็นกระบวนการฝึกศึกษาพัฒนามนุษย์เป็นกระบวนการ พื้นฐานในการฝึกพฤติกรรมที่ดีของมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้นดังที่แสดงในปฐมสิกขาสูตรว่าภิกษุทำให้บริบูรณ์ ในศีลทำพอประมาณในสมาธิและปัญญาย่อมสามารถบรรลุเป็นพระโสดาบันหรือเป็นพระสททาคามิ ขณะที่ภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีลและสมาธิทำพอประมาณในปัญญาย่อมสามารถบรรลุเป็นพระ อนาคามีส่วนภิกษุทำให้บริบูรณ์ในศีลสมาธิปัญญาย่อมหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวง^{๑๔๙}

พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ให้ถือว่าเป็นทฤษฎีถ้าเป็นการปฏิบัติต้องเป็น ปัญญาแล้วเป็นศีลแล้วเป็นสมาธิสำหรับศีลสมาธิปัญญาที่วางไว้เป็นรูปทฤษฎีนี้ก็ไม่ใช่ว่าผิดถูกตามรูป ของทฤษฎีคือเรียงตามลำดับจากต่ำไปหาสูงแต่พอถึงที่ปฏิบัติแล้วต้องดึงปัญญามานำหน้าและปัญญานั้นจะงอกงามเพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆไปเพราะว่ามีสมาธิแล้วปัญญาก็จะงอกงามกว่าเดิมปัญญาสูงให้ศีล สมาธิเดินไปถูกทางแล้วก็จะเพิ่มกำลังให้แก่ปัญญาให้สูงขึ้น^{๑๕๐}

เสถียรพงษ์ วรรณปก ให้ความหมายว่า ไตรสิกขา คือ อริยมรรคมีองค์แปดแต่พูดในฐานะที่เป็นระบบฝึกฝนอบรมเมื่อจัดเป็นระบบฝึกฝนอบรมก็จะฝึกฝนสามมิติเท่านั้นคือทางด้านปัญญา ทางด้านศีลทางด้านจิตทางด้านปัญญาเป็นเรื่องทางความรู้ความเข้าใจแนวคิดค่านิยมที่ถูกต้อง ทางด้านศีลการควบคุมพฤติกรรมทางกายทางวาจาให้อยู่ในกรอบสอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจ ทางด้านจิตเป็นการพัฒนาจิตให้มีสมาธิพัฒนาจิตให้มีความเพียรพัฒนาจิตให้มีสติตั้งมั่นศีลสมาธิ ปัญญาองค์ประกอบนี้เป็นสามมิติต้องทำไปด้วยกันเรื่องเดียวกันทำไปด้วยกันเพื่อจุดประสงค์เดียวกัน

^{๑๔๖} วจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑/๑-๒.

^{๑๔๗} วจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๕/๓๑๐-๓๑๑.

^{๑๔๘} วจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒, ๒๐/๘๘/๓๑๔, ๒๐/๘๙/๓๑๗.

^{๑๔๙} วจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒-๓๑๔.

^{๑๕๐} พุทธทาสภิกขุ, **วิธีแก้ปัญหามชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์แสงธรรม, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘๘.

จึงตรัสรวมกันไม่ได้หมายความว่าต้องทำศีลก่อนให้สมบูรณ์แล้วต้องมาทำสมาธิทำสมาธิสมบูรณ์แล้วมาทำปัญญา^{๒๐๑}

ราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. ๒๕๒๕ได้ให้ความหมายของไตรสิกขาว่า “...ไตรสิกขามีหมายถึงสิกขา๓คือ ศีล เรียกว่า สีลสิกขาสมาธิ เรียกว่า จิตสิกขาและปัญญาเรียกว่าปัญญสิกขา”^{๒๐๒}

โดยสรุปไตรสิกขาก็คือสิกขา ๓ หมายถึง ข้อสำหรับศึกษาการศึกษาข้อปฏิบัติที่พึงศึกษาการฝึกฝนอบรมตนในเรื่องที่พึงศึกษา๓ อย่างคือ

๑.อริสีลสิกขาข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางประพฤติ (ทางกายวาจา) อย่างสูงคือศึกษาเรื่องศีลอบรมปฏิบัติให้ถูกต้องตั้งมให้ถูกต้องตามหลักจุลศีลมัชฌิมศีลและมหาศีลตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลักมัชฌิมศีลและมหาศีลตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลักอินทริยสังวรสติสัมปชัญญะและสันโดษ

๒.อริจิตตสิกขาข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดสมาธิอย่างสูงคือศึกษาเรื่องจิตอบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิได้แก่การบำเพ็ญสมถกัมมัฏฐานของผู้สมบูรณ์ด้วยอริยสีลชั้นจันได้บรรลุมาน ๔

๓.อริปัญญาสิกขาข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง (รู้แจ้งไตรลักษณ์คืออนิจจังทุกขังอนัตตา) คือศึกษาเรื่องปัญญาอบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้งได้แก่การบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานของผู้ได้มานแล้วจันได้บรรลุมาน ๘ คือเป็นพระอรหันต์ ๑๙ เรียกว่าง่าย ๆ ว่าศีล (Morality) สมาธิ (Concentration) และปัญญา (Wisdom)

จากแนวคิดตามหลักของไตรสิกขาดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่า รูปแบบของไตรสิกขา ประกอบด้วยส่วนประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑. ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ หมายถึง มีปรโตโฆสะ และโยนิโสมนสิการที่ดี ซึ่งก็คือทรัพยากรทางการบริหารทุกๆ ด้าน ได้แก่ ระบบบริหาร อาคารและสถานที่ หลักสูตร สื่อและแหล่งการเรียนรู้ อุปกรณ์การศึกษา สาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการ บุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง

^{๒๐๑} เสถียรพงษ์ วรรณปก, “มัชฌิมาปฎิปปทา: สายกลางสองมิติ”, คอลัมน์ธรรมะใต้ธรรมาสัน, หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙, หน้า ๒๙.

^{๒๐๒} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. ๒๕๒๕, พิมพ์ครั้งที่๒, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๐), หน้า ๔๘๔.

งบประมาณ เป็นต้น ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ ดังที่กล่าวมานี้เรียกว่า “บุพภาคของการศึกษา” คือ สิ่งที่ต้องจัดให้มีขึ้นก่อนการจัดการศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขา

๒. กระบวนการฝึกตามหลักของไตรสิกขา คือ การเรียนการสอนโดยใช้ไตรสิกขา การสร้างบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๓. วัดและประเมินผลการใช้ไตรสิกขาในการบริหารจัดการศึกษา คือ ๑. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เช่น ผู้เรียนได้มีการพัฒนาทางด้านกาย ทางด้านศีล ทางด้านจิตใจ ทางด้านปัญญามากน้อยเพียงใด ๒. ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน เช่น โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากชุมชน วัดในชุมชนได้ศาสนทายาทเป็นกำลังส่งเสริมพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น ครอบครัวในชุมชน มีสมาชิกที่เป็นคนดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขไว้ช่วยเหลือครอบครัวและช่วยในการพัฒนาชุมชนเพิ่มมากขึ้น

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับไตรสิกขาไว้ว่า ได้แก่อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และ อธิปัญญาสิกขา ซึ่งมักเรียกกันง่ายๆ สะดวกๆ ว่า ศีลสมาธิปัญญา

๑. อธิศีลสิกขา คือ การฝึกความประพฤติสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ ได้แก่ รวมเอาองค์มรรคข้อสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และ สัมมาอาชีวะ เข้ามาว่า โดยสาระก็คือการดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่ และความรับผิดชอบทางสังคมให้ถูกต้อง มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีงาม เกื้อกูลเป็นประโยชน์ช่วยรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในทางสังคมให้อยู่ในภาวะเอื้ออำนวยแก่การที่ทุกคนจะสามารถดำเนินชีวิตที่ดีงามหรือปฏิบัติตามมรรคกันได้ด้วยดี

๒. อธิจิตตสิกขา คือ การฝึกปรือในด้านคุณภาพและสมรรถภาพของจิตได้รวมเอาองค์มรรคข้อสัมมาวายามะ สัมมาสติ และ สัมมาสมาธิ เข้ามาว่า โดยสาระก็คือการฝึกให้มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิมีกำลังใจสูง ให้เป็นจิตที่สงบผ่องใส เป็นสุขบริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งรบกวน หรือทำให้เศร้าหมองอยู่ในสภาพเหมาะแก่การใช้งานมากที่สุด โดยเฉพาะการใช้ปัญญาอย่างลึกซึ้ง และตรงตามความเป็นจริง

๓. อธิปัญญาสิกขา การฝึกปรือปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จนถึงความหลุดพ้นมีจิตใจเป็นอิสระผ่องใส เบิกบาน โดยสมบูรณ์ ได้แก่ การรวมเอาองค์มรรคข้อสัมมาทิฐิ และ สัมมาสังกัปปะ สองอย่างแรก เข้ามาว่า โดยสาระก็คือการฝึกอบรมให้เกิดปัญญาบริสุทธิ์ที่รู้แจ้งชัดตรงตามสภาพความเป็นจริง ไม่เป็นความรู้ ความคิด ความเข้าใจที่ถูกบิดเบือนเคลือบคลุม ย้อมสีอำพราง หรือพร่ามัว เป็นต้น เพราะอิทธิพลของกิเลสมีอวิชชา และ ตัณหา เป็นผู้นำที่ครอบงำจิตอยู่ การฝึกปัญญาเช่นนี้ ต้องอาศัยการฝึกจิตให้บริสุทธิ์ผ่องใส เป็นพื้นฐานแต่ในเวลาเดียวกันเมื่อปัญญาที่บริสุทธิ์รู้เห็นตามเป็นจริงนี้เกิดขึ้นแล้ว ก็กลับช่วยให้จิตนั้นสงบ มั่นคง บริสุทธิ์ผ่องใส อย่างแน่นอนยิ่งขึ้น

และส่งผลออกไปในการดำเนินชีวิตคือทำให้วางใจวางท่าทีมีความสัมพันธ์กับสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง และใช้ปัญญาที่บริสุทธิ์ไม่เอนเอียงไม่มีกิเลสแอบแฝงนั้นคิดพิจารณาแก้ไขปัญหาต่างๆทำกิจทั้งหลายในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขอย่างแท้จริง^{๒๐๓}

สำหรับความหมายของไตรสิกขา หลักไตรสิกขาความสำคัญของหลักไตรสิกขา จุดมุ่งหมายของหลักไตรสิกขาและกระบวนการหลักไตรสิกขาเป็นอย่างไรจะได้นำมาเสนอตามลำดับ ดังนี้

ระวีภาวิไลได้ให้ความหมายไตรสิกขาว่าหมายถึงการศึกษาสามประการตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาคือศีลสมาธิปัญญาซึ่งเป็นกุศโลบายแห่งการพัฒนาตนเองที่ถูกต้องของมนุษย์ทุกคน เป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งหลายอันจะนำไปสู่อารยธรรมที่ถูกต้อง^{๒๐๔}

ราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. ๒๕๔๒ได้ให้ความหมายของไตรสิกขาว่า “ไตรสิกขามีความหมายถึงสิกขาตคือศีลเรียกว่าศีลสิกขาสมาธิเรียกว่าจิตสิกขาและปัญญาเรียกว่าปัญญาสิกขา”^{๒๐๕}

พระเทพโสภณ (ประยูรธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงความสำคัญของไตรสิกขาหรือ (การศึกษา) ไว้ว่าการศึกษาหมายถึงการเรียนรู้เพื่อเป็นมนุษย์ที่เต็มบริบูรณ์เพราะได้รับการพัฒนาทั้งทางกายและจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีจิตใจที่เปี่ยมด้วยปัญญาจึงเป็นอิสระหลุดพ้นจากการบีบคั้นของอำนาจกิเลสตัณหาดังคำกล่าวที่ว่า “ทุกข์เพราะยึดทุกข์ยึดเพราะอยากทุกข์มากเพราะพลอยทุกข์น้อยเพราะหยุดทุกข์หยุดเพราะปล่อย” เมื่อปล่อยวางแล้วย่อมหลุดพ้นทุกข์และพบความสุขสงบคือสันติ ดังนั้นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในพระพุทธศาสนาจึงหมายถึงผู้บรรลุวิมุตติคือเป็นอิสระหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงเพราะฉะนั้นวิมุตติเป็นเป้าหมายของการศึกษาตามหลักไตรสิกขาตามที่พระพุทธเจ้าตรัส ไว้ว่า “สมาธิที่มีศีลอบรมแล้วย่อมมีผลมากมีอานิสงส์มากปัญญาที่มีสมาธิอบรมแล้วย่อมมีผลมากมีอานิสงส์มากจิตที่มีปัญญาแล้วย่อมหลุดพ้นจากอาสวะโดยชอบ” ความหลุดพ้นนี้ก็คือวิมุตติซึ่งเป็นบรมสันติ เมื่อคนเราบรรลุถึงวิมุตติแล้วถือว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เรียกว่าพระอเสขะหมายถึงผู้จบการศึกษา

^{๒๐๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๙๑๔-๙๑๕.

^{๒๐๔} ระวีภาวิไล, **หัวใจของศาสนาพุทธ**, (บทความเสนอในการประชุมทางวิชาการเรื่องหัวใจของศาสนา), ธรรมสถานมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย๑๗-๑๘ รกฏาคม, ๒๕๒๘.

^{๒๐๕} ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ.๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๒๘๔.

สูงสุดในพระพุทธศาสนา^{๒๐๖}

สรุปได้ว่า ไตรสิกขา เป็นแนวทางการปฏิบัติ หรือกระบวนการพัฒนา มนุษย์ที่สมบูรณ์ ประกอบด้วยหลักธรรม ๓ ประการ คือ ๑) ศีลเป็นหลักการพัฒนาในระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ๒) สมาธิเป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการคิดพิจารณา ตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ และ ๓) ปัญญาเป็นหลักการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ รู้จักสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น และสามารถแยกแยะวิเคราะห์หาสาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดเจน ไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการ

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับไตรสิกขาตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ นักการศึกษา ที่นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๑๔ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑๔ แสดงไตรสิกขา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
คัมภีร์พระไตรปิฎก อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑/๑-๒.	ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมใหญ่เพื่อกำจัดกิเลสของภิกษุและบุคคลทั้งหลาย
คัมภีร์พระไตรปิฎก อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑/๑-๒.	ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมใหญ่เพื่อกำจัดกิเลสของภิกษุและบุคคลทั้งหลาย
คัมภีร์พระไตรปิฎก อง.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๕/๓๑๐-๓๑๑.	ไตรสิกขารากฐานที่สำคัญของพระวินัย ดังปรากฏในวัชชีปุตตสูตร ว่า พระพุทธองค์ทรงให้คำแนะนำภิกษุรูปหนึ่งว่า หากเธอไม่อาจประพฤติปฏิบัติตามสิกขาบทที่บัญญัติไว้ได้
คัมภีร์พระไตรปิฎก อง.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๕/๓๑๐-๓๑๑.	ครบถ้วนบริบูรณ์ ก็ให้พึงศึกษาปฏิบัติในสิกขา ๓ สิกขา ๓ ประการนี้เป็นที่รวมของสิกขาบทนั่นเอง

^{๒๐๖}พระเทพโสภณ (ประยูรธมมจิตโต), *ทิศทางการศึกษาไทย*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๔๑-๔๒.

ตารางที่ ๒.๑๔ แสดงไตรสิกขา(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
คัมภีร์พระไตรปิฎก อง.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒-๓๑๔.	กระบวนการฝึกศึกษาพัฒนามนุษย์เป็นกระบวนการพื้นฐานในการฝึกพฤติกรรมที่ดีของมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น
พุทธทาสภิกขุ (๒๕๔๔, หน้า๑๙๘).	ศีล สมาธิ ปัญญา ให้ถือว่าเป็นทฤษฎีถ้าเป็นการปฏิบัติต้องเป็นปัญญาแล้วเป็นศีลแล้วเป็นสมาธิสำหรับศีลสมาธิปัญญาที่วางไว้เป็นรูปทฤษฎีนี้ก็ไม่ใช่ว่าผิดถูกตามรูปของทฤษฎีคือเรียงตามลำดับจากต่ำไปหาสูงแต่พอถึงที่ปฏิบัติแล้วต้องดึงปัญญามานำหน้า
เสถียรพงษ์ วรรณปก, (๒๕๔๔), หน้า ๒๙).	ไตรสิกขา คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ แต่พูดในฐานะที่เป็นระบบฝึกฝนอบรมเมื่อจัดเป็นระบบฝึกฝนอบรมก็จะฝึกฝนสามมิติเท่านั้นคือทางด้านปัญญาทางด้านศีลทางด้านจิตทางด้านปัญญาเป็นเรื่องทางความรู้ความเข้าใจแนวคิดค่านิยมที่ถูกต้องทางด้านศีลการควบคุมพฤติกรรมทางกายทางวาจาให้อยู่ในกรอบสอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจทางด้านจิต
ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๓๐, หน้า ๔๘๔).	๑. อธิศีลสิกขาข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางประพฤติ ๒. อธิจิตตสิกขาข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดสมาธิอย่างสูง ๓. อธิปัญญาสิกขาข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๔๒, หน้า ๙๑๔-๙๑๕).	๑. อธิศีลสิกขา คือ การฝึกความประพฤติสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ ๒. อธิจิตตสิกขา คือ การฝึกปรือในด้านคุณภาพและ
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), (ต่อ) (๒๕๔๒, หน้า ๙๑๔-๙๑๕).	สมรรถภาพของจิต

	๓. อธิปัญญาศึกษา การฝึกปรี้อปัญญา
ระวี ภาวิไล (๒๕๒๘).	ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นกุศโลบายแห่งการพัฒนาตนเองที่ ถูกต้องของมนุษย์ทุกคน

ตารางที่ ๒.๑๔ แสดงไตรสิกขา(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๔๖, หน้า ๒๘๔).	ไตรสิกขา หมายถึงสิกขา ๓ คือ ศีล เรียกว่า สีลสิกขา สมาธิ เรียกว่า จิตสิกขา และปัญญา เรียกว่า ปัญญาสิกขา
พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต), (๒๕๔๖, หน้า ๔๑-๔๒).	การเรียนรู้เพื่อเป็นมนุษย์ที่เต็มบริบูรณ์ เพราะได้รับการ พัฒนาทั้งทางกายและจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีจิตใจที่ เปี่ยมด้วยปัญญา จึงเป็นอิสระหลุดพ้นจากการบีบคั้นตัณหา

๒.๔ การจัดการศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

การจัดการศึกษาตามศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ส่วนใหญ่จัดขึ้นที่วัดเพื่อให้เป็นแหล่งขัดเกลาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในชุมชนได้มีเวลาเข้ามาร่วมกิจกรรมทั้งวิชาการและการฝึกฝนจริยวัตรปฏิบัติในช่วงวันหยุดที่มีความเป็นมาดังต่อไปนี้

๒.๔.๑ ประวัติความเป็นมา

หลังสงครามโลกประมาณปี พ.ศ. ๒๔๘๘เป็นต้นมา สภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านศีลธรรมทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมเสื่อมลง เนื่องจากการรับเอาวัฒนธรรมบางอย่างที่ขัดสังคมไทยมาใช้กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว

นางนง ทองประเสริฐได้กล่าวถึงการกำหนดโครงการต่างๆ เพื่อปรับปรุงสภาพศีลธรรมของเด็กและเยาวชนโดยให้กรมสามัญจัดทำแบบให้ไว้พระสวตมณต์มาตรฐาน เพื่อให้เป็นแบบเดียวกันทุกโรงเรียนและให้นิมนต์พระมาเทศน์ให้นักเรียนฟังเดือนละ ๑ ครั้ง ตามความเหมาะสมของเด็กแต่ละระดับ ส่วนการอบรมประจำสัปดาห์นั้นให้มีเรื่องเกี่ยวกับศาสนา ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๗กระทรวงวัฒนธรรมได้จัดประชุมเรื่องการแก้ไขปัญหาสังคมและเด็กวัยรุ่นโดยได้นิมนต์พระเลขาธิการจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เข้าร่วมประชุมด้วยและสรุปว่าการแก้ปัญหาคือการปลูกฝังเด็กต้องเริ่มที่ผู้ใหญ่ก่อนตราบใดที่ผู้ใหญ่ยังเป็นแบบฉบับที่ไม่ดีการแก้ปัญหาคือการปลูกฝังเด็กก็ทำได้ยาก และผล

จากการประชุมทำให้พระสงฆ์กลุ่มหนึ่งสนใจจะร่วมกันค้นหาสาเหตุที่เด็กและเยาวชนไม่สนใจศาสนา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงจัดส่งพระนิสิตไปทดลองสอนวิชาศีลธรรมตามหลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการในโรงเรียนต่างๆ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สนใจพระพุทธศาสนา แต่ครูขาดความรู้ในวิชาที่สอนการเรียนการสอนจึงไม่มีประสิทธิภาพทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อวิชานี้^{๒๐๗}

ได้มีการดำเนินการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความรู้ในเรื่องศาสนาและศีลธรรมแก่คนทั่วไปเพื่อสามารถนำไปถ่ายทอดแก่เด็กต่อไปได้และเมื่อผู้ใหญ่มาฟังบรรยายที่วัดก็จะพาลูกหลานมาด้วยเด็กๆ ก็อาศัยลานวัดเป็นที่วิ่งเล่น ส่งเสียงรบกวนผู้มาฟังธรรม คณะกรรมการเห็นว่าวัดน่าจะทำประโยชน์ให้แก่เด็กบ้าง ประกอบกับเวลานั้นมีพระผู้ใหญ่ได้มีโอกาสไปศึกษาและดูงานศาสนาในต่างประเทศได้เห็นพระสงฆ์ในประเทศศรีลังกาและพม่าจัดสอนศีลธรรมให้แก่เด็กในวันอาทิตย์จึงได้นำความคิดนี้มาดำเนินการบ้างในประเทศไทย โดยเริ่มเปิดสอนครั้งแรกเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๑๓ กรกฎาคมพ.ศ. ๒๕๐๑ในระยะแรกที่จัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไม่ได้รับเงินอุดหนุนจากแหล่งใดแต่ต่อมาในระยะหลังได้รับความอุปถัมภ์จากศูนย์กลางผู้ปกครองนักเรียน ทั้งในด้านการเงินและอุปกรณ์การสอนนอกจากนั้นยังได้รับการอุดหนุนจากข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ผู้มีจิตศรัทธา นับว่าโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ในการสร้างพุทธเยาวชนที่ดีมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๓๐ ปี เนื่องจากผู้ปกครองให้ความสนใจส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ในการสร้างพุทธเยาวชนที่ดีมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๓๐ ปี เนื่องจากผู้ปกครองให้ความสนใจส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนไม่เพียงพอนั้นนับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศจึงเปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ขึ้นเป็นแห่งที่สองใช้ชื่อว่า “ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์”

กรมการศาสนาได้พูดถึง โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้จัดตั้งมีเจตนารมณ์บริสุทธิ์ที่จะทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในโรงเรียนสามัญอยู่แล้วต้องเรียนตั้งแต่วันจันทร์ถึงศุกร์ แต่ก็ยังมีศรัทธาที่จะมาศึกษาธรรมะในวันอาทิตย์อีก นับว่ามีวิริยะอุตสาหะอย่างแรงกล้า เพื่อสนองศรัทธาของกรมศาสนาจึงได้วางระเบียบไว้เพื่อความสะดวกแก่การปฏิบัติงาน จึงได้จัดทำคู่มือการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ฉบับนี้ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดตั้ง ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์คือ แหล่งผลิตคุณภาพของเยาวชนมีลักษณะเป็นหน่วยงานเผยแผ่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบหนึ่ง จัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นแหล่งในการศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรมวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและ

^{๒๐๗}จำนง ทองประเสริฐ, “โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์”, ม.ป.ท., ๒๕๒๗, หน้า ๕.

เยาวชน มีชื่อย่อว่า “ศพอ.” ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เดิมเรียกว่า โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพราะเป็นสถานที่เปิดสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนเฉพาะในวันอาทิตย์เท่านั้น และได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นจนมีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพิ่มมากขึ้นและขยายไปยังวัดต่างๆ ทั่วประเทศ^{๒๐๘}

ซึ่งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งอื่นๆได้นำไปใช้และปรับปรุงให้เข้ากับสภาพของวัดของตนเองเมื่อกรมการศาสนาเข้ามาให้การอุปถัมภ์แก่โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของวัดต่าง ๆ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ จึงได้กำหนดหลักการและรูปแบบตลอดจนรูปแบบต่างๆ เพื่อให้โรงเรียนประเภทนี้มีมาตรฐานเดียวกันและจากการประชุมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศต่อมา ในปี พ.ศ.๒๕๒๐ กรมการศาสนาได้เสนอโครงการสนับสนุนส่งเสริมต่อรัฐบาลและได้ตั้งงบประมาณอุดหนุนการทำงานเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้และในปีเดียวกันนี้ที่ประชุมมีความเห็นว่าโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศควรมีหลักสูตรเดียวกันดังนั้นกรมการศาสนาจึงได้จัดทำหลักสูตรฉบับกรมการศาสนาขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๕๒๒ และในปี พ.ศ.๒๕๒๓ ได้มีมติเปลี่ยนชื่อจากคำว่า “ โรงเรียน ” มาเป็น “ ศูนย์ ” เพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบราชการมาจนทุกวันนี้ทำให้โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีหลักสูตรกลางที่มีรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศเนื้อหาส่วนใหญ่ในวิชาที่สอนประกอบด้วย รายละเอียดเกี่ยวกับพุทธประวัติศาสนพิธีปฏิบัติวัจนธรรมประเพณีเป็นต้นสำหรับวิชาศาสนพิธียังไม่ได้มีการจัดทำหลักสูตรจึงใช้หนังสือศาสนพิธีฉบับกรมการศาสนาซึ่งได้รวบรวมเกี่ยวกับพิธีต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาทั้งของทางราชการและประชาชนทั่วไปเวลาเรียนและการทำการสอนปีการศึกษาหนึ่งต้องมีเวลาสอนไม่น้อยกว่า ๑๒๐ ชั่วโมงหรือ ๓๐ วันอาทิตย์ละไม่ต่ำกว่า ๔ ชั่วโมง^{๒๐๙}

นับตั้งแต่นั้นมา ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ก็ได้เจริญแพร่หลาย เพิ่มจำนวนขึ้นตามลำดับ อีกทั้งในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ อันเป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบนักษัตริย์ ๖๐ พรรษา คณะสงฆ์และกรมการศาสนาได้สนับสนุนให้วัดทั่วประเทศเปิดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยกำหนดเป้าหมายให้ได้จำนวน ๖๑ ศูนย์ เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระราชกุศลและเฉลิมพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

^{๒๐๘} กรมการศาสนา, แนวทางการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

^{๒๐๙} กรมการศาสนา, ประมวลการสอนวิชาประวัติพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ฉบับกรมการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๔), หน้า๑-๕.

ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในความอุปถัมภ์ของกรมการศาสนาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็วมีเอกภาพ และมีประสิทธิภาพ กรมการศาสนาจึงได้ออกระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๓๔ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๓๔ (ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๗) ซึ่งในระเบียบนี้กำหนดให้มี

๑. แนวทางการจัดตั้งและดำเนินงาน

๒. การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการสอน

๓. การประเมินผลการศึกษา

๔. การส่งเสริมอุดหนุนโดยกรมการศาสนาได้นำเสนอระเบียบนี้ให้มหาเถรสมาคมรับทราบต่อมาเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อให้เป็นไปตามความในข้อ ๑๗ แห่งระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๓๔

พระปริยัติกิจโกศล พุดถึง เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศเป็นไปอย่างมีเอกภาพ โดยมีสำนักงานกลางเป็นศูนย์ประสาน ควบคุม ดูแล และส่งเสริมการจัดการศึกษา การพัฒนาบุคลากร การกำหนดและพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร การจัดทำคู่มือครู และการผลิตสื่อการเรียนการสอนสำหรับใช้ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมการศาสนาได้ประกาศตั้งสำนักงานบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย (กำหนดใช้อักษรย่อว่า สพท.) พร้อมทั้งประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร ซึ่งมีสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสณมหาเถร) เจ้าอาวาสวัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กรรมการมหาเถรสมาคม เป็นประธานกรรมการในคราวเดียวกันด้วย โดยมีหน้าที่ในการพิจารณากำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นต่อมหาเถรสมาคม และให้มีสำนักงานตั้งอยู่ที่อาคารเฉลิมพระเกียรติ ส.ว. ชั้น ๒ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งประกาศแต่งตั้งพระปริยัติกิจโกศล (чим อิสสรธมโม) ปัจจุบันเป็นพระราชปัญญามณี ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอนงคาราม เป็นเลขาธิการ พระครูอุดมธรรมวาที (สำราญ อคฺควโร) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยูรวงศาวาส เป็นรองเลขาธิการ และพระมหาบัว ปิยวงฺโณ วัดอนงคาราม เป็นเลขานุการสำนักงานโดยนอกจากจะแบ่งส่วนงานเป็นสำนักงานเลขานุการ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายพัสดุยังกำหนดให้มีสำนักงานศูนย์กลางระดับหน ทำหน้าที่ประสานงานการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคตามเขตการปกครองคณะสงฆ์จำนวน ๔ แห่ง คือ

๑. ศูนย์หนกลางตั้งอยู่ที่วัดประยุรวงศาวาส กรุงเทพมหานคร มีพระครูอุดมธรรมวาที เป็นประธานศูนย์

๒. ศูนย์หนเหนือตั้งอยู่ที่วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ มีพระธรรมสิทธิจารย์ เป็นประธานศูนย์

๓. ศูนย์หนตะวันออก ตั้งอยู่ที่วัดมหาวนาราม จังหวัดอุบลราชธานี มีพระราชกิตติรังษี เป็นประธานศูนย์

๔. ศูนย์หนใต้ ตั้งอยู่ที่วัดแจ้ง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพระเทพปัญญาสุธีเป็นประธานศูนย์ โดยให้ฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์ กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา (ปัจจุบันสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม) มีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบงานสำนักงานบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทยตามควรแก่กรณี

ในปี พ.ศ.๒๕๓๕ กรมการศาสนาได้ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทยขึ้นโดยมีสมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยวอุปเสนเถระ) เป็นประธานพระปริยัติกิจโกศลเป็นเลขาธิการและมีผู้ทรงคุณวุฒิอีกจำนวน ๓๐ คนเป็นกรรมการ^{๒๑๐}

สรุปได้ว่าศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หมายถึง หน่วยเผยแพร่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษา อบรม ปลุกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ นักการศึกษาที่น่าเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๑๕ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑๕ แสดงประวัติความเป็นมา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
จำนง ทองประเสริฐ, (๒๕๒๗, หน้า ๕).	กระทรวงวัฒนธรรมได้จัดประชุมเรื่องการแก้ไขปัญหาสังคมและเด็กวัยรุ่น โดยได้นิมนต์พระเลขาธิการจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เข้าร่วมประชุมด้วยและ

^{๒๑๐}พระปริยัติกิจโกศล, รูปแบบการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์, (ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดอนงค์รามเขตคลองสานกรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๗), หน้า ๓ - ๕.

	สรุปว่าการแก้ปัญหาความประพฤติเด็กต้องเริ่มที่ผู้ใหญ่ก่อน ตราบใดที่ผู้ใหญ่ยังเป็นแบบฉบับที่ไม่ดีการแก้ปัญหาของเด็กก็ ทำได้ยาก และผลจากการประชุมทำให้
จำนง ทองประเสริฐ, (ต่อ) (๒๕๒๗, หน้า ๕).	พระสงฆ์กลุ่มหนึ่งสนใจจะร่วมกันค้นหาสาเหตุที่เด็กและ เยาวชนไม่สนใจศาสนา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงจัดส่ง พระนิสิตไปทดลองสอนวิชาศีลธรรมตามหลักสูตร
กรมการศาสนา (๒๕๔๕, หน้า ๒).	แหล่งเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้จัดตั้งมีเจตนารมณ์บริสุทธิ์ที่จะ ทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา ผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนใน โรงเรียนสามัญอยู่แล้ว ต้องเรียนตั้งแต่วันจันทร์ถึงศุกร์ แต่ก็ยังมี ศรัทธาที่จะมาศึกษาธรรมะในวันอาทิตย์อีก นับว่ามีวิริยะอุตสาหะ อย่างแรงกล้า เพื่อสนองศรัทธาของกรมศาสนาจึงได้วางระเบียบไว้ เพื่อความสะดวกแก่การปฏิบัติงาน
พระปริยัติกิจโกศล, (๒๕๔๗, หน้า ๓ - ๕).	๑ ศูนย์กลางตั้งอยู่ที่วัดประยุรวงศาวาสกรุงเทพมหานคร ๒ ศูนย์หนเหนือตั้งอยู่ที่วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร ๓ ศูนย์หนตะวันออก ตั้งอยู่ที่วัดมหายานาราม ๔ ศูนย์หนใต้ ตั้งอยู่ที่วัดแจ้ง จังหวัดนครศรีธรรมราช

๒.๔.๒ การจัดตั้งและการดำเนินการ

กรมการศาสนาให้วัด มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ประกาศ
จัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่ได้จัดตั้งขึ้นแล้ว ยื่นคำขอจดทะเบียนไว้ในอุปถัมภ์ของ
กรมศาสนา ตามแบบคำขอจดทะเบียน การจดทะเบียนสำหรับในกรุงเทพมหานครให้ยื่นคำขอจด
ทะเบียนต่อกรมการศาสนาโดยเสนอผ่านความเห็นชอบของเจ้าคณะเขต และผู้อำนวยการเขต ส่วน
จังหวัดอื่นให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อสำนักงานศึกษาธิการอำเภอโดยผ่านความเห็นชอบของเจ้าคณะ
อำเภอ และนายอำเภอ แล้วส่งไปยังกรมการศาสนา^{๒๑๑}

กรมการศาสนา ได้พูดถึง ส่วนการดำเนินการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควร
ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ

^{๒๑๑}กรมการศาสนา, **ระเบียบกรมการศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๔), หน้า ๔ - ๖.

เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และมีกรรมการโดยแต่งตั้ง ไม่น้อยกว่า ๕ รูป/คน ประกอบกันเป็นคณะกรรมการบริหาร ในกรณีที่เจ้าอาวาสวัดไม่สามารถเป็นผู้อำนวยการได้ อาจแต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเป็นผู้อำนวยการแทน คณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำและควบคุมดูแลการดำเนินงานของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านต่างๆ เช่น ด้านนโยบายและแผนงาน ด้านการบริหารงาน ด้านบุคลากร และด้านการเงิน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่สมบูรณ์แบบ จึงควรประกอบด้วย ๔ ประการ คือ คณะกรรมการบริหาร ครูผู้สอนเพียงพอต่อห้องเรียน และสถานที่เรียนเหมาะสมเพียงพอ ทุนดำเนินการหรือสามารถหาทุนจากแหล่งต่างๆ มาดำเนินการได้ ในการดำเนินศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อให้เกิดความคล่องตัวคณะกรรมการบริหารอาจแต่งตั้งคณะทำงานหรือคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจขึ้นมาดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ เช่น คณะกรรมการจัดหาทุน คณะกรรมการจัดกิจกรรมวันสำคัญ คณะกรรมการจัดหาตำรา วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น^{๒๑๒}

สรุปได้ว่า การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ประกอบด้วย ดังนี้

๑. คณะกรรมการบริหารประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ กรรมการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านต่างๆ คือ นโยบายและแผนงานการบริหารงาน บุคลากร การเงิน

๒. มีครูผู้สอน เพียงพอกับจำนวนห้องเรียน

๓. มีสถานที่เรียนเหมาะสมและเพียงพอกับจำนวนนักเรียน

๔. มีทุนดำเนินการหรือสามารถจัดหาทุนนำมาดำเนินการได้

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับการจัดตั้งและการดำเนินการตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ นักการศึกษาที่นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอแนะนำการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๑๖ ดังนี้

^{๒๑๒}กรมการศาสนา, **หลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พุทธศักราช ๒๕๔๔**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๒๐.

ตารางที่ ๒.๑๖ แสดงการจัดตั้งและการดำเนินการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กรมการศาสนา (๒๕๓๔, หน้า ๔ – ๖).	จัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่ได้จัดตั้งขึ้นแล้ว ยื่นคำขอจดทะเบียนไว้ในอุปถัมภ์ของกรมการศาสนา ตามแบบคำขอจดทะเบียน การจดทะเบียนสำหรับในกรุงเทพมหานครให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อกรมการศาสนา
กรมการศาสนา, (๒๕๔๔, หน้า ๒๐).	ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรดำเนินการในรูปของคณะกรรมการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และมีกรรมการโดยแต่งตั้ง ไม่น้อยกว่า ๕ รูป/คน ประกอบกันเป็นคณะกรรมการบริหาร ในกรณีที่เจ้าอาวาสวัดไม่สามารถเป็นผู้อำนวยการได้ อาจแต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเป็นผู้อำนวยการแทน คณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำและควบคุมดูแล

๒.๔.๓ หลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

กรมการศาสนา ได้กล่าวถึง ตามระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๓๔ได้กำหนดให้มีการจัดหลักสูตรการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ประกอบด้วย (๑) วิชาบังคับ ๓ วิชา คือ วิชาธรรม วิชาประวัติพระพุทธศาสนา และวิชาศาสนปฏิบัติ (๒) วิชาเลือก ๑ วิชา ตามความเหมาะสม โดยในส่วนของวิชาบังคับทั้ง ๓ วิชา มีสาระการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาขั้นพื้นฐาน อันเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อความเป็นพุทธะมามกะชนชาวไทยเกิดศรัทธา และความเลื่อมใสในพระจริยาวัตรของพระพุทธเจ้ารายละเอียดยของหลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีดังนี้

๑. หลักการหลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ยึดหลักว่าเด็กและเยาวชนชาวพุทธทุกคนมีความสำคัญ สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีหลักการดังนี้

๑.๑ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและการใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์

๑.๒ มีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

๑.๓ มีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาในระบบโรงเรียนและการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย

๑.๔ เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ความรู้ความเข้าใจในศิลปะ วัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามของไทย

๑.๕ เสริมสร้างคุณค่า และการดำรงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ไทย มีความภาคภูมิใจในวิถีชีวิตไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นแนวทาง

๒. จุดมุ่งหมาย หลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความสุขบนพื้นฐานแห่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

๒.๑ มีความรู้และทักษะในวิชาการทางพระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นบุคคลาผู้นับถือพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัย

๒.๒ มีความศรัทธาและเลื่อมใสในพระจริยาวัตรของพระพุทธเจ้า ส่งเสริมสัมมาปฏิบัติด้วยการเรียนรู้พุทธประวัติและแบบอย่างการบำเพ็ญคุณความดี

๒.๓ มีความรู้ ความเข้าใจ ในศาสนปฏิบัติและหลักการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถปฏิบัติตนและกล้าแสดงออกในกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องและองอาจ

๒.๔ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงามในการดำเนินชีวิต มุ่งมั่นพัฒนาตนเองให้เจริญรุ่งเรือง ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รู้จักหลักการบริหารพัฒนาจิตเพื่อประสบการณ์ความสุขสงบในชีวิตที่พึงามสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

๒.๕ รู้จักทำนุบำรุงรักษาพุทธศาสนสถาน พุทธศาสนวัตถุ พุทธศิลปะพุทธศาสนสมบัติอนุรักษและเสริมสร้างสภาพแวดล้อม

๒.๖ มีความภาคภูมิใจความเป็นพุทธมามกะชนไทย และประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนา มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์และยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๓. แนวดำเนินการจัดหลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นไปตามแนวคิด หลักการ จุดมุ่งหมาย จึงมีแนวดำเนินการจัดการหลักสูตร ดังนี้

๓.๑ ชั้นเตรียม นักเรียนช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓

๓.๒ ชั้นต้น นักเรียนช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖

๓.๓ ชั้นกลาง นักเรียนช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓

๓.๔ ชั้นสูง นักเรียนช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖

แต่ละช่วงชั้นกำหนดให้สาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

เนื้อหาวิชา (สาระการเรียนรู้)ได้แก่ เนื้อหาและกระบวนการที่ใช้เป็นสื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบ่งเป็น

๑.วิชาบังคับ หรือสาระการเรียนรู้แกนร่วม

๒.วิชาเลือกหรือสาระการเรียนรู้แกนเลือก

วิชาบังคับหรือสาระการเรียนรู้แกนร่วมเป็นสาระการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานสำหรับผู้ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทุกคนเพื่อความเป็นพุทธมามกะที่มีการดำรงชีวิตตามวิถีชาวพุทธที่มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยเน้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของหลักธรรม และเข้าใจสภาพชีวิต มีความเชื่อมั่นในหลักพระพุทธศาสนาและซาบซึ้งในพระจริยาของพระพุทธเจ้าสามารถนำหลักธรรมไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ปฏิบัติและกล้าแสดงออกในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในเทศกาลต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและองอาจวิชาบังคับทั้ง ๔ ช่วงชั้นประกอบด้วยกลุ่มวิชาหลัก ๓ กลุ่ม คือกลุ่มวิชาธรรมกลุ่มวิชาประวัติพระพุทธศาสนา กลุ่มวิชาศาสนปฏิบัติ วิชาเลือกหรือ สาระการเรียนรู้แกนเลือก เป็นสาระการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนด้านต่างๆ ตามความสามารถความถนัดและความสนใจ เพื่อเสริมสร้างทักษะวิชาการตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดสอนในการศึกษาแบบโรงเรียนทั้ง ๘ กลุ่มวิชา ได้แก่ สุขศึกษาและพลศึกษา ทัศนศิลป์ดนตรีสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การงานและอาชีพ และภาษาต่างประเทศโดยเลือก ๑ กลุ่ม

วิชาหรือมากกว่า ๑ กลุ่มวิชา ทั้งนี้กำหนดให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หรือสถานศึกษาแต่ละแห่งคำนึงถึงความพร้อมที่จะจัดสอนและความต้องการของผู้เรียน เพื่อเสริมเพิ่มเติมความรู้ความสามารถเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือด้านใดด้านหนึ่ง โดยเฉพาะเป็นสำคัญ

๔. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกระบวนการให้การศึกษาอบรม และปลูกฝังธรรมจริยธรรมตลอดจนลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ในการอยู่ร่วมกันของสังคมไทยที่มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางให้เกิดแก่ผู้เรียนทั้งในและนอกสถานศึกษาประกอบด้วยกิจกรรมโครงการหรือส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือ วันสำคัญอื่นๆ กิจกรรมบำเพ็ญกุศล กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ โครงการอบรมเข้าค่ายคุณธรรมโครงการอบรมค่ายพุทธบุตร โครงการประกอบสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะโครงการจัดประกอบบรรยายธรรม กิจกรรมกล่าวคำอาราธนา และคำถวายทานในพุทธศาสนพิธีกิจกรรมตอบปัญหาธรรมะรวมทั้งกิจกรรมที่เสริมหลักสูตรอื่นๆ^{๒๑๓}

สรุปได้ว่าหลักสูตรการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ประกอบด้วย (๑) วิชาบังคับ ๓ วิชา คือ วิชาธรรม วิชาประวัติพระพุทธศาสนา และวิชาศาสนปฏิบัติ (๒) วิชาเลือก ๑ วิชา ตามความเหมาะสม โดยในส่วนของวิชาบังคับทั้ง ๓ วิชา มีสาระการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาขั้นพื้นฐาน อันเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อความเป็นพุทธมามกะชนชาวไทยเกิดความศรัทธา และความเลื่อมใสในพระจริยาวัตรของพระพุทธเจ้ารายละเอียดยของหลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับการหลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ นักการศึกษาที่นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๑๗ ดังนี้

^{๒๑๓}กรมการศาสนา, หลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พุทธศักราช ๒๕๔๔, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๑-๕.

ตารางที่ ๒.๑๗ แสดงหลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กรมการศาสนา (๒๕๔๔, หน้า ๑-๕).	๑. หลักการ หลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๒. จุดมุ่งหมาย หลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี ๓. แนวดำเนินการจัดหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นไปตามแนวคิด หลักการ จุดมุ่งหมาย จึงมีแนวดำเนินการจัดการหลักสูตร ดังนี้ เนื้อหาวิชา (สาระการเรียนรู้) ได้แก่ เนื้อหาและกระบวนการที่ใช้เป็นสื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบ่งเป็น ๑) วิชาบังคับ หรือสาระการเรียนรู้แกนร่วม ๒) วิชาเลือกหรือสาระการเรียนรู้แกนเลือก ๔. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกระบวนการให้การศึกษาอบรม และปลูกฝังธรรมจริยธรรมตลอดจนลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์

๒.๔.๔ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดอุทัยธานี

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดอุทัยธานี ส่วนใหญ่ได้ให้วัด เป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยมีหลักสูตรการศึกษาทางด้านหลักธรรมและศาสนาเป็นหลักแต่การเรียนการสอนส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะทางด้านวิชาการอย่างเดียวเพราะนักเรียนส่วนใหญ่ได้ศึกษาวิชาศาสนาและศีลธรรมในโรงเรียนตามปกติอยู่แล้วย่อมเกิดความเบื่อหน่ายดังนั้นจึงได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีความสนุกสนานเด็กมีส่วนร่วมและแสดงออกโดยแฝงความรู้ศีลธรรมในกิจกรรมเหล่านั้นโดยมีการเพิ่มเติมการจัดหลักสูตรดนตรีพื้นเมือง ได้แก่ ระนาด ซอ กลอง เป็นต้นแต่อย่างไรก็ตามเทคนิคการสอนของบุคลากรยังขาดทักษะและประสบการณ์อยู่มากเนื่องจากผู้สอนส่วนใหญ่ยังมีสภาพเป็นพระนิสิตของมหาวิทยาลัยและสื่อการสอนก็ยังไม่มีความขาดแคลนรวมไปถึงการผลิตสื่อการสอนที่จะกระตุ้นการเรียนรู้และความสนใจของผู้เรียนให้มากขึ้นทำให้ในช่วงท้ายๆ ของการเรียนการสอนผู้เรียนเกือบครึ่งหนึ่งได้ขาดหายไปและหยุดเรียนไปที่ผ่านมาโรงเรียนฯ เคยมีโครงการจัดผู้สอนไปสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตอำเภอใกล้เคียงซึ่งก็ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีในด้านจำนวนนักเรียนแต่เนื่องจากต้อง

มีค่าใช้จ่ายมากในการเดินทางจึงทำให้ยุบเลิกโครงการนั้นและได้มุ่งเน้นการสอนภายในโรงเรียนฯ อย่างเดียวซึ่งทำให้มีจำนวนนักเรียนลดลงและมีจำนวนไม่ใคร่แน่นอนในแต่ละปี

นอกจากนี้การจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดอุทัยธานีที่ผ่านมาประสบปัญหาต่าง ๆ มากมายทั้งในด้านผู้บริหารซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการในด้านผู้สอนและผู้เรียนตลอดถึงกระบวนการจัดการศึกษาส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากขาดการวางแผนงานที่ดีทำให้ผู้บริหารไม่สามารถเลือกตัดสินใจดำเนินงานโครงการที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาอีกทั้งยังขาดหลักการประเมินโครงการที่ถูกต้องซึ่งนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดี ตามลำดับที่ได้แสดงดังตารางที่ ๒.๑๘

ตารางที่ ๒.๑๘ สถิติข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดอุทัยธานี

ลำดับที่	ชื่อศูนย์ศึกษา	อำเภอ	จำนวน			
			นักเรียน	ครูผู้สอน		
				พระ	ฆราวาส	รวม
๑	วัดห้วยพระจันทร์	หนองฉาง	๓๔	๒	๔	๖
๒	วัดหนองขุนชาติ	หนองฉาง	๑,๑๘๘	๗	-	๗
๓	วัดหนองยาง	หนองฉาง	๕๘	๑	๕	๖
๔	วัดสามัคคีรังสรรค์	หนองฉาง	๑๒๘	๓	๔	๗
๕	วัดป่าเลา	หนองฉาง	๔๕	๒	๔	๖
๖	วัดท่าโพ	หนองขาหย่าง	๕๕	๑	-	๑
๗	วัดหนองพลวง	หนองขาหย่าง	๑๖๓	๑	๗	๘
๘	วัดหนองระแหงใต้	หนองขาหย่าง	๘๐	๑	๒	๓
๙	วัดเขาปฐวี	ทัพทัน	๖๔	๑	๓	๔
๑๐	วัดหนองจิกยาว	ทัพทัน	๓๕๐	๒	๒	๔
๑๑	วัดหนองสระ	ทัพทัน	๑๐๔	๒	๒	๔
๑๒	วัดวังสาริกา	ทัพทัน	๙๓	๒	๑	๔
๑๓	วัดห้วยโศก	ลานสัก	๑๙๘	๕	๑	๖
๑๔	วัดสว่างอารมณ์	สว่างอารมณ์	๑๑๔	๔	๒	๖
๑๕	วัดเกาะตาช้าง	หนองฉาง	๗๑	๓	๓	๖
รวมทั้งสิ้น			๒,๗๔๕	๓๘	๔๐	๗๘

(ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุทัยธานี)

๒.๔.๕ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดชัยนาท

จากหลักการที่ว่าพระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญของสังคมมาตั้งแต่อดีตกาล พระสงฆ์ได้มีส่วนร่วมพัฒนาและเป็นที่พึ่งของสังคมในการสร้างสรรค์ชุมชนและท้องถิ่นทุกระดับมาโดยตลอด โดยเฉพาะการให้ความรู้สั่งสอนอบรมหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาพ่อค้า และประชาชนทั่วไป วัดจึงเป็นสถาบันหลักเป็นทั้งศูนย์รวมและเป็นที่พึ่งของชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดมาในอดีต แต่ในปัจจุบันสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมทุกหนแห่ง สังคมส่วนใหญ่มุ่งเน้นการสร้างสรรค์พัฒนาด้านวัตถุเป็นส่วนมาก ทำให้ผู้คนในสังคมขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบชั่วดีจนส่งผลให้คนประสบปัญหาในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพราะการเหินห่างจากหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา จึงทำให้คนในสังคมละเลยแนวทางดำเนินชีวิตที่ควรยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมทำให้เกิดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดชัยนาท โดยการศึกษาค้นคว้าพบดังนี้

ลำดับ	รายชื่อศูนย์ฯ	ตำบล	อำเภอ	ความโดดเด่น
๑	วัดโพธิ์งาม	บางหลวง	สรรพยา	ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ ในระดับจังหวัด ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๒	วัดกรูณา	บางหลวง	สรรพยา	ศูนย์อบรมธรรมะ

รายชื่อศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ทั้งหมด)

ลำดับ	ชื่อศูนย์ฯ	ตำบล	อำเภอ
๑	วัดท่ากระแต	เทียงแท้	สรรคบุรี
๒	วัดใหญ่	ท่าฉนวน	มโนรมย์
๓	วัดโคกสูก	หนองน้อย	วัดสิงห์
๔	วัดท่าช้าง	เขาท่าพระ	เมืองชัยนาท
๕	วัดวังเคียน	นางลือ	เมืองชัยนาท
๖	วัดประชุมธรรม	บ้านเขียน	หันคา
๗	วัดสระคู	เด่นใหญ่	หันคา
๘	วัดกรูณา	บางหลวง	สรรพยา
๙	วัดโพธิ์งาม	บางหลวง	สรรพยา

๑๐	โรงเรียนบ้านสะพานหิน	สะพานหิน	หนองมะโมง
๑๑	โรงเรียนบ้านน้ำพุ	สะพานหิน	หนองมะโมง
๑๒	วัดวังน้ำขาว	วังตะเคียน	หนองมะโมง
๑๓	วัดวังหมัน	วังหมัน	วัดสิงห์
๑๔	วัดหนองเต็น	วังตะเคียน	หนองมะโมง
๑๕	วัดหัวตะพาน	แพรงศรีราชา	สรนครบุรี

(ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชัยนาท)

ที่มา :<http://www.dra.go.th/th/Buddhist%20Studies/Chai%20Nat.html>

๒.๔.๕ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์

ลำดับ	ชุมชนคุณธรรม ศพอ.	ตำบล	อำเภอ	ความโดดเด่น
๑	ศพอ.วัดโพธาราม	ปากน้ำโพ	เมืองนครสวรรค์	ด้านการเรียนการสอน
๒	ศพอ.วัดเกรียงไกรเหนือ	เกรียงไกร	เมืองนครสวรรค์	ด้านเศรษฐกิจพอเพียง
๓	ศพอ.วัดจันเสน	จันเสน	ตาคลี	ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
๔	ศพอ.วัดวรนาถบรรพต	ปากน้ำโพ	เมืองนครสวรรค์	ด้านการเรียนการสอน
๕	ศพอ.วัดตะเคียนเลื่อน	ตะเคียนเลื่อน	เมืองนครสวรรค์	ด้านเศรษฐกิจพอเพียง

รายชื่อศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ทั้งหมด)

ลำดับ	ชื่อศูนย์ฯ	ตำบล	อำเภอ
๑	วัดศรีสวรรค์สังฆาราม	นครสวรรค์ออก	เมืองฯ
๒	วัดโพธาราม	ปากน้ำโพ	เมืองฯ
๓	วัดไทรเหนือ	วัดไทร	เมืองฯ
๔	วัดท่าพระเจริญพรต	บ้านมะเกลือ	เมืองฯ
๕	วัดบ้านแก่ง	บ้านแก่ง	เมืองฯ
๖	วัดตะเคียนเลื่อน	ตะเคียนเลื่อน	เมืองฯ
๗	วัดเกรียงไกรเหนือ	เกรียงไกร	เมืองฯ
๘	วัดสันติธรรม	หนองกรด	เมืองฯ
๙	วัดเขาล้อ	ดอนคา	ท่าตะโก

๑๐	วัดวาปีรัตนาราม	หนองโพ	ตาคลี
๑๑	วัดจันเสน	จันเสน	ตาคลี
๑๒	วัดตากฟ้า	ตากฟ้า	ตากฟ้า
๑๓	วัดโคกเตื่อ	โคกเตื่อ	ไพศาลี
๑๔	วัดหัวดงเหนือ	หัวดง	เก้าเลี้ยว
๑๕	วัดธรรมจริยवास	หนองกรด	บรรพตพิสัย
๑๖	วัดเขาทอง	เขาทอง	พยุหะคีรี
๑๗	วัดทับกฤชกลาง	ทับกฤช	ชุมแสง
๑๘	วัดศรีสุธรรมาราม	ลาดยาว	ลาดยาว
๑๙	วัดเก้าเลี้ยว	เก้าเลี้ยว	เก้าเลี้ยว
๒๐	วัดวรนาถบรรพต	ปากน้ำโพ	เมืองฯ
๒๑	ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและ เยาวชน เขต ๖	นครสวรรค์ตก	เมืองฯ

(ที่มา :สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สรุปรายงานการติดตามประเมินผล ศพอ.
ปีงบประมาณ ๒๕๖๐)

๒.๔.๖ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบจังหวัดกำแพงเพชร

ลำดับ	รายชื่อศูนย์ฯ	ตำบล	อำเภอ	ความโดดเด่น
๑	วัดไตรภูมิ	ถ้ากระต่ายทอง	พรานกระต่าย	การเรียนการสอนภาษา จีน อังกฤษ คณิตศาสตร์ และการ มอบทุนการศึกษา
๒	วัดหนองกระทุ่มใหม่	วังชะพลู	ขามเฒ่า	ประเพณีตักบาตรเทโว
๓	วัดพระบรมธาตุ	นครชุม	เมืองฯ	การทำกาละเทศ

รายชื่อศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทั้งหมด

ลำดับ	ชื่อศูนย์ฯ	ตำบล	อำเภอ
๑	วัดนาควัชรโสภณ	ในเมือง	เมืองกำแพงเพชร
๒	วัดพระบรมธาตุ	นครชุม	เมืองกำแพงเพชร

๓	วัดหนองปลิง	หนองปลิง	เมืองกำแพงเพชร
๔	วัดสลกบาตร	สลกบาตร	ขานูวรลักษบุรี
๕	วัดหนองกระทุ่มใหม่	วังชะพลู	ขานูวรลักษบุรี
๖	วัดไพรสมทร์รัตนาราม	คลองน้ำไหล	คลองลาน
๗	วัดห้วยใหญ่่างาม	มหาชัย	ไทรงาม
๘	วัดไตรภูมิ	ถ้ากระต่ายทอง	พรานกระต่าย
๙	วัดโคศรการาม	หนองหัววัว	พรานกระต่าย
๑๐	วัดลานทอง	วังควง	พรานกระต่าย
๑๑	วัดรัตนปทุม	คุ้ยบ้านโอง	พรานกระต่าย
๑๒	วัดคลองพิไกร	คลองพิไกร	พรานกระต่าย

จากการศึกษาศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดกำแพงเพชร รวมทั้งหมด ๑๕ แห่งพบว่า มี ๓ แห่งที่เป็นศูนย์ฯ ต้นแบบและมี ๑๒ แห่งเป็นศูนย์ที่อยู่ในช่วงพัฒนาเพื่อเป็นต้นแบบต่อไป

๒.๔.๗ โครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศ

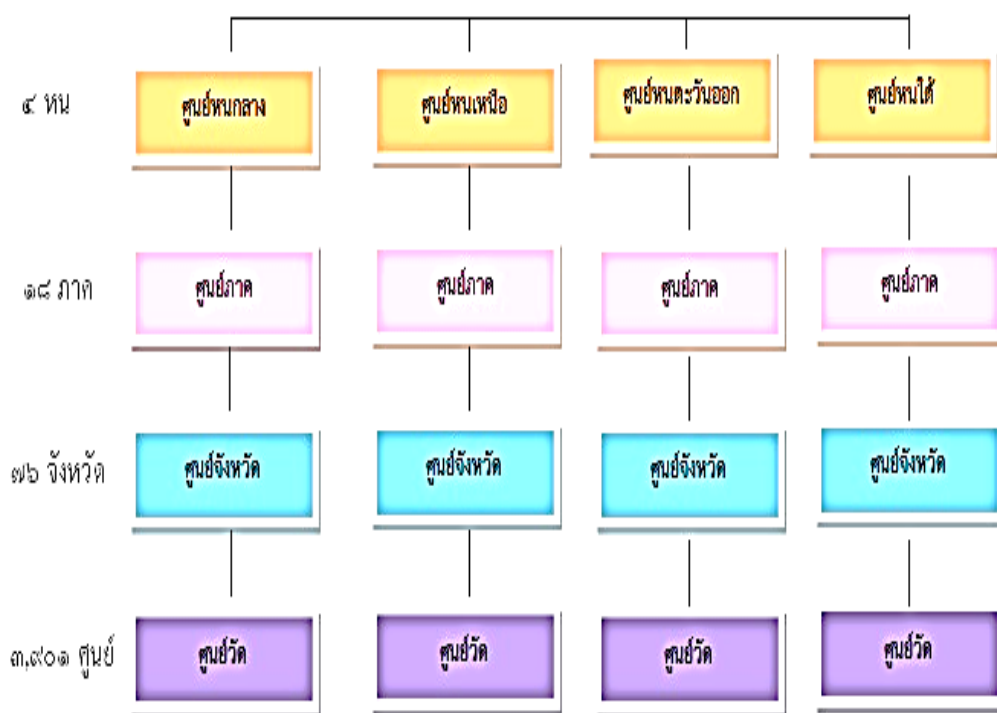
เนื่องจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นงานของการอุทิศเพื่อพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะภาคคณะสงฆ์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ได้มีความเมตตาจัดให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้มีการอบรมแก่เยาวชน และประชาชน ที่เข้าวัดศึกษาหลักธรรม คำสอนของพระพุทธศาสนา น้อมนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ดำรงตนอยู่ในสังคมด้วยความสงบสุข ภาคคณะสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญที่จะเป็นปัจจัยหนึ่งในความสำเร็จของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

มติมหาเถรสมาคม เรื่อง การขยายศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของกรมการศาสนาทำให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในปัจจุบันได้ขยายไปยังทุกชุมชนอย่างรวดเร็วด้วยความเมตตาของคณะสงฆ์ ผู้เป็นแกนนำในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในรูปแบบของ ศูนย์หน ศูนย์ภาค และศูนย์จังหวัด โดยทำหน้าที่เป็นประธาน ให้คำปรึกษา ส่งเสริม สนับสนุนและแก้ไขปัญหาอุปสรรค การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตรับผิดชอบให้สามารถดำเนินการไปได้ด้วยความเรียบร้อย

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมเป็นที่ตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น/ชุมชน เพราะได้รับความเมตตาจากภาคคณะสงฆ์ ใน

การดูแล และให้ความอุปถัมภ์ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยมีในระดับ ศูนย์หน ศูนย์
ภาค และศูนย์จังหวัดตามแผนภาพที่ ๒.๒ ดังนี้

สำนักงานบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย

แผนภาพที่ ๒.๒

โครงสร้างการบริหารสำนักงานบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยในประเทศ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีผู้วิจัยได้ศึกษาไว้ดังนี้

เนื่องจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในระดับชุมชนบัณฑิต ยังมีไม่มากนัก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกคุณนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประกอบการศึกษาในครั้งนี้ โดยเน้นที่ศูนย์ หน่วยงานที่จัดตั้งเป็นโรงแรม สถาบัน เพื่อให้การศึกษาความรู้ โดยไม่หวังผลประโยชน์และแสวงหากำไร เน้นการศึกษาสาธารณะและการกุศลไว้ และงานวิจัยระดับมหาบัณฑิตที่มีผลการวิจัยน่าสนใจสำหรับการประมวลความรู้ ดังนี้

สุจินตนิท หนูชู ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล” ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มี ๘ องค์ประกอบคือ ๑) ภาวะผู้นำของผู้ดำเนินการศูนย์ ๒) การพัฒนาบุคลากร ๓) ความคาดหวังต่อผู้เรียน ๔) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ๕) ความสามัคคีของบุคลากร ๖) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน ๗) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน ๘) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ มีค่าน้ำหนักร้อยละของความแปรปรวนสะสม ๖๓.๔๗๑ โดยมีการปฏิบัติจริงในภาพรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับประสิทธิผลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = ๔.๐๗) ประกอบด้วย ๑) การบรรลุวัตถุประสงค์ของศูนย์ ๒) ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรของศูนย์ ๓) ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานของศูนย์ และ ๔) ความสามารถในการปรับตัวของศูนย์ ^{๒๑๔}

พระปลัดประพจน์สุภาโต (อยู่สราญ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ด้านบริบท (Context) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับสังคมด้วยการเรียนรู้ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิปัญญา ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมกับเยาวชนและพุทธศาสนิกชน เพื่อให้เกิดความสงบและสว่าง รู้ความเข้าใจในเหตุปัจจัยและเงื่อนไข และรู้เท่าทันกระแสสังคม

^{๒๑๔}สุจินตนิท หนูชู, “รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๓) หน้า ๑.

ครอบคลุมการพัฒนาทุกมิติของชีวิต ทั้งนี้เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง๒. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อาจมีการดำเนินการใน ๕ ด้าน คือ ๑)ด้านบุคลากร ๒)ด้านการบริหารจัดการ ๓)ด้านการจัดทำหลักสูตร ๔)ด้านสภาพแวดล้อมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๕)ด้านการมีส่วนร่วมชุมชนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์๓. ปัจจัยกระบวนการ (Process) มีการจัดกระบวนการสอนตามหลักพุทธวิธีการสอน และหลักการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ เพื่อพัฒนาพฤติกรรม ๓ ด้านหลักๆ คือ ๑)ด้านพุทธิศึกษา(Cognitive Domain) มุ่งเน้นการเกิดความรู้และความคิดสามารถนำไปแก้ไขปัญหได้๒)ด้านจริยศึกษา (Affective Domain) มุ่งปลูกฝังเจตคติและค่านิยมชาวพุทธ ๓)ด้านทักษะศึกษา(Psychomotor Domain) มุ่งสร้างความสามารถในการปฏิบัติหรือการกระทำอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักของพฤติกรรมศาสตร์๔) ปัจจัยผลผลิต (Output) คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาเป็น “คนเก่ง” และ “คนดี” มีการพัฒนาในด้านต่างๆ คือ ๑)ด้านการพัฒนาทางกาย ๒)ด้านการพัฒนาทางสังคม ๓)ด้านการพัฒนาทางจิตใจ และ ๔)ด้านการพัฒนาด้านปัญญา๕) ปัจจัยผลกระทบ (Impact) ผลกระทบที่ตามมาคือ วัด บ้าน โรงเรียน ได้รับประโยชน์จากการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และเกิดความสมานฉันท์ร่วมมือกันพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และสังคมตามวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง มีความเชื่อมั่นว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะช่วยแก้ปัญหาศีลธรรมในเด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบัน ๖) การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์รับประชาคมอาเซียน ๑) สร้างแนวคิด“วิถีพุทธ วิถีอาเซียน” สอนวิชาธรรมศึกษาตรีโท เอก รวมทั้งพัฒนาทักษะเรื่องภาษาอังกฤษและภาษาที่ ๓ ให้เหมาะสมกับสถานภาพของผู้เรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๒)พัฒนารูปแบบวิถีชีวิต (Way of Life) ของเยาวชนไทย ให้เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาทั่วถึง ทันโลกและมีคุณธรรมจริยธรรม ๓)มีความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ในลักษณะ “รู้เขารู้เรา รบร้อยครั้งชนะร้อยครั้ง” ๔)ปรับปรุงและจัดทำหลักสูตรตำราเรียนของศูนย์ฯ เน้นความเป็นสากล ควบคู่กับเรื่องวิถีชีวิตและวัฒนธรรม๗) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ประกอบด้วย ๑)ปัญหาด้านบุคลากร ๒)ปัญหาด้านวิชาการ ๓)ปัญหาด้านงบประมาณ ๔)ปัญหาด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ๕)ปัญหาด้านกิจการนักเรียน ๖)ปัญหาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน บ้าน วัด และโรงเรียน ๘) รูปแบบการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Inputs) และกระบวนการ(Process) ได้แก่ หลักสูตร ครูและบุคลากรทางการศึกษา กระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดผลผลิต (Outputs) คือ การยกระดับคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน บนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยให้มีมาตรฐานสูง มีคุณภาพในระดับสากล

ผู้เรียนสามารถเผชิญปัญหาและการเปลี่ยนแปลง เพื่อดำรงตนในสังคมได้อย่างดีมีความสุขร่วม
รับผิดชอบพัฒนาชุมชนประเทศชาติและมีชีวิตอยู่ในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข^{๒๑๕}

นวลฉวีงามะณิศร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ : แนว
ทางการพัฒนากระบวนการบริหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดมหาสารคาม ” ผลการวิจัย
พบว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศไทยก่อตั้งโดยสมเด็จพระพุทธปาพจน
มหาราชา มีการพัฒนาการดำเนินการและระบบการเรียนมาตามลำดับโดยอาศัยพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ในหลักการที่ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์
ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาความรู้ควบคู่กับมีคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการ
ดำรงชีวิต ปัจจุบันหน่วยงานนี้ขึ้นอยู่กับกรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรมสำหรับจังหวัดมหาสารคาม
ได้รับนโยบายจากส่วนกลางให้วัดที่มีความพร้อมจัดตั้งขึ้นได้เลือกศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน
อาทิตย์ในจังหวัดมหาสารคามซึ่งจำนวน ๔ วัดก่อตั้งโดยเจ้าอาวาสและบุคคลอื่นให้การสนับสนุน
เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดมหาสารคามนั้น
จัดสอนวิชาบังคับไว้ ๓ วิชาตามที่กรมการศาสนา กำหนดโดยมีวิชาศาสนาพุทธศาสนาและศาสน
พิธีเป็นวิชาที่นักเรียนเรียนนอกจากนี้ยังนำความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมในวัน
สำคัญทางพระพุทธศาสนาวันสำคัญของชาติและวันโอกาสพิเศษสภาพปัญหาในการบริหารพบว่า
อาคารสถานที่ยังเป็นอาคารชั่วคราวยังขาดการสนับสนุนด้านเงินทุนสนับสนุนได้มาแน่นอนจึงไม่
สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องด้านบุคลากรยังไม่พอเพียงผู้บริหารศูนย์จึงต้องรับผิดชอบหลักด้าน
อุปกรณ์ยังไม่มีกำหนดงบประมาณไว้อย่างชัดเจนแนวทางการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา
วันอาทิตย์ต้องมีการวิเคราะห์หลักสูตรและกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นแต่ละแห่งด้าน
สถานที่การมีที่ทำหน้าที่ชัดเจนมีระบบสาธารณูปโภคที่เพียงพอแก่ผู้เข้ารับการอบรมด้านบุคลากรคว
รมีการฝึกอบรมหลักสูตรและเนื้อหาในการสอนมีการแลกเปลี่ยนวิทยากรที่มีประสบการณ์ไปยังศูนย์
ต่างๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจดึงดูดผู้เรียนให้เข้าร่วมกิจกรรมควรมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน
การศึกษาเพื่อให้ได้เป็นเป้าหมายนำไปสู่แนวปฏิบัติให้ตรงตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ด้านงบประมาณหน่วยงาน
ราชการและเอกชนควรให้การสนับสนุนกำหนดแผนงานและกิจกรรมให้สอดคล้องกับงบประมาณด้าน

^{๒๑๕} พระปลัดประพจน์ สภาโตะ (อยู่สาราญ) “ การศึกษารูปแบบการบริหารงานของศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครปฐม ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ,
(บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

อุปกรณ์ควรมีการกำหนดประเภทที่เหมาะสมกับการผลิตสื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้^{๒๑๖}

พระครูปลัดไพโรจน์วงจันทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรีจังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจในการจัดการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบริการนักเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กับผู้ปกครอง ด้านวิชาการ ด้านครูผู้สอน และด้านอาคารสถานที่และสภาพสิ่งแวดล้อม ๑.แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ในแต่ละด้าน คือ ด้านบริการนักเรียน โดยการบริการเอกสารประกอบการเรียน อาหารว่าง รถรับส่ง เพื่อให้ผู้เรียนมีความสะดวกในการเดินทางมาเรียน และความสะดวกในระหว่างเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กับผู้ปกครอง โดยการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองนักเรียนและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เช่น การสัมมนานอกสถานที่ การเข้าค่ายธรรมะ ด้านวิชาการ ควรปรับเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของนักเรียน และมีความทันสมัยเท่าทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน ด้านครูผู้สอน โดยการเลือกครูผู้สอน ให้มีความรู้ความสามารถในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอย่างมีคุณภาพ มีความรับผิดชอบ และมีความเสียสละ และด้านอาคารสถานที่และสภาพสิ่งแวดล้อม โดยการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้มีความมั่นคง แข็งแรงสวยงาม^{๒๑๗}

พระณัฐวุฒิ สุธิดิโคตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง ๔ด้านโดยรวมมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริหารงานวิชาการ มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารงานบุคลากร และด้านการบริหารงานงบประมาณมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ๒. เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการ

^{๒๑๖} นวลฉวีวาทะณีศรี, “ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์: แนวทางการพัฒนาระบบการบริหาร โดยมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดมหาสารคาม”, **วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคามปีที่พิมพ์ ๒๕๕๕), หน้า ๑๖๖-๑๖๘.

^{๒๑๗} พระครูปลัดไพโรจน์ วงจันทร์ “แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๖), หน้า ๗๘.

ดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามตำแหน่งของผู้บริหารศูนย์และครูผู้สอน โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ๓. เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามขนาดของศูนย์ ขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ๔. ปัญหาการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดอุบลราชธานี โดย เสนอผลวิเคราะห์ในรูปความเรียง ทั้ง ๔ ด้าน ที่สำคัญคือ ๔.๑ขาดความเข้าใจในหลักสูตร ไม่มีการวิเคราะห์หลักสูตรขาดงบประมาณในการพัฒนาด้านวิชาการ ๔.๒การใช้จ่ายงบประมาณไม่โปร่งใส การใช้จ่ายส่วนมากมุ่งไปที่การสร้างอาคารสถานที่ เป็นส่วนใหญ่ ทำให้งบประมาณที่ได้ใช้ไปผิดประเภทไม่ถึงเด็กและเยาวชนเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน ๔.๓บุคลากรขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ ขาดความกระตือรือร้นขาดความศรัทธาความเอาใจใส่ต่ออาชีพ ๔.๔อุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอและไม่มีเงินค่าตอบแทนรายเดือน^{๒๑๘}

พระมหาสุทัศน์ ไชยะภา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร” การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑) สภาพการบริหารการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ๒) ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร และ ๓) ศึกษารูปแบบการบริหารการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพตามกรอบแนวคิดการวิจัย คือ การบริหารงานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณ และการบริหารทั่วไป ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี ๒๘รูป/คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีศึกษาเอกสารสังเกต สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและสนทนากลุ่ม นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ๑.สภาพการบริหารการศึกษาของศูนย์เน้นหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ธรรมะ พุทธประวัติศาสนพิธี วัฒนธรรมไทย ธรรมศึกษา และกิจกรรมอบรมศีลธรรมจริยธรรมเป็นหลัก ทางศูนย์ได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามกรอบของหลักสูตรของกรมการศาสนา และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ๒.ปัจจัยที่ส่งเสริม คือ ผู้บริหารและครูสอน ศูนย์ได้ทำการคัดเลือกครูสอนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์สอนในรายวิชานัด ครูบรรพชิตจะสอนธรรมศึกษาและวิชาพระพุทธศาสนา ครูฆราวาสสอนวิชาเสริม คือ ดนตรีไทย นาฏศิลป์ ภาษาอังกฤษ

^{๒๑๘}พระณัฐวุฒิ สุทธิโคตร“, สภาพและปัญหาการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดอุบลราชธานี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๔), หน้า ๗๘.

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคคือ ปัญหาด้านบุคลากรคือบุคลากรที่เข้าสอนแต่ละปีนั้นไม่แน่นอน แต่บุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์ได้รับการฝึกหัดอย่างดี มีการนิเทศและประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนาบุคลากรเสมอ ๓) รูปแบบการบริหารการศึกษานั้นขึ้นกับงบประมาณ ศูนย์ได้งบประมาณ ๒ ส่วน คือ งบประมาณรายปีของรัฐและการบริจาคของประชาชน งบประมาณรายปีที่รัฐให้นั้นไม่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งปี แต่ศูนย์นี้สามารถดำรงอยู่ได้และมีคุณภาพด้านการบริจาคของประชาชน และงานบริหารทั่วไป แยกเป็นงานธุรการ งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นการเสริมงานวิชาการของศูนย์นี้ให้โดดเด่น^{๒๑๙}

พระไพฑูรย์ ปราบริป ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้สื่อการสอนของพระภิกษุในวิชาธรรมศึกษาชั้นตรีของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดสะพานสูง จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม การใช้สื่อการสอนของพระภิกษุในวิชาธรรมศึกษาชั้นตรีของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดสะพานสูง จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อทุกข้อ คำถามอยู่ในระดับมาก ดังนี้ คือ ๑.ประเภทการใช้สื่อการสอน ที่พระภิกษุใช้อยู่ในระดับมาก มีการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ ตำราและแบบเรียน ส่วนการใช้สื่อโสตทัศน ได้แก่ ภาพ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ สไลด์คอมพิวเตอร์ และสื่อวิธีการ ได้แก่ การอภิปราย ๒.ขั้นตอนการใช้สื่อการสอนของพระภิกษุ ในเรื่องวัตถุประสงค์ มีการใช้สื่อการสอนเพื่ออธิบายรายละเอียดของเนื้อหา มีการเตรียมห้องเรียนก่อนการใช้สื่อการสอน มีการใช้สื่อการสอนนำเข้าสู่บทเรียน มากกว่าขั้นตอนการสอนอื่น ระหว่างการใช้สื่อการสอนนักเรียนมองเห็นสื่อการสอนได้ชัดเจน และหลังการใช้สื่อการสอนให้นักเรียนทำกิจกรรมการเรียนด้วย ๓.ปัญหาและอุปสรรคการใช้สื่อการสอน คือ สื่อการสอนที่ใช้ไม่มีคุณภาพ ๔.คุณภาพของสื่อการสอนประกอบด้วย สื่อการสอนมีความปลอดภัยแก่นักเรียนที่ใช้ และช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการสอน และมีการประเมินสื่อการสอนด้วยการสัมภาษณ์ ๕.คุณลักษณะของสื่อการสอน คือ สื่อการสอนมีเนื้อหาสาระตรงตามวัตถุประสงค์ของบทเรียน และ ๖.ประโยชน์ของการใช้สื่อการสอน คือ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น^{๒๒๐}

^{๒๑๙}พระมหาสุทัศน์ ไชยะภา, “การบริหารการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์คุรุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ๒๕๕๖), หน้า ๒๗๐-๒๗๒.

^{๒๒๐}พระไพฑูรย์ ปราบริป “การใช้สื่อการสอนของพระภิกษุในวิชาธรรมศึกษาชั้นตรีของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดสะพานสูง จังหวัดนนทบุรี” *การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา)*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔), หน้า ๗๔-๗๕.

พระอธิการสุรินทร์ ฐานวโร (นราแหว) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ การศึกษาการจัดการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอน้อย จังหวัดนนทบุรี ” ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั้ง ๕ ด้านประกอบด้วย ๑)ด้านหลักสูตร ควรให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อที่จะทำให้หลักสูตรนั้นเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียนมากที่สุด รวมถึงเนื้อหาวิชามีความสอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษาน้อยมาก๒) ด้านการเรียนการสอน มีความทันสมัย และเป็นปัจจุบันน้อยมาก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเนื้อหาเก่า ที่ทั้งผู้สอนและผู้เรียนไม่สามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับเหตุการณ์ในปัจจุบันได้ ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ขาดการนำผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาช่วยในการผลิตสื่อสำหรับการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ๔) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนน้อย ๕) ด้านการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนของนักเรียนตามสภาพเป็นจริงนั้นน้อยมาก ส่วนแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ คือ๑.ควรจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอนของโรงเรียนในแต่ละระดับชั้น และเหมาะสมกับวัย๒. ควรจัดการเรียนการสอนอย่างมีแผนการสอนที่ชัดเจนเพื่อให้นักเรียนใช้ศึกษาต่อได้๓. สื่อการสอนควรมีหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อและมีการใช้เทคโนโลยีประกอบการสอน๔.กิจกรรมการเรียนการสอนควรใช้แหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ เช่น สถานที่สำคัญ ๆทางพระพุทธศาสนา๕.การวัดและประเมินผล ควรวัดให้หลากหลายวิธี และแจ้งผลการสอบให้เร็ว เพื่อให้นักเรียนได้ปรับปรุงตนเอง และสามารถนำผลการเรียนไปเทียบผลการเรียนที่โรงเรียนประจำได้^{๒๒๑}

สุจิตราม่วงศรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในรูปลักษณะใหม่”ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชายส่วนมากวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทมากที่สุดอายุ ๕๑ ปีขึ้นไปมากที่สุด ประสบการณ์ดำรงตำแหน่งปัจจุบันในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๖ – ๑๐ ปี มากที่สุด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน สภาพปัจจุบันของการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในรูปลักษณะใหม่ในภาพรวมอยู่ในระดับมากพิจารณาทางด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียว ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการรักษาวัฒนธรรมไทย รองมาคือ ด้านการฟื้นฟูบทบาทวัดและด้านการบริหารแบบมุ่งเน้นคุณภาพ ส่วนด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหาร

^{๒๒๑} พระอธิการสุรินทร์ ฐานวโร (นราแหว), “การศึกษาการจัดการเรียนการสอนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอน้อย จังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารจัดการคณะสงฆ์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในรูปลักษณะใหม่ในภาพรวม พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม รองลงคือ ด้านการตัดสินใจด้วยตนเองของชุมชน ส่วนด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ด้านการรักษาวัฒนธรรมไทย^{๒๒}

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับการงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ นักการศึกษาที่น่าเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอ นำการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๑๘ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑๘ แสดงงานวิจัยในประเทศ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สุจินตนิท หนูชู, (๒๕๕๓, หน้า ๑).	มี ๘ องค์ประกอบคือ ๑) ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการศูนย์ ๒) การพัฒนาบุคลากร ๓) ความคาดหวังต่อผู้เรียน ๔) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ๕) ความสามัคคีของบุคลากร ๖) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน ๗) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน ๘) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์
พระปลัดประพจน์ สุภาโต, (อยู่ สำราญ) (๒๕๕๕, หน้า ๑).	ระดับความพึงพอใจในการจัดการศึกษาศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยการรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน
นวลฉวี งามะณิศรี, (๒๕๕๕, หน้า ๑๖๖-๑๖๘).	ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศไทย ก่อตั้ง โดยสมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) มีการพัฒนาการ ดำเนินการและระบบการเรียนมาตามลำดับ โดยอาศัย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ในหลักการ ที่ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์

^{๒๒} สุจิรา ม่วงศรี “การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในรูปลักษณะใหม่” วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
(บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๑๗-๑๑๘.

	ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ควบคู่กับมี คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม
พระครูปลัดไพโรจน์ วงจันทร์ (๒๕๕๖, หน้า ๗๘).	ระดับความพึงพอใจในการจัดการศึกษาศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน
พระณัฐวุฒิ สุทธิโคตร (๒๕๕๔, หน้า ๗๘).	สภาพการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง ๔ ด้าน โดยรวมมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณารายด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านการ บริหารงานทั่วไป และด้านการบริหารงานวิชาการ มีสภาพ การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารงานบุคลากร และด้านการบริหารงานงบประมาณมีสภาพการปฏิบัติอยู่ใน ระดับปานกลาง

ตารางที่ ๒.๑๘ แสดงงานวิจัยในประเทศ(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระมหาสุทัศน์ ไชยะภา (๒๕๕๖, หน้า ๒๗๐ – ๒๗๒)	๑. สภาพการบริหารการศึกษาของศูนย์เน้นหลักสูตรทาง พระพุทธศาสนา ได้แก่ ธรรมะ พุทธประวัติศาสนพิธี วัฒนธรรมไทย ธรรมศึกษา ๒. ปัจจัยที่ส่งเสริม คือ ผู้บริหารและครูสอน ศูนย์ได้ทำการ คัดเลือกครูสอนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์สอนในรายวิชา ถนัด ๓) รูปแบบการบริหารการศึกษานั้นขึ้นกับงบประมาณ ศูนย์ ได้งบประมาณ ๒ ส่วน คือ งบประมาณรายปีของรัฐและ การบริจาคของประชาชน งบประมาณรายปีที่รัฐให้เน้นไม่ เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งปี
พระไพฑูริย์ ปราบริป (๒๕๕๔, หน้า ๗๔ – ๗๕).	๑. ประสิทธิภาพการใช้สื่อการสอน ที่พระภิกษุใช้อยู่ในระดับมาก ๒. ขั้นตอนการใช้สื่อการสอนของพระภิกษุ ในเรื่อง วัตถุประสงค์ มีการใช้สื่อการสอนเพื่ออธิบายรายละเอียด

	ของเนื้อหา ๓. ปัญหาและอุปสรรคการใช้สื่อการสอน คือ สื่อการสอนที่ใช้ไม่มีคุณภาพ ๔. คุณภาพของสื่อการสอนประกอบด้วย สื่อการสอนมีความปลอดภัยแก่นักเรียนที่ใช้
พระอธิการสุรินทร์ ฐานวโร (นราแหว), (๒๕๕๖).	๑)ด้านหลักสูตร ควรให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร ๒) ด้านการเรียนการสอน มีความทันสมัย ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ขาดการนำผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก ๔) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ๕) ด้านการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนมีการประเมินผลการเรียน
สุจิรา ม่วงศรี (๒๕๕๗, หน้า ๑๑๗ – ๑๑๘).	ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการรักษาวัฒนธรรมไทย รองมาคือ ด้านการฟื้นฟูบทบาทวัดและด้านการบริหารแบบมุ่งเน้นคุณภาพ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม

๒.๕.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

สโคป พี เอส (Scope, P.S.) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางและวัฒนธรรมในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีอำนาจนั้นมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของโรงเรียน ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลนั้นมีความสัมพันธ์กับรูปแบบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมของโรงเรียน^{๒๒๓}

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับงานวิจัยต่างประเทศตลอดจนผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ นักการศึกษาที่น่าเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอการสังเคราะห์และประมวลจากแนวคิดทั้งหมดทำเป็นหลักคิดโดยสรุปแนวคิดหลัก ได้ตาม ตารางที่ ๒.๑๙ ดังนี้

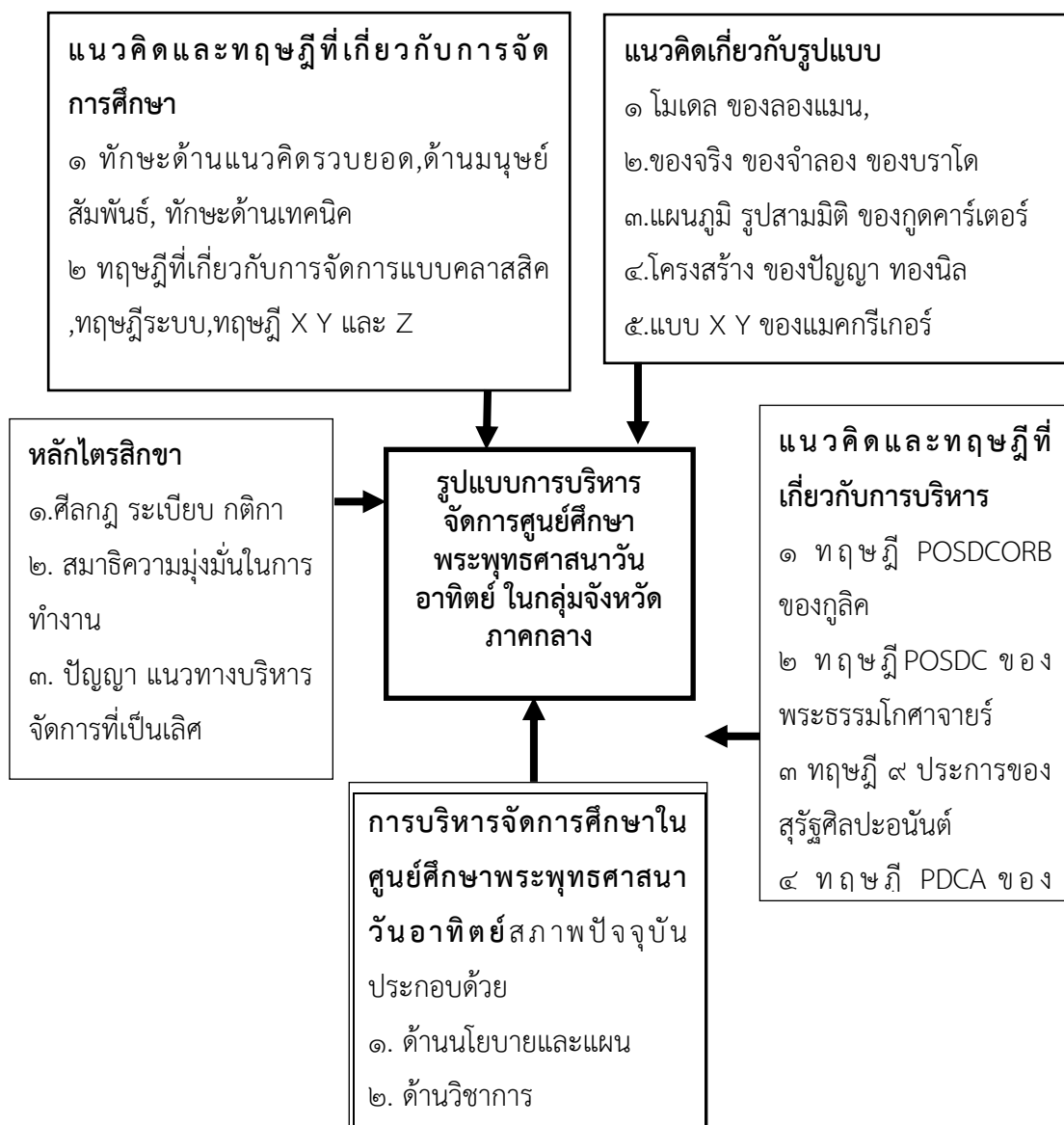
ตารางที่ ๒.๑๙ แสดงงานวิจัยต่างประเทศ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Scope, P.S., (2006)	รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีอำนาจนั้น มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของโรงเรียน

^{๒๒๓} Scope, P. S. Relationship between Leadership styles of middle school principals and school culture. Purdue University Indiana: Dissertation Abstracts International: AAT 3232235, 2006

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง” ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ของหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการบริหารเชิงรูปแบบตามหลักทฤษฎีและแนวคิดจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาวิธีการบริหารในพระพุทธศาสนาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนารูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลางโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา สถิติ รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์สถิติ ค่าเฉลี่ย ขั้นตอนการวิจัย และเกณฑ์การประเมินผล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ขั้นตอนการวิจัย

๓.๓ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยเชิงพรรณนา การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพปรากฏในขั้นตอนที่ ๑ คือจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์จำนวน ๒๒ รูปและอยู่ในขั้นตอนที่ ๒ จากเอกสารและจากการสนทนากลุ่ม การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณปรากฏอยู่ในขั้นตอนที่ ๓ การประเมิน การวิจัยแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาสภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลาง

ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลาง

ขั้นตอนที่ ๓ การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางโดยประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและความเป็นประโยชน์

๓.๒ ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางโดยมีขั้นตอนดังนี้

๑. แหล่งข้อมูล

๑.๑ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๒ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๒๒ รูป โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิดังต่อไปนี้

๑. พระสมุห์บันจง ถาวโร ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดโคกสุก จังหวัดชัยนาท

๒. พระแผน เตชวโร ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดวังหมัน จังหวัดชัยนาท

๓. พระปลัดวรเมศร์นาควโร,ดร. ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดใหญ่ จังหวัดชัยนาท

๔. พระครูวิเศษชินหัตถ์ ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดท่าบัว จังหวัดพิจิตร

๕. พระครูไพโรจน์วัชรกร ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดหนองกระทุ่มใหม่จังหวัดอุทัยธานี

๖. พระไมตรี อสภขโย ตำแหน่งเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานี

๗. พระครูวิจิตรชยาภิรักษ์ ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดหนองขุนชาติ จังหวัดอุทัยธานี

๘. พระครูอุทานธรรมกิจ ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดหนองยาง จังหวัดอุทัยธานี

๙. พระครูวิจิตรธรรม ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดท่าช้าง จังหวัดพิจิตร

๑๐. พระครูพิศาลสุภัทรคุณ ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร

๑๑. พระครูวิมลวชิราธาร ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดท่าตอน จังหวัดอุทัยธานี

๑๒. พระครูนิภาธรรมวงศ์ ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดเขาทอง จังหวัด นครสวรรค์

๑๓. พระครูสุธีโพธารักษ์,ดร. ตำแหน่งรองผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดโพธาราม จังหวัด นครสวรรค์

๑๔. พระครูปริยัติโพธารณกุลตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลวัดตะเคียนเลื่อน จังหวัด นครสวรรค์

๑๕. พระครูอุทิศธรรมรส ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดเขาปฐวี อำเภอกงพิพัท จังหวัดอุทัยธานี

๑๖. พระครูอาทรวชิรกิจ ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดไตรภูมิ จังหวัด กำแพงเพชร

๑๗. พระมหาวิสิทธิ์ ฐิตสีทิตตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดท่าตอน จังหวัด กำแพงเพชร

๑๘. พระเทพวัชรภรณ์ ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดนาควัชรโสภณจังหวัด กำแพงเพชร

๑๙. พระครูสิริสุตโสภณ,ดร. ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดสำนักขุนเณรจังหวัด พิจิตร

๒๐. พระครูอุทัยสังฆกิจ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดหนองสระ อำเภอกงพิพัท จังหวัดอุทัยธานี

๒๑. พระอธิการชัยวัฒน์เตชธมโม ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดเกาะตาช้างจังหวัด อุทัยธานี

๒๒. พระครูศรีโพธารักษ์ ตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอแม่เปิน รองผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบเก็บข้อมูล

๑.แบบสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร

๒. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างมีขั้นตอนการจัดทำเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

๑) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลางจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต บทความ เอกสาร ตำรา เว็บไซต์

๒) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างกรอบของคำถามที่จะสัมภาษณ์ โดยสร้างเครื่องมือ จากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๓) เครื่องมือที่ใช้คือเครื่องมือผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน ๓ ข้อใหญ่ตามหลักการบริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ฯ ประกอบด้วย ๒๕ ข้อย่อย ด้วยการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารมาวางเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

๔) เสร็จแล้วเสนอร่างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

๕) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

๒) ติดต่อประสานงานโดยการส่งแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเองถึงที่ทำงานของผู้เชี่ยวชาญและส่งทางไปรษณีย์ นัดวันเวลาสถานที่ที่จะสัมภาษณ์

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญตามวันเวลาที่นัดหมายไว้โดยขออนุญาตผู้เชี่ยวชาญ ในการบันทึกเสียง บันทึกภาพในระหว่างวันที่ ๒๒ สิงหาคม ถึงวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐ ได้ทำการสัมภาษณ์จำนวน ๒๒ รูป/ คน และเก็บข้อมูลกลับมาครบทุกคนคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๔) นำเทปบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ มาดำเนินการถอดเทปบันทึกเสียง เป็นเอกสารเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

๕) สรุปข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หลอมรวมมาเป็นร่างรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑. นำผลการวิเคราะห์จากขั้นตอนที่ ๑ มาจัดทำร่างรูปแบบการบริหารจัดการฯ
๒. นำร่างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขา ฯ ที่ทำเสร็จแล้วเสนอต่อ
อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ
๓. จัดประชุมสนทนากลุ่ม
๔. ทำการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม จำนวน ๙ รูป/คน แยกออกเป็นด้านๆ ประกอบด้วย

- ๑.ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาจำนวน ๓ รูป/คน
 - ๑.๑ พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ,ดร.รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
 - ๑.๒ พระมหาอุดร อุตตโร,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
 - ๑.๓ ผศ.ดร.สุพรต บุญอ่อนอาจารย์ประจำวิทยาเขตนครสวรรค์
- ๒.ผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบจำนวน ๓ คน
 - ๒.๑ รศ.ดร.ธานี เกสทอง อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครสวรรค์
 - ๒.๒ ผศ.ดร.สาธิต ทรัพย์รวงทองคณบดีคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครสวรรค์
 - ๒.๓ รศ.ดร.ประเทือง ภูมิภักทราคมอาจารย์ประจำหลักสูตรวิทยาเขตนครสวรรค์
- ๓.ผู้เชี่ยวชาญด้านศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน ๓ รูป
 - ๓.๑ พระปลัดวรเมศร์นาควโร,ดร. ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดใหญ่ จังหวัด
ชัยนาท
 - ๓.๒ พระครูสุธีโพธารักษ์,ดร. ตำแหน่งรองผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดโพธาราม จังหวัด
นครสวรรค์

๓.๓ พระครูวรชिरคุณพิพัฒน์,ดร. อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการฯ วัดพระบรมธาตุ
จังหวัดกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้คือแบบบันทึกสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างโดยมีขั้นตอนดังนี้

๑) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขา
ของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

๒) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นรูปแบบ
การบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลางเป็น
ประเด็นคำถาม ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อ ๒

๓) นำเสนอร่างเครื่องมือ ประเด็นการสนทนากลุ่ม ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและ
ปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

๔) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอ
ความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อเรียนเชิญมาร่วมสนทนากลุ่มที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ในวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑

๒) ติดต่อประสานงานโดยการนำหนังสือส่งถึงผู้เชี่ยวชาญ ณ.สถานที่ทำงานด้วย
ตนเองและนัดหมายวันเวลา สถานที่ ตามกำหนดในหนังสือ

๓) ดำเนินการสนทนากลุ่มวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑ที่ห้องประชุมอาคารตึก
อำนวยการ สำนักงานรองอธิการบดี ด้วยการบันทึกภาพและเสียง

๔) ดำเนินการสรุปข้อมูลจากการสนทนากลุ่มแล้ววิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้ จัดทำเป็น
รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๕) นำรูปแบบที่ได้จากข้อ ๔ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้
และความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ ๓ ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดกลุ่มภาคกลางเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบประเมินที่ประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และด้านประโยชน์

๑. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยคัดเลือกโดยวิธีการเจาะจงได้แก่ ผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จำนวน ๑๕รูป/คน เพื่อประเมินรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย

๑.๑ พระครูศรีโพธารักษ์.เจ้าคณะอำเภอแม่เป็น รองผู้อำนวยการศูนย์วัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์

๑.๒ พระครูสุธีโพธารักษ์,ดร. รองผู้อำนวยการศูนย์วัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์

๑.๓ พระครูนิภาธรรมวงศ์ ผู้อำนวยการศูนย์วัดเขาทอง จังหวัดนครสวรรค์

๑.๔ พระครูอาทรวิชกิจ ผู้อำนวยการศูนย์วัดไตรภูมิ จังหวัดกำแพงเพชร

๑.๕ พระมหาวิสิทธิ์ จิตสิทธิ ผู้อำนวยการศูนย์วัดไตรภูมิ จังหวัดกำแพงเพชร

๑.๖ พระครูสิริสุตโสภณ,ดร. ผู้อำนวยการศูนย์ วัดสำนักขุนเณร จังหวัดพิจิตร

๑.๗ พระครูพิศาลสุภัทรคุณ ผู้อำนวยการศูนย์ วัดบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร

๑.๘ พระอธิการชัยวัฒน์ เตชธมโม ผู้อำนวยการศูนย์ วัดเกาะตาช้าง จังหวัดอุทัยธานี

๑.๙ พระครูอุทิศธรรมรส ผู้อำนวยการศูนย์ วัดเขาปฐวี อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี

๑.๑๐ พระครูวิจิตรชยาภิรักษ์ ผู้อำนวยการศูนย์ วัดหนองขุนชาติ จังหวัดอุทัยธานี

๑.๑๑ พระครูอุทานธรรมกิจ ผู้อำนวยการศูนย์ วัดหนองยาง จังหวัดอุทัยธานี

๑.๑๒ พระครูอุทัยสังฆกิจ ผู้อำนวยการศูนย์ วัดหนองสระ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี

๑.๑๓ พระปลัดวรเมศวร์นาควโร,ดร. ผู้อำนวยการศูนย์วัดใหญ่ จังหวัดชัยนาท

๑.๑๔ พระแผน เตชวโร ผู้อำนวยการศูนย์ วัดวังหมัน จังหวัดชัยนาท

๑.๑๕ พระสมุห์บันจง ถาวโร ผู้อำนวยการศูนย์วัดโคกสุก จังหวัดชัยนาท

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคือแบบประเมินที่ประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับคือ ๕,๔,๓,๒ และ ๑ โดยมีเกณฑ์การประเมินตามมาตราส่วนประมาณค่าดังนี้

มาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ (Rating Scale) สร้างตามมาตรวัดของ ลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้^๑

ระดับคะแนน ๕	หมายถึง มีความถูกต้อง/มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้ใน การปฏิบัติ/และมีประโยชน์ได้เท่ากับมากที่สุด
ระดับคะแนน ๔	หมายถึง มีความถูกต้อง/มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้ใน การปฏิบัติ/และมีประโยชน์ได้เท่ากับมาก
ระดับคะแนน ๓	หมายถึง มีความถูกต้อง/มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้ใน การปฏิบัติ/และมีประโยชน์ได้เท่ากับปานกลาง
ระดับคะแนน ๒	หมายถึง มีความถูกต้อง/มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้ ในการปฏิบัติ/และมีประโยชน์ได้เท่ากับน้อย
ระดับคะแนน ๑	หมายถึง มีความถูกต้อง/มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้ใน การปฏิบัติ/และมีประโยชน์ได้เท่ากับน้อยที่สุด

โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

๒.๑ ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มาสร้างแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอิงรูปแบบที่ได้จากการดำเนินการในขั้นตอนที่ ๒ มาจัดทำ

๒.๒ นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นเป็นรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ จำนวน ๘ ประเด็นความรู้ โดยมีวิธีการ/กิจกรรมจำนวน ๕๔ วิธีการ

^๑บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น ๒๕๔๐), หน้า ๘๖-๘๘.

๒.๓ นำแบบประเมินที่สร้างเสร็จแล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

๒.๔ นำแบบประเมินที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปเป็นเครื่องมือประเมิน

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๑ ขอนหนังสืออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อส่งถึงผู้เชี่ยวชาญได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน ๑๕ คน ให้ประเมินรูปแบบที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย

๓.๒ ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และส่งรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางที่จะทำการประเมินโดยการส่งด้วยตนเองถึงผู้เชี่ยวชาญในวัน/เวลาและสถานที่ทำการประเมินและการไปเก็บเอกสาร

๓.๓ ให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมิน ๔ ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์ โดยการ Checklist ตรงในช่องกับความเป็นจริงมากที่สุดตามมาตราส่วนประมาณค่า

๓.๔ ดำเนินการเก็บรวบรวมด้วยวิธีไปเก็บแบบประเมินด้วยตนเองที่สถานที่ที่ผู้บริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ปฏิบัติหน้าที่ จำนวน ๑๕ ชุด เก็บมาได้ครบคิดเป็นร้อยละ

๑๐๐

๓.๓ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

เกณฑ์การประเมินสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ใช้สถิติในการวิจัยได้แก่ค่าเฉลี่ย

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ(เอ็กซ์บาร์)	$\bar{X}$	คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
	$\sum x$	คือ ผลบวกของข้อมูลทุกค่า
	n	คือ จำนวนข้อมูลทั้งหมด

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)

$$S.D. = \sqrt{\frac{(x-\bar{x})^2}{n-1}}$$

เมื่อ S.D. คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

x คือ ข้อมูล (ตัวที่ 1,2,3...,n)

$\bar{x}$ คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

n คือ จำนวนข้อมูลทั้งหมด

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้^๒

คะแนนเฉลี่ย ๔.๕๑ – ๕.๐๐ แปลความว่า	มีความถูกต้อง/มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ/และมีประโยชน์ได้เท่ากับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย ๓.๕๑ – ๔.๕๐ แปลความว่า	มีความถูกต้อง/มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ/และมีประโยชน์ได้เท่ากับมาก
คะแนนเฉลี่ย ๒.๕๑ – ๓.๕๐ แปลความว่า	มีความถูกต้อง/มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ/และมีประโยชน์ได้เท่ากับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย ๑.๕๑ – ๒.๕๐ แปลความว่า	มีความถูกต้อง/มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ/และมีประโยชน์ได้เท่ากับระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๕๐ แปลความว่า	มีความถูกต้อง/มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ/และมีประโยชน์ได้เท่ากับระดับน้อยที่สุด

^๒ ชัชวาล เรื่อง ประพันธ์, สถิติพื้นฐาน, (ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา ๒๕๓๙), หน้า ๑๕.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง” ผู้วิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง ๒) สร้างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง และ๓) ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง โดยมีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นหน่วยของการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์ ประกอบคำบรรยาย เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา จึงนำเสนอผลการศึกษาวิจัย โดยแบ่งเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ศึกษาสภาพการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง

ตอนที่ ๒สร้างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง

ตอนที่ ๓ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง

ตอนที่ ๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

โดยมีรายละเอียดผลการศึกษาในขั้นตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางดังนี้

๑.๑ ผลจากการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้วิธี สภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้

การจัดการศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีรูปแบบดังนี้โดยจัดให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน ชุมชนและสังคม ซึ่งครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี และมีการประเมินผลที่เน้นการประเมินในสภาพที่แท้จริง มีสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ เน้นการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาสอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน และส่งเสริมการเรียนรู้การพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ และเต็มความสามารถ ซึ่งการจัดการศึกษาจึงไม่ใช่เป็นเพียงแค่กิจกรรมที่ครูกระทำให้นักเรียนได้ความรู้แต่เพียงภายในห้องเรียนเท่านั้น ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบของการจัดการศึกษาอีกด้วย การจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์

โดยมีองค์ประกอบของการจัดการศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์คือ ครูหรือผู้สอน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่งในการสอนการจัดกิจกรรมของศูนย์ เพราะจะทำให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การเตรียมการสอนของครูจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งคุณภาพของผู้เรียนนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพในการสอนของครูโดยตรง นักเรียน หรือผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสอนและจะขาดไม่ได้เพราะถ้าหากไม่มีผู้เรียนการเรียนการสอนจะไม่เกิดขึ้น ครูจำเป็นจะต้องรู้จักผู้เรียนก่อนและองค์ประกอบที่เกี่ยวกับผู้เรียนหลักสูตร เป็นประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายปลายทางที่ต้องการส่วนสำคัญของหลักสูตร ได้แก่ จุดประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล วิธีสอน วิธีการ วิธีการขั้นการเตรียมการสอน เป็นการวางแผนการสอน ออกแบบกิจกรรมการสอน กำหนดจุดมุ่งหมาย ขั้นการดำเนินการเรียนการสอน เป็นการปฏิบัติการตามการสอนที่วางไว้ ขั้นการประเมินผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายเพื่อทราบว่านักเรียนมีพฤติกรรมเกิดการเรียนรู้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เนื้อหาวิชา ทักษะกระบวนการและการประเมินผล ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การเตรียมการสอน วัดผลประสงคของวิชา เอกสารประกอบการสอน ความสามารถในการสอน การจัดกิจกรรมการสอนและการประเมินผล

ในด้านการบริหารและการบริหารจัดการมีการจัดการจากธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคมซึ่งจะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยจะต้องมีผู้นำกลุ่มและมีแนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย ซึ่งอาจเรียกว่าผู้บริหารและการบริหารตามลำดับ ดังนั้น ที่ใดมีกลุ่มที่นั้นย่อมมีการบริหาร คำว่า การบริหารและการบริหารจัดการ รวมทั้งคำ

อื่นๆ อีก เป็นต้นว่า การปกครอง (government) การบริหารการพัฒนา การจัดการ และการพัฒนา (development) หรือแม้กระทั่งคำว่า การบริหารการบริการ (service administration) การบริหารจัดการสำนักหรือการบริหารความรู้จิตรู้ชอบ (consciousness administration) การบริหารคุณธรรม (morality administration) และการบริหารการเมือง (politics administration) ที่เป็นคำในอนาคตก็น่าจะถูกนำมาใช้ได้ คำเหล่านี้ล้วนมีความหมายใกล้เคียงกัน ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจในแต่ละยุคสมัยจะนำคำใดมาใช้

รูปแบบการบริหารและรูปแบบการบริหารจัดการ ว่าเป็นแนวทางหรือวิธีการดำเนินงานใดๆ ของหน่วยงานและบุคลากรของหน่วยงานให้มีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น โดยครอบคลุมทั้งการดำเนินการหรือการปฏิบัติงานเพื่อให้มีแนวโน้มการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น รวดเร็ว ประหยัด และเกิดประสิทธิภาพมากที่สุดรูปแบบโครงสร้างเครือข่ายของการบริหาร เป็นการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการบริหารรูปแบบโครงสร้างของการบริหาร เป็นการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานให้เป็นระบบ มีลักษณะเป็นขั้นตอนเพื่อให้เกิดดุลยภาพและทักษะขบวนการในหลายด้านอาทิเช่น ด้านวิชาการ ด้านความรู้ ความสามารถลงมือปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผลงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย หลักการบริหารแบบกระจายอำนาจ มีจุดเน้นที่สำคัญในการพัฒนา

หลักสูตรการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ประกอบด้วย (๑) วิชาบังคับ ๓ วิชา คือ วิชาธรรม วิชาประวัติพระพุทธศาสนา และวิชาศาสนปฏิบัติ (๒) วิชาเลือก ๑ วิชา ตามความเหมาะสม โดยในส่วนของวิชาบังคับทั้ง ๓ วิชา มีสาระการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาขั้นพื้นฐาน อันเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อความเป็นพุทธมามกะชนชาวไทยเกิดความศรัทธา และความเลื่อมใสในพระจริยาวัตรของพระพุทธเจ้ารายละเอียดยของหลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๑.๒ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อยืนยันการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างโดยสัมภาษณ์ความคิดเห็นของตัวแทนผู้อำนวยการศูนย์ฯ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ รวม ทั้งสิ้น จำนวน ๒๒ รูป/คน สรุปดังนี้

๑. ด้านนโยบายและแผน ประกอบด้วย

๑) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ จัดสถานที่ที่มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงามดึงดูดใจผู้เรียน จัดบรรยากาศชั้นเรียน เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน^๑การจัดสถานที่เรียนเป็นระบบ และมีระเบียบ จัดบรรยากาศชั้นเรียน เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน^๒มีห้องเรียนที่มีเทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน^๓การจัดสถานที่เรียนเป็นระบบ และมีระเบียบ มีห้องปฏิบัติสมาธิภาวนาที่เหมาะสม เพียงพอสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ^๔มีห้องเรียนที่มีเทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีการจัดห้องเรียนเหมาะสมมุ่งให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน^๕การจัดสถานที่เรียนเป็นระบบ และมีระเบียบ จัดสถานที่ให้มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงามเพื่อดึงดูดใจผู้เรียน^๖จัดบรรยากาศชั้นเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดทำ จัดหาแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียนจัดบรรยากาศชั้นเรียน และเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมีแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน^๗มีการจัดห้องเรียนเหมาะสมมุ่งให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน มีห้องปฏิบัติสมาธิภาวนาที่เหมาะสม เพียงพอสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ^๘มีห้องเรียนที่มีเทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีการจัดห้องเรียนเหมาะสมมุ่งให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน มีแหล่งเรียนรู้หลากหลาย

^๑สัมภาษณ์ พระสมุห์บันจง ถาวโร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดโคกสูง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^๒สัมภาษณ์ พระแผน เตชวโร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดวังหมัน, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐

^๓สัมภาษณ์ พระปลัดวรเมศวร์นาควโร,ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดใหญ่, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^๔สัมภาษณ์ พระครูวิเศษชินทนต์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าบัว, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๐.

^๕สัมภาษณ์ พระครูโพธิ์โรจน์นวัชรการ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองกระทุ่มใหม่, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๐.

^๖สัมภาษณ์ พระไมตรี อาสภโย, ผู้อำนวยการเลขาเจ้าคณะจังหวัด, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^๗สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรชยาภิรักษ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองขุนชาติ, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๐.

^๘สัมภาษณ์ พระครูอุทานธรรมกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองยาง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐.

เหมาะสมกับระดับชั้นเรียน^๙สถานที่มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงามดึงดูดใจผู้เรียน จัดบรรยากาศชั้นเรียน เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมีห้องเรียนที่มีเทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน^{๑๐}สถานที่มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงามดึงดูดใจผู้เรียน มีการจัดห้องเรียนเหมาะสมมุ่งให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน มีห้องปฏิบัติสมาธิภาวนาที่เหมาะสม เพียงพอสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ^{๑๑}สถานที่มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงามดึงดูดใจผู้เรียน จัดบรรยากาศชั้นเรียน เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมีห้องเรียนที่มีเทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน^{๑๒}มีห้องเรียนที่มีเทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีการจัดห้องเรียนเหมาะสมมุ่งให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน มีแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน^{๑๓}การจัดสถานที่เรียนเป็นระบบ และมีระเบียบ สถานที่มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงามดึงดูดใจผู้เรียน จัดบรรยากาศชั้นเรียน เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน^{๑๔}มีการจัดห้องเรียนเหมาะสมมุ่งให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน มีแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน มีห้องปฏิบัติสมาธิภาวนาที่เหมาะสม เพียงพอสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ^{๑๕}จัดบรรยากาศชั้นเรียน เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มีห้องเรียนที่มีเทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีการจัดห้องเรียนเหมาะสมมุ่งให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน^{๑๖}การจัดสถานที่เรียนเป็นระบบ และมีระเบียบ สถานที่มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงามดึงดูดใจ

^๙สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรม, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าช้าง จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐}สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสุภัทรคุณ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดบางมูลนาก, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑}สัมภาษณ์ พระครูวิมลชราธาร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าตอน, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒}สัมภาษณ์ พระครูนิภาธรรมวงศ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเขาทอง, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓}สัมภาษณ์ พระครูสุธีโพธารักษ์,ดร. ผู้อำนวยการศูนย์วัดโพธาราม, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔}สัมภาษณ์ พระครูปริยัติโพธานุกุล, ผู้อำนวยการศูนย์วัดตะเคียนเลื่อน, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕}สัมภาษณ์ พระครูอุทิศธรรมรส, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเขาปลาร้า, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖}สัมภาษณ์ พระครูอาทรวิชกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดไตรภูมิ, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

ผู้เรียน^{๑๗}มีการจัดห้องเรียนเหมาะสมมุ่งให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน มีแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน มีห้องปฏิบัติสมาธิภาวนาที่เหมาะสม เพียงพอสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ^{๑๘}มีห้องเรียนที่มีเทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีการจัดห้องเรียนเหมาะสมมุ่งให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน มีแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน มีห้องปฏิบัติสมาธิภาวนาที่เหมาะสม เพียงพอสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ^{๑๙}มีห้องเรียนที่มีเทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีการจัดห้องเรียนเหมาะสมมุ่งให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน^{๒๐} มีแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน^{๒๑}การจัดสถานที่เรียนเป็นระบบ และมีระเบียบ สถานที่ที่มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงามดึงดูดใจผู้เรียน จัดบรรยากาศชั้นเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มีห้องเรียนที่มีเทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน^{๒๒}

๒) ความคาดหวังต่อผู้เรียน ผู้เรียนมีความรู้วิชาการที่เป็นหลักทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น^{๒๓}ผู้เรียนมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธเจ้ามากขึ้น ผู้เรียนมีการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม^{๒๔}ผู้เรียนมีการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสมผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็น

^{๑๗}สัมภาษณ์ พระมหาวีรสิทธิ์ ฐิตสีทธี, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าตอน, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๘}สัมภาษณ์ พระเทพวัชรภรณ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดนาควัชรโสภณ, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๙}สัมภาษณ์ พระครูสิริสุตโสภณ,ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดสำนักขุนเณร, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๒๐}สัมภาษณ์ พระครูอุทัยสังฆกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองสระ, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๒๑}สัมภาษณ์ พระอธิการชัยวัฒน์ เตชธมโม, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเกาะตาช้าง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๒๒}สัมภาษณ์ พระครูศรีโพธารักษ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดธพาราม, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๒๓}สัมภาษณ์ พระสมุห์บันจง ถาวโร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดโคกสูง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๒๔}สัมภาษณ์ พระแผน เตชวโร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดวังหมัน, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

พุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น^{๒๕}ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาดีขึ้น^{๒๖}ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาดีขึ้น ผู้เรียนมีความสำเร็จสอบผ่านในแคะ,ระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรอย่างชัดเจน^{๒๗}ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาดีขึ้น^{๒๘}ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาดีขึ้น ผู้เรียนมีความสำเร็จสอบผ่านในแคะ,ระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรอย่างชัดเจน^{๒๙}ผู้เรียนมีความรู้วิชาการที่เป็นหลักทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง ผู้เรียนมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธเจ้ามากขึ้น ผู้เรียนมีการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม^{๓๐}ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาดีขึ้น ผู้เรียนมีความสำเร็จสอบผ่านในแคะ,ระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรอย่างชัดเจน^{๓๑}ผู้เรียนมีความรู้วิชาการที่เป็นหลักทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องผู้เรียนมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธเจ้ามากขึ้น^{๓๒}ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาดีขึ้น^{๓๓}ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนา

^{๒๕}สัมภาษณ์ พระปลัดวรเมศร์นาควโร,ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดใหญ่, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๒๖}สัมภาษณ์ พระครูวิเศษชินทนต์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าบัว, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๒๗}สัมภาษณ์ พระครูไพโรจน์วัชรการ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองกระทุ่มใหม่, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๒๘}สัมภาษณ์ พระไมตรี อาสภโย, ผู้อำนวยการเลขาเจ้าคณะจังหวัด, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๒๙}สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรชยาภิรักษ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองขุนชาติ, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๓๐}สัมภาษณ์ พระครูอุทานธรรมกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองยาง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๓๑}สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรม, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าช้าง, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๓๒}สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสุภัทรคุณ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดบางมูลนาก, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๓๓}สัมภาษณ์ พระครูวิมลวรชราธ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าตอน, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๐

ดีขึ้น ผู้เรียนมีความสำเร็จสอบผ่านในแต่ละระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรอย่างชัดเจน^{๓๔}ผู้เรียนมีการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น^{๓๕}ผู้เรียนมีความรู้วิชาการที่เป็นหลักทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง^{๓๖}ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาดีขึ้น^{๓๗}ผู้เรียนมีการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต^{๓๘}ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาดีขึ้น^{๓๙}ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาดีขึ้นประจำวันอย่างเหมาะสม^{๔๐}ผู้เรียนมีความรู้วิชาการที่เป็นหลักทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง ผู้เรียนมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธเจ้ามากขึ้น^{๔๑}ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น^{๔๒}ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษา

^{๓๔}สัมภาษณ์ พระครูนิภาธรรมวงศ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเขาทอง, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๓๕}สัมภาษณ์ พระครูสุธีโพธารักษ์,ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดโพธาราม, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๓๖}สัมภาษณ์ พระครูปริยัติโพธารกุล, ผู้อำนวยการศูนย์วัดตะเคียนเลื่อน, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๓๗}สัมภาษณ์ พระครูอุทิศธรรมรส, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเขาปฐวี, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๓๘}สัมภาษณ์ พระครูอาทรวิชกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดไตรภูมิ, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๓๙}สัมภาษณ์ พระมหาวีสิทธิ์ ฐิตสิทธิ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าตอน, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๔๐}สัมภาษณ์ พระเทพวัชรภรณ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดนาควัชรโสภณ, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๔๑}สัมภาษณ์ พระครูสิริสุตโสภณ,ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดสำนักขุนเณร, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๔๒}สัมภาษณ์ พระครูอุทัยสังฆกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองสระ, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

พระพุทธศาสนาดีขึ้น^{๔๓} ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาดีขึ้น ผู้เรียนมีความสำเร็จสอบผ่านในแค,ระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรอย่างชัดเจน^{๔๔}

๒. ด้านวิชาการ

๑) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน หลักสูตรกำหนดวิชาบังคับ วิชาเลือก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม หลักสูตรกำหนดเนื้อหาวิชาบังคับ วิชาเลือก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทันสมัย หลักสูตรมีความเหมาะสมในการกำหนดให้ผู้เรียนมีระยะเวลาการเรียนการสอนตามหลักสูตร^{๔๕} หลักสูตรกำหนดเนื้อหาวิชาบังคับ วิชาเลือก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทันสมัย หลักสูตรมีความเหมาะสมในการกำหนดให้ผู้เรียนมีระยะเวลาการเรียนการสอนตามหลักสูตร^{๔๖} หลักสูตรมีความเหมาะสมในการกำหนดให้ผู้เรียนมีระยะเวลาการเรียนการสอนตามหลักสูตร การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เหมาะสมกับระยะเวลาในการสอนตามหลักสูตร^{๔๗} การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เหมาะสมกับระยะเวลาในการสอนตามหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมที่จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และความรู้แก่ผู้เรียน^{๔๘} มีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นผู้เรียนเป็นสำคัญเหมาะสมกับสภาพศูนย์ มีการประเมินผลการเรียนการสอน สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่เป็นจริง^{๔๙} หลักสูตรกำหนดวิชาบังคับ วิชาเลือก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม มีการประเมินผลการเรียนการสอน สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่เป็นจริง^{๕๐} การจัดเนื้อหาสาระการ

^{๔๓}สัมภาษณ์ พระอธิการชัยวัฒน์ เตชธมโม, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเกาะตาช้าง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๔๔}สัมภาษณ์ พระครูศรีโพธารักษ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดโพธาราม, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๔๕}สัมภาษณ์ พระสมุห์บันจง ถาวโร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดโคกสูง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๔๖}สัมภาษณ์ พระแผน เตชวโร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดวังหมัน, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๔๗}สัมภาษณ์ พระปลัดวรเมศร์นาครโร,ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดใหญ่, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๔๘}สัมภาษณ์ พระครูวิเศษชินทต, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าบัว, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๔๙}สัมภาษณ์ พระครูไพโรจน์วัชรการ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองกระทุ่มใหม่, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๕๐}สัมภาษณ์ พระไมตรี อาสภโย, ผู้อำนวยการเลขาเจ้าคณะจังหวัด, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

เรียนรู้ เหมาะสมกับระยะเวลาในการสอนตามหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมที่จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และความรู้แก่ผู้เรียน^{๕๑}กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมที่จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และความรู้แก่ผู้เรียน มีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นผู้เรียนเป็นสำคัญเหมาะสมกับสภาพศูนย์ มีการประเมินผลการเรียนการสอน สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่เป็นจริง^{๕๒}หลักสูตรมีความเหมาะสมในการกำหนดให้ผู้เรียนมีระยะเวลาการเรียนการสอนตามหลักสูตร การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เหมาะสมกับระยะเวลาในการสอนตามหลักสูตร^{๕๓}การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เหมาะสมกับระยะเวลาในการสอนตามหลักสูตรมีการประเมินผลการเรียนการสอน สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่เป็นจริง^{๕๔}หลักสูตรมีความเหมาะสมในการกำหนดให้ผู้เรียนมีระยะเวลาการเรียนการสอนตามหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมที่จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และความรู้แก่ผู้เรียน^{๕๕}กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมที่จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และความรู้แก่ผู้เรียนมีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นผู้เรียนเป็นสำคัญเหมาะสมกับสภาพศูนย์^{๕๖}หลักสูตรกำหนดวิชาบังคับ วิชาเลือก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม หลักสูตรกำหนดเนื้อหาวิชาบังคับ วิชาเลือก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทันสมัย หลักสูตรมีความเหมาะสมในการกำหนดให้ผู้เรียนมีระยะเวลาการเรียนการสอนตามหลักสูตร^{๕๗}กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมที่จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และความรู้แก่ผู้เรียน มีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นผู้เรียนเป็นสำคัญเหมาะสมกับสภาพศูนย์ มีการประเมินผลการเรียนการสอน สอดคล้องกับ

^{๕๑}สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรชยาภิรักษ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองขุนชาติ, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๕๒}สัมภาษณ์ พระครูอุทานธรรมกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองยาง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๕๓}สัมภาษณ์ พระครูวิฑิตธรรม, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าช้าง จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๕๔}สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสุภัทรคุณ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดบางมูลนาก, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๕๕}สัมภาษณ์ พระครูวิมลวชิราธาร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าตอน, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๕๖}สัมภาษณ์ พระครูนิภาธรรมวงศ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเขาทอง, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๕๗}สัมภาษณ์ พระครูสุธีโพธารักษ์,ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดโพธาราม, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สภาพการเรียนรู้ที่เป็นจริง^{๕๘}หลักสูตรมีความเหมาะสมในการกำหนดให้ผู้เรียนมีระยะเวลาการเรียนการสอนตามหลักสูตร การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เหมาะสมกับระยะเวลาในการสอนตามหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมที่จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และความรู้แก่ผู้เรียน^{๕๙} กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมที่จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และความรู้แก่ผู้เรียน^{๖๐} หลักสูตรมีความเหมาะสมในการกำหนดให้ผู้เรียนมีระยะเวลาการเรียนการสอนตามหลักสูตร^{๖๑}การจัดการเรียนการสอนที่เป็นผู้เรียนเป็นสำคัญเหมาะสมกับสภาพศูนย์ มีการประเมินผลการเรียนการสอน สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่เป็นจริง^{๖๒}การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เหมาะสมกับระยะเวลาในการสอนตามหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมที่จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และความรู้แก่ผู้เรียน^{๖๓}หลักสูตรกำหนดวิชาบังคับ วิชาเลือก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม^{๖๔}หลักสูตรมีความเหมาะสมในการกำหนดให้ผู้เรียนมีระยะเวลาการเรียนการสอนตามหลักสูตร การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เหมาะสมกับระยะเวลาในการสอนตามหลักสูตร^{๖๕}มีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นผู้เรียนเป็นสำคัญเหมาะสมกับสภาพศูนย์ มีการประเมินผลการเรียนการสอน สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่เป็นจริง^{๖๖}

^{๕๘}สัมภาษณ์ พระครูปริยัติโพธานุกุล, ผู้อำนวยการศูนย์วัดตะเคียนเลื่อน, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๕๙}สัมภาษณ์ พระครูอุทิศธรรมรส, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเขาปลาร้า, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๖๐}สัมภาษณ์ พระครูอาทรพรพิริยกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดไตรภูมิ, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๖๑}สัมภาษณ์ พระมหาวิสิทธิ์ ฐิตสีลิต, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าตอน, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๖๒}สัมภาษณ์ พระเทพวัชรภรณ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดนาควัชรโสภณ, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๖๓}สัมภาษณ์ พระครูสิริสุตโสภณ,ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดสำนักขุนเณร, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๖๔}สัมภาษณ์ พระครูอุทัยสังฆกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองสระ, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๖๕}สัมภาษณ์ พระอธิการชัยวัฒน์ เตชธมโม, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเกาะตาช้าง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๖๖}สัมภาษณ์ พระครูศรีโพธานุรักษ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดโพธาราม, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

๒) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์หลักสูตรของกรมการศาสนา^{๖๗}การประเมินพัฒนาการด้านความตรงต่อเวลาในการเรียนของผู้เรียนเสมอ ได้รับการประเมินพัฒนาการด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่นอยู่เสมอ^{๖๘}ได้รับการประเมินพัฒนาการด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่นอยู่เสมอ มีการประเมินพัฒนาการด้านความขยันอดทนในการเรียนของผู้เรียน^{๖๙}มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริต ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านความกตัญญูกตเวที^{๗๐}ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านความกตัญญูกตเวที ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมีระเบียบวินัย ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมีมารยาทดีงาม^{๗๑}มีการประเมินพัฒนาการด้านความขยันอดทนในการเรียนของผู้เรียนผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมีมารยาทดีงาม^{๗๒}ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์หลักสูตรของกรมการศาสนา ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านความกตัญญูกตเวที^{๗๓}ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์หลักสูตรของกรมการศาสนา มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริต^{๗๔}การประเมินพัฒนาการด้านความตรงต่อเวลาในการเรียนของผู้เรียนเสมอผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมีระเบียบวินัย^{๗๕}ได้รับการประเมินพัฒนาการด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อ

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระสมุห์บันจง ถาวโร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดโคกสูง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๖๘} สัมภาษณ์ พระแผน เตชวโร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดวังหมัน, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๖๙} สัมภาษณ์ พระปลัดวรเมศวร์นาควโร,ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดใหญ่, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๗๐} สัมภาษณ์ พระครูวิเศษชินทนต์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าบัว, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๗๑} สัมภาษณ์ พระครูไพโรจน์วัชรการ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองกระทุ่มใหม่, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๗๒} สัมภาษณ์ พระไมตรี อสภขโย, ผู้อำนวยการเลขาเจ้าคณะจังหวัด, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๗๓} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรขยาภิรักษ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองขุนชาติ, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระครูอุทานธรรมกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองยาง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรม, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าช้าง จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

ผู้อื่นอยู่เสมอมีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริต^{๗๖}มีการประเมินพัฒนาการด้านความขยันอดทนในการเรียนของผู้เรียนผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านความกตัญญูกตเวที^{๗๗}ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านความกตัญญูกตเวที ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมีมารยาทดีงาม^{๗๘}ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านความกตัญญูกตเวทีผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมีระเบียบวินัย^{๗๙}ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมีระเบียบวินัย ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมีมารยาทดีงาม^{๘๐}มีการประเมินพัฒนาการด้านความขยันอดทนในการเรียนของผู้เรียน มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริต^{๘๑}การประเมินพัฒนาการด้านความตรงต่อเวลาในการเรียนของผู้เรียนเสมอผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมีมารยาทดีงาม^{๘๒}มีการประเมินพัฒนาการด้านความขยันอดทนในการเรียนของผู้เรียนผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมีระเบียบวินัย^{๘๓}มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริต ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมีมารยาทดีงาม^{๘๔}ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์หลักสูตรของกรมการศาสนา

^{๗๖}สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสุภัทรคุณ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดบางมุลนก, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๗๗}สัมภาษณ์ พระครูวิมลวชิราธาร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าตอน, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๗๘}สัมภาษณ์ พระครูนิภาธรรมวงศ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเขาทอง, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๗๙}สัมภาษณ์ พระครูสุธีโพธารักษ์,ดร. ผู้อำนวยการศูนย์วัดโพธาราม, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๘๐}สัมภาษณ์ พระครูปริยัติโพธารนุกุล, ผู้อำนวยการศูนย์วัดตะเคียนเลื่อน, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๘๑}สัมภาษณ์ พระครูอุทิศธรรมรส, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเขาปฐวี, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๘๒}สัมภาษณ์ พระครูอาทรวชิรกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดไตรภูมิ, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๘๓}สัมภาษณ์ พระมหาวชิทธิ ฐิตสิทธิ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าตอน, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๘๔}สัมภาษณ์ พระเทพวัชรภรณ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดนาควัชรโสภณ, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมีระเบียบวินัย^{๘๕}มีการประเมินพัฒนาการด้านความขยันอดทนในการเรียนของผู้เรียนผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมีระเบียบวินัย^{๘๖}ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์หลักสูตรของกรมการศาสนา ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านความกตัญญูกตเวที^{๘๗}มีการประเมินพัฒนาการด้านความขยันอดทนในการเรียนของผู้เรียน มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริต ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านความกตัญญูกตเวที^{๘๘}

๓. ด้านบุคลากร

๑) ภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์ มีคุณธรรมจริยธรรม ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากร^{๘๙}ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากร มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการบริหารจัดการศูนย์ มีปฏิภาณและมีไหวพริบในการจัดการแก้ปัญหาทางศูนย์^{๙๐}มีปฏิภาณและมีไหวพริบในการจัดการแก้ปัญหาทางศูนย์ เสริมสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรทุกคน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนและผู้สอน^{๙๑}มีความสามารถในการบริหารจัดการภายในศูนย์ มีความสามารถในการสร้างความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกศูนย์^{๙๒}มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการ

^{๘๕}สัมภาษณ์ พระครูสิริสุตโสภณ,ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดสำนักขุนเณร, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๘๖}สัมภาษณ์ พระครูอุทัยสังฆกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองสระ, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๘๗}สัมภาษณ์ พระอธิการชัยวัฒน์ เตชธมโม, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเกาะตาช้าง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๘๘}สัมภาษณ์ พระครูศรีโพธารักษ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดโพธาราม, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐

^{๘๙}สัมภาษณ์ พระสมุห์บันจง ถาวโร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดโคกสูง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๙๐}สัมภาษณ์ พระแผน เตชวโร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดวังหมัน, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๙๑}สัมภาษณ์ พระปลัดวรเมศร์นาวโร,ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดใหญ่, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๙๒}สัมภาษณ์ พระครูวิเศษชินทนต์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าบัว, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๐.

บริหารจัดการศูนย์มีความสามารถในการบริหารจัดการภายในศูนย์^{๙๓}วิสัยทัศน์กว้างไกลในการบริหารจัดการศูนย์มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนและผู้สอน^{๙๔}มีความสามารถในการบริหารจัดการภายในศูนย์มีความสามารถในการดำเนินงานศูนย์ให้มีประสิทธิภาพ^{๙๕}มีคุณธรรมจริยธรรม ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ มีปฏิภาณและมีไหวพริบในการจัดการแก้ปัญหาทางศูนย์^{๙๖}มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการบริหารจัดการศูนย์เสริมสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรทุกคน^{๙๗}เสริมสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรทุกคน มีความสามารถในการบริหารจัดการภายในศูนย์^{๙๘}ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากรมีความสามารถในการบริหารจัดการภายในศูนย์^{๙๙}มีปฏิภาณและมีไหวพริบในการจัดการแก้ปัญหาทางศูนย์มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชน^{๑๐๐}เสริมสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรทุกคน มีความสามารถในการบริหารจัดการภายในศูนย์^{๑๐๑}เสริมสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรทุกคน มีความสามารถในการสร้างความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกศูนย์^{๑๐๒}มีปฏิภาณและมีไหวพริบในการจัดการแก้ปัญหาทางศูนย์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนและผู้สอน มีความสามารถในการบริหาร

^{๙๓}สัมภาษณ์ พระครูไพโรจน์วัชรการ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองกระทุ่มใหม่, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๙๔}สัมภาษณ์ พระไมตรี อาสภขโย, ผู้อำนวยการเลขาเจ้าคณะจังหวัด, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๙๕}สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรขยาภิรักษ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองขุนชาติ, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๙๖}สัมภาษณ์ พระครูอุทานธรรมกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองยาง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๙๗}สัมภาษณ์ พระครูวิฑิตธรรม, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าช้าง จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๙๘}สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสุภัทรคุณ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดบางมูลนาก, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๙๙}สัมภาษณ์ พระครูวิมลวชิราธาร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าตอน, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๐}สัมภาษณ์ พระครูนิภาธรรมวงศ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเขาทอง, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๑}สัมภาษณ์ พระครูสุธีโพธารักษ์,ดร. ผู้อำนวยการศูนย์วัดโพธาราม, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๒}สัมภาษณ์ พระครูปริยัติโพธารนุกุล, ผู้อำนวยการศูนย์วัดตะเคียนเลื่อน, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

จัดการภายในศูนย์^{๑๐๓}มีปฏิภาณและมีไหวพริบในการจัดการแก้ปัญหาทางศูนย์มีความสามารถในการบริหารจัดการภายในศูนย์^{๑๐๔}มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการบริหารจัดการศูนย์มีความสามารถในการบริหารจัดการภายในศูนย์^{๑๐๕}มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการบริหารจัดการศูนย์เสริมสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรทุกคน มีความสามารถในการบริหารจัดการภายในศูนย์^{๑๐๖}มีความสามารถในการบริหารจัดการภายในศูนย์ มีความสามารถในการสร้างความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกศูนย์^{๑๐๗}มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชนมีความสามารถในการสร้างความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกศูนย์^{๑๐๘}มีความสามารถในการบริหารจัดการภายในศูนย์มีความสามารถในการดำเนินงานศูนย์ให้มีประสิทธิภาพ^{๑๐๙}เสริมสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรทุกคนมีความสามารถในการบริหารจัดการภายในศูนย์^{๑๑๐}

๒) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนยินดีส่งเสริม และสนับสนุนงานของศูนย์ ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของศูนย์^{๑๑๑}ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมเป็นกรรมการของศูนย์ ผู้ปกครองและชุมชนยินดีส่งบุตรหลานเข้ามาร่วมศึกษา

^{๑๐๓}สัมภาษณ์ พระครูอุทิศธรรมรส, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเขาปฐวี, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๔}สัมภาษณ์ พระครูอาทรวชิรกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดไตรภูมิ, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๕}สัมภาษณ์ พระมหาวีสิทธิ์ ฐิตสีทธิ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าตอน, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๖}สัมภาษณ์ พระเทพวัชรารมณ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดนาควัชรโสภณ, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๗}สัมภาษณ์ พระครูสิริสุตโสภณ,ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดสำนักขุนเณร, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๘}สัมภาษณ์ พระครูอุทัยสังฆกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองสระ, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๙}สัมภาษณ์ พระอธิการชัยวัฒน์ เตชธมโม, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเกาะตาช้าง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๐}สัมภาษณ์ พระครูศรีโพธารักษ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดโพธาราม, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐

^{๑๑๑}สัมภาษณ์ พระสมุห์บันจง ถาวโร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดโคกสูง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

ในศูนย์ที่จัดขึ้น^{๑๑๒}ผู้ปกครองและชุมชนยินดีส่งบุตรหลานเข้ามาร่วมศึกษาในศูนย์ผู้ปกครองและชุมชน ยินดีเข้าร่วมใช้ศูนย์เป็นสถานที่ส่งเสริม^{๑๑๓}สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์ฯ ยินดีร่วมสนับสนุน กิจกรรมของศูนย์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยินดีให้การส่งเสริม สนับสนุนงานของศูนย์^{๑๑๔} สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์ฯ ยินดีร่วมสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ยินดีให้การส่งเสริม สนับสนุนงานของศูนย์^{๑๑๕}ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของศูนย์ที่จัดขึ้น ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมเป็นกรรมการของศูนย์วัฒนธรรม จาริตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๑๑๖}ผู้ปกครองและชุมชนยินดีส่งบุตรหลานเข้ามาร่วมศึกษาในศูนย์^{๑๑๗}) สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์ฯ ยินดีร่วมสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์^{๑๑๘}องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ยินดีให้การส่งเสริม สนับสนุนงาน^{๑๑๙}ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมใช้ศูนย์เป็นสถานที่ส่งเสริม วัฒนธรรม จาริตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นของศูนย์^{๑๒๐}มีปฏิภาณและมีไหวพริบในการจัดการ แก้ปัญหางานศูนย์^{๑๒๑}ผู้ปกครองและชุมชนยินดีส่งบุตรหลานเข้ามาร่วมศึกษาในศูนย์^{๑๒๒}สถานศึกษา

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ พระแผน เตชวโร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดวังหมัน, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ พระปลัดวรเมศร์นาควโร,ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดใหญ่, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ พระครูวิเศษชินทัต, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าบัว, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ พระครูไพโรจน์วัชรการ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองกระทุ่มใหม่, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ พระไมตรี อาสภโย, ผู้อำนวยการเลขาเจ้าคณะจังหวัด, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรชยาภิรักษ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองขุนชาติ, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ พระครูอุทานธรรมกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองยาง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรม, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าช้าง จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสุภัทรคุณ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดบางมูลนาก, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ พระครูวิมลวชิราธาร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าตอน, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๐.

ที่ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์ฯ ยินดีร่วมสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์^{๑๒๓}สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์ฯ ยินดีร่วมสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์^{๑๒๔}ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมใช้ศูนย์เป็นสถานที่ส่งเสริมวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๑๒๕}สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์ฯ ยินดีร่วมสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์^{๑๒๖}ผู้ปกครองและชุมชนยินดีส่งบุตรหลานเข้ามาร่วมศึกษาในศูนย์^{๑๒๗}ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมเป็นกรรมการของศูนย์^{๑๒๘}ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมใช้ศูนย์เป็นสถานที่ส่งเสริมวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๑๒๙}สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์ฯ ยินดีร่วมสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์^{๑๓๐}ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมใช้ศูนย์เป็นสถานที่ส่งเสริม^{๑๓๑}ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมเป็นกรรมการของศูนย์^{๑๓๒}

^{๑๒๒}สัมภาษณ์ พระครูนิภาธรรมวงศ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเขาทอง, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๓}สัมภาษณ์ พระครูสุธีโพธารักษ์,ดร. ผู้อำนวยการศูนย์วัดโพธาราม, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๔}สัมภาษณ์ พระครูปริยัติโพธารณกุล, ผู้อำนวยการศูนย์วัดตะเคียนเลื่อน, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๕}สัมภาษณ์ พระครูอุทิศธรรมรส, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเขาภูวี่, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๖}สัมภาษณ์ พระครูอาทรวชิรกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดไตรภูมิ, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๗}สัมภาษณ์ พระมหาวีสิทธิ์ ฐิตสีทธิ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าตอน, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๘}สัมภาษณ์ พระเทพวัชรภรณ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดนาควัชรโสภณ, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๙}สัมภาษณ์ พระครูสิริสุตโสภณ,ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดสำนักขุนเณร, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๐}สัมภาษณ์ พระครูอุทัยสังฆกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองสระ, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๑}สัมภาษณ์ พระอธิการชัยวัฒน์ เตชธมโม, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเกาะตาช้าง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๒}สัมภาษณ์ พระครูศรีโพธารักษ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดโพธาราม, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐

๓) ความสามัคคีของบุคลากร สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสม^{๑๓๓}ไว้วางใจในการทำงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสม^{๑๓๔}ร่วมกันทำงานเป็นทีมได้อย่างดี^{๑๓๕}ร่วมกันทำงานเป็นทีมได้อย่างดี^{๑๓๖}ปฏิบัติงานด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน^{๑๓๗}ปฏิบัติงานด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน^{๑๓๘}มีการปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาในการทำงานร่วมกัน^{๑๓๙}มีการปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาในการทำงานร่วมกัน^{๑๔๐}ร่วมอุทิศตนในการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ^{๑๔๑}มีการปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาในการทำงานร่วมกัน ร่วมอุทิศตนในการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ^{๑๔๒}ปฏิบัติงานด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน มีการปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาในการทำงานร่วมกัน^{๑๔๓}ปฏิบัติงานด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน มีการปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาในการทำงานร่วมกัน^{๑๔๔}

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระสมุห์บันจง ถาวโร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดโคกสูง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ พระแผน เตชวโร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดวังหมัน, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ พระปลัดวรเมศร์นาควโร, ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดใหญ่, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ พระครูวิเศษชินทนต์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าบัว, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พระครูไพโรจน์วิชารการ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองกระทุ่มใหม่, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ พระไมตรี อาสภโย, ผู้อำนวยการเลขาเจ้าคณะจังหวัด, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรชยาภิรักษ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองขุนชาติ, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ พระครูอุทานธรรมกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองยาง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ พระครูวิฑิตวรธรรม, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าช้าง จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสุภัทรคุณ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดบางมูลนาก, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ พระครูวิมลวิชารการ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าตอน, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ พระครูนิภาธรรมวงศ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเขาทอง, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

ร่วมกันทำงานเป็นทีมได้ดี ปฏิบัติงานด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน^{๑๔๕}ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ร่วมกันทำงานเป็นทีมได้ดี^{๑๔๖}ไว้วางใจในการทำงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสมร่วมอุทิศตนในการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ^{๑๔๗}ปฏิบัติงานด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน มีการปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาในการทำงานร่วมกัน^{๑๔๘}ร่วมกันทำงานเป็นทีมได้ดี ปฏิบัติงานด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน^{๑๔๙}ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ร่วมกันทำงานเป็นทีมได้ดี^{๑๕๐}ปฏิบัติงานด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน^{๑๕๑} มีการปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาในการทำงานร่วมกัน^{๑๕๒} ปฏิบัติงานด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน^{๑๕๓}ไว้วางใจในการทำงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสม^{๑๕๔}

^{๑๔๕}สัมภาษณ์ พระครูสุธีโพธารักษ์,ดร. ผู้อำนวยการศูนย์วัดโพธาราม, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๖}สัมภาษณ์ พระครูปริยัติโพธารนุกุล, ผู้อำนวยการศูนย์วัดตะเคียนเลื่อน, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๗}สัมภาษณ์ พระครูอุทิศธรรมรส, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเขาปฐวี, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๘}สัมภาษณ์ พระครูอาทรวชิรกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดไตรภูมิ, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๙}สัมภาษณ์ พระมหาวีสิทธิ์ ฐิตสีทธิ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าตอน, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๐}สัมภาษณ์ พระเทพวัชรภรณ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดนาควัชรโสภณ, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๑}สัมภาษณ์ พระครูสิริสุตโสภณ,ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดสำนักขุนเณร, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๒}สัมภาษณ์ พระครูอุทัยสังฆกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองสระ, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๓}สัมภาษณ์ พระอธิการชัยวัฒน์ เตชธมโม, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเกาะตาช้าง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๔}สัมภาษณ์ พระครูศรีโพธารักษ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดโพธาราม, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐

๔) การพัฒนาบุคลากรการเจริญวิทยากรมาให้ความสำคัญเพื่อพัฒนาบุคลากรเหมาะสมกับ
 สภาวะการณ์การส่งเสริมให้บุคลากรไปศึกษาดูงานอย่างเหมาะสมกับสภาวะการณ์^{๑๕๕}พัฒนาบุคลากร
 ด้านการเรียนการสอนตามสภาพเป็นจริง^{๑๕๖}อำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในด้านเทคโนโลยี
 เหมาะสม^{๑๕๗}การส่งเสริมสนับสนุนในการเพิ่มพูนความตามความต้องการของบุคลากร^{๑๕๘}) การ
 ส่งเสริมสนับสนุนในการเพิ่มพูนความตามความต้องการของบุคลากร^{๑๕๙}การส่งเสริมสนับสนุนในการ
 เพิ่มพูนความตามความต้องการของบุคลากร^{๑๖๐}การส่งเสริมให้บุคลากรไปศึกษาดูงานอย่างเหมาะสม
 กับสภาวะการณ์ พัฒนาบุคลากรด้านการเรียนการสอนตามสภาพเป็นจริง^{๑๖๑}มีการพัฒนาบุคลากรให้มี
 และใช้จิตวิทยาในการเรียนอย่างเหมาะสม การส่งเสริมสนับสนุนในการเพิ่มพูนความตามความ
 ต้องการของบุคลากร^{๑๖๒}การส่งเสริมให้บุคลากรไปศึกษาดูงานอย่างเหมาะสมกับสภาวะการณ์ พัฒนา
 บุคลากรด้านการเรียนการสอนตามสภาพเป็นจริง^{๑๖๓}อำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในด้าน
 เทคโนโลยีเหมาะสม^{๑๖๔}การส่งเสริมให้บุคลากรไปศึกษาดูงานอย่างเหมาะสมกับสภาวะการณ์^{๑๖๕}สร้าง

^{๑๕๕}สัมภาษณ์ พระสมุห์บัณฑิต ถาวโร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดโคกสูง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๒ สิงหาคม
 ๒๕๖๐.

^{๑๕๖}สัมภาษณ์ พระแผน เตชวโร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดวังหมัน, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม
 ๒๕๖๐.

^{๑๕๗}สัมภาษณ์ พระปลัดวรเมศร์นาควโร, ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดใหญ่, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๔
 สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๘}สัมภาษณ์ พระครูวิเศษชินทัต, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าบัว, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๙}สัมภาษณ์ พระครูไพโรจน์วัชรการ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองกระทุ่มใหม่, จังหวัดอุทัยธานี วันที่
 ๖ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๐}สัมภาษณ์ พระไมตรี อาสภโย, ผู้อำนวยการเลขาเจ้าคณะจังหวัด, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๒
 กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๑}สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรชยาภิรักษ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองขุนชาติ, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๓
 กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๒}สัมภาษณ์ พระครูอุทานธรรมกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองยาง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๓๐
 กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๓}สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรม, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าช้าง จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๑ ตุลาคม
 ๒๕๖๐.

^{๑๖๔}สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสุภัทรคุณ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดบางมูลนาก, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๒
 ตุลาคม ๒๕๖๐.

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม^{๑๖๖}พัฒนาบุคลากรด้านการเรียนการสอนตามสภาพเป็นจริง อำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในด้านเทคโนโลยีเหมาะสม^{๑๖๗}) อำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในด้านเทคโนโลยีเหมาะสม สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม^{๑๖๘}มีการพัฒนาบุคลากรให้มีและใช้จิตวิทยาในการเรียนอย่างเหมาะสม การส่งเสริมสนับสนุนในการเพิ่มพูนความตามความต้องการของบุคลากร^{๑๖๙}อำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในด้านเทคโนโลยีเหมาะสม สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม^{๑๗๐}พัฒนาบุคลากรด้านการเรียนการสอนตามสภาพเป็นจริง อำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในด้านเทคโนโลยีเหมาะสม^{๑๗๑}การส่งเสริมให้บุคลากรไปศึกษาดูงานอย่างเหมาะสมกับสภาวะการณ์ พัฒนาบุคลากรด้านการเรียนการสอนตามสภาพเป็นจริง^{๑๗๒}สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม มีการพัฒนาบุคลากรให้มีและใช้จิตวิทยาในการเรียนอย่างเหมาะสม^{๑๗๓}การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรเหมาะสมกับสภาวะการณ์ การส่งเสริมให้บุคลากรไปศึกษาดูงานอย่างเหมาะสมกับสภาวะการณ์สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

^{๑๖๕}สัมภาษณ์ พระครูวิมลวชิราธาร, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าตอน, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๖}สัมภาษณ์ พระครูนิภาธรรมวงศ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเขาทอง, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๗}สัมภาษณ์ พระครูสุธีโพธารักษ์,ดร. ผู้อำนวยการศูนย์วัดโพธาราม, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๘}สัมภาษณ์ พระครูปริยัติโพธารนุกุล, ผู้อำนวยการศูนย์วัดตะเคียนเลื่อน, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๙}สัมภาษณ์ พระครูอุทิศธรรมรส, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเขาปลาร้า, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗๐}สัมภาษณ์ พระครูอาทรวชิรกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดไตรภูมิ, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗๑}สัมภาษณ์ พระมหาวิสิทธิ์ ฐิตสีทธิ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดท่าตอน, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗๒}สัมภาษณ์ พระเทพวัชรภรณ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดนาควัชรโสภณ, จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗๓}สัมภาษณ์ พระครูสิริสุตโสภณ,ดร., ผู้อำนวยการศูนย์วัดสำนักขุนเณร, จังหวัดพิจิตร วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๐.

ร่วมกันของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม^{๑๗๔} การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรเหมาะสมกับ
สถานการณ์การส่งเสริมสนับสนุนในการเพิ่มพูนความตามความต้องการของบุคลากร^{๑๗๕} อำนาจความ
สะดวกแก่บุคลากรในด้านเทคโนโลยีเหมาะสม สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรได้
อย่างเหมาะสม มีการพัฒนาบุคลากรให้มีและใช้จิตวิทยาในการเรียนอย่างเหมาะสม^{๑๗๖}

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปผลการศึกษางค์ประกอบได้ ๓ ด้าน คือ ๑. ด้าน
นโยบายและแผน ประกอบด้วย ๑) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ ๒) ความ
คาดหวังต่อผู้เรียน ๒. ด้านวิชาการ ๑) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน ๒) การประเมินผล
ความก้าวหน้าของผู้เรียน ๓. ด้านบุคลากร ๑) ภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์ ๒) การมีส่วนร่วมของ
ผู้ปกครองและชุมชน ๓) ความสามัคคีของบุคลากร ๔) การพัฒนาบุคลากร โดยแต่ละองค์ประกอบมี
แนวทางและวิธีการดังนี้

๑. ด้านนโยบายและแผน

- ๑) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ ประกอบด้วย
 - (๑) การจัดสถานที่เรียนเป็นระบบ และมีระเบียบ
 - (๒) สถานที่มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงามดึงดูดใจผู้เรียน
 - (๓) จัดบรรยากาศชั้นเรียน เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
 - (๔) มีห้องเรียนที่มีเทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน
 - (๕) มีการจัดห้องเรียนเหมาะสมมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอน
 - (๖) มีแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน
 - (๗) มีห้องปฏิบัติสมาธิภาวนาที่เหมาะสม เพียงพอสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ
- ๒) ความคาดหวังต่อผู้เรียนประกอบด้วย

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ พระครูอุทัยสังฆกิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วัดหนองสระ, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ พระอธิการชัยวัฒน์ เดชธมโม, ผู้อำนวยการศูนย์วัดเกาะตาช้าง, จังหวัดอุทัยธานี วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ พระครูศรีโพธารักษ์, ผู้อำนวยการศูนย์วัดโพธาราม, จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐

(๑) ผู้เรียนมีความรู้วิชาการที่เป็นหลักทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง
 (๒) ผู้เรียนมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธเจ้ามากขึ้น
 (๓) ผู้เรียนมีการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม

(๔) ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น
 (๕) ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น
 (๖) ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาดีขึ้น
 (๗) ผู้เรียนมีความสำเร็จสอบผ่านในแต่ละระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรอย่างชัดเจน

๒.ด้านวิชาการ

๑) การจัดหลักสูตรและการเรียน การสอน ประกอบด้วย
 (๑) หลักสูตรกำหนดวิชาบังคับ วิชาเลือก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม

(๒) หลักสูตรกำหนดเนื้อหาวิชาบังคับ วิชาเลือก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทันสมัย

(๓) หลักสูตรมีความเหมาะสมในการกำหนดให้ผู้เรียนมีระยะเวลาการเรียนการสอนตามหลักสูตร

(๔) การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เหมาะสมกับระยะเวลาในการสอนตามหลักสูตร

(๕) กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมที่จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความรู้แก่ผู้เรียน

(๖) มีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นผู้เรียนเป็นสำคัญเหมาะสมกับสภาพศูนย์

(๗) มีการประเมินผลการเรียนการสอน สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่เป็นจริง

๒) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน ประกอบด้วย

(๑) ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์หลักสูตรของกรมการศาสนา

- (๒) การประเมินพัฒนาการด้านความตรงต่อเวลาในการเรียนของผู้เรียนเสมอ
- (๓) ได้รับการประเมินพัฒนาการด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่นอยู่เสมอ
- (๔) มีการประเมินพัฒนาการด้านความขยันอดทนในการเรียนของผู้เรียน
- (๕) มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริต
- (๖) ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านความกตัญญูกตเวที
- (๗) ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมีระเบียบวินัย
- (๘) ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมีมารยาทดีงาม

๓. ด้านบุคลากร

- ๑) ภาวะผู้นำของผู้ผู้อำนวยการศูนย์ ประกอบด้วย
 - (๑) มีคุณธรรมจริยธรรม ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ
 - (๒) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากร
 - (๓) มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการบริหารจัดการศูนย์
 - (๔) มีปฏิภาณและมีไหวพริบในการจัดการแก้ปัญหาทางศูนย์
 - (๕) เสริมสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรทุกคน
 - (๖) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนและผู้สอน
 - (๗) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชน
 - (๘) มีความสามารถในการบริหารจัดการภายในศูนย์
 - (๙) มีความสามารถในการสร้างความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกศูนย์
 - (๑๐) มีความสามารถในการดำเนินงานศูนย์ให้มีประสิทธิภาพ
- ๒) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน ประกอบด้วย
 - (๑) ผู้ปกครองและชุมชนยินดีส่งเสริม และสนับสนุนงานของศูนย์
 - (๒) ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของศูนย์ที่จัดขึ้น
 - (๓) ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมเป็นกรรมการของศูนย์
 - (๔) ผู้ปกครองและชุมชนยินดีส่งบุตรหลานเข้ามาร่วมศึกษาในศูนย์

(๕) ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมใช้ศูนย์เป็นสถานที่ส่งเสริมวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

(๖) สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์ฯ ยินดีร่วมสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์

(๗) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยินดีให้การส่งเสริม สนับสนุนงานของศูนย์

๓). ความสามัคคีของบุคลากรประกอบด้วย

(๑) สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสม

(๒) ไว้วางใจในการทำงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสม

(๓) ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

(๔) ร่วมกันทำงานเป็นทีมได้ดี

(๕) ปฏิบัติงานด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน

(๖) มีการปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาในการทำงานร่วมกัน

(๗) ร่วมอุทิศตนในการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ

๔). การพัฒนาบุคลากรประกอบด้วย

(๑) การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรเหมาะสมกับสภาวะการณ์

(๒) การส่งเสริมให้บุคลากรไปศึกษาดูงานอย่างเหมาะสมกับสภาวะการณ์

(๓) พัฒนาบุคลากรด้านการเรียนการสอนตามสภาพเป็นจริง

(๔) อำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในด้านเทคโนโลยีเหมาะสม

(๕) สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม

(๖) มีการพัฒนาบุคลากรให้มีและใช้จิตวิทยาในการเรียนอย่างเหมาะสม

(๗) การส่งเสริมสนับสนุนในการเพิ่มพูนความตามความต้องการของบุคลากร

ตอนที่ ๒ การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในภาคกลาง

ผลจากการวิจัยผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นร่างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในภาคกลาง นำเสนอในการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ๙ รูป/คน สรุปผลได้รูปแบบดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในภาคกลาง

รูปแบบ	รูปแบบย่อย	แนวทาง/วิธีการ การบริหารจัดการ
รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	๑.การบริหารด้านนโยบายและแผนตามหลักไตรสิกขา (ศีล)	๑.ส่งเสริมให้โรงเรียน การจัดสถานที่เรียนให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ และระเบียบ ๒.โรงเรียนจัดบรรยากาศชั้นเรียน เอื้อต่อระบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ๓.โรงเรียนจัดห้องเรียนเหมาะสมตามข้อกำหนดและให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน
	๑.การบริหารด้านนโยบายและแผนตามหลักไตรสิกขา (สมาธิ)	๑.จัดสถานศึกษาให้มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม ๒.ส่งเสริมให้มีห้องเรียนที่มีเทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ๓.ศูนย์ศึกษาจัดแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน ๔.ศูนย์ศึกษาจัดห้องปฏิบัติสมาธิภาวนาที่เหมาะสมเพียงพอสำหรับผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ
	๑.การบริหารด้านนโยบายและแผนตามหลักไตรสิกขา (ปัญญา)	๑.กำหนดนโยบายให้ผู้เรียนมีความรู้วิชาการมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ๒.กำหนดนโยบายให้ผู้เรียนมีความศรัทธาเลื่อมใสและทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนามากขึ้น ๓.วางแผนให้ผู้เรียนมีการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม ๔.ส่งเสริมผู้เรียนภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชน ๕.ส่งเสริมผู้เรียนมีความสำเร็จสอบผ่าน

ตารางที่ ๔.๑ รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในภาคกลาง

รูปแบบ	รูปแบบย่อย	แนวทาง/วิธีการ การบริหารจัดการ
รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	๒.การบริหารด้านวิชาการ ตามหลักไตรสิกขา (ศีล)	๑.ศูนย์ศึกษาออกกฎระเบียบการจัดทำหลักสูตรมาใช้จัดกิจกรรม ๒. ผู้บริหาร ครู กำหนดเนื้อหาให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่จะพัฒนาผู้เรียน ๓.ผู้บริหาร และครู กำหนดระเบียบกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสม ๔. ครูจัดทำระเบียบการประเมินพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์หลักสูตรของกรมการศาสนา
	๒.การบริหารด้านวิชาการ ตามหลักไตรสิกขา (สมาธิ)	๑.ศูนย์ศึกษานำหลักสูตรมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๒.ครูผู้สอนนำกระบวนการมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมาใช้ ๓.ศูนย์ศึกษาจัดแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน ๔.ศูนย์ศึกษาจัดห้องปฏิบัติการที่เหมาะสม เพียงพอสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ๕.ส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
	๒.การบริหารด้านวิชาการ ตามหลักไตรสิกขา (ปัญญา)	๑.ครูผู้สอนทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนที่สอดคล้องกับสภาพจริง ๒. ครูผู้สอนทำการประเมินพัฒนาการด้านความตรงต่อเวลาด้านมนุษยสัมพันธ์ด้านความขยันอดทนด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความกตัญญูกตเวที

		ด้านการมีระเบียบวินัยด้านการมีมารยาทดีงามในการเรียนของผู้เรียนเสมอ ๓.ครูผู้สอนทำการประเมินพัฒนาการที่ดีในการเรียนรู้
--	--	--

ตารางที่ ๔.๑ รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในภาคกลาง

รูปแบบ	รูปแบบย่อย	แนวทาง/วิธีการ การบริหารจัดการ
รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	๓.การบริหารด้านบุคลากร ตามหลักไตรสิกขา (ศีล)	๑.ศูนย์ศึกษานำหลักคุณธรรม จริยธรรมมาปฏิบัติ ๒. ผู้บริหาร และครู ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎระเบียบของศูนย์พระพุทธศาสนา ๓.ศูนย์ศึกษากำหนดระเบียบในการให้ผู้ปกครอง ชุมชนมาร่วมทำงาน ๔. ศูนย์ศึกษาส่งเสริมการทำความดีแบบกฎเกณฑ์ที่จะพัฒนาบุคลากร
	๓.การบริหารด้านบุคลากร ตามหลักไตรสิกขา (สมาธิ)	๑.ศูนย์ศึกษาสร้างวิสัยทัศน์ให้กับบุคลากร ๒.ผู้บริหาร ครู บุคลากรมีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการจัดกิจกรรม ๓.ศูนย์ส่งเสริมให้บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน มาร่วมทำงาน ๔.ศูนย์ศึกษาให้บุคลากรได้มีการพัฒนา ศึกษาดูงาน
	๓.การบริหารด้านบุคลากร ตามหลักไตรสิกขา (ปัญญา)	๑.บุคลากรในศูนย์มีความรู้และรับผิดชอบในการพัฒนาศูนย์ ๒. บุคลากรศูนย์มีสื่อเทคโนโลยีพร้อมในการจัดกิจกรรม ๓.บุคลากรมีความรู้ในการจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ ๓ การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในภาคกลางจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๕
คน สรุปผลการประเมินได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ยของการรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์พระพุทธศาสนา
วันอาทิตย์ในภาคกลางโดยผู้เชี่ยวชาญ ๑๕ คนการจัดการความรู้ ได้ดังต่อไปนี้

ข้อ ที่	รูปแบบการบริหารจัดการ ตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกลุ่มภาคกลาง	ค่าเฉลี่ย/ค่า SD/แปลผล											
		ความถูกต้อง			ความ เหมาะสม			ความเป็นไป ได้ในการ ปฏิบัติ			ประโยชน์		
		$\bar{x}$	SD	แปลผล	$\bar{x}$	SD	แปลผล	$\bar{x}$	SD	แปลผล	$\bar{x}$	SD	แปลผล
๑	การบริหารด้านนโยบายและ แผนตามหลักไตรสิกขา	๔.๕๓	๐.๖๒	มากที่สุด	๔.๖๖	๐.๔๗	มากที่สุด	๔.๕๖	๐.๕๐	มากที่สุด	๔.๖๓	๐.๕๕	มากที่สุด
๒	การบริหารด้านวิชาการ ตามหลักไตรสิกขา	๔.๕๓	๐.๖๒	มากที่สุด	๔.๕๖	๐.๕๐	มากที่สุด	๔.๕๑	๐.๗๗	มากที่สุด	๔.๕๓	๐.๖๒	มากที่สุด
๓	การบริหารด้านบุคลากร ตามหลักไตรสิกขา	๔.๕๓	๐.๖๒	มากที่สุด	๔.๕๑	๐.๗๗	มากที่สุด	๔.๕๓	๐.๖๒	มากที่สุด	๔.๕๖	๐.๕๐	มากที่สุด
	รวมค่าเฉลี่ย	๔.๕๓	๐.๖๒	มากที่สุด	๔.๕๗	๐.๖๑	มากที่สุด	๔.๕๓	๐.๖๓	มากที่สุด	๔.๕๗	๐.๕๔	มากที่สุด

จากตาราง ๔.- พบว่า โดยภาพรวม รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของ
ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในภาคกลางโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกตามรายชื่อ
พบว่า

๑. การบริหารด้านนโยบายและแผนตามหลักไตรสิกขา ความถูกต้อง ค่าเฉลี่ย เท่ากับ
๔.๕๓ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .๖๒ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ความเหมาะสม ค่าเฉลี่ย
เท่ากับ ๔.๖๖ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .๔๗ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ในการ

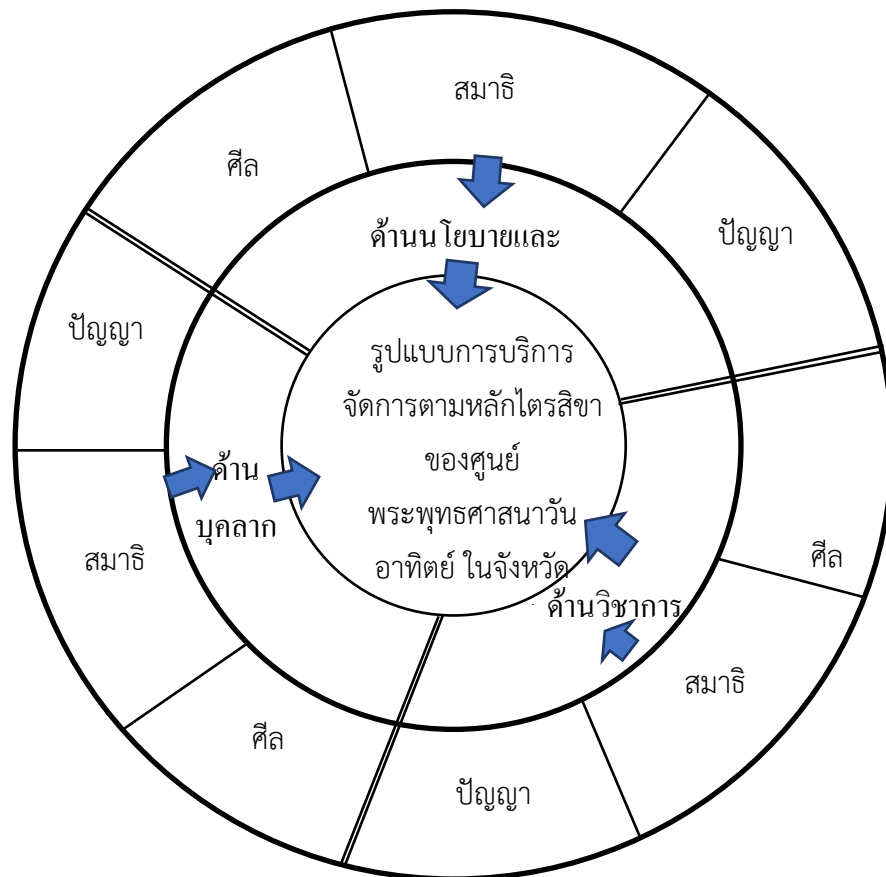
ปฏิบัติ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๕๖ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๐ และประโยชน์ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๖๓ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๕ อยู่ในระดับมากที่สุด

๒. การบริหารด้านวิชาการ ตามหลักไตรสิกขาความถูกต้อง ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๕๓ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .๖๒ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ความเหมาะสม ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๕๖ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .๕๐ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๕๑ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๗๗ และประโยชน์ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๕๓ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๖๒ อยู่ในระดับมากที่สุด

๓. การบริหารด้านบุคลากร ตามหลักไตรสิกขา ด้านศีล ความถูกต้อง ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๕๓ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .๖๒ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ความเหมาะสม ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๕๑ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .๗๗ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๕๓ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๖๒ และประโยชน์ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๕๖ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๐ อยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ ๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในภาคกลางในสามด้านซึ่งประกอบด้วย ด้านการบริหารนโยบายและแผน ด้านการบริหารวิชาการ และด้านบริหารบุคลากร สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ตามภาพที่ ๔.๒

ภาพที่ ๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

“รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในกลุ่มภาคกลาง”

บทสรุปเชิงวิเคราะห์ของโมเดล

รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในภาคกลางประกอบด้วย วงกลม ๓ ชั้น บูรณาการกัน ซึ่งมีความเกี่ยวพันกันดังนี้

วงกลมตรงกลาง คือสิ่งที่ผู้วิจัยได้ตั้งเป้าประสงค์ไว้เป็นข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยชื่อว่า “รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในภาคกลาง”

รอบนอกคือข้อค้นพบเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในภาคกลางด้านต่างๆ

คือข้อค้นพบเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านนโยบายและแผนมีแนวทาง/วิธีการตามหลัก ศีล ดังนี้ ๑. การจัดสถานที่เรียนให้เป็นไปตามกฎ ระบบและระเบียบ ๒. จัดบรรยากาศชั้นเรียน เอื้อต่อระบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ๓. จัดห้องเรียนเหมาะสมตามข้อกำหนดและให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน ตามหลัก สมาธิ ดังนี้ ๑. มุ่งมั่นในการจัดสถานศึกษาให้มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม ๒. มุ่งมั่นให้มีห้องเรียนที่มีเทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ๓. มุ่งมั่นในการจัดแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน ๔. มุ่งมั่นในการจัดห้องปฏิบัติสมาธิภาวนาที่เหมาะสม เพียงพอสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ตามหลัก ปัญญา ดังนี้ ๑. ผู้เรียนมีความรู้วิชาการมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ๒. ผู้เรียนมีความศรัทธาเลื่อมใสและทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนามากขึ้น ๓. ผู้เรียนมีการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม ๔. ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น ๕. ผู้เรียนมีความสำเร็จสอบผ่านในแต่ละระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรอย่างชัดเจน

ข้อค้นพบเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านวิชาการมีแนวทาง/วิธีการตามหลัก ศีล ดังนี้ ๑. ออกกฎระเบียบการจัดทำหลักสูตรมาใช้จัดกิจกรรม ๒. กำหนดเนื้อหาให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่จะพัฒนาผู้เรียน ๓. กำหนดระเบียบกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสม ๔. จัดทำระเบียบการประเมินพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์หลักสูตรของกรมการศาสนาตามหลัก สมาธิ ดังนี้ ๑. มุ่งมั่นในการนำหลักสูตรมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๒. มุ่งมั่นในการนำกระบวนการมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๓. มุ่งมั่นในการจัดแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน ๔. มุ่งมั่นในการจัดห้องปฏิบัติที่เหมาะสม เพียงพอสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ๕. ส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลัก ปัญญา ดังนี้ ๑. ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนที่สอดคล้องกับสภาพจริง ๒. ทำการประเมินพัฒนาการ ด้าน

ความตรงต่อเวลาด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความขยันอดทน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความกตัญญู กตเวทิต์ ด้านการมีระเบียบวินัย ด้านการมีมารยาทดีงาม ในการเรียนของผู้เรียนเสมอ๓. ทำการประเมินพัฒนาการที่ดีในการเรียนรู้

ข้อค้นพบเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านบุคลากรมีแนวทาง/วิธีการตามหลัก ศีล ดังนี้ ๑. นำหลักคุณธรรม จริยธรรมมาปฏิบัติ๒. ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎระเบียบของศูนย์พระพุทธศาสนา๓. กำหนดระเบียบในการให้ผู้ปกครองชุมชนมาร่วมทำงาน ๔. จัดทำระเบียบกฎเกณฑ์ที่จะพัฒนาบุคลากรตามหลัก สมาธิ ดังนี้๑. มุ่งมั่นในการสร้างวิสัยทัศน์ให้กับบุคลากร๒. มุ่งมั่นให้บุคลากรมีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการจัดกิจกรรม๓. มุ่งมั่นในการให้บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน มาร่วมทำงาน ๔. มุ่งมั่นในการให้บุคลากรได้มีการพัฒนา ศึกษาดูงานตามหลัก ปัญญา ดังนี้๑. บุคลากรในศูนย์มีความรู้และรับผิดชอบในการพัฒนาศูนย์๒. ศูนย์มีสื่อเทคโนโลยีพร้อมในการจัดกิจกรรม๓. บุคลากรมีจิตวิทยามีความรู้ในการจัดการเรียนการสอน

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลางมีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง ๒ เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง ๓ เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

ขั้นตอนที่ ๓ การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลางโดยประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและประโยชน์

จากการศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลางโดยมีการใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารศูนย์ฯ จำนวน ๒๒ รูป/คนและสัมมนากลุ่ม(Focus Group)โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๘รูป/คน นำมาสังเคราะห์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้ การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การจัดข้อมูลจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้วิธีสังเคราะห์เนื้อหา ผลจากการศึกษาสรุปได้ตามขั้นตอนต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะการวิจัย

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยโดยตอบคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ข้อ โดยผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. สภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

จากปัญหาที่ต้องการทราบข้อที่ ๑ สภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง เป็นอย่างไร และวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ สภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลางสรุปได้ดังนี้

๑.๑ ผลจากการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้วิธี สภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลางซึ่งมีวิธีการ ดังนี้ถึง สภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ประกอบไปด้วย ดังนี้

การจัดการศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีรูปแบบดังนี้ โดยจัดให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน ชุมชนและสังคม ซึ่งครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี และมีการประเมินผลที่เน้นการประเมินในสภาพที่แท้จริง มีสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ เน้นการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาสอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน และส่งเสริมการเรียนรู้การพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ และเต็มความสามารถ ซึ่งการจัดการศึกษาจึงไม่ใช่เป็นเพียงแค่กิจกรรมที่ครูกระทำให้นักเรียนได้ความรู้แต่เพียงภายในห้องเรียนเท่านั้น ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบของการจัดการศึกษาอีกด้วย การจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์

โดยมีองค์ประกอบของการจัดการศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์คือ ครูหรือผู้สอนเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่งในการสอนการจัดกิจกรรมของศูนย์ เพราะจะทำให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การเตรียมการสอนของครูจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งคุณภาพของผู้เรียนนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพในการสอนของครูโดยตรง นักเรียน หรือผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสอนและจะขาดไม่ได้เพราะถ้าหากไม่มีผู้เรียนการเรียนการสอนจะไม่เกิดขึ้น ครูจำเป็นจะต้องรู้จักผู้เรียนก่อนและองค์ประกอบที่เกี่ยวกับผู้เรียนหลักสูตร เป็นประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายปลายทางที่ต้องการสำคัญของหลักสูตร ได้แก่ จุดประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล วิธีสอน วิธีการ วิธีการขั้นการเตรียมการสอน เป็นการวางแผนการสอน ออกแบบกิจกรรมการสอนกำหนดจุดมุ่งหมาย ขั้นการดำเนินการเรียนการสอน เป็นการปฏิบัติการตามการสอนที่วางไว้ ขั้นการประเมินผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายเพื่อทราบว่านักเรียนมีพฤติกรรมเกิดการเรียนรู้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เนื้อหาวิชา ทักษะกระบวนการและการ

ประเมินผล ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การเตรียมการสอน วัตถุประสงค์ของวิชา เอกสารประกอบการสอน ความสามารถในการสอน การจัดกิจกรรมการสอนและการประเมินผล

ในด้านการบริหารและการบริหารจัดการมีการจัดการจากธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคมซึ่งจะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยจะต้องมีผู้นำกลุ่มและมีแนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย ซึ่งอาจเรียกว่าผู้บริหารและการบริหารตามลำดับ ดังนั้น ที่ใดมีกลุ่มที่นั่นย่อมมีการบริหาร คำว่า การบริหารและการบริหารจัดการ รวมทั้งคำอื่นๆ อีก เป็นต้นว่า การปกครอง (government) การบริหารการพัฒนา การจัดการ และการพัฒนา (development) หรือแม้กระทั่งคำว่า การบริหารการบริการ (service administration) การบริหารจัดการสำนักหรือการบริหารความรู้ผู้รู้ชอบ (consciousness administration) การบริหารคุณธรรม (morality administration) และการบริหารการเมือง (politics administration) ที่เป็นคำในอนาคตที่อาจถูกนำมาใช้ได้ คำเหล่านี้ล้วนมีความหมายใกล้เคียงกัน ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจในแต่ละยุคสมัยจะนำคำใดมาใช้

รูปแบบการบริหารและรูปแบบการบริหารจัดการ ว่าเป็นแนวทางหรือวิธีการดำเนินงานใดๆ ของหน่วยงานและบุคลากรของหน่วยงานให้มีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น โดยครอบคลุมทั้งการดำเนินการหรือการปฏิบัติงานเพื่อให้มีแนวโน้มการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น รวดเร็ว ประหยัด และเกิดประสิทธิภาพมากที่สุดรูปแบบโครงสร้างเครือข่ายของการบริหาร เป็นการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการบริหารรูปแบบโครงสร้างของการบริหาร เป็นการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานให้เป็นระบบ มีลักษณะเป็นขั้นตอนเพื่อให้เกิดดุลยภาพและทักษะขบวนการในหลายด้าน อาทิเช่น ด้านวิชาการ ด้านความรู้ ความสามารถในการลงมือปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผลงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย หลักการบริหารแบบกระจายอำนาจ มีจุดเน้นที่สำคัญในการพัฒนา

หลักสูตรการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ประกอบด้วย (๑) วิชาบังคับ ๓ วิชา คือ วิชาธรรม วิชาประวัติพระพุทธศาสนา และวิชาศาสนปฏิบัติ (๒) วิชาเลือก ๑ วิชาตามความเหมาะสม โดยในส่วนของวิชาบังคับทั้ง ๓ วิชา มีสาระการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาขั้นพื้นฐาน อันเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อความเป็นพุทธมามกะชนชาวไทยเกิดความศรัทธา และความเลื่อมใสในพระจริยาวัตรของพระพุทธเจ้ารายละเอียดยของหลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

สรุปวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างสรุปผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปผลการศึกษาค้นคว้าประกอบได้ ๓ ด้าน คือ ๑. ด้านนโยบายและแผน ประกอบด้วย ๑) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ ๒) ความคาดหวังต่อผู้เรียน ๒. ด้านวิชาการ ๑) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน ๒) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน ๓. ด้านบุคลากร ๑) ภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์ ๒) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ๓) ความสามัคคีของบุคลากร ๔) การพัฒนาบุคลากร โดยแต่ละองค์ประกอบมีแนวทางและวิธีการดังนี้

๑. ด้านนโยบายและแผน

๑) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ ประกอบด้วย

- (๑) การจัดสถานที่เรียนเป็นระบบ และมีระเบียบ
- (๒) สถานที่มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงามดึงดูดใจผู้เรียน
- (๓) จัดบรรยากาศชั้นเรียน เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
- (๔) มีห้องเรียนที่มีเทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน
- (๕) มีการจัดห้องเรียนเหมาะสมมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอน
- (๖) มีแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน
- (๗) มีห้องปฏิบัติสมาธิภาวนาที่เหมาะสม เพียงพอสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ

๒) ความคาดหวังต่อผู้เรียนประกอบด้วย

- (๑) ผู้เรียนมีความรู้วิชาการที่เป็นหลักทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง
- (๒) ผู้เรียนมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธเจ้ามากขึ้น
- (๓) ผู้เรียนมีการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม
- (๔) ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น
- (๕) ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น
- (๖) ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาดีขึ้น

(๓) ผู้เรียนมีความสำเร็จสอบผ่านในแต่ละระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรอย่างชัดเจน

๒. ด้านวิชาการ

๑) การจัดหลักสูตรและการเรียน การสอน ประกอบด้วย

- (๑) หลักสูตรกำหนดวิชาบังคับ วิชาเลือก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม
- (๒) หลักสูตรกำหนดเนื้อหาวิชาบังคับ วิชาเลือก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทันสมัย
- (๓) หลักสูตรมีความเหมาะสมในการกำหนดให้ผู้เรียนมีระยะเวลาการเรียนการสอน

ตามหลักสูตร

- (๔) การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เหมาะสมกับระยะเวลาในการสอนตามหลักสูตร
- (๕) กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมที่จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และความรู้แก่ผู้เรียน

- (๖) มีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นผู้เรียนเป็นสำคัญเหมาะสมกับสภาพศูนย์
- (๗) มีการประเมินผลการเรียนการสอน สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่เป็นจริง

๒) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน ประกอบด้วย

(๑) ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์หลักสูตรของกรมการศาสนา

- (๒) การประเมินพัฒนาการด้านความตรงต่อเวลาในการเรียนของผู้เรียนเสมอ
- (๓) ได้รับการประเมินพัฒนาการด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่นอยู่เสมอ
- (๔) มีการประเมินพัฒนาการด้านความขยันอดทนในการเรียนของผู้เรียน
- (๕) มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริต
- (๖) ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านความกตัญญูกตเวที
- (๗) ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมีระเบียบวินัย
- (๘) ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมีมารยาทดีงาม

๓. ด้านบุคลากร

๑) ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการศูนย์ ประกอบด้วย

- (๑) มีคุณธรรมจริยธรรม ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ
- (๒) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากร
- (๓) มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการบริหารจัดการศูนย์
- (๔) มีปฏิภาณและมีไหวพริบในการจัดการแก้ปัญหาทางศูนย์
- (๕) เสริมสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรทุกคน
- (๖) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนและผู้สอน
- (๗) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชน
- (๘) มีความสามารถในการบริหารจัดการภายในศูนย์
- (๙) มีความสามารถในการสร้างความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกศูนย์
- (๑๐) มีความสามารถในการดำเนินงานศูนย์ให้มีประสิทธิภาพ

๒) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน ประกอบด้วย

- (๑) ผู้ปกครองและชุมชนยินดีส่งเสริม และสนับสนุนงานของศูนย์
- (๒) ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของศูนย์ที่จัดขึ้น
- (๓) ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมเป็นกรรมการของศูนย์
- (๔) ผู้ปกครองและชุมชนยินดีส่งบุตรหลานเข้ามาร่วมศึกษาในศูนย์
- (๕) ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมใช้ศูนย์เป็นสถานที่ส่งเสริมวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

- (๖) สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์ฯ ยินดีร่วมสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์
- (๗) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยินดีให้การส่งเสริม สนับสนุนงานของศูนย์

๓). ความสามัคคีของบุคลากรประกอบด้วย

- (๑) สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสม
- (๒) ไว้วางใจในการทำงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสม

- (๓) ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- (๔) ร่วมกันทำงานเป็นทีมได้ดี
- (๕) ปฏิบัติงานด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน
- (๖) มีการปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาในการทำงานร่วมกัน
- (๗) ร่วมอุทิศตนในการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ

๔). การพัฒนาบุคลากรประกอบด้วย

- (๑) การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรเหมาะสมกับสภาพการณ์
- (๒) การส่งเสริมให้บุคลากรไปศึกษาดูงานอย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์
- (๓) พัฒนาบุคลากรด้านการเรียนการสอนตามสภาพเป็นจริง
- (๔) อำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในด้านเทคโนโลยีเหมาะสม
- (๕) สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม
- (๖) มีการพัฒนาบุคลากรให้มีและใช้จิตวิทยาในการเรียนอย่างเหมาะสม
- (๗) การส่งเสริมสนับสนุนในการเพิ่มพูนความตามความต้องการของบุคลากร

๒.รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

จากปัญหาที่ต้องการทราบข้อที่ ๒ รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลางควรเป็นอย่างไร และวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ สรุปได้ดังต่อไปนี้

รูปแบบ “รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์”

๑. การบริการด้านนโยบายและแผนตามหลักไตรสิกขา(ศีล)มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

- ๑) ส่งเสริมให้โรงเรียน การจัดสถานที่เรียนให้เป็นไปตามกฎ ระบบ และระเบียบ
- ๒) โรงเรียนจัดบรรยากาศชั้นเรียน เอื้อต่อระบบการเรียนรู้ของผู้เรียน

๓) โรงเรียนจัดห้องเรียนเหมาะสมตามข้อกำหนดและให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียน

การสอน

๒. การบริการด้านนโยบายและแผนตามหลักไตรสิกขา (สมาธิ)มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

- ๑) จัดสถานศึกษาให้มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม
- ๒) ส่งเสริมให้มีห้องเรียนที่มีเทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน
- ๓) ศูนย์ศึกษาจัดแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน
- ๔) ศูนย์ศึกษาจัดห้องปฏิบัติสมาธิภาวนาที่เหมาะสม เพียงพอสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึก

ปฏิบัติ

๓. การบริการด้านนโยบายและแผนตามหลักไตรสิกขา (ปัญญา)มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

- ๑)กำหนดนโยบายผู้เรียนมีความรู้วิชาการมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนา
- ๒)กำหนดนโยบายผู้เรียนมีความศรัทธาเลื่อมใสและทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนา
- ๓)วางแผนให้ผู้เรียนมีการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม
- ๔)ส่งเสริมผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น
- ๕)ส่งเสริมผู้เรียนมีความสำเร็จสอบผ่านในแต่ละระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรอย่าง

ชัดเจน

๔. การบริการด้านวิชาการ ตามหลักไตรสิกขา (ศีล)มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

- ๑) ศูนย์ศึกษาออกกฎระเบียบการจัดทำหลักสูตรมาใช้จัดกิจกรรม
- ๒) ผู้บริหาร ครู กำหนดเนื้อหาให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่จะพัฒนาผู้เรียน
- ๓) ผู้บริหาร และครู กำหนดระเบียบกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสม

๔) ครูจัดทำระเบียบการประเมินพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์
หลักสูตรของกรมการศาสนา

๕. การบริการด้านวิชาการ ตามหลักไตรสิกขา (สมาธิ)มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการ
ดังต่อไปนี้

- ๑) ศูนย์ศึกษานำหลักสูตรมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- ๒) ครูผู้สอนนำกระบวนการมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมาใช้
- ๓) ศูนย์ศึกษาจัดแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน
- ๔) ศูนย์ศึกษาจัดห้องปฏิบัติการที่เหมาะสม เพียงพอสำหรับผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ
- ๕) ส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

๖. การบริการด้านวิชาการ ตามหลักไตรสิกขา (ปัญญา)มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการ
ดังต่อไปนี้

- ๑) ครูผู้สอนทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนที่สอดคล้องกับสภาพจริง
- ๒) ครูผู้สอนทำการประเมินพัฒนาการด้านความตรงต่อเวลา ด้านมนุษยสัมพันธ์
ด้านความขยันอดทน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความกตัญญูกตเวที ด้านการมีระเบียบวินัย ด้าน
การมีมารยาทดีงาม ในการเรียนของผู้เรียนเสมอ

๓) ครูผู้สอนทำการประเมินพัฒนาการที่ดีในการเรียนรู้

๗. การบริการด้านบุคลากร ตามหลักไตรสิกขา (ศีล)มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการ
ดังต่อไปนี้

- ๑) ศูนย์ศึกษานำหลักคุณธรรม จริยธรรมมาปฏิบัติ
- ๒) ผู้บริหาร และครู ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎระเบียบของศูนย์พระพุทธศาสนา
- ๓) ศูนย์ศึกษากำหนดระเบียบในการให้ผู้ปกครองชุมชนมาร่วมทำงาน
- ๔) ศูนย์ศึกษาจัดทำระเบียบกฎเกณฑ์ที่จะพัฒนาบุคลากร

๘. การบริการด้านบุคลากร ตามหลักไตรสิกขา (สมาธิ)มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการ
ดังต่อไปนี้

- ๑) ศูนย์ศึกษาสร้างวิสัยทัศน์ให้กับบุคลากร

๒) ผู้บริหาร ครู บุคลากร มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการจัดกิจกรรม

๓) ศูนย์ส่งเสริมให้บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน มาร่วมทำงาน

๔) ศูนย์ศึกษาให้บุคลากรได้มีการพัฒนา ศึกษาดูงาน

๔. การบริการด้านบุคลากร ตามหลักไตรสิกขา (ปัญญา)มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

๑) บุคลากรในศูนย์มีความรู้และรับผิดชอบในการพัฒนาศูนย์

๒) บุคลากรศูนย์มีสื่อเทคโนโลยีพร้อมในการจัดกิจกรรม

๓) บุคลากร มีความรู้ในการจัดการเรียนการสอน

๓. การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

จากปัญหาที่ต้องการทราบข้อที่ ๓ รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางมีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและมีประโยชน์ อยู่ในระดับใด ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางผลการประเมินรายด้าน รายรูปแบบเกี่ยวกับมีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และมีประโยชน์ดังนี้

๑. การบริการด้านนโยบายและแผนตามหลักไตรสิกขา คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปเป็นรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้

๒. การบริการด้านวิชาการ ตามหลักไตรสิกขา ด้านศีล ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดสามารถนำไปเป็นรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้

๓. การบริการด้านบุคลากร ตามหลักไตรสิกขา ด้านศีล ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดสามารถนำไปเป็นรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้สรุปผลการประเมิน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

๑. สภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า มีสภาพการบริหารจัดการคือ การจัดสถานที่เรียนเป็นระบบ มีระเบียบ สะอาด ร่มรื่น สวยงาม จัดบรรยากาศชั้นเรียน เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มีห้องเรียนมีห้องพิเศษ มีเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน มีห้องปฏิบัติสมาธิภาวนาที่เหมาะสม ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติผู้เรียนมีความรู้วิชาการที่เป็นหลักทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธเจ้าผู้เรียนมีการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชน ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนา ผู้เรียนมีความสำเร็จสอบผ่านในแต่ละระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรอย่างชัดเจน หลักสูตรและการเรียน การสอน หลักสูตรกำหนดวิชาบังคับ วิชาเลือก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทันสมัย

หลักสูตรมีการกำหนดให้ผู้เรียนมีระยะเวลาการเรียนการสอนตามหลักสูตร การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เหมาะสมกับระยะเวลาในการสอน กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมที่จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และความรู้แก่ผู้เรียน มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เหมาะสมกับสภาพศูนย์ มีการประเมินผลการเรียนการสอน สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่เป็นจริง ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์หลักสูตรของกรมการศาสนา ประเมินพัฒนาการด้านมนุษยสัมพันธ์ มีการประเมินพัฒนาการด้านความขยันอดทนในการเรียนของผู้เรียน มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริต มีการประเมินพัฒนาการด้านความกตัญญูกตเวทิต์ ด้านการมีระเบียบวินัย ด้านการมีมารยาทดีงาม

เสริมสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรทุกคน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนและผู้สอน ผู้ปกครองและชุมชน มีความสามารถในการบริหารจัดการภายในศูนย์ มีความสามารถในการสร้างความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกศูนย์ มีความสามารถในการดำเนินงานศูนย์ให้มีประสิทธิภาพ ผู้ปกครองและชุมชนยินดีส่งเสริม และสนับสนุนงานของศูนย์ ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของศูนย์ที่จัดขึ้น ยินดีเข้าร่วมเป็นกรรมการของศูนย์ ยินดีส่งบุตรหลานเข้ามาร่วมศึกษาในศูนย์ ยินดีเข้าร่วมใช้ศูนย์เป็นสถานที่ส่งเสริมวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์ ยินดีร่วมสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยินดีให้การส่งเสริม สนับสนุนงานของศูนย์สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสม ไว้วางใจในการทำงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสม ยอมรับฟัง

ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ร่วมกันทำงานเป็นทีมได้อย่างดี ปฏิบัติงานด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน มีการปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาในการทำงานร่วมกัน ร่วมอุทิศตนในการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรเหมาะสมกับสภาวะการณ์ การส่งเสริมให้บุคลากรไปศึกษาดูงานอย่างเหมาะสมกับสภาวะการณ์ พัฒนาบุคลากรด้านการเรียนการสอนตามสภาพเป็นจริง อำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในด้านเทคโนโลยีเหมาะสม สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม มีการพัฒนาบุคลากรให้มีและใช้จิตวิทยาในการเรียนอย่างเหมาะสม การส่งเสริมสนับสนุนในการเพิ่มพูนความตามความต้องการของบุคลากร **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ** ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ใส่ใจในการจัดระเบียบ การทำความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม ใส่ใจในการจัดบรรยากาศชั้นเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดให้มีห้องเรียนจัดห้องพิเศษ จัดสื่อเทคโนโลยี มาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอน จัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในศูนย์ที่เหมาะสมกับระดับชั้นเรียนเหมาะสมกับผู้เรียนจัดห้องปฏิบัติการในการนั่งสมาธิที่เหมาะสม ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงทำให้ผู้เรียนที่เข้ามาในศูนย์มีความรู้วิชาการเป็นหลักและเพิ่มเติมความรู้ทางพระพุทธศาสนา อำนวยความสะดวกศูนย์เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ได้ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพที่คุรุสภากำหนดผู้บริหารในศูนย์ได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์กว้างไกลในการบริหารจัดการศูนย์ เป็นผู้มีความภาคภูมิใจในการแก้ปัญหาของศูนย์ เป็นผู้เสริมสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรทุกคน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนและครูสอน รวมทั้งกับผู้ปกครองและชุมชน ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารจัดการภายในศูนย์ เป็นผู้มีความสามารถในการสร้างความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกศูนย์ มีความสามารถในการดำเนินงานศูนย์ให้มีประสิทธิภาพ ด้านผู้ปกครองและชุมชนให้ความร่วมมือส่งเสริม และสนับสนุนงานของศูนย์ ผู้อำนวยการศูนย์มีภาวะผู้นำได้ทำการพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มความคาดหวังต่อผู้เรียน ทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับศูนย์มากได้ สร้างความสามัคคีของบุคลากร มีการประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน มีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่เหมาะสมรวมทั้งมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์การเรียนการสอนตามหลักสูตร ได้มีการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับระยะเวลาในการสอน จัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่มีความเหมาะสมที่จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และส่งเสริมความรู้แก่ผู้เรียน มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเหมาะสมกับสภาพของศูนย์ มีการประเมินผลการเรียนการสอน สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่เป็นจริงจัดการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน ให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยให้มีมาตรฐานสูง ให้มีคุณภาพในระดับสากล ผู้เรียนสามารถเผชิญปัญหาและการเปลี่ยนแปลง เพื่อดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างสงบสุขและสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นวลฉวี งามะณิศรี** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน

อาทิตย : แนวทางการพัฒนากระบวนการบริหาร โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า มีการพัฒนาการดำเนินการและระบบการเรียนมาตามลำดับ โดยอาศัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ในหลักการที่ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ควบคู่กับมีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ปัจจุบันหน่วยงานนี้ขึ้นอยู่กับ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม สำหรับจังหวัดมหาสารคามได้รับนโยบายจากส่วนกลางให้วัดที่มีความพร้อมจัดตั้งขึ้น ได้เลือกศึกษา ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่ง จำนวน ๔ วัด ก่อตั้งโดยเจ้าอาวาส และบุคคลอื่นให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดมหาสารคามนั้นจัดสอนวิชาบังคับไว้ ๓ วิชา ตามที่กรมการศาสนากำหนด โดยมี วิชาศาสนพิธี วิชาพุทธศาสนา และศาสนพิธีเป็นวิชาที่นักเรียนเรียน นอกจากนี้ยังนำความรู้ด้าน ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมาจัดกิจกรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญของชาติ และวัน โอกาสพิเศษ แนวทางการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ต้องมีการวิเคราะห์หลักสูตร และกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นแต่ละแห่ง ด้านสถานที่การมีที่ทำการที่ชัดเจนมีระบบ สาธารณูปโภคที่เพียงพอแก่ผู้เข้ารับการอบรม ด้านบุคลากรควรมีการฝึกอบรมหลักสูตรและเนื้อหาใน การสอนมีการแลกเปลี่ยนวิทยากรที่มีประสบการณ์ไปยังศูนย์ต่างๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจดึงดูด ผู้เรียนให้เข้าร่วมกิจกรรม ควรมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อให้ได้เป็นเป้าหมายนำไปสู่ แนวปฏิบัติให้ตรงตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ด้านงบประมาณหน่วยงานราชการและเอกชนควรให้การ สนับสนุนกำหนดแผนงานและกิจกรรมให้สอดคล้องกับงบประมาณ ด้านอุปกรณ์ควรมีการกำหนด ประเภทที่เหมาะสมกับการผลิตสื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอน บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดไพโรจน์ วงจันทร์** ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขต เทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริการนักเรียน ด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กับผู้ปกครอง ด้านวิชาการ ด้านครูผู้สอน และด้านอาคารสถานที่และสภาพ สิ่งแวดล้อม ด้านบริการนักเรียน โดยการบริการเอกสารประกอบการเรียน อาหารว่าง รถรับส่ง เพื่อให้ผู้เรียนมีความสะดวกในการเดินทางมาเรียน และความสะดวกในระหว่างเรียน ด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กับผู้ปกครอง โดยการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง นักเรียนและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เช่น การสัมมนานอกสถานที่ การเข้าค่ายธรรมะ ด้านวิชาการ ควรปรับเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของนักเรียน และมีความทันสมัย เท่าทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน ด้านครูผู้สอน โดยการเลือกครูผู้สอน ให้มีความรู้ความสามารถในการ

สอนวิชาพระพุทธศาสนาอย่างมีคุณภาพ มีความรับผิดชอบ และมีความเสียสละ และด้านอาคารสถานที่และสภาพสิ่งแวดล้อม โดยการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้มีความมั่นคง แข็งแรงสวยงาม

๒. รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้ส่งเสริมให้โรงเรียน การจัดสถานที่เรียนให้เป็นไปตามกฎ ระบบ และระเบียบ โรงเรียนจัดบรรยากาศชั้นเรียน เอื้อต่อระบบการเรียนรู้ของผู้เรียนโรงเรียนจัดห้องเรียนเหมาะสมตามข้อกำหนดและให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียน การ จัดสถานศึกษาให้มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม ส่งเสริมให้มีห้องเรียนที่มีเทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ศูนย์ศึกษาจัดแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน ศูนย์ศึกษาจัดห้องปฏิบัติสมาธิภาวนาที่เหมาะสม เพียงพอสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติผู้เรียนมีความรู้ วิชาการมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ผู้เรียนมีความศรัทธาเลื่อมใสและทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนามากขึ้น ผู้เรียนมีการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น ผู้เรียนมีความสำเร็จสอบผ่านในแต่ละระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรอย่างชัดเจน ศูนย์ศึกษาออกกฎระเบียบการ จัดทำหลักสูตรมาใช้จัดกิจกรรมผู้บริหาร ครู กำหนดเนื้อหาให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่จะพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหาร และครู กำหนดระเบียบกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมครูจัดทำระเบียบการประเมิน พัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์หลักสูตรของกรมการศาสนา ศูนย์ศึกษานำหลักสูตรมา จัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูผู้สอนนำกระบวนการมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมาใช้ ศูนย์ ศึกษาจัดแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน ศูนย์ศึกษาจัดห้องปฏิบัติการที่เหมาะสม เพียงพอสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนที่สอดคล้องกับสภาพจริง ครูผู้สอนทำการประเมิน พัฒนาการด้านความตรงต่อเวลา ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความขยันอดทน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความกตัญญูกตเวทิต์ ด้านการมีระเบียบวินัย ด้านการมีมารยาทดีงาม ในการเรียนของผู้เรียนเสมอ ครูผู้สอนทำการประเมินพัฒนาการที่ดีในการเรียนรู้ ศูนย์ศึกษานำหลักคุณธรรม จริยธรรมมาปฏิบัติ ผู้บริหาร และครู ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎระเบียบของศูนย์พระพุทธศาสนา ศูนย์ศึกษากำหนดระเบียบในการให้ผู้ปกครองชุมชนมาร่วมทำงาน ศูนย์ศึกษาจัดทำระเบียบกฎเกณฑ์ที่จะพัฒนาบุคลากร ศูนย์ ศึกษาสร้างวิสัยทัศน์ให้กับบุคลากร ผู้บริหาร ครู บุคลากร มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการจัด กิจกรรม ศูนย์ส่งเสริมให้บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน มาร่วมทำงาน ศูนย์ศึกษาให้บุคลากรได้มีการ พัฒนา ศึกษาดูงาน บุคลากรในศูนย์มีความรู้และรับผิดชอบในการพัฒนาศูนย์ ศูนย์มีสื่อเทคโนโลยี พร้อมในการจัดกิจกรรมบุคลากรมีจิตวิทยา มีความรู้ในการจัดการเรียนการสอนทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาได้ตระหนักในการจัดสถานที่เรียนถูกต้องตามกฎระเบียบ จัดบรรยากาศชั้นเรียน ให้เอื้อต่อระบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้จัดห้องเรียนให้เหมาะสมตามข้อกำหนดและให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน ได้จัดสถานศึกษาให้มีความสะอาด มีความร่มรื่น สวยงาม ได้จัดให้มีห้องเรียนที่มีสื่อเทคโนโลยีพร้อมและที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ได้จัดทำจัดหาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์ที่หลากหลายและที่เหมาะสมกับระดับชั้นเรียน ได้จัดให้มีห้องปฏิบัติการนั่งสมาธิที่เหมาะสม มีความเพียงพอสำหรับผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัตินั่งสมาธิได้อย่างจริงจังจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนและมีความรู้ในด้านวิชาการให้เรียนรู้และสามารถจัดพิธีกรรมทางพุทธศาสนาได้ ทำกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความศรัทธาเลื่อมใสและมีการทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนามากขึ้น จัดให้ผู้เรียนได้นำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสมศูนย์ได้มีการกำหนดระเบียบกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับทุกคนที่เข้ามาเรียน จัดทำระเบียบและคู่มือการประเมินเพื่อนำมาพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์หลักสูตรของกรมการศาสนา นำหลักสูตรมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำกระบวนการกิจกรรมมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมาให้เกิดประโยชน์ ศูนย์มีการจัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน จัดห้องปฏิบัติที่เหมาะสมเพียงพอสำหรับผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติครบทุกคน จัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนที่สอดคล้องกับสภาพจริง ทำการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนผู้บริหารเป็นผู้ที่ทำงานตรงต่อเวลามีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีความขยันอดทน มีความซื่อสัตย์สุจริตศูนย์ได้ทำการวิเคราะห์หลักสูตรและกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นแต่ละแห่ง ทำการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคที่เพียงพอแก่ผู้เข้ารับการอบรมและเรียนรู้ มีการฝึกอบรมหลักสูตรของศูนย์และจัดทำเนื้อหาในการสอนที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิทยาการที่มีประสบการณ์ไปยังศูนย์สร้างความน่าสนใจเพื่อดึงดูดผู้เรียนให้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มใจ มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อให้ได้เป็นเป้าหมายนำไปสู่แนวปฏิบัติให้ตรงตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้บริการนักเรียนที่เข้ามาเรียนด้วยการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กับผู้ปกครอง เน้นงานวิชาการ พัฒนาครูผู้สอน ปรับปรุงอาคารสถานที่และสภาพสิ่งแวดล้อม สร้างแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้บริการนักเรียน ให้การบริการเอกสารประกอบการเรียน ให้ผู้เรียนมีความสะดวกในการเดินทางมาเรียน และความสะดวกในระหว่างเรียน โดยการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองนักเรียนและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้สอดคล้องกับงานวิจัยของนวลวิ งามะณิศรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ : แนวทางการพัฒนากระบวนการบริหาร โดยการใช้มีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ควบคู่กับมีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต การสนับสนุนเกี่ยวกับการ

จัดการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นจัดสอนวิชาบังคับไว้ ๓ วิชา ตามที่กรมการศาสนากำหนด โดยมีวิชาศาสนพิธี วิชาพุทธศาสนา และศาสนพิธีเป็นวิชาที่นักเรียนเรียน นอกจากนี้ยังนำความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมาจัดกิจกรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญของชาติ และวันโอกาสพิเศษ การสนับสนุนด้านเงินทุนสนับสนุนได้มาแน่นอนจึงไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง ด้านบุคลากรยังไม่พอเพียง ผู้บริหารศูนย์จึงต้องรับผิดชอบหลัก ด้านอุปกรณ์ยังไม่มีกำหนดงบประมาณไว้อย่างชัดเจน แนวทางการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ต้องมีการวิเคราะห์หลักสูตรและกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นแต่ละแห่ง ด้านสถานที่การมีที่ทำการที่ชัดเจนมีระบบสาธารณูปโภคที่เพียงพอแก่ผู้เข้ารับการอบรม ด้านบุคลากรควรมีการฝึกอบรมหลักสูตรและเนื้อหาในการสอนมีการแลกเปลี่ยนวิทยากรที่มีประสบการณ์ไปยังศูนย์ต่างๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจดึงดูดผู้เรียนให้เข้าร่วมกิจกรรม ควรมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อให้ได้เป็นเป้าหมายนำไปสู่แนวปฏิบัติให้ตรงตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ด้านงบประมาณหน่วยงานราชการและเอกชนควรให้การสนับสนุนกำหนดแผนงานและกิจกรรมให้สอดคล้องกับงบประมาณ ด้านอุปกรณ์ควรมีการกำหนดประเภทที่เหมาะสมกับการผลิตสื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดไพโรจน์ วงจันทร์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจในการจัดการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านบริการนักเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กับผู้ปกครอง ด้านวิชาการ ด้านครูผู้สอน และด้านอาคารสถานที่และสภาพสิ่งแวดล้อม บริการนักเรียน โดยการบริการเอกสารประกอบการเรียน อาหารว่าง รถรับส่ง เพื่อให้ผู้เรียนมีความสะดวกในการเดินทางมาเรียน และความสะดวกในระหว่างเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กับผู้ปกครอง โดยการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองนักเรียนและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เช่น การสัมมนานอกสถานที่ การเข้าค่ายธรรมะ ด้านวิชาการ ควรปรับเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของนักเรียน และมีความทันสมัยเท่าทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน ด้านครูผู้สอน โดยการเลือกครูผู้สอน ให้มีความรู้ความสามารถในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอย่างมีคุณภาพ มีความรับผิดชอบ และมีความเสียสละ และด้านอาคารสถานที่และสภาพสิ่งแวดล้อม โดยการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้มีความมั่นคง แข็งแรงสวยงาม

๓. การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางผลการวิจัยพบว่า การบริการด้านนโยบายและแผนตามหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด การบริการด้านวิชาการ ตามหลักไตรสิกขา ด้านศีล สมาธิ และปัญญา ความถูกต้อง ความ

เหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดการบริการด้านบุคลากรตามหลักไตรสิกขา ด้านศีล สมานิ ปัญญา ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดสรุปผลการประเมิน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด**ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ**ผลการจัดทำรูปแบบการจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการ ขณะเดียวกัน ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๒๒ รูป ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิล้วนแล้วแต่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ในรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์สรุป เอกสารและจากการสัมภาษณ์ นำแนวคิดจากการสนทนากลุ่มมาสังเคราะห์รวมเป็นรูปแบบและหลังจากนั้นผู้วิจัยจึงได้ส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๑๕ รูป ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้ทำการประเมินรูปแบบ ผลการประเมินจึงออกมาอยู่ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระครูปลัดไพโรจน์ วงจันทร์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจในการจัดการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบริการนักเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กับผู้ปกครอง ด้านวิชาการ ด้านครูผู้สอน และด้านอาคารสถานที่และสภาพสิ่งแวดล้อม ๑.แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ในแต่ละด้าน คือ ด้านบริการนักเรียน โดยการบริการเอกสารประกอบการเรียน อาหารว่าง รถรับส่ง เพื่อให้ผู้เรียนมีความสะดวกในการเดินทางมาเรียน และความสะดวกในระหว่างเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กับผู้ปกครอง โดยการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองนักเรียนและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เช่น การสัมมนานอกสถานที่ การเข้าค่ายธรรมะ ด้านวิชาการ ควรปรับเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของนักเรียน และมีความทันสมัยเท่าทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน ด้านครูผู้สอน โดยการเลือกครูผู้สอน ให้มีความรู้ความสามารถในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอย่างมีคุณภาพ มีความรับผิดชอบ และมีความเสียสละ และด้านอาคารสถานที่และสภาพสิ่งแวดล้อม โดยการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้มีความมั่นคง แข็งแรงสวยงาม

๕.๓ ข้อเสนอแนะการวิจัย

๕.๓.๑ ด้านรูปแบบ

๑. รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางควรจะนำผู้บริหารศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้วยการนำเทคนิควิธีมาใช้กับศูนย์ตนเอง

๒. ควรมีรูปแบบหรือวิธีการการประชาสัมพันธ์งานกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ตนเองดำเนินการให้ชุมชน สังคม และหน่วยงานอื่นๆ ได้ทราบความเป็นไป

๕.๓.๒ ด้านหลักธรรม

๑. การพัฒนาจริยธรรมของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ประสบความสำเร็จมีหลักธรรมอะไรที่ส่งเสริมให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีหลักธรรมอะไรที่เหมาะสมกับการพัฒนาจริยธรรม ของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีหลักธรรมอะไรที่เหมาะสมบ้าง

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรมีการกำหนดนโยบายพัฒนาความสามารถผู้บริหารในการบริหารศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ตามหลักพุทธธรรม

๒. ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายที่จะส่งเสริมการพัฒนาความสามารถของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยนำพุทธธรรมมาบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม

๓. ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรสร้างหลักสูตรกระบวนการพัฒนาศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยทำหลักสูตรเชิงบูรณาการพุทธธรรม

๕.๓.๔ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ผู้รับผิดชอบควรนำผลการวิจัยนี้ไปดำเนินการต่อไปนี้

๑. รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางคือมุ่งจัดการบริหารเชิงรุกให้ผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้บริหารจัดการที่ถูกต้อง

๒. รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางให้ผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นำการบริหารจัดการเชิงพุทธมาดำเนินการพัฒนาจัดการเชิงพุทธเพื่อมาจัดกิจกรรมของศูนย์

๕.๓.๕ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผลจากการวิจัยได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ควรศึกษาและวิจัยครั้งต่อไปในอนาคตเพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษาทางวิชาการ และประโยชน์ในการบริหารจัดการเชิงพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ต่อไป ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

๑. ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการเชิงพุทธของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักธรรมสัปปริสธรรม ๗

๒. ควรพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เปรียบเทียบกับการบริหารจัดการเชิงพุทธกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

๓. ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กับการบริหารจัดการเชิงพุทธของศูนย์การศึกษาประเภทอื่น

๔. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการเชิงพุทธที่มีต่อหน่วยงานทางการศึกษา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย.พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: +
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: +
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรัฐ. กรุงเทพฯ: +
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

_____. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย.ปกรณวิเสสภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: +
โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๙.

_____.อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

_____. ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

กรมการศาสนา. แนวทางการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์. กรุงเทพฯ: +
โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๕.

_____. ประมวลการสอนวิชาประวัติพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ฉบับกรมการศาสนา. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๔.

_____. ระเบียบกรมการศาสนา. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๔.

_____. หลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์. พุทธศักราช ๒๕๔๔. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔.

กรมวิชาการ,แผนการสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา เล่ม ๑-๖. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์คุรุสภา.

กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, แนวทางการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ปีงบประมาณ ๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๔.

_____ .กระทรวงวัฒนธรรม. แนวทางการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๔.

กาญจนา บุญส่ง. **หลักการสอน**. โครงการตำราวิชาการราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๖ รอบ. สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๒.

คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ. **สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙.

จริยา เหนียนเฉลย. **เทคโนโลยีการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อกรุงเทพมหานคร ๒๕๕๔ อ้าง บัวศรี. **ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๒.

จันทร์ธานี สงวนนาม. **เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง**. (ม.ป.ท.). (ม.ท.ป), ๒๕๓๖.

จำนง ทองประเสริฐ. “โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์”. ม.ป.ท., ๒๕๒๗.

จิรกรณ์ศิริประเสริฐ, **ทักษะและเทคนิคการสอนพลศึกษาในระดับประถมศึกษา**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชัชวาล เรื่องประพันธ์ **สถิติพื้นฐาน** ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา ๒๕๓๙.

ชุบ กาญจนประการ. **การบริหารงานบุคคล คณะรัฐประศาสนศาสตร์** กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ๒๕๓๘.

ติน ปรัชญพฤทธิ. **ทฤษฎีองค์การ**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๓๘.

_____ .**ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ถวัลย์รัฐ วรเทพพุดพิพงษ์. **การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม. ๒๕๔๐.

ถวิล เกื้อกูลวงศ์ **การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช ๒๕๓๐.

ทองหล่อ เดชไชย, **การบริหารคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ**, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔.

ทศนา แคมมณี. **รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๐.

ธงชัย สันติวงษ์, **การบริหารสู่ศตวรรษที่ ๒๑**, กรุงเทพมหานคร: บริษัทประชุมช่างจำกัด, ๒๕๔๖.

- _____, **องค์การและการบริหาร** พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.
- ธนวัฒน์ ธิติธนานันท์. **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา**. นครราชสีมา: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๘.
- ธีระ รุณเจริญ **ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและการบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง จำกัด ๒๕๕๐.
- ธีระรัตน์ กิจจักษ์. **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา**. เพชรบูรณ์: คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒.
- นิตย สัมมาพันธ์. **การบริหารเชิงพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙.
- นิรมล ศตวุฒิ และคณะ, **ประสบการณ์ภาคสนามในการพัฒนาหลักสูตรและการสอน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔.
- บุญชม ศรีสะอาด **การวิจัยเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ ๗** กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น. ๒๕๔๕.
- _____. **รูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ โครงการสถาบันวิจัยและพัฒนาระบบการเรียนการสอน** มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ม.ป.ป.
- _____. **การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น ๒๕๔๐
- _____. **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก ๒๕๓๕.
- บุญทัน ดอกไธสง, **การจัดองค์การ** พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- ประยุทธ์ เจริญสวัสดิ์. **การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: กรมพลศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐.
- ประเสริฐ ธรรมโวหาร, **หลักสูตรและการจัดการการมัธยมศึกษา**, กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๔๐.
- ปรีชา ชางขวัญยืน. **ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- ปรียาพรวงศ์บุตรโรจน. **จิตวิทยาบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริม ๒๕๓๙.
- พยอม วงศ์สารศรี. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการสถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๒.
- พระเทพโสภณ ประยูร ธมฺมจิตโต, **การคณะสงฆ์กับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- พระธรรมโกศาจารย์ ประยูร ธมฺมจิตโต. **พุทธวิธีในการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระปริยัติกิจโกศล. **รูปแบบการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์.**

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดอนงคารามเขตคลองสานกรุงเทพมหานคร
,๒๕๔๗.

พระเทพโสภณ ประยูรธมมจิตโต, **ทิศทางการศึกษาไทย**, พิมพ์ครั้งที่๒, กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต, **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่๘, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พระเมธีธรรมาภรณ์ ประยูร ธมมจิตโต. **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๓ ๒๕๕๓ราชกิจจานุเบกษาเล่ม ๑๒๗ ตอนที่ ๔๕ ก.

พะยอม วงศ์สารศรี. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: พรวนการพิมพ์, ๒๕๔๒.

พันทิพาอุทัยสุขและคณะ. **เอกสารชุดวิชาวิทยาการสอน พิมพ์ครั้งที่ ๒๓**.กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ๒๕๔๖.

พิทยา บวรวัฒนา, **รัฐประศาสนศาสตร์:ทฤษฎีและแนวการศึกษา**, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พิมลจรรย์ นามวัฒน์. **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ ๕.กรุงเทพมหานคร:เท็กซ์แอนด์ เจอร์นัล, ๒๕๔๔.

พุทธทาสภิกขุ. **วิธีแก้ปัญหาชีวิต**. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์แสงธรรม,๒๕๔๔, หน้า๑๙๘.

ไพบุลย์ ช่างเรียน. **วัฒนธรรมการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒.

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไตวณะบุตร. **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๔๒.

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ.**การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๗.

ภิญโญ สาร. **การบริหารการศึกษา**.กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช,๒๕๕๓.

มลิวัลย์ ผิวดราม .**การวัดผลและประเมินผลการศึกษา**. สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตชุมพร เอกสารการสอน ๒๕๕๑.

มัลลิกา ต้นสอน.**การจัดการยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร: เอกซ์เปอร์เน็ท, ๒๕๔๔.

เยาวดี วิบูลย์ศรี. **การวัดผลและการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,๒๕๔๕.

ระวีภาวิไล, **หัวใจของศาสนาพุทธ**, บทความเสนอในการประชุมทางวิชาการเรื่องหัวใจของศาสนา,
ธรรมสถานมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย๑๗-๑๘กรกฎาคม, ๒๕๒๘.

รัตนา อตฺตภูมิสุวรรณ, **องค์การและการจัดการ**, กรุงเทพมหานคร: วีเจพริ้นติ้ง, ๒๕๔๗.

ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕**, พิมพ์ครั้งที่ ๒,
กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๐.

_____, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**, กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คส์
พับลิเคชั่นส์จำกัด, ๒๕๔๖, หน้า๒๘๔.

วนิดา เดชตานนท์ และคณะ, **การประเมินผลการเรียน**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, นครราชสีมา: ภาควิชา
ทดสอบและวิจัยทดสอบและวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
,๒๕๔๐.

วัชร บูลณสิงห์, **การบริหารหลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓.

วัฒนาพร ระงับทุกข์, **การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพมหานคร:โรง
พิมพ์ต้นอ้อ, ๒๕๕๖.

วาโร เพ็งสวัสดิ์ **การวิจัยพัฒนารูปแบบ**. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔
กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๓.

วิจิตร ศรีสอ้าน และคณะ. **หลักและระบบบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๓.

_____. **หลักการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๓.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, **การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น**: สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส
ญี่ปุ่น และไทย กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โพธิ์เพชร, ๒๕๔๕.

_____. **การบริหารจัดการและการพัฒนาของหน่วยงานของรัฐ**. กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์
เน็ท, ๒๕๕๐.

วิโรจน์ สารรัตน์. **การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์องค์การ
ศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์พิสุทธิ์, ๒๕๔๕.

วิลาวรรณ รพีพิศาล. **ความรู้พื้นฐานในการบริหารทรัพยากรมนุษย์.ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์**.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ วิจิตรทัศน์ ๒๕๕๔.

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และคณะ, **แหล่งการเรียนรู้: เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้และหลักสูตรสถานศึกษา**
,กรุงเทพมหานคร: เสริมสินปริเพรส ชิสเท็ม. เมธิทิปส์., ๒๕๔๕.

ศุภวัฒน์ เอ็มโอช, **หลักการสอน**, จันทบุรี: สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี.,๒๕๓๙, หน้า ๕๒-๕๔.

สมคิด สร้อยน้ำ. **หลักการสอน**. อุตรธานี: สำนักส่งเสริมวิชาการ สถาบันราชภัฏอุตรธานี. ๒๕๔๒.

สมพงศ์ เกษมสิน **การบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๙.

_____ . **การบริหาร** พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เกษมสุวรรณ, ๒๕๑๔.

_____ . **การบริหาร** พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓.

สมยศ นาวิการ. **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๔๔.

สมศักดิ์ คงเที่ยง, **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓.

สมศักดิ์ บุญปู, **พระสงฆ์กับการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์, **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา**, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช สำราญราษฎร์, ๒๕๔๗.

สมาน อัครภูมิ **การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาระดับจังหวัด**. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ๒๗.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๕๕**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน, ๒๕๕๖.

สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **รูปแบบการบริหารแบบกระจายอำนาจ "CLUSTERS"** กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๖๐.

สุธี สุทธิสมบูรณ์. **หลักการบริหารเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการสำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖.

สุพิน บุญชูวงศ์, **หลักการสอน**, กรุงเทพมหานคร: แสงสุทธิการพิมพ์, ๒๕๓๕.

สุรัฐ ศิลปะอนันต์, **นักบริหาร**, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.

สุวิมล ว่องวาณิช. **“บทที่ ๓ แบบตรวจสอบรายการประเมิน: วิธีวิทยาและเครื่องมือ ประเมิน,”** ใน สุวิมล ว่องวาณิช บก.. **การประเมินนิเทศ: วิธีวิทยาและการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๙.

เสถียรพงษ์ วรรณปก. **“มัชฌิมาปฎิปปทา: สายกลางสองมิติ”**, คอลัมน์ธรรมะใต้ธรรมาสัน, หนังสือพิมพ์ข่าวสด. ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙.

เสรี ชัดแจ้ง. **แบบจำลอง**. ม.ป.ท. ๒๕๓๘

อนันต์ เกตุวงศ์. **การบริหารการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. **หลักการสอน**, กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๐.

อำภา บุญช่วย, **การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน**, กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

อุทัย บุญประเสริฐ. **หลักการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์. ๒๕๔๔.

อุทัย หิรัญโต. **เทคนิคการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์อักษรการพิมพ์, ๒๕๓๕.

เอกศักดิ์ บุตรลับ. **ครูและการสอน**. เพชรบุรี: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๓๗.

ค.วิทยานิพนธ์

กฤษณผล จันทพรหม. การศึกษารูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริงที่เหมาะสมสำหรับสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศไทย. **วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดรธานี. ๒๕๔๘.

คัมภีร์ สุดแท้. การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก **ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต** มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ๒๕๕๓.

จักรกริช หมอประกอบ. “ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการทหารในศูนย์อุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร”. **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗.

ชนกนารถ ชื่นเชย. รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. **วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดรธานี. ๒๕๕๐.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. รายงานการวิจัยระบบบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน๑๒ปีที่สอดคล้องกับพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒,ม.ป.ป. เอกสารอัดสำเนา.

ณัฐศักดิ์ จันทรผล. การพัฒนารูปแบบการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่เน้นการกระจายอำนาจ **ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสยาม. ๒๕๕๒.

ทนง ทศไกร. กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต ๑ **ปริญญาดุษฎีนิพนธ์** สาขาพุทธบริหารการศึกษา ๒๕๖๐.

นวลฉวี งามะณีสรี, “ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์: แนวทางการพัฒนากระบวนการบริหารโดยมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดมหาสารคาม”, **วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคามปีพิมพ์ ๒๕๕๕.

เบญจพร แก้วมีศรี, “การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

บุญสง หาญพานิช. “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย.”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชาอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

ปัญญา ทองนิล. รูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพที่สอนโดยการบูรณาการแบบสอดแทรกสำหรับ
นักศึกษาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน. **วิทยานิพนธ์ปริญญา
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓.

พระครูปลัดไพโรจน์ วงจันทร์ “แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน
อาทิตย์ในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี” **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราช
ภัฏธนบุรี, ๒๕๕๖.

พระณัฐวุฒิ สุทธิโคตร “สภาพและปัญหาการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ใน
จังหวัดอุบลราชธานี” **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**,
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๔.

พระปลัดประพจน์ สภาโต, อยู่สารานู “การศึกษารูปแบบการบริหารงานของศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครปฐม” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระไพฑูริย์ ปราบริป “การใช้สื่อการสอนของพระภิกษุในวิชาธรรมศึกษาชั้นตรีของศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดสวนสูง จังหวัดนนทบุรี” **การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๔.

พระมหาสุทัศน์ ไชยะภา “การบริหารการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดอนงค
ราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร” **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหาร
การศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ๒๕๕๖.

พระมหาสุนทร ฌณฐภูมิ จงไกรจักร, “ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของ
ครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครราชสีมา”, **วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราช
ภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๐.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส นิธิบุญยากร “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี: ศึกษา
วิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
, ๒๕๕๘.

พระอธิการสุรินทร์ ฐานวโร นราแหว, “การศึกษาการจัดการเรียนการสอนศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอน้อย จังหวัดนบพิตำ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์
มหาบัณฑิตการบริหารจัดการคณะสงฆ์**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ภู่งนภา จิตรโรจนรักษ์ “การพัฒนารูปแบบการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”
วิทยานิพนธ์ปริญาครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชา นโยบายการ
จัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ๒๕๔๘.
รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.

ดุขฎิณีพนธ์การศึกษาดุขฎิณีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา ๒๕๔๘.

วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรารณ. การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจใน สถานศึกษาขั้น
พื้นฐานตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. **วิทยานิพนธ์ครุศา
สตรดุขฎิณีบัณฑิต**กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๗.

สมบุรณ ศิริสรหิรัญ. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดี. **วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรดุขฎิณีบัณฑิต** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๗.

สมบุรณ ศิริสรหิรัญ. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดี. **วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรดุขฎิณีบัณฑิต** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๗.

สมุทร ชำนาญ. การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. **ดุขฎิณีพนธ์
การศึกษาดุขฎิณีบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยบูรพา. ๒๕๔๖.

สุจินตนิท หนูชู, “รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มี
ประสิทธิผล* **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุขฎิณีบัณฑิต** สาขาการจัดการการศึกษา,
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๓ .

สุจินตนิท หนูชู, รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุขฎิณีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา,วิทยาลัยครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต,๒๕๕๖.

สุจิรา ม่วงศรี “การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในรูปแบบใหม่” **วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต**สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความ
เป็นผู้นำทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

อัมพร พงษ์กังสนานท. การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน
เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต. **วิทยานิพนธ์การศึกษาดุขฎิณีบัณฑิต** มหาวิทยาลัยศรีนคร
รินทรวิโรฒ. อุดมสำเนา.๒๕๕๐

อำนวยการ ภาควิชาบริหารธุรกิจ. การพัฒนารูปแบบการบริการความรู้ในสถาบันการอาชีวศึกษาไทย, วิทยาลัยอาชีวศึกษา
ปริญญาเอก, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสยาม. ๒๕๔๘

(ง) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

จิราดา นาคฤทธิ์, **หลักการจัดการ Principles of Management**, ออนไลน์, แหล่งที่มา
<https://jiradabbc.files.wordpress.com/๒๐๑๕/๐๒/principle-management-๑๑.pdf>
 สืบค้นเมื่อ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

บุญชม ศรีสะอาด (ม.ป.ป.). [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล <http://www.watpon.com/boonchom/development.pdf> [๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑].

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙ ออนไลน์, แหล่งที่มา
www.asstudio.info/Library/DHCT สืบค้นเมื่อ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๙

พิริยะ อนุกุล พิริยะ อนุกุล. **การบริหารจัดการในโรงพยาบาลรามาธิบดี จังหวัดสงขลา**. [ออนไลน์].
 แหล่งที่มา <http://gotoknow.org/blog/jed>. [๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๑].

ระบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมศาสนา, **ประวัติความเป็นมา**. [ออนไลน์].
 แหล่งที่มา : http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename=about_us,
 [๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑].

รัตน สิงห์กุล. **รูปแบบการสอน**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล http://www.sps.lpru.ac.th/crypt/show_article.pl.mag. [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐].

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **รูปแบบการบริหารการกระจายอำนาจ** ออนไลน์ แหล่งข้อมูล
<https://th.wikipedia.org/wiki/>เมื่อ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๑.

วิรัช วิรัชชนิภาวรรณ. **การบริหารการพัฒนา: แนวคิดความหมายและความสำคัญและตัวแบบการ**
ประยุกต์ ออนไลน์ แหล่งข้อมูล <https://www.wiruch.com> สืบค้นเมื่อ ๒๔ ตุลาคม
 ๒๕๖๑.

๒.ภาษาอังกฤษ

Ar dictionary, **Model** Retrieved from http://ar_dictionary.com/Model/59082008.

Bardo, J. W., & Hartman, J. J. **Urban society: A systematic introduction**. New York: F. E. Peacock. 1982

Bartol. K. M. & Martin. D.C.. **Management**. 2nd ed.. New York: McGraw – Hill. 1997.

Brown, W.B. and Moberg, D. J **Organization Theory and Management: A Macro Approach**. New York: John Wiley and Sons. 1980.

- Campbell F Roald, **Introduction to Educational Administration**, Boston: Allyn and Bacon, 1997.
- Chapman, **Supervisor Survival Kit, 2 nded**, Californai: Science Research Associates, 1988,
- Daft Edwards. Management. 3th. America: The Dryden. 1976.
- Derek French and Saward Heather. **Dictionary of Management Second Edition**. Aldershot: Gower. 1983.
- Drucker, P. F, **The effective executive**, Oxford: Butterworth-Heinemann, 1999.
- Drucker. อังใน สมพงศ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓.
- Ernest Dale, **Management: Theory and Practictice**, New York: McGraw Hill, 1993.
- Fayol, Henri. **Industrial and General Administration** . New Jersey: Clifton. 1923
- _____. **General and Industrial Management**. London: Sir Isaac Pitman & Sons. 1949.
- Follet. อังใน ปธาน สุวรรณมงคล. **การบริหารและการพัฒนาองค์การ**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕. .
- Frederick W. Taylor. **The Principles of Scientific Management**. New York: McMillan. 1911.
- Freeman. R. E.. **Management**. 5th ed.. New Jersey: Practice - Hall.. 1992..
- George. อังใน ประดิษฐ์ บอดี้จัน. “กระบวนการบริหารงานของคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดกลุ่มภาคเหนือ”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๓๘.
- Good, C.V. **Dictionary of education**. New York: McGrow-Hill Book. 1973
- _____. **Dictionary of Education. Education. Edited by Carter V. Good**. Nerw York: McGraw – Hill book Company, Inc. 2005
- Griffin, Ricky W. Management. 6th ed. Boston, MA: Houghton Mifflin Company. 1999.
- Gulick. L.& Lydall. U. **Paper on the Sciences of Adminstratio**. New York: Institute of Public Administration. 1973. pp. 47 - 88. อังใน พิมพ์จรย์ นามวัฒน์. **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล, ๒๕๔๔.

- Gulick. L.& Lydall. U.**Paper on the Sciences of Adminstratio**. New York: Institute of Public Administration. 1973.
- Harold D, Koontz. **Analysis of Managerial Functions**. New York: McGraw - Hill Book. 1972.
- Henri Fayol. **General and Industrial Management**. London: Sir Isaac Pitman andSons. 1916.
- Herbert A. Simon, **Administrative Behavior**New york: Macmillian, 1947, .
_____. **Administrative Behavior**. New York: The McMillan 1960.
- Husen and Postlethwaite **The international encyclopedia of education**. 2nd ed. New York: Pregawon press Inc 1994,p.3895
- Joyce andWeil. **Model of Teaching**. London: Prentice – Hall International 1985.
- Keeve,P.J. **Model and Model Building Education Research Methodology and** _____. Educational research methodology, and measurement: An international handbook. Oxford, England: Pergamon Press. 1988.
- Koontz. อางใน รุจิร ฐสาระ และจันทรานี สงวนนาม. **การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: บุคพลอยท, ๒๕๔๕.
- Likert. Rensis. and Likert. Jane. **New Way Management Conflict**. New York: McGrawHill. 1976.
- Luther Gulick, “Management is a Science” Academy of ManagementJournal, Vol 8, No.1 march.1965.
- Newman. W. H.& Charles. B. S.**The Process of Management**. New Jersey: Prentice Hall. 1964.
- Peter F. Drucker. Classic drucker. Harvard Business School Press. 2006.
- Procter and Paul Longman **Dictionary of Contemporary English**. London: Longman,1978.
- Raj, Madhu Encyclopaedic Dictionary of Psychology and Education. Volum 3 M-Z New Delhi: AnMol Publications PVT.1996.
- Scope, P. S. **Relationship between Leadership styles of middle school principalsand school culture**. Purdue University Indiana: Dissertation Abstracts International: AAT 3232235, 2006.

- Shermerhorn, John R, Jr. **Management. 5th ed.** New York, U.S.A.: John Wiley & Sons, Inc., 1996.
- Simon, **Herberds A. Administrative Behavior**, r 3^{nt}. New York: The Free, 1976, Stanford Encyclopedia of Philosophy, Respect. Retrieved March 16 2017 form <http://www.science.uva.nl/-seop/entries/respect>.
- Steiner, Methodology of theory construction. Sydney: Educology Reseach Associates. 1988.
- Stoner, A.F., & Wankel, C. **Management. 3rd ed.** New Delhi: Prentice – Hill. 1986
- Stoner, James AF. Management. New jersey: Prentice-Hall 1978.
- Stoner, James A.F. and Wankel, **Charles, Management 3rd ed** New Delhi: Prentice-Hall, 1986.
- Taylor, Frederick W. **The Principles of Scientific Management.** New York: Harper 2002.
- Thinkexist, **The Leadership Challenge: How to Get Extraordinary Things Done in Organization.** San Francisco: Jossey Bass, 2008.
- Tosi, H.L., and Carroll, S.J. **Management. 2nd ed.** New York: John Wiley and Sons, 1982.
- Willer , D. Scientific Sociology: Theory and Method. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, 1968.

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๖๔๖

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๙ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย
กราบนมัสการ พระครูสุธีโพธารักษ์ วัดโพธาราม พระอารามหลวง จังหวัดนครสวรรค์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมมวโร นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแบบแผนการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง” ในการนี้ นิสิตมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์พระคุณท่านในฐานะเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยในครั้งนี้

ฉะนั้น จึงกราบนมัสการมาเพื่อขอความอนุเคราะห์พระคุณท่านให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

กราบนมัสการมาด้วยความนับถืออย่างยิ่ง

(ดร.อักรเดช พรหมกำลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๖๔๘

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย
การบ่มัสดการ พระครูนิภาธรรมวงศ์ วัดเขาทอง จังหวัดนครสวรรค์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมมวโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการจัดการจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง” ในการนี้ นิสิตมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์พระคุณท่านในฐานะเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยในครั้งนี้

ฉะนั้น จึงกราบบังคมทูลมาเพื่อขอความอนุเคราะห์พระคุณท่านให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

กราบบังคมทูลด้วยความนับถืออย่างยิ่ง

(ดร.อัศรเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูนิภาธรรมวงศ์

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๖๔๗

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๙ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย
กราบนมัสการ พระครูปริยัติไพธานุกุล วัดตะเคียนเลื่อน จังหวัดนครสวรรค์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมมวโร นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการจัดการจัดบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง” ในกรณี นิสิตมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์พระคุณท่านในฐานะเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยในครั้งนี้

ฉะนั้น จึงกราบนมัสการมาเพื่อขอความอนุเคราะห์พระคุณท่านให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

กราบนมัสการมาด้วยความนับถืออย่างยิ่ง

(ดร.อัครเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๖๔๕

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๙ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย
การบ่มัสการ พระครูอุทิสธรรมรส วัดเขาปฐวี อ.ทัพทัน จ.อุทัยธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมมวโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง” ในการนี้ นิสิตมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์พระคุณท่านในฐานะเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยในครั้งนี้

ฉะนั้น จึงกราบบังคมทูลมาเพื่อขอความอนุเคราะห์พระคุณท่านให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

กราบบังคมทูลด้วยความนับถืออย่างยิ่ง

(ดร.อัครเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เจ้าอาวาสวัดเขาปฐวี
พระครูอุทิสธรรมรส

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๖๔๔

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๙ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย
การบ่มัสการ พระครูอุทัยสังฆกิจ วัดหนองสระ อ.ทัพทัน จ. อุทัยธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมมวโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแบบแผนการจัดการจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง” ในกรณีนี้ นิสิตมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์พระคุณท่านในฐานะเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยในครั้งนี้

ฉะนั้น จึงกราบบังคมทูลมาเพื่อขอความอนุเคราะห์พระคุณท่านให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

กราบบังคมทูลด้วยความนับถืออย่างยิ่ง

(ดร.อัครเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ฉันทะโรหิตะภิกขุ
พระครูอุทัยสังฆกิจ

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๖๐๕

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย
การบ่มัสการ พระครูอาทรวิชกิจ วัดไตรภูมิ จังหวัดกำแพงเพชร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมมวโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัว
๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การ
พัฒนารูปแบบการจัดบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือ
ตอนล่าง” ในการนี้ นิสิตมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์พระคุณท่านในฐานะเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ศึกษา
พระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยในครั้งนี้

ฉะนั้น จึงกราบบังคมทูลมาเพื่อขอความอนุเคราะห์พระคุณท่านให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบใน
การวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณใน
ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

กราบบังคมทูลด้วยความนับถืออย่างยิ่ง

(ดร.อัศเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิจิตร ใจดี
พระครูอาทรวิชกิจ
(พระครูอาทรวิชกิจ)

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๖๐๔

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

กราบบังคมทูล พระครูภาวนาธิมุต

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมมวโธ นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง” ในกรณีนี้ นิสิตมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์พระคุณท่านในฐานะเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยในครั้งนี้

ฉะนั้น จึงกราบบังคมทูลมาเพื่อขอความอนุเคราะห์พระคุณท่านให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

กราบบังคมทูลด้วยความนับถืออย่างยิ่ง

(ดร.อัครเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ยื่น ณ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
พระเมธีธรรมาภรณ์ จันทบุรี

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑(๔)/๖๐๓

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๑๐๐๐

๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นิสิตรับสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

กราบนมัสการ พระครูสิริสุตโสภณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมมวโร นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตรับปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดการจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง” ในกรณีนี้ นิสิตมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์พระคุณท่านในฐานะเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยในครั้งนี้

ฉะนั้น จึงกราบนมัสการมาเพื่อขอความอนุเคราะห์พระคุณท่านให้นิสิตรับสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

กราบนมัสการมาด้วยความนับถืออย่างยิ่ง

(ดร.อัศเดช พรหมกำป)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(พระครูสิริสุตโสภณ (ดร.))

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๖๐๒

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

กราบมัสการ พระเทพวัชรารักษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมฺมวโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การพัฒนารูปแบบการจัดการจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง" ในกรณีนี้ นิสิตมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์พระเดชพระคุณท่านในฐานะเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยในครั้งนี้

ฉะนั้น จึงกราบมัสการมาเพื่อขอความอนุเคราะห์พระเดชพระคุณท่านให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณท่านด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

กราบมัสการมาด้วยความนับถืออย่างยิ่ง

(ดร.อัครเดช พรหมกลัป)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๖๐๑

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

กราบนมัสการ พระอธิการชัยวัฒน์ เตชธมโม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูอุทัยปรีดีโกศล ฉายา ธมฺมวโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดการจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง” ในกรณีนี้ นิสิตมีความประสงค์ขอสัมภาษณ์ท่านในฐานะเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยในครั้งนี้

ฉะนั้น จึงกราบนมัสการมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้คุณท่านให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

กราบนมัสการมาด้วยความนับถืออย่างยิ่ง

(ดร.อัศเรช พรหมกำลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นิสิตให้สัมภาษณ์
พระอธิการชัยวัฒน์

ที่ ศธ. ๖๑๖๔.๑ (๔) / ๐๐๔๕

หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา
บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์
๔๔๔ ม.๖ ถนนพวงทอง ต.นครสวรรค์ออก
อ.เมืองฯ จ.นครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
นามัสนกร คุณครูไพโรจน์ ใจรัก

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ
๒. โครงร่างดุษฎีนิพนธ์ปริญญาเอก จำนวน ๑ เล่ม

ตามที่ พระครูอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร) ฉายา ธมมวโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ รหัสบัณฑิต
๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา
วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “การ
พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง
: model development in management of sentre buddhist sunday in the group province
lower north” โดยมี พระราชวัชรเมธี, ผศ.ดร. และ รศ.ดร.วรกฤต เดือนช้าง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่ง
ขณะนี้อยู่ระหว่างการลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย ตามความทราบแล้วนั้น

ในการนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ใคร่ขอความเมตตา
เคราะห์จากท่านในฐานะผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ได้เมตตาให้
ข้อมูลสัมภาษณ์อันจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการและเมตตาให้นิสิตปริญญาเอกรูปดังกล่าวได้สัมภาษณ์เชิง
ลึก เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการจัดทำร่างรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ใน
จังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง เสนอคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินความเหมาะสมต่อไป

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นามัสนกรด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เดือนช้าง)

เลขานุการปฏิบัติหน้าที่แทนประธานหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

สำนักงานบริหารหลักสูตร

โทร. ๐๕๖-๒๑๔-๔๗๐, ๐๘๔-๖๑๔๖๔๔๔

ฉันได้ให้ข้อมูลอนุเคราะห์
พระครูไพโรจน์ ใจรัก

ภาคผนวก ข.

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลาง

.....

คำชี้แจง

๑.แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ มีความประสงค์ที่จะศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธ

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางเพื่อนำไปใช้พัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ข้อมูลของท่าน ผู้วิจัยจะเก็บรักษาไว้เป็นความลับ การตอบแบบสัมภาษณ์จะไม่เกิดผลกระทบต่อสถานภาพของท่านแต่อย่างใด ซึ่งท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ถูกสัมภาษณ์ โปรดตอบแบบสัมภาษณ์ตามความคิดเห็นของท่านอย่างแท้จริงให้ครบถ้วนทุกข้อคำถาม

๒.แบบสัมภาษณ์นี้ประกอบด้วย ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางประเด็น คือ รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธ การบริหารจัดการศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านนโยบายและแผนด้านวิชาการด้านบุคลากร

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

พระครูอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร ยอดสังวาลย์)

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปีการศึกษา ๒๕๖๑

ติดต่อประสานงาน

เมื่อถือ ๐๘๑๙๗๑๓๔๔๗

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เรื่อง

เลขที่.....

รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลาง

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ที่อยู่/สถานที่ติดต่อ.....

วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....เริ่มเวลา.....

ผู้สัมภาษณ์.....

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ-สกุล..... เบอร์โทรศัพท์.....

ตำแหน่ง.....

บันทึกข้อมูล จดบันทึก/บันทึกเสียง/บันทึกภาพ

สถานที่สัมภาษณ์.....

สิ้นสุดเวลา.....

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลาง

๑. การบริหารจัดการศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านนโยบายและแผน

๑.๑ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ท่านมีวิธีการอย่างไร

.....
.....
.....

๑.๒ ความคาดหวังต่อผู้เรียนในศูนย์ของท่านมีวิธีการอย่างไร

.....

.....

.....

๒. การบริหารจัดการศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านวิชาการ

๒.๑ การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในศูนย์ของท่านมีวิธีการจัดอย่างไร

.....

.....

.....

๒.๒ การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียนในศูนย์ของท่านมีวิธีการจัดอย่างไร

.....

.....

.....

๓. การบริหารจัดการศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านบุคลากร

๓.๑ ภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์ท่านมีวิธีการจัดการอย่างไร

.....

.....

.....

๓.๒ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในศูนย์ของท่านมีวิธีการจัดอย่างไร

.....

.....

.....

๓.๓ ความสามัคคีของบุคลากรในศูนย์ของท่านมีวิธีการจัดอย่างไร

.....

.....

.....

๓.๔ การพัฒนาบุคลากรในศูนย์ของท่านมีวิธีการพัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค.

หนังสือขอความอนุเคราะห์สนับสนุนกลุ่ม

ที่ ศธ ๐๑๐๔.๑(๔)/๑๑๓๐

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๑๐๐๑

๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เรียน ผศ.ดร. สาธิต ทวีทรัพย์ทอง คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แผนวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. กำหนด วันเวลา และสถานที่ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมฺมวโร นามสกุล ยอดสิงห์วาลย์ เลขประจำตัว ๕๓๐๔๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง "รูปแบบการบริหารการจัดการวิถีพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมอาคารหลวงพ่อคุณ (๒๑๐๑) วิทยาเขตนครสวรรค์ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐-๑๑.๓๐ น. เป็นต้นไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรเดช พรหมศิลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ติดต่อประสานงาน

พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมฺมวโร

โทร. ๐๘๑-๙๗๑๔๔๗

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร ๐๕๖-๒๑๑๙๗๖๐
ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๑๒๒๔ วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑
เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

กราบหม้สการ พระราชวรเมธี, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ด้วย พระครูอุทัยปวิติโกศล ฉายา ธมมวโธ นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธอภินิหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการวิถีพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า พระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้โปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันศุกร์ที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมอาคารหลวงพ่อคุณ (๒๑๐๓) วิทยาเขตนครสวรรค์ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐-๑๑.๓๐น. เป็นต้นไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

อโศกในระอุ
อโศกในระอุ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ที่ ศว.บส.บ.๑๔.๑๒๒๒

วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติดำเนินโครงการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

กราบมีสการ พระมหาสุทร อุตตโร, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธบริหารการศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมมวโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการวิถีพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า พระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ฉะนั้น จึงขออนุมัติดำเนินโครงการจากพระคุณท่านได้โปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันศุกร์ที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมอาคารหลวงพ่อคุณ (๒๑๐๓) วิทยาเขตนครสวรรค์ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐-๑๑.๓๐ น. เป็นต้นไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

วันที่ทำเรื่องและทราบดี

พระมหาสุทร อุตตโร, ดร.

๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน : บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๐๖๖๖๖๖
 ที่ ศธ ๐๖๐๔๔/๕/๑๒๒๐ วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เรียน รศ.ดร.สุพจน์ บุญอ่อน อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมมวโร นามสกุล ยอดสังวาลย์ เจ้าคณะจังหวัด
 ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธปริวรรตศาสตร์
 บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ให้การศึกษาเรื่อง "รูปแบบ
 การบริหารจัดการวิถีพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง"
 เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดูงานหลักสูตร ดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า
 ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จาก
 ท่านได้โปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันศุกร์ที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ ห้อง
 ประชุมอาคารหลวงพ่อดูน (๒๑๐๓) วิทยาเขตนครสวรรค์ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐-๑๑.๓๐ น. เป็นต้นไป หรือ
 เป็นอย่างอื่นว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
 โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐
ที่ ศบ.๑๑๖๔.๑๔๖.๑๒๒๖๗ วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เรียน รศ.ดร. วรภักดิ์ เกื่อนช้าง ประธานหลักสูตรพุทธบริหารการศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

ด้วย พระครูอุทัยปรีดีโกศล ฉายา ธมมวโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง "รูปแบบการบริหารการจัดการวิถีพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ฉะนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันศุกร์ที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมอาคารหลวงพ่อดู (๒๑๐๓) วิทยาเขตนครสวรรค์ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐-๑๑.๓๐ น. เป็นต้นไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๑๐

ที่ ศธ ๒๑๖๔๓.๕/๑๐๐๕

วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เรียน ดร.วินัย หอมนั้น อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธบริหารการศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

ด้วย พระครูอุทัยปรีดีโกศล ฉายา ธมมวิโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำ ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการวัดพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้โปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันศุกร์ที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ ประชุมอาคารหลวงพ่อคุณ (๒๑๐๓) วิทยาเขตนครสวรรค์ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐-๑๑.๓๐น. เป็นต้นไป เป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการม โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๖๖๖๖๖๖๖

ที่ ศธ ๐๖๖๖๖๖๖๖/๐๖๖๖๖๖๖

วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้นำในการสหภาพกลุ่ม (Person Group) (Person Group)

เรียน ผศ.ดร. อานนท์ เนติธรรม อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ด้วย พระครูสุภัทโณวิสิฐโกศล เจ้าอาวาสวัดบูรพาภิรามราชวรวิหาร จังหวัดสุพรรณบุรี ได้มีคำสั่งที่ ๕๖๖๖๖๖๖๖/๐๖๖๖๖๖๖๖ ลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑ เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้นำในการสหภาพกลุ่ม (Person Group) (Person Group) ในวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ในการนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ จึงขอเชิญคุณครูสุภัทโณวิสิฐโกศล เจ้าอาวาสวัดบูรพาภิรามราชวรวิหาร จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นผู้นำในการสหภาพกลุ่ม (Person Group) (Person Group) ในวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อานนท์ เนติธรรม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

รับ
ทราบ
๑๕/๘/๖๑
๐๖๖๖๖๖๖๖
๐๖๖๖๖๖๖๖

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๑๒๓๑

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เรียน รศ.ดร. ธาณี เกสทอง อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. งานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. กำหนด วันเวลา และสถานที่ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ด้วย พระครูอุทัยปรีดีโกศล ฉายา ธมมวโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารการจัดการวิถีพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันศุกร์ที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมอาคารหลวงพ่อคุณ (๒๑๐๓) วิทยาเขตนครสวรรค์ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐-๑๑.๓๐ น. เป็นต้นไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรเดช พรหมกลับ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ติดต่อประสานงาน

พระครูอุทัยปรีดีโกศล ฉายา ธมมวโส

โทร. ๐๘๑-๙๗๓๓๔๔๗

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๑๒๒๘

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยา
เขตนครสวรรค์ นครสวรรค์

๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

กราบนิสการ พระปลัดวรเมศร์ นาคโร, ดร. ผู้ดำเนินการศูนย์ฯ วัดโพธิ์ จังหวัดชัยนาท

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. งานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. กำหนด วัน เวลา และสถานที่ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ด้วย พระครูอุทัยปรีดีโกศล ฉายา ธมมวิโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการวิถีพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร ดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า พระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้โปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันศุกร์ที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมอาคารหลวงพ่อคุณ (๒๑๐๓) วิทยาเขตนครสวรรค์ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐-๑๑.๓๐ น. เป็นต้นไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

กราบนิสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรเดช พรหมกล้วย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ติดต่อประสานงาน

พระครูอุทัยปรีดีโกศล ฉายา ธมมวิโส

โทร. ๐๘๑-๙๗๑๓๔๔๗

ที่ ศร ๐๑๐๔.๑๔/๑๕๒๗

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๓๕ สิงหาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

กราบนมัสการ พระครูสุธีโพธิ์วิจิตร, ดร. รองผู้อำนวยการศูนย์ ฯ วัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์

สวัสดีครับด้วย ๑. งานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. กำหนด วันเวลา และสถานที่ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมมวโร นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๕ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษาด้านจิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการวิถีพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า พระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้โปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันศุกร์ที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมอาคารหลวงพ่อคุณ (๒๕๐๓) วิทยาเขตนครสวรรค์ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐-๑๑.๓๐ น. เป็นต้นไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

กราบนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ติดต่อประสานงาน

พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมมวโร

โทร. ๐๘๑-๙๗๑๓๔๔๗

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๑๒๓๐

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

กราบนมัสการ พระมหาไมตรี อาสภชโย เลขานุการ เจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. งานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. กำหนด วันเวลา และสถานที่ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมมวโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง "รูปแบบการบริหารการจัดการวิถีพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า พระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้โปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันศุกร์ที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมอาคารหลวงพ่อคุณ (๒๑๐๓) วิทยาเขตนครสวรรค์ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐-๑๑.๓๐ น. เป็นต้นไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

กราบนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศเรศ พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ติดต่อประสานงาน

พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมมวโส

โทร. ๐๘๑-๙๗๑๓๕๔๗

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐
 ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๑๒๔๑ วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑
 เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

กราบนมัสการ พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ด้วย พระมหาธนา ฉายา ตนติปาโล นามสกุล แสนณรงค์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๕๐๒๐๐๖ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคเหนือตอนล่าง ๒” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า พระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ฉะนั้น จึงขอความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้โปรดเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันศุกร์ที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมอาคารหลวงพ่อดู (๒๑๐๓) วิทยาเขตนครสวรรค์ ตั้งแต่เวลา ๑๓.๐๐-๑๕.๐๐น. เป็นต้นไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ภาคผนวก ง
ภาพกิจกรรมการสัมมนา

รูปสัมภาษณ์

รูปสัมภาษณ์

รูปสัมภาษณ์

รูปสัมภาษณ์

รูปสัมภาษณ์

ภาคผนวก จ.

ภาพกิจกรรมการสนทนากลุ่ม

ภาคผนวก ฉ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ประเมินรูปแบบ

ที่ ศธ ๖๑๖๔-๑(๔)/๒๕๖๓

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐๐

๓๐ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ทำประเมินรูปแบบการบริหารเชิงพุทธ

นมัสการ พระสมุทรโฆษ ภาวโธ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พุทธศาสนาวินัย พิเศษ
โศภนศึกษา โศภนศึกษา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินรูปแบบการบริหารเชิงพุทธ จำนวน ๓ ชุด

ด้วย พระครูอุทัยปรีดีโกศล เจ้าคณะธรรมวิไล นนทบุรี อดีตเจ้าอาวาสวัด
สังฆมณฑล ๖๐๒๐๓๔ บัณฑิตปริญญาเอก ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง
"รูปแบบการบริหารเชิงพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือ
ตอนล่าง" ในการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ของการศึกษาค้นคว้าและเพื่อปรับปรุงรูปแบบการ
บริหารเชิงพุทธมาเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงพุทธ ในวิจัยที่บัณฑิตได้ดำเนินการนี้

ในการศึกษาก่อนหน้านี้ หากบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า
ท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดียิ่ง

ฉะนั้น จึงมีสักการมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้ประเมินรูปแบบการบริหาร
เชิงพุทธ ดังกล่าว ที่บัณฑิตศึกษาค้นคว้าแล้ว สนทนากลุ่ม (Focus Group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้
รูปแบบการบริหารเชิงพุทธในภาววินัยสมบูรณ์ หรือเป็นอย่างไรก็ได้ได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
คุณท่านด้วยดี ขอมีสักการขอพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอมีสักการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวเดช พรหมก่อ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ร.พ.ร.

บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

พระครูอุทัยปรีดีโกศล โทร. ๐๘๑-๙๗๑๓๔๔๗

๓๐/๙/๒๕๖๓

พระคัมภีร์ มจร ๓๐/๙/๒๕๖๓

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๑๓๓๖

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๐ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ประเมินรูปแบบการบริหารเชิงพุทธฯ

นมัสการ พระครูอุทัยสังฆกิจ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
วัดหนองสระ จังหวัดอุทัยธานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินรูปแบบการบริหารเชิงพุทธฯ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมมวโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารเชิงพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง" ในการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำรูปแบบการบริหารเชิงพุทธมาเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงพุทธฯ ในวิจัยที่นิสิตได้ดำเนินการนี้

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง

ฉะนั้น จึงนมัสการมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้ประเมินรูปแบบการบริหารเชิงพุทธฯ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการบริหารเชิงพุทธในงานวิจัยนี้สมบูรณ์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอนมัสการขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศเรข พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รามา
อินทิโรปณเณส
พระครูอุทัยสังฆกิจ

บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๙๗๐

พระครูอุทัยปริยัติโกศล โทร. ๐๘๑-๙๗๑๓๔๔๗

វី. អ៊ិន ២០២៤.១(៤)/២៣២៨

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๐ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ประเมินรูปแบบการบริหารเชิงพุทธฯ

นมัสการ พระแผน เตชวโร

ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
วัดวังหมัน จังหวัดชัยนาท

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินรูปแบบการบริหารเชิงพุทธา จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมฺมวโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัวนิต ๕๗๓๙๔๐๒๐๕ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษาด้านจิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารเชิงพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง” ในการศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำรูปแบบการบริหารเชิงพุทธมาเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงพุทธา ในวโรกาสที่นิตได้ดำเนินการนี้

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง

ฉะนั้น จึงมีสารมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้ประเมินรูปแบบการบริหาร **เชิงพุทธ** ดังกล่าว ที่นีสิตได้ศึกษาค้นคว้าคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการบริหารเชิงพุทธในงานวิจัยนี้สมบูรณ์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอนมัสการขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรเดช พรหมกลับ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

พระครูอุทัยปริยัติโกศล โทร. ๐๘๑-๔๗๑๓๔๔๗

Handwritten signature and text in Odia script, including a date "୧୩/୦୫/୧୯୮୩" (13/05/1983) and a signature.

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๑๓๒๔

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๓๐๒

๑๐ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ประเมินรูปแบบการบริหารเชิงพุทธฯ

นมัสการ พระครูอุทานธรรมกิจ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
วัดหนองยาง จังหวัดอุทัยธานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินรูปแบบการบริหารเชิงพุทธฯ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมมวโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารเชิงพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง” ในการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำรูปแบบการบริหารเชิงพุทธมาเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงพุทธฯ ในวิจัยที่นิสิตได้ดำเนินการนี้

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง

ฉะนั้น จึงนมัสการมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้ประเมินรูปแบบการบริหารเชิงพุทธ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้อารมณ์แบบการบริหารเชิงพุทธในงานวิจัยนี้สมบูรณ์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอนมัสการขอพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรเดช พรหมศิลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๔๗๐

พระครูอุทัยปริยัติโกศล โทร. ๐๘๑-๙๗๑๓๔๔๗

ธนา
อโนทัยโพธิ์มงคล
พระครูอุทานธรรมกิจ

ที่ ศธ ๖๑๖๔ ๑(๔)/๑๓๓๓๓

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๐ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ประเมินรูปแบบการบริหารเชิงพุทธฯ

นมัสการ พระครูพิริยัติโพธิญาณ ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
โคกโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินรูปแบบการบริหารเชิงพุทธฯ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล จากวัด ธนบุรีโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๐๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารเชิงพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง" ในการศึกษาเป็นส่วหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำรูปแบบการบริหารเชิงพุทธมาเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงพุทธฯ ในวิจัยที่นิสิตได้ดำเนินการนี้

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอยู่ดี

ฉะนั้น จึงนมัสการมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้ประเมินรูปแบบการบริหารเชิงพุทธ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สันทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยหารูปแบบการบริหารเชิงพุทธในงานวิจัยนี้สมบูรณ์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอนมัสการขอพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๔๗๐

พระครูอุทัยปริยัติโกศล โทร. ๐๘๑-๔๗๑๓๔๔๗

อ.อัครเดช พรหมกัลป์

พระครูโพธิญาณ

(พระครูโพธิญาณ)

ที่ ศธ ๖๓๖๔ ๓(๔)/๓๓๒๒

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๐ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ประเมินรูปแบบการบริหารเชิงพุทธฯ

นมัสการ พระมหาโมหิตริ อาสภชโย เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินรูปแบบการบริหารเชิงพุทธฯ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูอุทัยปริยัติโกศล ฉายา ธมมวโส นามสกุล ยอดสังวาลย์ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๑๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารเชิงพุทธของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง" ในการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำรูปแบบการบริหารเชิงพุทธมาเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงพุทธฯ ในวิจัยที่นิสิตได้ดำเนินการนี้

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง

ฉะนั้น จึงนมัสการมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้ประเมินรูปแบบการบริหารเชิงพุทธ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้อารมณ์แบบการบริหารเชิงพุทธในงานวิจัยนี้สมบูรณ์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอนมัสการขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วิทยาเขตนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๙๗๐

พระครูอุทัยปริยัติโกศล โทร. ๐๘๓-๙๗๓๓๔๔๗

- ทราบ

- อธิบดีฯ ให้ ประเมิน

ศาสตราจารย์ ดร. อัครเดช พรหมกัลป์

(พระครูอุทัยปริยัติโกศล)

๒๑ ธ.ค. ๖๑

รูปแบบสำหรับประเมิน^{๓๔๕}

รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา
วันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

พระครูอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร ยอดสังวาลย์)

ดุชนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
ในจังหวัดภาคกลาง**

ชื่อเรื่องคุณิพนธ์ รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา
วันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

ชื่อผู้วิจัย พระครูอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร ยอดสังวาลย์)

ปริญญา พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชา พุทธบริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา พระราชวชิรเมธี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง

ชื่อโรงเรียน _____

ที่อยู่ _____

(_____)

ผู้ประเมินรูปแบบ

วันที่ / /

การประเมินรูปแบบ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบจำนวน ๑๕ รูป

เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน
อาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

ที่	รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ตำแหน่ง
๑	พระครูศรีโพธารักษ์, เจ้าคณะอำเภอแม่เปิน รองผู้อำนวยการศูนย์ฯวัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์
๒	พระครูศรีโพธารักษ์, ดร. รองผู้อำนวยการศูนย์ฯวัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์
๓	พระครูนิภาธรรมวงศ์ ผู้อำนวยการศูนย์ฯวัดเขาทอง จังหวัดนครสวรรค์
๔	พระครูอาทรวชิรกิจ ผู้อำนวยการศูนย์ฯวัดไตรภูมิ จังหวัดกำแพงเพชร
๕	พระมหาวิสิทธิ์ ฐิตสีทธิ ผู้อำนวยการศูนย์ฯวัดไตรภูมิ จังหวัดกำแพงเพชร
๖	พระครูสิริสุตโสภณ, ดร. ผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดสำนักขุนเณร จังหวัดพิจิตร
๗	พระครูพิศาลสุภัทรคุณ ผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
๘	พระอธิการชัยวัฒน์ เตชธมโม ผู้อำนวยการศูนย์ วัดเกาะตาช้าง จังหวัดอุทัยธานี
๙	พระครูอุทิศธรรมรส ผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดเขาปฐวี อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี
๑๐	พระครูวิจิตรชยาภิรักษ์ ผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดหนองขุนชาติ จังหวัดอุทัยธานี
๑๑	พระครูอุทานธรรมกิจ ผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดหนองยาง จังหวัดอุทัยธานี
๑๒	พระครูอุทัยสังฆกิจ ผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดหนองสระ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี
๑๓	พระปลัดวรเมศร์นาควโร, ดร. ผู้อำนวยการศูนย์ฯวัดใหญ่ จังหวัดชัยนาท
๑๔	พระแผน เตชวโร ผู้อำนวยการศูนย์ฯ วัดวังหมัน จังหวัดชัยนาท
๑๕	พระสมุห์บันจง ถาวโร ผู้อำนวยการศูนย์ฯวัดโคกสุก จังหวัดชัยนาท

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาด้านสังคมไทย อาทิ ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรมที่รุนแรงและซับซ้อน ปัญหาเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และอื่นๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะการขาดศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรมสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาระดับชาติ เนื่องจากบ้านเมืองและบริบทของสังคมไทยเปลี่ยนไปมากการพัฒนาประเทศก็เปลี่ยนตามไปการสร้าง
ความเข้มแข็งของชุมชนและส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา
สังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีสันติสุขอย่างยั่งยืนการพัฒนาคุณภาพของสังคมไทย ได้ดำเนินการตาม
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔)อยู่ในช่วงเวลาของการ

ปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมานานท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น การแข่งขันด้านเศรษฐกิจจะเข้มข้นมากขึ้นสังคมจะมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้นเป็นสภาพไร้พรมแดน การพัฒนาเทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและจะกระทบชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมากจะต้องเร่งพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมให้เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกด้านเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยท่ามกลางการแข่งขันในโลกที่รุนแรงขึ้นมากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็เสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นทั้งต้นทุนในเชิงเศรษฐกิจและผลกระทบร้ายแรงต่อคุณภาพชีวิตประชาชน ในขณะที่การบริหารจัดการภาครัฐยังด้อยประสิทธิภาพ ขาดความโปร่งใส และมีปัญหาคอรัปชั่นเป็นวงกว้าง จึงส่งผลให้การผลักดันขับเคลื่อนการพัฒนาไม่เกิดผลสัมฤทธิ์เต็มที่ บางภาคส่วนของสังคมจึงยังถูกทิ้งอยู่ข้างหลัง

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรเผยแผ่ทางพระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์จัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นแหล่งอบรมสั่งสอนเยาวชนให้มีความประพฤติดีงามมีจิตสำนึกที่ดี มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นแหล่งให้ความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาสามารถนำหลักธรรมคำสอนไปใช้เป็นแนวทางการประพฤติในชีวิตประจำวันได้ และเป็นสื่อกลางสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้าน วัดและโรงเรียน อันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย ซึ่งกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเด็ก เยาวชน ที่กำลังอยู่ในวัยแห่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน และประชาชนผู้สนใจที่จะเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา สามารถเข้าเรียนและเป็นการรู้จักใช้เวลาว่างในวันหยุดเรียน เข้ามาศึกษาหาความรู้ความเข้าใจ ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา บริเวณลานอโศกวัดมหาธาตุฯ มาเล่นนันทนและสอนธรรมะ

แนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ศีลธรรม มีวิชาสามัญให้เลือกตามศักยภาพและความพร้อมของแต่ละศูนย์ยังขาดบุคลากรดูแล รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในโอกาสสำคัญต่างๆ เปิดสอนวันอาทิตย์โดยมีเวลาไม่น้อยกว่าวันละ ๓ ชั่วโมง และวันอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการบริหารศูนย์เห็นสมควร และตามความเหมาะสมของพื้นที่

วัตถุประสงค์ในการประเมิน

ในการประเมินรูปแบบครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบที่สร้างขึ้นในการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง

ขอบเขตเนื้อหารูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลางผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

- การบริหารด้านนโยบายและแผน

๑) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์

๒) ความคาดหวังต่อผู้เรียน

- การบริหารด้านวิชาการ

๑) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน

๒) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน

- การบริหารด้านบุคลากร

๑) ภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์

๒) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

๓) ความสามัคคีของบุคลากร

๔) การพัฒนาบุคลากร

๒. ไตรสิกขา ประกอบด้วยหลักธรรม ๓ ประการ คือ

(๑) ศีล เป็นหลักการพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม

(๒) สมาธิ เป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการคิด

พิจารณาตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใดๆ

(๓) ปัญญา เป็นหลักการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ รู้จักสิ่งทั้งหลายตามที่เป็น และสามารถแยกแยะวิเคราะห์หาสาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดเจน ไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการ

คำชี้แจง การประเมิน “รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง” โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่เห็นว่ารูปแบบที่สร้างขึ้นมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์ โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

ระดับคะแนน ๕	หมายถึง มีความถูกต้อง/มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ/และมีประโยชน์ได้เท่ากับมากที่สุด
ระดับคะแนน ๔	หมายถึง มีความถูกต้อง/มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ/และมีประโยชน์ได้เท่ากับมาก
ระดับคะแนน ๓	หมายถึง มีความถูกต้อง/มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้ใน

	การปฏิบัติ/และมีประโยชน์ได้เท่ากับปานกลาง
ระดับคะแนน๒	หมายถึง มีความถูกต้อง/มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้ ในการปฏิบัติ/และมีประโยชน์ได้เท่ากับน้อย
ระดับคะแนน๑	หมายถึง มีความถูกต้อง/มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้ใน การปฏิบัติ/และมีประโยชน์ได้เท่ากับน้อยที่สุด

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา/นามสกุล	: พระครูอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร ธมฺมวโส)(ยอดสังวาลย์)
วัน เดือน ปีเกิด	: วันอังคารที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ.๒๔๙๖
ภูมิลำเนาที่เกิด	: บ้านเลขที่ ๑๔ หมู่ที่ ๑๔ บ้านโนนสิมมา ตำบลตูมใต้ อำเภอ กุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี
การศึกษา	: พ.ศ.๒๕๕๐ ปริญญาตรี : พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พ.ศ.๒๕๕๕ ปริญญาโท : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ประสบการณ์การทำงาน	: เจ้าคณะตำบลไผ่เขียว เขต ๑ : ครูสอนปริยัติธรรม วัดคลองข่อย : พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
อุปสมบท	: ๒๐ เมษายน ๒๕๑๖
สังกัด	: เจ้าอาวาสวัดคลองข่อย พ.ศ.๒๕๓๘
ตำแหน่ง	: เจ้าอาวาส
ปีที่เข้าศึกษา	: ๒๕๕๗
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: ๒๕๖๑
ที่อยู่ปัจจุบัน	: ๑๙๙ หมู่ที่ ๑๑ วัดคลองข่อย ตำบลไผ่เขียว อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี ๖๑๑๕๐